

ЛИЦАР НАУКИ І ВОЛІ УКРАЇНИ

Вишгород
ПП Сергійчук М. І.
2018

УДК 94 (477.92)
ББК 63.5 (4 УКР)

ISBN 978-966-2911-77-0

Лицар науки і волі України. — В.: ПП Сергійчук М. І.,
2018. — 267 с.

Книга присвячена життю і діяльності видатного українського вченого і блискучого педагога Андрія Голуба, з яким тісно пов'язаний розвиток неорганічної та координаційної хімії і хімічної термінології в Україні. За спогадами сучасників, друзів, колег простежується тернистий шлях цієї непересічної постаті, яка зробила неоціненний внесок у розвиток української науки, була великим патріотом свого народу, вірним його сином.

Розрахова на широке коло читачів.

УДК 94 (477.92)
ББК 63.5 (4 УКР)

ISBN 978-966-2911-77-0

© Олександр Голуб, упорядкування,
2018
© Михайло Черненко, художнє
оформлення, 2018
© ПП Сергійчук М. І., 2018

ПРОФЕСОРУ АНДРІЮ ГОЛУБУ

*В просторах всесвіту знанням немає краю,
Від сонця променя життя в нас й кров теплиться,
Планета скарбами своїми нас плекає,
Вітчизни звук святий в сльозах наших іскриться.*

*Нам дорога краса, в якій порив і сила,
Безмежно мила нам душі міцна основа
І завжди пам'ять наша людяність носила,
Безцінним даром сяє вірність й барви слова.*

*Сучасник нас завжди своїм натхненням манить,
Земляк усмішкою нам рідний край приносить,
Нам батько й мати хату міццю славлять,
Своє нас серце мучить, любить, носить.*

*Професор Голуб нам в час аспірантських герців
Знанням був, простором, Вітчизною і серцем.*

**І. МУЛЯРЧУК,
аспірант професора А. Голуба,
доктор технічних наук.**

"ЗНАННЯМ БУВ, ПРОСТОРОМ, ВІТЧИЗНОЮ І СЕРЦЕМ..."

Якби мені сьогодні доручили зустрітися з професором Андрієм Матвійовичем Голубом, щоб написати про нього до університетської газети, який я був би безмежно щасливий. Адже мав би можливість зачерпнути мудрості зі скарбниці глибоких знань, замилуватися тим чистим джерелом любові до України, яке не замулилося в нього протягом усього життя, незважаючи ні на які громи й грози. Це була б воістину незабутня зустріч з видатним ученим і великим патріотом України, який жив її болями до останнього подиху.

Але п'ятдесят років тому, коли мене, студента-журналіста нашого університету, послали на хімічний факультет для підготовки матеріалу про професора Андрія Голуба як кращого викладача, про справжню велич цієї людини я ще не знав і не здогадувався. Хоч цей візит назавжди залишився в пам'яті, бо спілкувався з професором, який з повагою поставився до того, що студент має виконати своє завдання — та доброзичлива посмішка й досі стоїть перед очима.

Це вже згодом я дізнався про непересічність цієї постаті, що вирізнялася з кола тодішньої університетської професури вже хоча б тим, що завжди доносила до студентської молоді свої думки лише українською мовою. І як до цього ставилося оте "недремне око", що не тільки бачило все, а й чуло.

Зрештою, Андрій Голуб не міг бути іншим, бо народжений і виплеканий у дитинстві на берегах Росії, звідки наші предки-хлібороби на весь світ назвалися русичами, визнаючи за свій духовний град "святий Київ наш великий". Він своєю поставою і вродою, до речі, чимось і нагадував давнього русича. А за життєве кредооднозначно мав те знамените руське: "Іду на ви!".

Воно проявилось в нього вже в чотирнадцятирічному віці, коли в страшний Голодомор 1932—1933 років Андрій як єдиний чоловік у родині взяв на себе обов'язок забезпечувати маму й двох сестер хоча б чимось їстівним. І цей підліток кожного дня мав думати, як добути якісь харчі для рідні. Ходив полями, в ліс — а раптом щось знайдеться.

Одного дня, коли вдома вже нічого було їсти, пішов він у далеке поле в пошуках якогось коріння чи навіть залишків трави. Обезсилений від голоду ледь рухався, але все ж ішов, розглядаючись, щоб можна було використати в їжу. І раптом попереду побачив великого орла, який теж блукав полем, не маючи сил злетіти. Підкравшись до нього, Андрій схопив його за крило. Але могутній птах, хижо вивернувшись, вчепився хлопцеві в руку і проткнув пазуром її наскрізь. Намертво зачепившись за поранену руку, хижий птах уже не міг від неї звільнитися, завдяки чому обезсилений підліток і зміг принести його додому. Те м'ясо допомогло сім'ї на деякий час відтягнути голодну смерть. А потім вчасною стала підтримка старшого брата Кіндрата, який міг з Ленінграда присилати чи передавати харчові посилки — ось так і вижили під час Голодомору.

А чого вартувало Андрію Голубу евакуювати матір і сестер з немовлям-племінницею з Білої Церкви човном, а потім на перекладних до Кзил-Орди. Там, у Закаспії, пройшов курси офіцерів і з 1942-го в Діючій армії. Скінчив війну в Порт-Артурі у 1946 році на посаді генерал-майора.

Однак заслужений фронтовик не збирався продовжувати військову кар'єру — його вабила наука, зокрема, хімія. Власне, не тільки досліди, відкриття, а й передача нових знань молоді. Бо як пише його учень Євген Фалендиш, він був потрібний і для того, аби повести першокурсників хімічного факультету в той дивовижний світ, зачарувати їх. Саме "піднята до гори і характерно відкинута назад голова вченого, високе чоло, спрямований у височінь закоханий погляд випромінювали для них щастя дотику до таїнства хімічної структури матерії — цього вічного царства атомів та молекул і сузір'я формул, формул, формул...".

І це були не просто цікаві лекції, це справді були свого роду моновистави одного актора в особі Андрія Голуба, котрий змушував своїх слухачів прилучатися до вічного процесу пізнання. І не тільки майбутніх хіміків. Доктор фізико-математичних наук В. Малинко, згадував, як їх, першокурсників-фізиків, викладач хімії зумів зацікавити здавалося б другорядною, як вони до цього вважали дисципліною.

Водночас, як згадують його вихованці, з батьківською вимогливістю вчений ставився до своїх студентів і аспірантів, дбав про їхню працевлаштованість, і вони відповідали йому щирою вдячністю та глибокою повагою. Дотепер деякі з них пам'ятають, як професор Голуб міг просто по-студентськи запропонувати зайти до нього у кабінет та пригостити картоплю і салом з цибулею. Тому для студентів Андрій Голуб був зіркою першої величини.

А ще, як пише в спогадах професор В. Малинко, Голуб любив Україну — і до глибини душі, і до глибини кишені. Він часто і густо фінансово допомагав патріотам-українцям, які зазнали переслідувань КПРС і КДБ, і тому завідувач кафедри, професор, доктор наук ходив одягнений хоч і охайно, але дуже й дуже скромно й одноманітно в найдешевші костюм, пальто, сорочку. Він допомагав родинам заарештованих КДБ у 1965 та 1972 роках дисидентів різних національностей, українських націонал-демократів, вигнаних КПРС і КДБ з роботи, дисидентам та українським патріотам (наприклад, відомому талановитому доценту-журналісту Матвію Шестоपालу).

Він реагував на сигнал про необхідність допомоги негайно і щедро. А часом і сам буквально нав'язував допомогу, не чекаючи згаданого зверху сигналу. А в результаті частенько і недоїдав. Висотний кабінет Андрія Голуба у старому хімкорпусі, який називали "голуб'ятником", був потужним джерелом притягальної сили для багатьох. Сюди приходили однодумці, прекрасні українські інтелігенти-патріоти — кандидат геолого-мінералогічних наук, майбутній академік Олекса Щириця, старший науковий працівник інституту геології АН України, співак і фольклорист Андрій Путь, доцент механіко-математичного факультету університету Федір Гудименко, мужній неохитний український патріот доцент-журналіст Матвій Шестопал, лікар і письменник Микола Фененко і чимало інших прекрасних людей. Завдяки спілкуванню їх з Андрієм Матвійовичем, одного з одним і всім гуртом творився і зростав рух опору злочинному антинародному мілітаристському режиму, український національно-демократичний фронт, що наближав крах

імперії зла, разом з тим, відбувалося наукове спілкування геолога й біолога з хіміком, фізика з хіміком і математиком і всіх — з медиком.

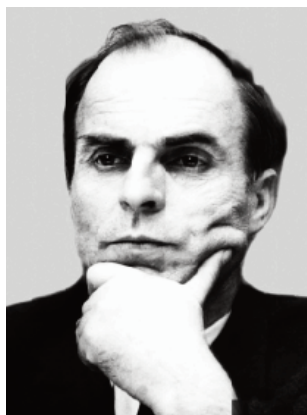
Але головною фігурою у цій групі, вважав той же В. Малинко, був Андрій Матвійович. Його всі любили. Кожен з його оточення мріяв про незалежну демократичну Українську державу, тож вони, як могли, створювали умови для її проголошення. Який жаль, як гірко, як боляче, що не дожив Андрій Матвійович хоч би до 24 серпня 1991 року. Йому тоді було б неповних 73 роки. Він стояв би погожого ранку 24 серпня 1991 року десь на площі перед Верховною Радою серед десятків тисяч українців з усієї України і владним голосом у складі могутнього й грізного тисячоголосого хору української нації вибивав би з тупоголової, але злочинної, хоч дурної, та хитрої капеесесівської "групи 239" рішення про незалежність України.

І не міг би він не жити ще роки й роки після цієї дати, тому що лікували б його тіло і душу священні національні синьо-жовті знамена над містами і селами незалежної держави Україна, хоч і малий, а все ж повсюдно вживаний державний герб України — стародавній тризуб, звуки священного, вже державного гімну "Ще не вмерла Україна", надихали б його на нові й нові великі наукові звершення.

Та якщо Андрій Матвійович і не дожив до цього дня, то він його наближав своєю жертовністю, відданістю Україні. Тому немає сумніву, що тієї історичної сонячної днини він у колі найвидатніших українців благословляв з небес цей український здвиг і лунало всіма галактиками його звучним і твердим голосом "Слава Україні!".

Ми ж сьогодні, в сторіччя від дня народження цього видатного вченого і великого патріота України повинні на повні груди проголосити: "Слава Андрієві Голубу!".

**Володимир СЕРГІЙЧУК,
професор Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук.**

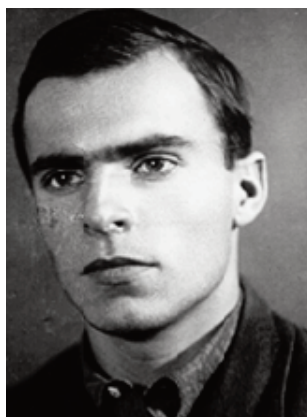
АНДРІЙ ГОЛУБ У СПОГАДАХ СУЧАСНИКІВ

ВЕЛИКИЙ СИН УКРАЇНИ

У Великодні Свята 1977 року страдниця-Україна втратила одного із своїх щирих і правдивих синів — професора Київського національного університету імені Тараса Шевченка Андрія Матвійовича Голуба... Він вийшов у широкий і бентежний світ із-під селянської стріхи і піднісся до висот світової науки. Майбутній учений і борець за незалежність України народився 18 листопада 1918 року на мальовничому березі Росі у селі Заріччі біля Білої Церкви. Це там, де на протилежному боці річки розкинувся славнозвісний дендропарк "Олександрія". По лінії батька — Матвія Голуба наш незабутній Вчитель є нащадком сподвижника і спадкоємця Петра Сагайдачного — Гетьмана Війська Запорозького Низового Олефіра Остаповича Голуба. Мати Андрія Матвійовича — Лукія Антонівна походила зі славного роду Свенів-Лісовенків. Предок її — шведський вояк Свен після лиховісної Полтавської битви оселився на Білоцерківщині, взявши собі за дружину одну із сестер Лісовенків.

Сім'я рано втратила батька. І залишилося на руках у матері-вдови четверо сиріт: Василь, Варвара, Андрій і Параска. Аби якось прогодувати та сям-так одягти родину, Лукія Антонівна пішла у найми до містечкових євреїв, де робила всю чорну найтяжчу роботу, як той шевченківський сирота Ярема у корчмаря Лейби... Навчаючись у школі спершу у Заріччі, а відтак за добрий десяток кілометрів у с. Фурсах, Андрій захоплювався математикою, фізикою, біологією, географією. При мерехтливому світлі каганця заглиблювався ночами у чарівну глибину океану знань... У п'ятому класі зацікавився хімією горіння і це остаточно визначило його майбутнє покликання. Відтак страшного 1937 року юнак вступає на хімічний факультет Київського університету. Не маючи ніякої матеріальної підтримки, жив упроголодь, як чернець-схимник — лише чорний хліб і вода, чим мало себе не занепастив... Не було в нього ні пристойного

взуття, ні зимового пальта, ба, навіть куфайки. Мешкав Андрій Голуб на Солом'янці — у студентському гуртожитку по вулиці Червонозоряній. Студеної зимової пори у блаженському піджаку загартований козацький нащадок добирався до університету, а після занять повертався назад у темпі спортивного бігу, аби хоч трохи зігрітися... Його кращого друга та сусіда по гуртожитській кімнаті Едика забрали з ліжка серед ночі "архангели" із НКВС.

Студент університету.

І все ж, Андрій Голуб зятато й наполегливо примножував свої знання. Університетські студії завершив у евакуації у 1942 році в далекій Кзил-Орді й відразу офіцерську школу в Ташкенті. Відтак воював на чотирьох фронтах Другої світової війни, де у званні майора обіймав генеральську посаду начальника хімічного захисту армії.

Порт-Артур. 1946 рік.

Повернувшись 1947 року із Порт-Артура до "alma mater", вступив до аспірантури, де навчався і працював над кандидатською дисертацією у видатного хіміка-аналітика — професора. А. Бабка. 1950 року Андрій Матвійович розпочинає викладацьку діяльність на кафедрі аналітичної хімії, а з 1959 — читає курс лекцій з неорганічної хімії для студентів університету. 1951 року захистив кандидатську, а 1961 — у Москві докторську дисертації. Від 1959 року й до кінця життя завідував кафедрою неорганічної хімії Київського університету.

За 30 років наукової і педагогічної діяльності А. Голуб став одним із корифеїв у царині неорганічної та координаційної хімії.

Так, він вперше у світовій науці обґрунтував вирішальний вплив хімічної природи розчинників на перебіг реакцій у розчинах.

Вчений встановив, що підвищення температури розчину помітно послаблює хімічні зв'язки у комплексах і приводить до зменшення числа координованих аніонів-лігандів у внутрішній координаційній сфері, а додавання спирту, ацетону, діоксану тощо до водних систем не лише зміцнює комплекси, а й підвищує координаційне число центрального йона (число найближчих атомів-сусідів навколо останнього). Андрійові Матвійовичу вперше вдалося встановити існування для кадмію і ртуті ком-

За розробкою нової теорії. 1962 рік.

плексів із координаційним числом 6, а для свинцю — 8. Окрім того, високі концентрації неводних розчинників послаблюють гідратацію центрального йона й тим уможливають утворення складніших комплексів. Саме розчиненням кристалогідратів перхлоратів і нітратів важких металів у діоксані і наступною кристалізацією із розчинів Андрію Матвійовичу і його співробітникам пощастило вперше синтезувати й вивчити низку кристалосольватів перхлоратів і нітратів міді, цинку, кадмію, ртуті, свинцю і бісмуту із діоксаном, що володіють лихою вдачею й потужною вибуховою силою...

Вчений уперше довів, що тривкість комплексів у різних розчинниках залежить майже виключно від їх електронно-донорної здатності, а не діелектричної проникності, як це довго після С. Арреніуса, П. Вальдена та інших вважали хіміки. Все це дозволило професору і багатьом його учням синтезувати і вивчати багато нових ціанатів, тіо- та селеноціанатів, триціанометанідів, диціаноамідів, нітритів, оксихінолінохелатів тощо більшості металів, розробити нові методи визначення сольватних

чисел, електронодонорної функції розчинників, тривкості сольово- та ацидокомплексів. Отже, розроблена Андрієм Голубом струнка теорія щодо переважного впливу хімічної природи розчинників на сольватацію неорганічних сполук, комплексоутворення у водних, неводних та змішаних середовищах відкриває нові обрії у цій важливій ділянці науки, де ще зовсім недавно дослідники покладалися виключно на власну інтуїцію та емпіричне правило алхіміків "simila similibus solventur" ("подібним подібне розчиняється"). Звершення у галузі координаційної хімії неводних розчинів поставили ім'я професора Голуба в один ряд, а точніше поряд із С. Ієргенсеном та Нобелівським лауреатом А. Вернером.

Яскравий слід залишив Андрій Матвійович у хімії твердого тіла та хімічній технології. Вчений створив струнку теорію "контактних сполук", що постають при співсаджженні різних сполук із розчинів. Це відкрило нові перспективи у царині синтезу та створення матеріалів новітньої техніки. Саме тут він разом з учнями провів цілеспрямований синтез і вивчення величезної низки хімічно однорідних алюмініатів, галатів, хромітів, молібдатів, вольфраматів, ніобатів, танталатів, титанатів, титаноніобатів, фосфатів, стибатів, ванадитів, купритів тощо багатьох металів, котрі вже знайшли широке застосування як ефективні діелектрики, сегнето- та п'єзоелектрики, робочі тіла лазерів, високотемпературні провідники та надпровідники, люмінофори, оптичні матеріали, каталізатори, термoeмітори та ін.

Професор Андрій Голуб розробив нові ефективні методи екстракційного розділення дуже близьких за хімічними властивостями металів: паладію та срібла, цирконію та гафнію, ніобію та танталу, молібдену та ренію, рідкісноземельних елементів. Він і його співробітники вперше запропонували найдосконаліший дотепер спосіб комплексної переробки "каменя родючості" — апатиту із вилученням усіх цінних його складників — і запровадили його у промислове виробництво. Цей метод уможливив добування ефективних й екологічно чистих для довкілля нітрато-фосфатних добрив із одночасним відокремленням дефіцитних рідкісноземельних металів, стронцію, титану, фтору.

Із посиленням сталінсько-комуністичного геноциду в Україні (т. зв. "процес СВУ", людоджерний Голодомор 1932—1933 років, моторошні репресії 1934—1941 і пізніших років) творці української наукової мови (в тому числі і хімічної) — А. Кримський, М. Кравчук, Г. Холодний, О. Курило, П. Франко, О. Яната та багато інших були вигублені у катівнях ГПУ—НКВС та концтаборах ГУЛАГу... Розвиток української термінології в усіх царинах науки зазнав нищівного удару, занепав і зупинився на півстоліття. До того ж усі словники, в тому числі й термінологічні, укладені і видані до 1917 року, за доби Української Центральної Ради, Гетьманату, Директорії та за десятиліття українізації уже під кривавим чоботом Совдепії, були оголошені контрреволюційними, ворожими, петлюрівськими... У висліді вся подібна безцінна література вилучалася із бібліотек, нещадно знищувалася й лише дещо вціліло у закритих спецфондах та приватних книгозбірнях. Так трагічно й безглуздо обірвалася титанічна і самовіддана праця кількох поколінь творців української наукової мови, і на термінологічному фронті запанувало ідеологічно-філологічне збочення... Відтак нашої багатющій мові, що налічує майже 3 500 000 слів і є праматір'ю усіх слов'янських мов, всупереч здоровому глуздові та нормам української граматики уесесерівські оберхолюї від мовознавства гвалтовно й брутально нав'язали безліч потворних кальок і покручів. Мета була все та ж: аби українські терміни якомога менше, а то й зовсім не відрізнялися від відповідних термінів у мові "старшого брата" — москаля. Саме про це і йшлося у таємному циркулярі Москви, що був надісланий до Києва у 30-х роках.

Укладачі "Російсько-українського словника з хімії та хімічної технології" — львівські професори М. Ганіткевич і А. Зелізний пишуть: "На цій невідрадній стезі історії розвитку нашого хімічного назовництва явно виділяються два мужні трударі — А. Голуб з Київського університету і А. Вовк з НТШ у Нью-Йорку. Та на заклики першого закривали вуха або відповідали лайкою, а голос другого не міг до нас проникнути". Професор Андрій Голуб став в підсоветській Україні реформатором української національної хімічної мови, яку він після мороку страш-

ного сталінського лихоліття воскресив із небуття, плідно розвинув і довів до логічного завершення, чим продовжив науковий подвиг славетного попередника — великого українця І. Горбачевського. Вчений створив найдосконалішу і найстрункішу дотепер систематику і номенклатуру (назовництво) неорганічних та координаційних сполук, ґрунтуючись на здобутках світової хімічної науки та специфіці і лексичному багатстві рідної української мови. Та немає пророка на Батьківщині своїй... Його дітище викликало шалену лютю, нагінки і цькування тогочасних можновладців та доморощених "virī doctus obscurum" ("мужів учених темних") (за Еразмом Роттердамським), які зі шкури лізли, аби догодити московським верховодам та їхньому тоталітарному режимові, ревню й запопадливо виконуючи постанови ЦК КПСС щодо "двуязычия" і "новой исторической общности — единого советского народа". Цікаво, що російська хімічна термінологія впродовж майже 200 років сліпо орієнтувалася на застарілу і незграбну номенклатуру початку XIX ст., запозичену колись у французів, а особливо у німців, від якої ті вже давно відцуралися. Згадаймо хоча б такі неоконвірні терміни на кшталт: "фосфорна", "фосфориста", "фосфорнувата", "фосфорнуватиста" тощо. Андрій Голуб затаврував подібне безтямне ідолопоклонство. Він писав: "Орієнтація на номенклатуру XIX ст. ... немов би з метою укріплення патріотичних традицій в хімії заслуговує рішучого осуду. Такий, з дозволу сказати, "патріотизм" призвів до того, що наша вітчизняна номенклатура замість впливання на загальний прогрес розвитку хімічної мови, поки що плететься у хвості західної науки". Та тоді — в "часи глухонімії" це був голос волаючого у пустелі...

Ґрунтуючись на працях Андрія Голуба, комісія з хімічної номенклатури при Відділенні хімії і хімічної технології АН України ухвалила замінити застарілі й помилкові хімічні терміни на такі, що відповідають сучасному станові науки і нормам української мови. Авторським колектив у складі А. Голуба, В. Телегуса, Л. Мушкала, Ф. Григоренка, І. Шеки та ін. розпочав працю над укладанням хімічного термінологічного словника. Та лише в "Українському хімічному журналі", № 6 за 1974

р. пощастило опублікувати список застарілих, помилкових та рекомендованих термінів. Проте, ці слушні рекомендації були рішуче відкинуті уєсесерівськими мовознавцями. Саме вони за вказівкою промосковських оберхолюїв і підніжків із уєсесерівського ЦК зробили все, аби нові, науково обґрунтовані терміни не потрапили до академічних словників. Цікаво, що "на килимку" в ЦК КПУ довелося тоді постояти й вислухати догану й напучування членові редколегії "УХЖ", чл.-кор. АН УРСР — нині покійному О. Куриленкові, якому "відповідальні товариші" довго і нудно "промивали мізки" за згадану "ворохобну" голубівську публікацію. А позаяк у ті дні головного редактора журналу — дійсного члена АН УРСР Ю. Делімарського у Києві не було, то "знімали стружку" із його заступника — Онисима Даниловича...

Ця брудна й жалюгідна метушня, а взагалі прикра придибенція й змусила Андрія Матвійовича піти на аудієнцію до академіка І. Білодіда — директора Інституту мовознавства ім. О. Потебні і віце-президента уєсесерівської АН. Як уже згадувалося раніше, колись — 1945—1946 роках вони — обидва гвардії майори служили у Порт-Артуті. Професор Голуб розповів мені про перебіг цієї "історичної" зустрічі у президіальному кабінеті.

Привітавшись, Андрій Матвійович відразу ж "узяв бугая за роги":

— Що ж це Ви, Іване Костьовичу, рубаєте під корінь українську наукову термінологію?

— Бачите, Андрію Матвійовичу, — відповів той, — Ви домагаєтеся неможливого, неприйняттого. Ми з Вами стоїмо по різні боки мовознавчої барикади і в силу наданих мені повноважень не можу, не маю права допустити функціонування вигаданих Вами штучних націоналістичних термінів...

— Якщо Ви, Іване Костьовичу, чогось не знаєте чи не розумієте, то, будьте ласкаві, радьтеся із фахівцями-природознавцями: фізиками, хіміками, геологами, біологами тощо, вчіться у них та давайте спільними зусиллями розробляти справжню українську, а не зросійщену недолугу й потворну термінологію в усіх галузях науки.

— Андрію Матвійовичу! — спалахнув метр мовознавства, — Ви забуваєте, яке у мене звання. Я — академік і мені вже вчитися нічому!

— Помиляєтеся, шановний Іване Костьовичу, — заперечив професор Голуб, — звання — це ще не знання! Кожна людина мусить до самої смерті вчитися, навіть навчаючи й повчаючи інших...

Уже пізніше, вивчаючи наукову спадщину нашого генія математики — Михайла Остроградського, натрапив у нього на подібну думку. Мудрий полтавець писав про те, що освіта людини припиняється лише з її смертю.

А як же створював українську хімічну мову сам реформатор наукової термінології? Один із страдників "збольшевиченої ери" — незабутній письменник і мовознавець — Борис Антоненко-Давидович розповідав мені, як часто навідувався Андрій Матвійович до нього, радився, прислухався до слушних порад патріарха української літератури щодо правильності, точності чи влучності того чи іншого слова, поняття чи виразу. Так само плідно співпрацював професор Голуб зі старшим науковим співробітником Інституту мовознавства АН України — П. Горецьким та іншими філологами.

Лише зараз — у добу нашого національного відродження наукові принципи хімічної української термінології, народжені у муках і вистраждані професором Голубом, хоча й повільно, проте завойовують право на громадянство й почали фіксуватися у термінологічних словниках та підручниках для вищих та середніх шкіл.

Андрій Матвійович був також неабияким філософом-природознавцем, плідно працюючи над розробкою філософських концепцій науки. Він першим серед хіміків найповніше — на основі шести положень — сформулював зміст періодичного закону хімічних елементів Д. Менделєєва. Професор Голуб пояснив, як справджуватиметься цей закон за умов надвисоких тисків і температур (зокрема, у земному ядрі, у надрах Юпітера, Сонця, зірок і особливо "білих карликів" та "чорних дірок" тощо), адже дехто із учених вважає, нібито цей універсальний закон світобудови за таких екстремальних умов втрачає будь-який сенс...

1961 року Андрій Голуб створив новий оригінальний короткий варіант періодичної системи, де вперше родини лантаноїдів та актиноїдів не виносяться у відрубні ряди поза її межі, а розміщуються всередині системи з урахуванням їх вторинної періодичності. Після В. Вернадського, О. Ферсмана й В. Гольдшмідта проф. Голуб остаточно обґрунтував глибинний генетичний зв'язок між неорганічною хімією, геохімією та геологією, вирізняючи й підкреслюючи специфіку геологічної форми руху матерії.

Неослабну увагу приділяв учений вивченню й висвітленню історії хімії від сивої давнини до сьогодення. Так, він першим серед істориків науки пояснив хімічну причину самозаймання "грецького вогню" наявністю домішки фосфідів кальцію у паленому вапні, що входило до складу цієї пекельної суміші. На думку Андрія Матвійовича, вапняки часто містять домішку фосфориту. При обпаленні такого фосфатовмісного вапняку у багатті вапняк утворює палене вапно, а фосфорит відновлюється розжареним деревним вугіллям до фосфідів кальцію. Коли підступні греки-ромеї викидали із мідних труб у море "грецький вогонь", фосфіди вмиль розкладалися, а посталі фосфороводні, стикаючись із киснем повітря, спалахували, підпалюючи нафту, дьоготь, сірку, ляну олію, риб'ячу желатину (клей із плавальних міхурів), селітру тощо. Отже, пекельний винахід муляра Калінікоса нагадував одночасно порох і супернапалм. До того ж, історико-хімічна гіпотеза київського професора повністю підтверджується сучасною експериментальною хімією.

Андрій Матвійович був блискучим педагогом, вимогливим і чуйним вихователем та наставником творчої молоді, організатором науки і науковим керівником. Його незабутні лекції — це славень хімічній науці й апофеоз ораторського мистецтва! Професор так наставляв студентів: "Пам'ятайте, що кожна хвилина, змарнована вами поза лабораторією, — проти вас, а проведена в лабораторії — за вас". Або таке: "Із приладом завжди будьте на "Ви", бо якщо зламаєте його, то бігатимете по всій парадії, висолопивши язика, і ніхто вам не допоможе". Він умів запалити щирим, теплим, доброзичливим словом, власним

прикладом, рятував від зневіри і розпачу, ділився останнім карбованцем. Коли хто навідувався до нього додому — неподалік Виставки досягнень народного господарства, у будинок серед яблуневих садів — професор зустрічав гостя привітною посмішкою, дружним рукостисканням, сам готував частування... Найчастіше пригощав хлібом, салом, ковбасою, твердим сиром, пряженою яєшнею, грузинським коньяком і чаєм.

Андрій Матвійович дуже любив спілкуватися і працювати зі шкільною молоддю, часто відвідував Київський Палац школярів, читав учителям й учням лекції, організовував і проводив щорічні наукові конференції юних хіміків, виступав на них із доповідями. Упродовж багатьох років учений очолював Київське обласне правління ВХТ імені Д. Менделєєва, будучи його Головою, а також деканом хімічного факультету Київського міського університету вчителів, членом редколегії "Українського хімічного журналу" та часопису для молоді — "Знання та праця". На сторінках педагогічного збірника "Викладання хімії у школі" вчений у різні роки оприлюднив низку надзвичайно цікавих, важливих і змістовних статей.

Під час нагородження переможців хімічної олімпіади. 1968 рік.

Талановитий майстер пера Андрій Матвійович написав і опублікував чудові монографії: рідною українською мовою — "Систематика і термінологія в неорганічній хімії", "Рідкісноземельні елементи" та побачила світ уже після його передчасної смерті "Хімія псевдогалогенідів" (німецькою мовою у Берліні, а не-

вдовзі і в Гайдельберзі, англійською мовою у Амстердамі, а також російською у Києві). Він — автор фундаментального і

найкращого в історії України підручника для студентів хімічних факультетів університетів "Загальна та неорганічна хімія" у двох частинах, а також посібника "Основи координативної хімії" (разом зі В. Скопенком). Перу вченого належить також чимало навчальних посібників, брошур та сотні наукових і науково-популярних статей.

Професор Андрій Голуб був природженим інтелігентом і гуманістом, людиною фізичної й духовної краси й величі, великої щедрості... А ще вирізнявся серед учених колег неймовірною, подиву гідною працездатністю. Він невтомно, до самозречення трудився вдень і вночі, а в шухляді його кафедрального робочого столу лежав неодмінний окраєць черствого хліба, кусень сала й саморобний ніжик, виготовлений лаборантом Яковом Кузьмовичем... Працював професор і вдома — часто на кухні, аби не розбудити сім'ю, а також у готелях, на курортах, у громадському транспорті: обмірковував висліди експериментів, писав, рецензував і правив рукописи своїх і чужих статей, дисертацій, монографій, посібників, підручників, брошур. Так, машинопис моєї першої книжечки "Благородні гази" Андрій Матвійович прочитав, виправив і доповнив у рейсовому автобусі №38, котрим добирався до університету і з роботи додому, а другу книжку мою — "Окисно-відновні реакції" ґрунтовно "помережив", виправив і доповнив під час відпочинку у Криму — на березі Чорного моря. Професор Андрій Голуб ніколи не квапився, але, як і М. Вавилов, поспішав, наче відчував, що роки його життя уже полічені...

Андрій Матвійович був геніальною людиною. Ми не називали його генієм лише тому, що він був нашим сучасником. Вчений володів дивовижною науковою інтуїцією, експериментаторським хистом, якимось особливим відчуттям речовини. Умів безпомилково обрати найперспективніший і певний напрям у наукових пошуках. Виховав і виплекав велику наукову школу хіміків, серед яких — 3 академіки, 1 член-кореспондент, 4 доктори й понад 40 кандидатів наук, котрі гідно й плідно продовжують справу Вчителя в Україні, Грузії, Кара-Калпакії, Туркменії, В'єтнамі, Німеччині, Канаді, Білорусі, Московщині... Доля не по-

шкодувала йому страждань, та все ж він був великим життєлюбом й оптимістом, володіючи почуттям іскрометного українського гумору. 1968 року у Москві після завершення конференції з екстракції голова цього наукового форуму — професор Ю. Золотов виголосив на прощальному банкеті таку застольну промову: "Дорогие коллеги, гости и друзья! Я предлагаю выпить за d-d-переходы...". Професор Голуб у відповідь звернувся до промовця зі словами: "Шановний Юрію Олександровичу! Ми вже тут так напилися, що нам час шукати "де-де вихід"...

Пригадуються мені також капеесесівсько-партійні збори хімічного факультету в аудиторії 316. Було це десь року 1969. Декан факультету — професор Ф. Бабичев, виступаючи, поскаржився, що студенти-хеміки передплачують все, що загодно, та лише не партійну пресу. А через це партбюро ухвалило, аби студенти, що мешкають у гуртожитку на вул. Ломоносова, поздавали на пункти прийому склотари всі пляшки з-під горілки, вина й пива і на виручені гроші передплатили партійні газети і журнали. І тут взяв слово Андрій Матвійович: "Даруйте, Федоре Семеновичу, але у нашій країні вся преса партійна... Безпартійної преси просто не існує. Навіть дитячі журнали "Барвінок" і "Мурзилка" і ті партійні! Всі присутні "партайгеноссен" розсміялися..."

Нащадок давнього козацького роду, Андрій Матвійович був лицарем у житті і науці. Вчений і патріот — він мужньо й безкомпромісно воював зі збоченнями й халтурою в хімічній науці і мовознавстві, підступною і брутальною політикою тотального зросійщення, облудою і мракобіссям комуністичної тиранії. Він був одним із патріархів славної когорти шестидесятників, душею і ватагом новочасної київської "Старої Громади" 50—70-х років ХХ століття. Навколо нього гуртувалася передова українська інтелігенція. Його вірними друзями і побратимами були, зокрема, хіміки А. Тищенко й В. Телегус, геологи А. Путь і О. Щириця, фізик М. Лисиця, лікар, художник і поет М. Фененко, історик Т. Лазоренко, філософ А. Петрусенко, журналісти М. Шестопал і М. Сорока, літературознавець М. Базилівський, скульптор і художник І. Гончар...

Свій страдницький шлях Андрій Голуб, як і письменник-дисидент Гелій Снегірьов, завершив у сумнозвісній Жовтневій лікарні м. Києва 11 квітня 1977 року. Свої коротке, трагічне, але яскраве й плідне життя він поклав на вівтар науки і прийдешньої волі України, упавши жертвою людиноненависницького московсько-капееесівського режиму. Він передчасно згорів від самовідданої невсипущої праці, інтриг і підступів можновладців та їхніх патентованих вчених лакуз. Після фатального вибуху комплексного перхлорату восени 1963 р. і трагічної загибелі аспіранта О. Андрійченка Андрія Голуба намагалися усунути від наукової та педагогічної праці у рідному університеті і навіть кинути до в'язниці... Його врятувала від буцегарні лише дружня рука і щира підтримка професора (нині академіка НАН України) Ф. Бабичева, котрий через своїх друзів і приятелів у ЦК КПУ та Раді Міністрів зробив усе можливе й неможливе, аби не скілося святотатство й не торжествувало зло... У перебігові влаштованого судилища суддя запитав тодішнього декана хімічного факультету — проф. А. Пилипенка:

— Скажіть, Анатолію Терентійовичу, а які у Вас взаємини із професором Голубом?

— Та так, нічого, нормальні. Щоправда, іноді виникає тертя по роботі...

А "тертя" повсякчас було таким енергійним, що від нього згоряли нейрони й "силові батареї" клітин — мітохондрії...

Поза очі й прямо в обличчя кидали Андрійові Матвійовичу обвинувачення в українському "буржуазному" націоналізмі, а також цькували на всіх капееесівських зборах за те, що він перетворив свою кафедру на вороже гніздо, де працювали або вчилися націоналісти-дисиденти: І. Кузнецова, Л. Зарубицька, А. Супруненко, І. Мулярчук, О. Перепелиця та автор цих рядків...

27 червня 1967 року на хімічному факультеті відбулися комсомольсько-партійні збори із порядком денним:

1. Інформація секретаря парткому університету А. Чухна про події 22 травня біля пам'ятника Т. Шевченкові;

2. Персональні справи комсомольців — студентів III курсу Висоти А. і Перепелиці О.;

3. Персональна справа комуніста Василеги М. Д.

Виступаючи опівдні у старій хімічній аудиторії секретар парткому університету інформував хіміків-комуністів:

— Я вместе с членами парткома, комсомольского комитета и профкома подошли к памятнику Шевченко, когда там уже собиралась большая толпа националистов. Бросалось в глаза, что акция была заранее продумана и спланирована опытными предводителями, которые сами на сборище не явились, а направили и вытолкнули молодежь — студентов и рабочих... Один за другим останавливались легковые автомобили, из них выходили парни и девушки в вышитых украинских сорочках, с ведрами, в которых стояли букеты цветов и почти строевым шагом маршировали к памятнику, где возлагали цветы... Дальше — больше! Появился бандурист, стал петь тенденциозные думы и песни на слова Шевченко. Народу подходило все больше, декламаторы читали "Розриту могилу" и другие стихи Шевченко о "москалях"... Атмосфера митинга между тем накалялась до предела. Когда стемнело, поступила команда подойти всем собравшимся плотным кольцом к памятнику. На ступеньки поднимались ораторы и громко читали националистические стихи О. Олеса, Б. Гринченко и Т. Шевченко. Митингующие между тем остановили движение транспорта по ул. Владимирской и мы попросили наряд милиции прекратить этот шабаш. Однако участники митинга отказались добровольно разойтись и начали избивать милиционеров, за что пришлось несколько зачинщиков арестовать. Толпа в ответ начала петь "Заповіт" и "Інтернаціонал" на украинском языке, но не весь, а те строфы, где говорилось:

"Чуєш, сурми заграли,

Час розплати настав..."

а также: "Ми всіх катів зітрем на порох!"

Я думаю, товарищи, вы понимаете, кого подразумевали националисты под "катами". Затем около 300 националистов двинулось по бульвару Шевченко и Крещатику к Совету Министров и ЦК. Колонна передвигалась по городу с криками, воплями и песнями, нарушая общественный порядок и мирный сон киевлян.

Раптово звівся на ноги Андрій Матвійович і урвав слово-блудну маячню партійного оберхолюя:

— Шановний Анатолію Андрійовичу! Ви стверджуєте, що біля пам'ятника Кобзареві збиралися виключно націоналісти (у чому я особисто сумніваюся), а ви там стояли зі своїми помічниками. Чому ж Ви у такому разі не піднялися на сходи пам'ятника і не звернулися до всіх присутніх із закликом:

— Товариші, до мене! Тут збираються запеклі українські буржуазні націоналісти... Дамо їм відсіч і наведемо порядок біля пам'ятника!

Але ж Ви цього не зробили... Вам забракло мужности і сміливости, або ж Ви самі не вірите в те, про що нам тут щойно розповідали.

— Андрей Матвеевич! Но ведь университет — не детский сад, где студентов надо как малышей водить за руку...

— До речі, про дитячий садок. Я хотів свою дочку Оленку влаштувати в україномовний садочок. І що ж? Звернувся до дошкільних закладів у районі виставки і автопарку. Дитячий садок для дітей співробітників міліції виявився російськомовним, бо як мені пояснили, цей заклад підлягає МВС, що знаходиться у Москві. Дитячий садок для малюків — дітей працівників автопарку також російський, позаяк Міністерство шляхів сполучень теж перебуває у Москві... Скажіть мені, хіба це не знуцання над українцями, хіба це не тотальне зросійщення і, нарешті, — хіба це не брутальне порушення ленінської національної політики партії?!

І тут Андрій Матвійович вийшов до кафедри із нотатками в руках і почав цитувати витяги із творів Маркса, Енгельса і "коброокого" Ілліча — щось про національний гніт, збройне повстання підневільних мас і таке інше...

"Партайгеноссе" вирячив на професора Голуба нажахані очиці і заволав:

— Андрей Матвеевич! Что я слышу?! Я не верю своим ушам... Вы — советский ученый призываете чуть ли не к свержению Советской власти, нашего общественно-политического строя. А что если бы я сейчас стал цитировать труды классиков марксизма столетней давности и призывать народ к вооруженному восстанию? Что Вы, опомнитесь!!!

— Глибоко помиляєтесь, Анатолію Андрійовичу! Праці класиків не можуть застаріти. Вони — безсмертні, і під сучасну пору актуальні, як ніколи...

І ще раз зірвався відповідальний товариш А. Чухно із ланцюга на великій вченій раді університету. У своєму виступі він вилив барило помиїв на професора А. Голуба за те, що той, за словами промовця, перетворив очолювану ним катедру неорганічної хімії на розсадник і гніздо націоналістів-дисидентів. Що ось, мовляв, у нього працювала несамовита націоналістка Ївга Кузнецова, котра проводила у Києві ідеологічно-диверсійну роботу, за що була викрита КГБ, засуджена радянським судом і відбуває зараз покарання у виправно-трудових таборах. І все ж, Андрій Матвійович, за словами "полум'яного оратора", знаючи про ворожу діяльність своєї лаборантки, представив на неї блискучу службову характеристику...

Професор взяв слово і сказав таке:

— Даруйте, шановний, але Ївга Федорівна знову мешкає у Києві, на вулиці Чекістів...

Промовець зблід і ошелешено визвірився на Андрія Матвійовича:

— Так это что, выходит, я вру членам ученого совета?!

— Виходить, що так. Просто у Вас застаріла інформація: товаришка Кузнецова уже відбула покарання і зараз знову проживає у Києві.

Оскаженілий "партайгеноссе" розперезався ще більше:

— Товаришу Голуб! Якщо Вас ще можна так називати...

Вся актовка зала червоного корпусу університету, де колись жахав студентів і професорів "Ніколай Палкін" (Микола І), а через століття після цього червона інквізиція засудила на смерть генія математики Михайла Кравчука, охнула і почувилася схвилювані голоси обурення: "Ну це вже занадто!..".

За професором А. Голубом недремно пантрувала зграя навуходоносорів і сексотів КГБ. Так, підполковник держбезпеки (зараз генерал-майор СБУ) В. Тютюнник — людина розумна, високоерудована, порядна, але ..., проводячи зі мною "душе-спасительную" бесіду якось 1975 року спересердя вигукнув:

— Вони його водили по всіх усядах і закапелках, поки він сам не став націоналістом.

— Хто це "вони", Володимире Макаровичу? — запитав я свого "душпастиря", — і де це вони його водили?

— Водили, водили, Миколо Денисовичу! До пам'ятників, музеїв, на різні націоналістичні збіговиська...

Очевидно, товариш підполковник мав на думці очолювану професором "Стару Громаду" і передусім його побратимів — Матвія Шестопада та Івана Гончара. Останній якось мені розповів, що гартував патріотичні переконання мого незабутнього Вчителя у своїй скульптурній майстерні і хаті-музеї...

"Компетентні органи" не випускали професора Андрія Голуба до "дикого" — капіталістичного Заходу на наукові конгреси, симпозіуми, конференції чи як туриста, бо дуже боялися аби український геній там не залишився. Отже, за весь час свого доцентства і професорства він побував лише у зарубіжних країнах "соцтабору" — НДР і Польщі, та ще на широких просторах "нашей необъятной Родины — СССР". Його — вченого зі світовим ім'ям академіки-орденоносці тричі забалотували на виборах до московської та уєсесерівської академій наук.

Цікаво, що у "Третьому Римі" його спокушували членством у АН СССР, якщо він покине Україну і переїде до Сибіру... Проте Андрій Матвійович рішуче відкинув цю звабливо-підступну принаду. І, нарешті, не без вказівок "тих, що в скалі сидять" хворого професора так "щедро" та непомірно лікували антибіотиками від астматичного бронхіту, що у нього за три місяці постала саркома, яка й поклала мученика науки і великого сина України в чорну домовину... Хай же пером і пухом стане йому рідна київська земля, а епітафією — безсмертні рядки із "Тризны" нашого Пророка і Апостола — Тараса Шевченка:

*"Без малодушной укоризны
Пройти мытарства трудной жизни,
Измерить пропасти страстей,
Понять на деле жизнь людей,
Прочесть все черные страницы,
Все беззаконные дела...
И сохранить полет орла
И сердце чистой голубицы!
Се Человек!..".*

Микола ВАСИЛЕГА-ДЕРИБАС.

НЕВГАМОВНИЙ РОМАНТИК

Перша моя зустріч з Андрієм Матвійовичем сягає у далекі сорокові роки. Після закінчення університету я спробувала було вступити до аспірантури. У характеристиці, яку мені видали в деканаті, категорично значилося: перебувала на тимчасово окупованій території, безпартійна. Із таким тавром безглуздо було кудись рипатися. І все ж я подалася на зламану голову. Документи у мене, звичайно, прийняли і на першому екзаміні із спеціальності я одержала п'ятірку. А ось на другому...

Комісію з історії марксистсько-ленінської філософії очолював якийсь опасистий чоловік з маленькими, надзвичайно рухливими очима. Я взяла екзаменаційний білет, прочитала і заспокоїлась: могла одразу відповідати.

До аудиторії зайшов високий вродливий хлопець. Він віддав екзаменаторові якісь книжки, попрощався і попрямував, було, до дверей, але минаючи екзаменаційний стіл, де лежав список здобувачів, на якусь мить затримався, глянув на мене, ніби хотів щось сказати, але професор перехопив його погляд і дещо роздратовано буркнув:

— Я вас не затримую, товаришу. Дякую.

І, звертаючись до мене, сказав:

— Слухаю вас.

Але він не слухав. Знічев'я щось собі малював на аркушику паперу, не перепиняв, не ставив ніяких додаткових запитань. Коли ж я закінчила відповідати і глянула на екзаменатора, він щось записав у списку проти мого прізвища і, чомусь посміхаючись, сказав:

— На жаль, двійка.

Я здивувалася, хотіла перепитати, але несподівано мною опанувало якесь збайдужіння, мовби звільнилася від чогось обтяжливого. І я мовчки вийшла з аудиторії. Біля дверей на мене чекав хлопець, який щойно заходив до екзаменаційної.

— Одержали двійку?

— А звідки ви знаєте?

— Я побачив на столі список конкурсантів. Проти вашого

прізвища красувався чорний мінус. Чим це ви завинили перед начальством?

— Не знаю, — здвинула плечима.

— Я можу вам чимось допомогти?

— Дякую, але... Справа, очевидно, не в цьому чоловічкові.

— Звичайно. Маєте здогади?

— Ні. І не хочу докопуватися. Надто бридко.

— Страусяча політика. А я б радив: несподівано заходимо до кімнати і мовчки реквізуємо список.

Я уважно глянула на незнайомця: гострий, відвертий погляд розумних зеленкуватих очей. А от колір обличчя дещо хворобливий.

— Ну то як? — нетерпляче наполягав він.

А я, несподівано для самої себе, — усміхнулася і враз потепліло на душі, на якусь мить скинула із себе ту звичну найжаченість.

— Спершу ніж іти на барикади, давайте, принаймні, познайомимся. Я — Ганя Ігнатенко, філолог.

— Андрій Голуб. Хімік. То ходімо?

— Хороша ви людина, Андрію. Але ж ми вже дійшли висновку, що справа не в тому професорові і, навіть, не в тому списку.

— Звичайно.

— Ось бачите. Це лише наслідок.

— Так. Але ниточка приведе до клубочка.

— Я колись намагалася розплутувати ті клубочки...

— Давайте спробуємо разом.

— Пробачте, але те, що сталося, повернуло мене до реальності: мені слід іти працювати, а романтичні вітрила...

— Шкода. А я чомусь уявив собі вас Жанною Д'Арк...

— Мабуть помилились. Я звичайна дівчина, яка опинилася, як, до речі, й деякі мої друзі, на розпутьті. Аспірантура тепер не для мене. Можливо, згодом... Існує ж заочна форма навчання. Прощайте, майбутній Луї Пастер...

— Сподіваюся, що ми ще десь зустрінемося.

— Шляхи Господні незвідані...

— Хочу вірити, що ви ще повернетеся на стезю науки. Принаймні, якщо коли-небудь знадобиться вам якась допомога, — згадайте про хіміка-романтика.

Сказав і рвучко, швидко не побіг, а мовби злетів по сходах вгору. Вище, вище...

"Справжнісінький тобі голуб, Не ходить, а літає", — подумала я і, зачинивши за собою двері шановного закладу, пішла до пам'ятника Шевченкові. Знайшла затишний куточок, зручно вмостилася, підставила обличчя скісному осінньому сонцю, примружилася, розслабилася і почала спокійно вже розмірковувати. Справді, удар по самолюбству виявився дуже дошкульним, але відвертий цинізм сподіяного допоміг мені тоді з гіркою іронією, навіть філософськи поставитися до свого, так званого "провалу". А ще зустріч із Андрієм Голубом повернула мені рівновагу і вивільнила від згубного збайдужіння, навіть песимізму.

"Якщо є на світі отакі Голуби, то земля наша далеко не пуста і є ще для чогось жити, а не скніти".

Не минуло і півроку, як ми знов несподівано зустрілися у товаристві, яке охрестили "Козацькій кіш". Це були повоєнні випускники університету — історики й філологи, географи і медики. А серед них — хімік Андрій Голуб. Вони були різні за фахом, певними уподобаннями, були, звичайно, різної вдачі, але мали незаперечну спільність, яка відрізняла їх з-поміж загалу: порядність, інтелігентність і, головне, — відданість національній ідеї, за що їх часто звинувачували в націоналізмі.

Збиралося товариство часом спонтанно, а здебільшого у святкові дні, чи відзначали ювілеї кожного з друзів. Якось Микола Лукаш під час однієї з таких урочистостей проговорив досить несподіваний тост:

— Друзі, давайте підніmemo келих за те, що ми збираємося не заради якоїсь вигоди, що нам нічого не треба, окрім доброти.

**Аспірант університету.
1948 рік.**

Безкорисливість, необхідність піти на допомогу один одному, навіть сторонній людині, було неписаним законом товариства.

Запам'яталося: похмурий грудневий день 1958 року. В Інституті загального мовознавства скликали загальні профспілкові збори, оскільки об'єкт чергового розносу Антоніна Матвієнко не була членом партії. Але організатори цього дійства не врахували, що на подібні збори вільний вхід. І туди прийшли: Микола Лукаш, Сергій Плачинда, Василь Лобко, Андрій Путь, Володимир П'янов, редактор журналу "Вітчизна", де мала бути надрукована стаття А. Матвієнко "Про красу української мови", і звичайно ж, Андрій Голуб.

Перше звинувачення, яке прозвучало у вступному слові голови М.К. Інституту — "Яке мала право автор статті не довести до відома дирекцію Інституту про свій намір виступити з подібною статтею на сторінках журналу".

І одразу ж почулася дещо іронічна репліка Андрія Матвійовича:

— А чи до стінгазети статті пишуться у вас також з дозволу дирекції? І взагалі, з якою метою вимагається для опублікування статті санкція дирекції? Чи в цьому немає обмеження права критики?

Наступне звинувачення на адресу Тосі Матвієнко полягало в тому, що сама ідея захисту української мови від іноземних впливів, особливо з боку російської мови, яка є головною в статті, давно вже не є актуальною в Україні. "Від кого захищати українську мову?" — патетично запитували промовці, а дехто навіть домовився до того, що під статтею "Про красу української мови" охоче підписався б Степан Бандера...

Та, попри все, обговорення не виявилось одностайним: дехто з учених, співробітників Інституту, зробивши певні зауваження, підтримали провідні засади статті молодого автора, необхідність і своєчасність її написання.

Нарешті слово надали Андрію Голубу:

— Я виступаю як читач журналу "Вітчизна", який жалкує про те, що не зможе прочитати цієї статті надрукованою в журналі. Я вважаю, що українську мову є від кого захищати і необхідно захищати від тих, хто її паплюжить, від тих, хто її зневажає, а чи недооцінює. І про те слід говорити відверто. Мені не хотілося б, щоб ми уподобалися зайцеві, якому об'їли вуха, а він радів лише від того, що залишився живий.

У залі засідань почулися несхвальні вигуки. Та Андрій Матвійович вів далі:

— Ми гостро відчуваємо недостатній розвиток української хімічної термінології. Думка про необхідність розвитку української хімічної термінології на власному українському ґрунті не зустрічала співчуття навіть серед ваших мовознавців. Навіщо ми перешкоджаємо один одному у важливій для всіх нас справі? Я закликаю до того, щоб створювалися наукові термінологічні словники і щоб спроби тих, хто хоче допомогти в цій справі не виявилися марними. Неправда, що нам не має від кого захищати нашу мову. Навколо ще багато тих, які ненавидять українську мову.

Обговорення продовжувалося. Та не довго. Після виступу Миколи Лукаша, некоронованого академіка, як його називали у колах прогресивної наукової інтелігенції 50-х років, не знайшлося вагомих контраргументів, щоб йому заперечити, і довелося терміново перенести профспілкові збори на наступний день. Запланований сценарій провалився. І причиною тому була присутність на зборах "сторонніх" людей, які гірко поплатилися згодом за свою "необачність": Сергія Плачинду, який мешкав із численною родиною у невеличкій кімнатці, викинули з квартирної черги, Андрій же Голуб так і не побачив надрукованою в хімічному журналі свою статтю про необхідність створення наукового словника хімічної термінології, оскільки дирекція Інституту мовознавства категорично заборонила рецензентові цієї статті віддати її до журналу...

...Давно пішов зі світу великий вчений-педагог, прекрасна людина, справжній громадянин — патріот України Андрій Матвійович Голуб. Передчасно, несподівано... Залишилися нереалізованими його творчі задуми, нагло обірвався його романтичний злет. Якою же несправедливою буває підступна доля...

Кажуть, що людина доти існує незримо серед нас, допоки живе пам'ять про неї. Ми пам'ятаємо про тебе, Андрію! Ми, твої друзі, твої численні учні, молоде покоління вчених, яке звертається та ще довго буде звертатися до творчого спадку хіміка-романтика, що полишив світлий, незабутній слід на нашій землі.

Ганна ІГНАТЕНКО.

УЧЕНИЙ І ПАТРІОТ

Андрій Матвійович Голуб — один із тієї славної когорти учених, професорів Київського університету імені Тараса Шевченка, що, працюючи в несприятливих умовах тоталітарної сталінсько-більшовицької диктатури, віддавали всі сили і талант науці, вносили свій значний вклад у її розвиток, і при цьому залишалися вірними синами свого народу, страждали його болями і раділи його нечастими радощами, робили все можливе, щоб полегшити долю. Багато з них закінчили своє життя в катівнях КДБ чи в снігах далекої Півночі, інші повинні були залишити рідну Батьківщину і робили свій внесок у науку інших країн.

Творче життя Голуба припало на післясталінські роки, і він мав можливість, хоч і обмежену, розкрити свій талант ученого, залишаючись разом з тим свідомим і активним громадянином, патріотом України.

Природа наділила його особливостями, властивими великим ученим: фанатичною відданістю хімічній науці, винятковою енергійністю, працьовитістю і цілеспрямованістю, аналітичним розумом, ініціативністю і сміливістю у наукових пошуках. Він був прекрасним педагогом, серед його вихованців-учнів чимало докторів наук і академіків. Його внесок до хімічної науки визнаний далеко за межами колишнього Радянського Союзу. Багато його наукових статей із різних питань хімії вийшли друком у Великій Британії, Німеччині, Канаді, США та інших країнах.

Та, проте, він не був обраний академіком АН України, хоча вчені Московського університету пропонували його кандидатуру в члени-кореспонденти Академії Наук Союзу, він не брав участі в міжнародних конференціях і симпозіумах учених, хоча його неодноразово запрошували на них, йому не дозволялось виїжджати за межі країн "народної демократії".

Причиною такого обмеження прав ученого і громадянина було його відкрите і рішуче відстоювання національних інтересів українського народу. Він послідовно доводив необхідність викладання в університеті українською мовою і видання

української хімічної літератури, звертався з цього приводу до різних владних інстанцій: від учених рад хімічного факультету й університету до Центрального Комітету компартії України. І цим заслужив статус "українського буржуазного націоналіста", незадоволення керівної еліти, що турбувалась, у першу чергу, про збереження свого "авторитету" вірних виконавців розпоряджень "зверху", а не про відстоювання інтересів української національної науки і культури, що кваліфікувалось нею як націоналізм, нерозуміння "ленінської національної політики" партії. Голуб, таким чином, вважався "неблагонадійним професором".

А дехто з високопоставлених осіб зараховував його до своїх особистих противників і навіть ворогів, виходячи тільки з того, що він нерідко вступав у гарячі наукові дискусії з деякими академіками, незважаючи на їхні титули і звання.

Це й було основною перешкодою на шляху його "наукової кар'єри", про яку між іншим, він сам мало турбувався, хоча справедливо висловлював своє незадоволення фактом негативного ставлення керівництва української Академії, яке очевидно, слухняно виконувало волю "верхів" до висування московськими вченими його кандидатури в члени-кореспонденти АН СРСР.

У 50-х—на початку 60-х років, коли Голуб ще жив на Печерську, після цілоденної роботи в хімічній лабораторії, він майже кожного вечора по дорозі додому заходив до свого друга лікаря Миколи Фененка на Круглоуніверситетській вулиці, де часто збиралось дружнє товариство колишніх фронтовиків — людей спільних поглядів і переконань.

Це були люди різних професій: медики і філологи, геологи й історики, викладачі університету і працівники Академії наук. Усіх єднали спільний біль за свій народ, гноблений і страждаючий, разом пройдені криваві дороги Великої війни і прагнення соціальної справедливості: всі вони були інтелігентами в першому поколінні, синами простих селян і робітників, доля яких була частиною їхньої власної долі.

Тут, у цьому колі своїх друзів, Андрій Матвійович, як і інші, розкривав душу, висловлював свої переконання і погляди на важливі події суспільного життя, що вирувало навколо. Часто вини-

З деканом хімічного факультету І. ПОДОРВАНОМ. 1949 рік.

кали гострі дискусії щодо становища українського народу, боротьби з культом особи (Сталіна), реформаторства Хрущова, національної політики комуністичної партії і радянської держави. Ці дискусії зумовлювалися головним чином різним ступенем поступового звільнення кожного із

присутніх з тенет марксистсько-ленінської ідеології, що почалось у період хрущовської "відлиги", в ході подолання культу Сталіна і правдивого відтворення пережитого українським народом за роки радянської влади.

Андрій Матвійович був у числі найбільш реально мислячих учасників цих дискусій. Він з боєм говорив про голод в Україні в 1933 році як про найбільший злочин сталінсько-більшовицького режиму щодо українського народу, обурювався національною політикою ВКП(б)—КПРС, спрямованою на ліквідацію української та інших націй, що входили до складу Союзу,

на тотальне зросійщення під гаслом "створення нової історичної спільності людей — радянського народу". Він був непримиренним у ставленні до російського шовінізму, засуджував російські імперські амбіції, передбачаючи, що вони

З матір'ю. 1971 рік.

завдають і завдаватимуть ще довгі роки чимало горя і народам світу, і самому російському народові.

Особливим було ставлення Голуба до релігії і церкви. Як вихованець радянської школи він був, чи, вірніше, вважався атеїстом, але в той же час з теплою в голосі згадував про автокефальну церкву в Заріччі, в рідній Білій Церкві, де його хрестили і куди малого водила мати на службу Божу, що правилася українською мовою. Саме тут, думається, закріплювалася його любов до материнської мови, зароджувалася любов до України. Тому не дивно, що, не заперечуючи значення церкви в загальному духовному житті народу, Голуб завжди підкреслював національне і політичне значення православної церкви, — російської, як важливої допоміжної сили в русифікаторській політиці царської і більшовицької Росії, а Української автокефальної, — як важливого чинника в завоюванні українським народом свободи і незалежності, що було заповітною мрією Андрія Матвійовича.

Він був і навічно залишився в пам'яті всіх, хто його знав, людиною великої душі, ученим і патріотом, послідовним і цілеспрямованим у всіх своїх прагненнях і діях в інтересах науки і українського народу.

Тимофій ЛАЗОРЕНКО.

ГОРІННЯ

Горіння має високу амплітуду від жевріння у жарині до готіння у полум'ї. Життя Андрія Матвійовича було яскравим спалахом на тлі інших його сучасників, які ледь жевріли, та їм потрібний був полум'яний побратим, козак, провідник для вивищення їхнього патріотизму.

Познайомилися ми з Андрієм Матвійовичем восени 1953 року, порушуючи проблему українських термінологічних слівників природничих наук в КДУ ім. Т. Г. Шевченка. Ми здружилися. Я на геологічному факультеті відстоював геологічну термінологію, а А. М. Голуб — хімічну. Після однієї з конференцій ми зустрілися біля університету і продовжили неформальне обговорення проблем. Якось А. Голуб запросив доцентів М. Скопиченка, В. Латиша і мене відзначити День артилерії що, як виявилось, і був днем народження Андрія Матвійовича. Йшлося про створення термінологічної комісії університету, і мої колеги запропонували мою кандидатуру, а Андрій Матвійович Голуб сприйняв цю пропозицію. Я був тоді одним із небагатьох (якщо не єдиним) на геологічному факультеті, хто читав лекції українською мовою, а вакуум української геологічної і хімічної наукової термінології конче треба було заповнити... Ми були в цьому переконані, а ще повірили в чергову кампанію українізації і знову побачили облудність заходу.

Як сьогодні бачу Андрія Матвійовича палким оратором, яким він мені запам'ятався з першого знайомства, і воно, це знайомство, відразу було визначене нами спільно на заприятелювання, яке швидко переросло в дружбу двох, смію думати, конгеніально мислячих людей. Андрій Матвійович швидко ходив, енергійно мислив та вмів непомітно залучати співрозмовника на свій бік, робити своїм прибічником, патріотом, тобто, що був нашим провідником.

Андрій Матвійович захотів, щоб я закінчив вечірній хімічний факультет, а в мене така мрія була ще в школі. Отоді почав ходити на спецкурс до професора А. Голуба. Вчений одержимо любив хімію і по собі знаю, що вмів це трансформувати

в душу ближнього, біля нього не запалитися інтересом до хімії було неможливо. На той час я працював на посаді доцента кафедри корисних копалин КДУ і коли мав таку можливість, заходив на "голуб'ятню" — IV поверх — до професора Андрія Голуба, мав прекрасну можливість після роботи спілкуватися із Андрієм Матвійовичем, розповідав йому про те, що робиться в світі, зокрема, про діяльність А. Горської, Л. Семикіної, І. Дзюби, О. Шевченка, Д. Павличка, В. Зарецького (чоловік А. Горської, художник, котрий намалював картину, на зображено конаючого коня, обриси якого нагадували конаючу Україну). Він радів найменшим проявам патріотичних поривів творчої інтелігенції в 60-ті роки (Івана Драча, Миколи Вінграновського, Ліни Костенко, Миколи Холодного, Івана Дзюби, Івана Гончара, ін.). За сприятливих умов були вони і гостями "голуб'ятні", але я офіційну репутацію Андрія Голуба щадив і не всіх до нього водив, а дехто з них був дуже одіозною фігурою для тодішнього часу.

Для професора горіння — то фатум. Горінням захоплювався (займався проблемами ракетного палива), сам горів і біля себе осяював, засвічував всіх, хто був небайдужим до хімічної науки, тощо. Пригадую, як Андрій Матвійович перепускав мене, коли заходили до аудиторії й після себе щільно зачиняв двері. Вітаючись на ходу, брав крейду, ставав біля дошки і якимось урочисто з гордою поставою починав читати лекції. І ця урочистість гіпнозувала і дисциплінувала нас. Всі слухали, записували, тільки пера скрипіли. Читав професор Голуб легко, як артист, на одному подиху. Не пригадую, щоб студенти часто запізнювалися на лекції або раніше залишали аудиторію, як це буває, коли читаються нецікаві лекції. Ми слухали лекції, як заворожені. Доброзичливий тон лекцій Андрія Матвійовича всіх нас наштотував на творчий лад і ми могли після лекцій розпитувати Андрія Матвійовича, заглиблюватись у суть питання.

Я ніколи не бачив дружніших взаємин між лектором і аудиторією, ніж у професора Андрія Голуба і зачаровувався його вмінням полонити всіх присутніх і українською спілкуватися із аудиторією. Коли не було мовчазної згоди слухачів, то Андрій Матвійович запитував, чи все зрозуміло. В окремих моментах

застерігав про можливі труднощі сприйняття матеріалу і радів, коли очі студентів виражали розуміння. Андрій Голуб дозволяв студентам ставити запитання будь-коли, а найчастіше після лекції, а тому часто вже після дзвінка він відповідав на запитання... Читаючи лекції, часом сміявся із "хімерної" поведінки елементарної частинки атома і тим звеселяв аудиторію. Був одержимим лектором.

У Андрія Матвійовича був дар вселюдської тактовності в оцінці наукових праць колег. Він "зробив" відгук на мою кандидатську дисертацію, хоч я спочатку соромився йому її показувати, вважаючи, що там мало хімії... Андрій Матвійович же знайшов там більше хімії, ніж я сподівався. Він дуже часто підтримував людей, даючи відгуки, будучи опонентом на захистах дисертацій, зокрема написав відгук на докторську дисертацію нинішнього академіка-геолога Є. Шнюкова.

Наймолодшими друзями, запрошеними додому на 50-річний ювілей Андрія Матвійовича були ми з професором В. Малинком. Купили ювіляру на подарунок годинник "Перемога" з підтекстом від друзів з побажанням дорогому Андрію Матвійовичу подальших перемог на патріотичному фронті, в науці та в житті.

У 1965 році, коли

мене почали викликати на політичні допити, ми мали дотримуватися подвійної обережності... А тому на наше з Лідією Дмитрівною весілля в рідне село Андрій Матвійович, на жаль, не приїхав. Хоч до мого шлюбу він ставився дуже прихильно, схвалив мій вибір тощо. І взагалі, Андрій Матвійович дуже радів, коли народжувалася українська сім'я. Зокрема, коли побралися його

Виступ на захисті дисертації

М. КОРНІЛОВА. 1965 рік.

студентка Раїса Савченко й доцент університету Тимофій Лазоренко, був у них на весіллі, їздив, здається до Фастова. Про це все говорив Андрій Матвійович у нашій квартирі на новосіллі.

Андрій Матвійович постійно був під пильною увагою служб. Спогадується один дивний випадок. Яюсь я зайшов до Андрія Матвійовича у невідкладних справах, а забігає в лабораторію розлучений декан хімічного факультету з претензією до нього, мовляв, що до вас всякі тут ходять, а йому, декану, спокою не дають... Андрій Матвійович на те спокійно відповів, що ось до нього прийшов Олекса Степанович. Декан, який мене особисто знав і проти мене нічого не мав, вибачився, заспокоївся, повернувся і вийшов... Виявилось, що хтось зателефонував у ректорат, звідти в деканат і змусили декана зчинити таку бурю. Андрій Матвійович, посміхаючись, лише зауважив після того, що пильні "колеги" працювати йому не дають.

Пам'ятаються дружні патріотично-теоретичні диспути, коли ми збиралися на квартирах у М. Фененка, А. Пуця, Т. Лазоренка, у моїй скромній оселі та багатьох інших на перегонах від хімфаку до "виставки передового досвіду", де неподалік жила родина Андрія Матвійовича. Він толерантно поводив себе у диспутах із друзями і різко критично засуджував "гангстеризм" в молодих та ранніх представниках молодії "дегенерації", від яких тхнуло кар'єризмом і французький протокол був би безпорадним витлумачити дипломатичну поведінку Андрія Матвійовича в дискусіях... Як би порадив Андрій Матвійович, коли б дожив до проголошення незалежності України, і оце старався б зміцнити її тепер, вже на восьмому році незалежності, дуже б переживав за її долю, за нас усіх, за невдачі законотворців і всіх "власць предержажих" на Україні та поза нею...

Професор історії І. Шевченко, який був родом із моєї Боровиці свого часу обирався секретарем парткому університету, довго придивлявся до чесних методів боротьби за справедливість молодого професора і часто по-людськи підтримував його мовчки, дружнім потиском руки тощо. Розпізнавши патріотичну суть поведінки А. Голуба, І. Шевченко сам виконував роботу, запрограмовану нами з Андрієм Матвійовичем, наприклад, коли в університеті були організовані неприємності щодо професора Т. Лазоренка, то Іван Іванович Шевченко горою став за Тимофія Григоровича, організовуючи його захист.

Коли ми обговорювали геологічні проблеми і я доповідав Андрію Матвійовичу ідеї подальших своїх наукових робіт, то він виявляв великий інтерес до геології, пізнання глибинних процесів земної кори тощо. Андрій Голуб схвалював мої наміри вивчити періодизацію гідротермального процесу через дослідження флюїдних включень у мінералах. Я мріяв про заморожування газів з метою вивчення їх як твердого тіла. Мрійництву не було меж, як немає межі пізнання хімії глибин земних надр.

Учителем у нашому патріотичному товаристві був Андрій Матвійович. Його учительство привертало увагу гостей на вечорах різних родинних свят високими вимірюваннями людських чеснот (і нечесні люблять чесних, а тим паче, що на наших неформальних зустрічах нечесних просто не могло бути). Новатор умів відрізняти напрямки вітрів свіжих перемін. Оцінював позитивно П. Шелеста. Цей вождь фактично зняв напругу ситуації навколо Учителя. Націоналкомуністичне (щось "боротьбістське") було в Петра Шелеста, і це нове помічав наш Учитель. Можливо, сам Шелест, маневруючи, поберіг А. Голуба завідувачем кафедри, професором — врозуміли ми пізніше, коли осиротіли, а тоді цього не хотіли помічати при служники влади усіх рівнів, хоч були пропозиції назвати іменем професора А. Голуба лабораторію, кафедру і хімічний факультет Тарасового університету.

У ході Учителя було щось рвйне, задиристе й енергійне — як у високому ковзанярському спорті, коли хочеться надивитися і не можеш надивитися. Йшов — наче летів — легко, а до роботи брався так рвучко, що в поривах Учителя нам хотілося йому допомагати в патріотичних і наукових началах, а тому ми серцем тулилися до нього завжди. Учитель передвіщав катастрофу Чорнобиля вже тим одним, що застерігав усіх нас від потворних експериментів після закінчення Другої світової війни, яку по-лицарськи переніс сам у роки лихоліття. Жак. Тоді й пізніше було у нього ризикове життя, але він вистояв у тих битвах... І стоїцизм Учителя подиву гідний, їй-право, з його непересічними бійцівськими якостями.

З'ясування явищ застиглої природи в геології при пошуках корисних копалин постійно цікавило Учителя і нас обох... Пригадую як 1975 року схвально Учитель поставився до проблеми вивчення глибинної локалізації й поведінки вуглецю (і вуглевод-

нів) у розломно-блокових структурах. Він підтримував професора В. Каложного за організацію симпозіуму на цю тему. Підтримував зв'язки з директором геологічного інституту у Львові академіком Р. Кучером... Учитель запросив нас обох на обід і познайомив мене з Р. Кучером ще до переїзду з Донбасу до Львова і наголосив, що таких щирих і правдивих патріотів мало є в Україні.

З чуття патріотизму й поваги самих до себе, ми з Андрієм Матвійовичем ніколи не дозволяли ніяких проявів неповаги до представників інших народів в Україні, бо твердо були переконані, що не мови нас розділяли, а неповага до наших мов...

Пробудження суспільної думки патріотичного спрямування засобами науки, поезії, естетики, мистецтва, тощо, А. Голуб гаряче схвалював і підтримував.

Андрій Матвійович переживав трагедію підпалу публічної бібліотеки, як своє власне велике горе... Ми сприйняли звістку з великим болем і гуртом днями ходили навколо згарища як плакальники, хоч тоді було велено нам: задихайся, — а мовчи.

Важко пригадати всі патріотичні конструкції дій, думок Андрія Матвійовича, бо вони текли рікою, бурхливо, замиваючи бруд землячкізму з кожного і всіх нас разом задля перетворення населення нашої стражденної України на націю. Він був на вершині піраміди патріотів України, згрупованих навколо Університету.

Виникають асоціативні порівняння благородної душі професора Андрія Голуба із стійким корінням патріотизму академіка Володимира Вернадського, який писав, що російська демократія закінчується там, де починається українське питання. До честі великого природодослідника, відірваного від рідної землі, який ніколи не забував, що він виходець з України, з чуття патріотизму заснував в Україні Академію наук, та став її першим президентом 80 років тому, тобто, що НАНу ровесниця А. Голуба. Ми ніколи не перестанемо пишатися тим, що благородними поривами Андрій Матвійович продовжував патріотичну лінію геніального земляка — природодослідника і залишив нам своїх учнів-послідовників, бо "...шлях тоді проляже в світ, коли йтимуть за тобою..." (Дмитро Павличко).

О. ЩИРИЦЯ,
геолог-еколог, академік Української
Екологічної Академії наук.

СЛАВЕТНИЙ ХІМІК

1968 року я, тодішній студент кафедри неорганічної хімії КДУ, очолюваної проф. Андрієм Голубом, та його гуртківець зі шкільних років, був відряджений до Харкова, де відбувалася студентська наукова конференція. Доповідь, яку я мав виголосити, певною мірою торкалася діаграм склад-властивість. Тому було дуже спокусливо почути думку про неї завідувача кафедри хімічної метрології ХДУ, славетного професора М. Комаря, публікації якого із захопленням сприймалися науковою громадськістю й активно цитувалися у вітчизняних та зарубіжних виданнях, проте, на жаль, не знаходили належної оцінки у владних коридорах української науки.

Після обговорення роботи я вже був ладен подякувати професорові та розпрощатися, але Микола Петрович затримав мене і посміхнувся:

— Бачу, що Ви працюєте у Андрія Матвійовича Голуба. Як він там, які у нього нові результати?

Я розповів про останні роботи Андрія Матвійовича, скеровані у напрямках, що на той час ставали магістральними для кафедри: хімія неорганічних матеріалів і технологія переробки руд рідкісноземельних елементів.

— Ми не дуже знайомі з Андрієм Матвійовичем, проте я завжди з особливою цікавістю стежив за його роботами в царині хімії комплексних сполук. Прикро, але зараз видається, що він дещо відійшов від цієї діяльності... — зауважив Микола Петрович і додав. — Як на мене, то коли б Андрій Матвійович продовжував працювати в цьому напрямку, він у майбутньому, напевно, жав би слави Йергенсена та Вернера.

С. КИРИЛОВ,
доктор хімічних наук, випускник
кафедри неорганічної хімії КДУ. 1969 рік.

З ХІМІЄЮ У СЕРЦІ

Так вже склалося, що всіх своїх співбратів по хімічному цеху, я незалежно від чину, віку, та інших анкетних ознак, цікавих для відділів кадрів та складачів візитних карток, поділяю на тих, у яких "всередині" є хімія, і тих, у яких вона не вбачається. Після першого ж знайомства з Андрієм Матвійовичем не залишалося сумніву: ця людина буквально начинена хімією. Наступні контакти тільки зміцнювали це перше враження.

Він хімію не тільки любив — вона була частиною і, безперечно, найважливішою його життя. Читаючи нам на п'ятому курсі історію хімії, дійшов тільки до Парацельса. Дивувався хімічним знанням стародавніх єгиптян і запрошував нас дивуватися разом із ним. Обурювався традицією, за якою справжніх алхіміків вважали шахраями і протягом чи не п'яти лекцій доводив романтичну захопленість алхіміків Знанням.

Після закінчення четвертого курсу нас, хіміків-неорганіків, невідомо для чого і навіщо послали на переддипломну практику на Слов'янський содовий комбінат. Керівником практики з нами поїхав Андрій Матвійович. Сталося так, що ми з ним у Слов'янську оселилися в одній кімнаті. Перші два дні він, незважаючи на зрозумілу відстань між мною, студентом, та ним, доцентом, дуже жваво обговорював особливості комплексоутворення в неводних розчинах, а потім із такою самою жвавістю — "організаційні" проблеми колгоспного ладу. При цьому він аніскільки не утруднювався у виборі виразів, якими характеризував діяльність у цьому напрямі комуністичної партії. І це в часи, коли КДБ вважало, що студентська група, в якій налічується всього два "сексоти", явно недоукомплектована цими цеглинами фундаменту режиму.

Загальновідомо, скільки часу та темпераменту приділяв Андрій Матвійович проблемам української хімічної номенклатури. Мое спілкування з ним після закінчення університету у більшості точилося саме навколо цієї проблеми. Може склалася враження, що погляди та пропозиції, до яких прийшов Андрій Матвійович Голуб, сформувалися у нього відразу ж

після того, як він звернувся до цієї проблеми. Але це було зовсім не так.

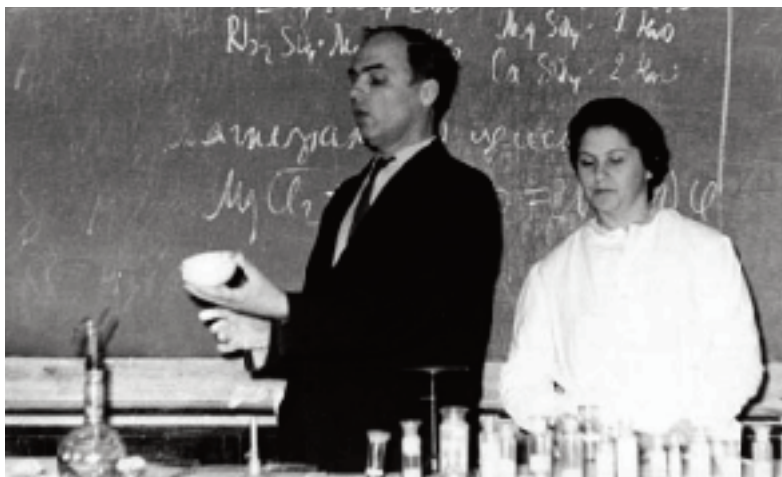
Він чітко усвідомлював, що, з одного боку, традиції української мови потребують побудов, подібних до російської хімічної номенклатури. Але, з іншого боку, це означало б те, що треба все далі відходити від міжнародної ІЮПАКівської номенклатури.

Я з радістю відзначаю, що злаки, посіяні Андрієм Матвійовичем на ниві хімічної номенклатури, зійшли рясним врожаєм, у збиранні якого, до речі, взяли таку активну і корисну участь учні Андрія Матвійовича, серед яких є і його син — Олесь. Втім, учні Андрія Матвійовича Голуба сьогодні посідають чинне місце в багатьох галузях вітчизняної неорганічної хімії. І це найпереконливіше свідчення того, що він був справжнім вченим — звання, яке надається не смертними людьми, а часом, суддею, справедливість якого завжди безперечна.

**Ю. ФІАЛКОВ,
професор НТУ КПІ.**

ПОЛУМ'ЯНИЙ ЛЕКТОР

Мені хочеться згадати про Андрія Матвійовича як про лектора, викладача курсу "Неорганічної хімії", який читають студентам хімічного факультету першого року навчання. Я прослухала його лекції не так, як усі студенти-першокурсники, а маючи за плечима фізичний факультет і десятирічний стаж роботи в Інституті загальної та неорганічної хімії АН УРСР. За цей час стало ясно, що для подальшої роботи в цьому закладі

Гімн хімічній науці.

моїх знань з хімії, здобутих на фізичному факультеті не досить і необхідна самоосвіта. Звичайно, це робилося за допомогою книг, але мені хтось порадив послухати ще й курс лекцій у Андрія Матвійовича. Це було у 1968 році. Лекції відбувалися у Великій хімічній аудиторії старого корпусу хімічного факультету.

На відміну від інших аудиторій подібного типу, які існували на всіх факультетах, у великій хімічній, крім кафедри і дошки, був ще великий стіл, на якому під час лекції лектор та його асистент демонстрували хімічні досліди, щоб студенти-першокурсники на власні очі знайомилися із законами, властивостями, тими дивами неорганічної природи, про які говорить у даний момент лектор. То була неабияка майстерність! І я, про-

слухавши першу лекцію, потім не пропустила жодної, старанно законспектувавши декілька товстих студентських зошитів.

Андрій Матвійович був на той час уже досвідченим лектором. І це відчувалося в усьому. І в організації тих дослідів, які демонструвалися під час лекції, і в тому, як він вільно почувався перед великою аудиторією студентів, і в тому, як чітко логічно, без жодного зайвого слова викладав матеріал. Було зрозуміло, що він має не тільки широкі знання з даного предмету, а й глибоко його розуміє, пропустивши через власну душу і перебудувавши за власним розумінням. Він мав хорошу дикцію, читав лекції прекрасною українською мовою, говорив жваво, емоційно. Його виразне красиве обличчя світилося не тільки розумом, а й любов'ю до предмету, до своєї роботи, до тих студентів, яким він намагався передати свої знання, свою любов до хімії, запалити їх отим великим потягом до знань, до науки. Кожна лекція була так досконало продумана і підготовлена і так захоплююче викладалася, що вся студентська аудиторія мимоволі залучалася отим вольовим полем Андрія Матвійовича у якесь спільне дійство, так, що 2 по 45 хвилин минали, як один подих.

Один композитор говорив: "Пісню треба спочатку полюбити, а тоді співати". Так і Андрій Матвійович. Без сумніву, він віддано любив свою хімію і говорив про неї так майстерно і на такому високому емоційному рівні, як співає талановитий співак, коли слухач забуває про все на світі і відчуває себе учасником подій, що відбуваються на сцені. Словом, то були не лекції, а якесь чаклунство. І коли наприкінці останньої лекції на знак своєї вдячності студенти подарували Андрію Матвійовичу величезний букет червоних півоній, він стояв на кафедрі, тримаючи обома руками той букет, розчулений, трохи розгублений і щасливий. Невдовзі вийшов друком двотомний підручник Андрія Матвійовича, що й зараз, через 30 років, залишається найкращим з неорганічної хімії, виданим в Україні.

Декілька років потому мені пощастило познайомитися з Андрієм Матвійовичем трохи більше. Я мала захищати кандидатську дисертацію, а Андрій Матвійович був призначений

першим опонентом. Для мене не було дивним, що Андрій Матвійович так швидко опанував ту наукову "продукцію", якій я віддала чимало років своєї наполегливої праці. Він одразу помітив всі недоліки моєї роботи! Головним же було те, що під час захисту Андрій Матвійович виявив надзвичайну тактовність і доброзичливість, так, що моє хвилювання поступово відступило, і я налаштувалася на творчий настрій наукового діалогу, а після захисту залишилося тепле почуття вдячності.

**Л. МАЛИНКО,
кандидат хімічних наук,
колишній старший науковий співробітник
Інституту загальної та неорганічної хімії.**

ГОЛУБ І УКРАЇНА

Восени 1949 року я робив перші кроки на шляху у велику науку фізику як студент першого курсу фізичного факультету Київського університету ім. Т. Г. Шевченка. Тоді я вперше побачив і почув Андрія Матвійовича Голуба, який вів практичні заняття із загальної хімії.

Студенти-фізики любили молодого, компетентного, енергійного викладача — майстра своєї справи, який зумів зацікавити їх другорядною, як вони до цього вважали, дисципліною. Хлопцям імпонувало, що викладач хімії у недалекому минулому — бойовий офіцер, учасник Великої Вітчизняної війни. А дівчата ще й милувалися струнким, гарним легенем, з прізвиськом, яке не відповідало його зовнішності, його характеру, його темпераменту. Йому б Орлом або Соколом, а не Голубом зватися. Правда, очі його часом випромінювали таку щирі лагідність, таку доброзичливість! Отже й Голубом він був, а водночас і Орлом і Соколом, витязем, як стало очевидним для мене в майбутньому, він був.

У середині шістдесятих років у вченого-фізика, старшого наукового співробітника Інституту напівпровідників Академії наук України В. Малинка виникла необхідність з'ясувати низку питань з хімії деяких напівпровідникових сполук, у зв'язку з чим він опинився в кабінеті вченого-хіміка Андрія Матвійовича Голуба. Зустріч відбулася завдяки нашому спільному другу Олексі Степановичу Щириці, нині академіку Академії екологічних наук, а тоді — науковцю-геологові, спасибі йому. Отже, учень знову прийшов до вчителя по знання. Тоді я отримав вичерпну консультацію від А. Голуба. Завдяки їй я успішно виконав планову науково-дослідну роботу. Але значно важливішим було те, що одночасно я познайомився з непересічною, більше того, видатною особистістю. Між нами одразу виникла взаємна симпатія. Виявилось, що ми — земляки, обоє із славного козацького міста Білої Церкви. Крім того, ми спілкувалися українською мовою, до того ж правильною, літературною, досить багатою. Виявилось, що ми займаємо однаково тверді, без-

компромісні, патріотичні ідейні позиції: українська мова має зайняти належне їй домінуюче становище в Україні — розвиненій європейській державі — як рідна мова народу, від назви якого утворена назва країни, що є звичайним, природним для всього світу. Виявилось, що наша діяльність відповідає нашим переконанням: А. Голуб навчальні заняття всіх видів з студентами та аспірантами проводить українською мовою, свої виступи на загальноуніверситетських та міжкафедральних зібраннях різного рівня професор Голуб виголошує українською мовою, кафедральну та ділову документацію веде також українською.

Добре відомо, що такі люди, як А. Голуб, такі дії, як його дії, такі кафедри, як його кафедра, у той час, м'яко висловлюючись, і не підтримувалися, і не віталися тодішньою "керівною" і "надихаючою" монопольною силою — КПРС. Тоді був період нового великомасштабного вибрику капеесесівського пегасу — творення "новой исторической общности — советского народа" з однією батьківщиною — есесесером, одним вождем — КПРС з генсеком на чолі, однією мовою — звичайно, російською, і з однією братською термоядерною могилою у майбутньому, до якої, надриваючись, готувалася вся "страна огромная", "забиваючи баки" всьому світові словами про свою начебто любов до миру, а насправді безперервно викликаючи і підтримуючи війни в усьому світі, тобто фактично безперервно ведучи до Третньої світової війни.

А. Голуб, крім того, що був орлом і соколом, належав і до університетських білих ворон, причому подібних білих ворон було дуже мало, біла ворона Голуб була, мабуть, найбілішою. Ця маленька, але завзята зграйка білих ворон була суцільно оточена, обсаджена злющим чорним-пречорним і палючим брудно-сірим антиукраїнським капеесесівсько-капеушним гайворонням, яке зловісно каркало, зрідка замовкаючи, налітаючи і болісно клюючи, раничи, а то й вбиваючи білих.

Світ Голуба — цвіт української інтелігенції, на який він впливав, який він вирощував, який його добре знав, поважав і любив. Голуб був одним із лідерів цього світу, однією з найкращих

квіток цього цвіту. Цей світ був якщо не прямим, то опосередкованим, хоча б через мене, інших його друзів та учнів, наслідком його буття і роботи. Оскільки після першого візиту до Голуба, про який написано на початку цієї розповіді, було багато моїх зустрічей з ним протягом усього його славного, світлого життя на цьому світі. І кожна така зустріч давала велику наснагу, як для наукової роботи в галузі фізики, так і культуртрегерської, освітянської роботи патріота-українця.

Андрій Матвійович дуже любив своїх дітей, синочка (нині доцента хімічного факультету Київського університету Олек-

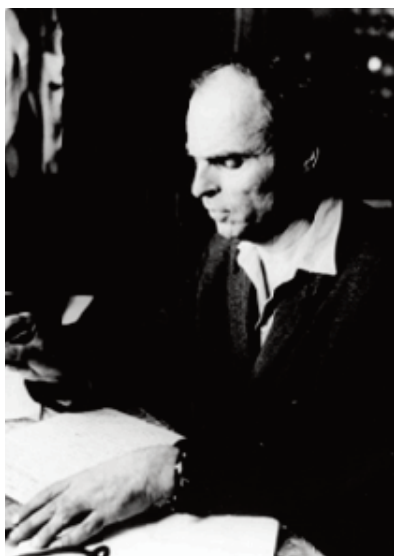
З дружиною і сином. 1954 рік.

сандра Голуба) і доньку, мріяв про їхнє щасливе життя, але не ціною зради рідного народу. Він виховував їх справжніми українськими патріотами, глибоко духовно розумів щастя, вважав, що "руссоязычний хохол", який зневажає рідну націю, не може бути щасливим. Він міг сказати про себе словами великого Кобзаря: "Ми просто йшли, у нас нема зерна неправди за собою".

Як я сказав вище, під час нашого знайомства з Андрієм Матвійовичем ми зразу ж відчували взаємну симпатію один до одного, довго і цікаво розмовляли, як розмовляють давні друзі після довгої розлуки. І хоча головною причиною зустрічі була хімічна проблема, переважну більшість часу зайняли нехімічні

питання. Я розповідав Андрію Матвійовичу про свою і моїх колег наукову і громадсько-політичну діяльність, а Андрій Матвійович з великим інтересом, активно слухав мене. В результаті першої зустрічі ми стали друзями. Андрій Матвійович запросив заходити до нього в кабінет, і я скористався його запрошенням, багато разів відвідував його. Кожна зустріч з ним була корисною, повчальною, надихаючою на плідну наукову і громадську працю.

Я заходив до А. Голуба у його знаменитий кабінет на очолюваній ним кафедрі, розташований аж під самим дахом старого

У "голуб'ятні" — робочому кабінеті на верхівці хімфаку. 1968 рік.

хімкорпусу університету переважно ввечері, в офіційно неробочий час і рідко не заставав його там. Андрій Голуб сидів за велетенським письмовим столом і працював. Вхідні двері були навпроти його спини, коли я, чи якийсь інший візитер стукав у двері, негайно лунало гучне, енергійне, характерне Голубівське "Прошу!". Візитер заходив, але бачив спину, і тільки після кількох кроків у напрямку до спини, господар повертав голову вбік, підсовував до себе стілець і запрошував: "Сідайте". І тільки після того, коли відвідувач сідав, Андрій Матвійович повертався на 90 градусів до відвідувача, і розпочиналася розмова. Часом, коли я приходив, у Андрія Матвійовича були інші відвідувачі, і якщо це були його численні учні і співробітники, з якими він обговорював наукові та службові питання, я тихенько сідав без запрошення на стілець у куточку кабінету і чекав, але завжди слухав бесіди Андрія Матвійовича зі згаданими людьми. Вони всі були цікаві, повчальні для мене, хоча і фізика. Інколи я непомітно зникав, щоб не заважати. Тоді, під

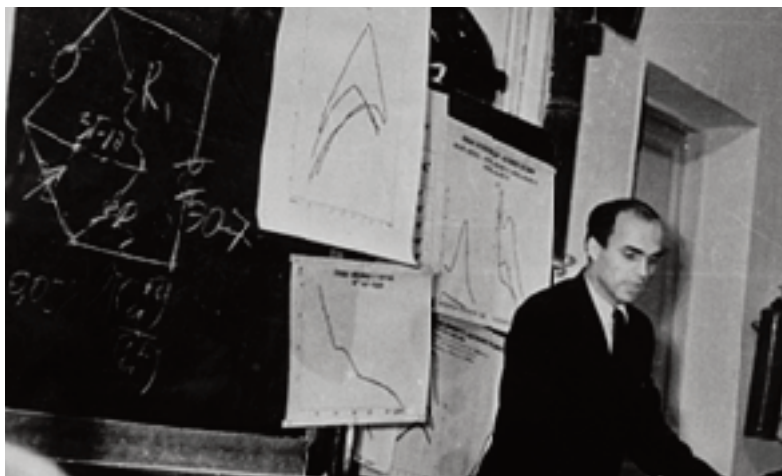
час мого наступного візиту Андрій Матвійович незмінно докоряв мені: чому не дочекався?

У цих діалогах і монологів Андрій Матвійович аж розквітав, аж підростав. Мова була бездоганно правильною літературною мовою, голос його бринів чітко, без нукань, утукань, екань і бекань, характерних для дикторів та журналістів сучасного так званого національного радіо. Він уважно слухав співбесідника, запам'ятовуючи всю його розповідь. Це була одна з багатьох його позитивних рис — уміння слухати, така рідкісна і така цінна риса. Він давав вичерпні відповіді, рекомендації, формулював нові завдання, складав конкретні плани подальшого наукового руху вперед. Добре було видно, що науковці, його учні, йшли від нього з повним задоволенням. Одержував задоволення і я. Я вдосконалював своє уміння вести науковий діалог, керування підшефними науковцями, спілкування з колегами-науковцями та з людьми взагалі.

Під час цих хімічних діалогів та монологів професор Голуб творив Молоду Україну, формував її інтелектуальну та духовну еліту — досконалих науковців і педагогів та відданих громадян-патріотів майбутньої очікуваної вимірюваної незалежної держави, хоч і були тут не тільки етнічні українці. Андрій Голуб творив українську політичну націю. Він творив її вже тим, що його молодший учень-слухач не міг не хотіти бути таким, як Голуб. Цю його магічну силу відчував навіть я, хоча був сформованою людиною середнього віку.

Під час згаданих хімічних бесід професор Голуб постав переді мною, як вчений-хімік найвищої кваліфікації, екстракласу. Сучасною хімією він володів широко і глибоко. Одночасно був і досконалим експериментатором і ерудованим теоретиком. Він вільно володів квантово-механічними і квантово-хімічними уявленнями, застосовував їх для пояснення та передбачення хімічних процесів. Слухаючи його, сторонній науковець не міг би безпомилково відповісти на запитання — хто це — хімік чи фізик. Такий висновок я міг зробити, оскільки працював раніше у хімічному відділі Інституту Автоматики Держплану України, в Інституті хімії полімерів та мономерів Академії наук

України і мав спільні роботи і робочі контакти з багатьма вченими-хіміками. Жоден з цих вчених не міг зрівнятися з професором Голубом. Голуб постав переді мною також як блискучий педагог. Захоплені відгуки про професора Голуба, як про прекрасного лектора, я чув від багатьох знайомих протягом всього мого знайомства з ним.

Виступ керівника на захисті дисертації В. СКОПЕНКА. 1962 рік.

Про один з видатних педагогічних здобутків професора Голуба (чи не найвидатніший педагогічний здобуток?!) треба сказати окремо. Результат клопітної педагогічної праці Андрія Матвійовича — його учень від студентської лави до вченого ступеня доктора хімічних наук Віктор Скопенко, нині відомий вчений, академік Національної академії наук України, а головне — протягом вже багатьох років спочатку проректор, а потім ректор Київського університету. Це — талановитий ректор, подібного якому Київський університет може ще й не бачив, який так багато зробив і робить для його розвитку і виходу в число небагатьох найкращих університетів світу. А головне — це справжній український ректор. Я пишаюся тим, що років з тридцять тому Андрій Матвійович познайомив мене з Віктором Скопенком — його учнем — таким простим, приємним, доброзичливим українським молодим чоловіком.

Одна з характерних рис Голуба як вченого і як людини є його неймовірно велика працьовитість і працездатність. Якщо хтось хотів зустрітися з ним, то не обов'язково було заздалегідь домовлятися про час і місце. Треба було ввечері прийти до його кабінету. Як правило, там можна було застати Андрія Матвійовича. Дивуєшся, коли він винаходив час для виховання дітей, і домашнє господарство допомагав вести. Добре, що біля університету були продуктові магазини. Якось я асистував йому після роботи купівлю м'яса та хліба у магазині на площі Толстого. Він був добрим, корисним прикладом для мене, завжди бадьорий, енергійний, у доброму гуморі. Якщо ця талановита людина стільки і так працює, то я мушу рівнятися на нього, так я думав. І хоча мені і не вдавалося повністю скопіювати стиль діяльності Андрія Матвійовича, все ж корисні запозичення у нього я зробив, особливо у галузі розширення свого робочого дня і збільшення свого внеску до домашнього господарства.

Андрій Матвійович Голуб — видатний український вчений, хімік і блискучий педагог. Він був автором великої кількості наукових і науково-популярних публікацій, прекрасного двотомного підручника з неорганічної хімії. Він зробив серйозний внесок у творення і вдосконалення української хімічної термінології, був вченим зі світовим ім'ям. Його добре знали вчені-хіміки всього світу, не кажучи вже про хіміків Радянського Союзу. Велика несправедливість полягала у тому, що його не обрали навіть членом-кореспондентом Української академії наук. Причина — політична, на жаль серед вчених, від яких залежало його обрання, було занадто багато українофобів, україножерів, дітей імперії зла.

Працюючи захоплено, з повною віддачею як справжній вчений-хімік, він як вірний син України намагався втягти в сферу цієї науки талановиту українську молодь, хотів зробити Україну одним із визначних центрів науки, в яку був так закоханий. І цим він робив свій внесок у світову скарбницю науки хімії. Але він щиро, по-доброму, з великою віддачею допомагав науковцям з інших республік Радянського Союзу. Таким чином, націоналіст Голуб був одночасно інтернаціоналістом. Інакше і бути не може — взаємна допомога націоналістів (патріотів) різних країн і

є справжній інтернаціоналізм. Я знав двох з багатьох — грузина та бурята, які під керівництвом доктора хімічних наук, професора Андрія Голуба також стали докторами хімічних наук і на все життя залишилися його щирими друзями.

Мої відвідування кабінету Голуба були спонтанними, заздалегідь не обумовленими. Коли Андрій Матвійович був у кабінеті сам і не дуже завантажений терміновою роботою, для мене відбувалося справжнє свято. Я розповідав йому про чергові просвітнянсько-культуртрегерські акції, переповідав найцікавіші моменти з чергової лекції Брайчевського чи чергового походу до історичного музею, а Голуб захоплено слухав і аж світився від радості, час від часу запитуючи, коментуючи, доповнюючи. Я гадаю, що і я давав Голубу натхнення такими розповідями. Було б помилковим вважати, що Андрій Матвійович був тільки споживачем моєї гуманітарної інформації. Ні! Він також розповідав багато цікавого і невідомого мені з історії, літератури, філософії. Між нами відбувався рівноцінний обмін інформацією. Ми виходили з кабінету на вулицю і там продовжували діалог, часом до пізнього вечора.

Голуб любив Україну і до глибини душі, і до глибини кишені. Він часто і густо фінансово допомагав патріотам-українцям, які зазнали переслідувань КПРС та КДБ, і тому завідувач кафедри, професор, доктор ходив одягнений хоч і охайно, але дуже й дуже скромно і одноманітно в найдешевший костюм, пальто, сорочку. Зате підтримував родини арештованих КДБ у 1965 та 1972 рр. дисидентів різних національностей, українських націонал-демократів, вигнаних КПРС та КДБ з роботи, патріотів (наприклад, відомого талановитого журналіста-доцента Матвія Шестопала). Швидко реагував на сигнал про необхідність допомоги негайно і щедро. А часом і сам буквально нав'язував допомогу, не чекаючи вищезгаданого сигналу. А в результаті частенько і недоїдав.

Висотний кабінет Андрія Матвійовича Голуба у старому хімкорпусі був потужним джерелом притягальної сили не тільки для мене. Сюди приходили однодумці, прекрасні українські інтелігенти-патріоти: кандидат геолого-мінералогічних наук, нині

академік, Олекса Щириця, старший науковий працівник інституту геології АН України, співак і фольклорист Андрій Путь, доцент механіко-математичного факультету університету Федір Гудименко, мужній неситий український патріот доцент-журналіст Матвій Шестопал, лікар і письменник Микола Фененко і чимало інших прекрасних людей. Завдяки спілкуванню цих людей з Андрієм Матвійовичем, одного з одним і всім гуртом творився і зростав рух опору злочинному антинародному мілітаристському режиму, український національно-демократичний фронт, які наближали крах імперії зла, разом з тим відбувалося наукове спілкування геолога й біолога з хіміком, фізика з хіміком і математиком і всіх — з медиком. Але головною фігурою у цій групі був Андрій Матвійович. Його всі любили.

Кожен з нас, Андрій Матвійович, я, інші вищезгадані люди з його оточення мріяли про незалежну демократичну Українську державу, як могли, створювали умови для її проголошення. І така держава з'явилася на мапі світу, і вже 7 років існує, і ніколи не зникне. Який жаль, як гірко, як боляче, що не дожив Андрій Матвійович хоч би до 24 серпня 1991 року. Йому б тоді було б неповних 73 роки. Він стояв би погожого ранку 24 серпня 1991 року десь недалеко від мене на площі перед Верховною Радою серед десятків тисяч українців з усієї України і владним голосом у складі могутнього й грізного тисячоголосого хору української нації вибирав би з тупоголової, але злочинної, хоч дурної, та хитрої капеесесівської "групи 239", яку ще влучно нарекли "плутоній-239", рішення про незалежність України.

І не міг би він не жити ще роки й роки після цієї дати, тому що лікували б його тіло і душу священні державні синьо-жовті знамена над містами і селами незалежної держави України, хоч і малий, а все ж повсюдну вживаний державний герб України — стародавній тризуб, звуки священного, вже державного гімну "Ще не вмерла Україна" надихали б його на нові й нові великі наукові звершення.

В. МАЛИНКО,
доктор фізико-математичних наук, професор.

СЛОВО ПРО ВЧИТЕЛЯ

Моє знайомство з Андрієм Голубом відбулося у вересні 1963 року, у старій хімічній аудиторії факультету під час першої лекції з неорганічної хімії. Ще задовго до цього у нашому гуртожитку по вул. Чигоріна були поширені чутки про те, що професор Голуб — гарний лектор. Але коли розпочалась лекція, враження від неї і лектора були такими сильними, що перевершили всі мої сподівання.

Були ці лекції яскравими, емоційними, читались чистим і приємним голосом, лектор майстерно вмів використати дотепний жарт, подарувати слухачам свої глибокі знання з хімії, історії України, філософії. Відчувалося, що професор любив студентів і намагався дати їм якомога більше цікавої інформації. Особливістю цих лекцій було вдале використання дослідів, які лектор супроводжував оригінальними коментарями. З тих пір минуло більше 35 років, а ці неповторні лекційні досліди і досі стоять перед моїми очима. Ось декілька з них.

На лекції демонструють одержання водню, асистентка перевіряє його чистоту (за вмістом кисню), відбираючи проби газу у перевернуту догори дном пробірку і запалюючи її вміст. Нарешті чистий водень добуто. Газ збирають під консервну банку з маленьким отвором у дні, закритим сірником. Ми сидимо в аудиторії та інтуїтивно чекаємо чогось незвичайного. Професор підносить до отвору у банці палаючу скіпочку, висмикує сірник, в ту ж мить лунає гучний вибух і банка злітає високо вгору. Коли слухали лекцію про кисень, Андрій Матвійович, розповідаючи про властивості цієї речовини, брав гумовий шланг, опускав його в посудину Дьюара, наповнену рідким киснем. Після цього шланг ставав крихким, як пересохле дерево. Лектор тут же вдаряв ним по столу, і резина з тріском розліталась на дрібні друзки. За таких обставин властивості неорганічних речовин запам'ятовувались надовго.

А. Голуб по-справжньому любив Україну, її нездолений народ і завжди не тільки мріяв про його кращу долю, а й намагався наблизити її своєю самовідданою працею. А працював

він багато і напружено, розслаблятися не дозволяв ні собі, ні своїм підлеглим. Навіть коли їхав у відрядження, то у потязі читав дисертації або рукописи, які рецензував. Періодичну пресу (всю її він жартома називав "партійною") читав в автобусі, яким їздив до університету разом зі студентами.

У президії засідання. 1972 рік.

Одного разу, коли я був дипломником, довелося побувати в Андрія Матвійовича вдома. Натиснувши на потрібну кнопку квартирної дзвоника, почув тоненьке собаче гавкання, а потім голос Андрія Матвійовича, який закликав Пулю (здається так звали маленького кошлатого пуделя) не зчиняти галасу. Господар привітно зустрів мене. Сам він був одягнений у простий синій бавовняний костюм-спецівку, що робило його скоріше схожим на простого робітника, ніж на іменитого університетського професора. Він запросив і провів мене до свого просторого робочого кабінету. Це була велика прохідна кімната з широким письмовим столом, диваном, тісно заставлена попід стінами книжковими шафами, на полиці однієї з них біля столу стояло маленьке погруддя Т. Г. Шевченка. Тут була зібрана досить багата бібліотека кращих творів української, російської і світової класики, а також політичні та філософські

праці. Кидались у вічі твори Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки, М. Коцюбинського, І. Нечуя-Левицького, Л. Толстого, М. Старицького, М. Стельмаха.

Пам'ятаю, що день тоді був вихідний, але професор цього не помічав зайнятий роботою, бо готувався до чергової лекції з неорганічної хімії. Тут мені стало зрозуміло, чому лекції професора такі цікаві, змістовні і художньо-філософські (ім передувала серйозна і наполеглива робота з різноманітними літературними джерелами). Андрій Матвійович підвів мене до вікна, яке виглядало на яблуневий сад, і показав рукою на вид, що відкривався, захоплено розповів про красу зимового і весняного саду і про те, як зовсім недавно з саду до його вікна підійшов справжній дорослий лось. Вигляд професора був дуже щасливий. Він сказав мені: "Вчись, Сашко, і наполегливо працюй. Тоді і ти зможеш мати свій кабінет, і, можливо, до нього теж прийде твій лось!". Точно вже не пам'ятаю, чи хотілось мені в той літній час вчитись, але мати свій куток з вікном, до якого міг прийти лось, хотілось надзвичайно. Був це 1969 рік.

Професор Андрій Голуб досконало знав українську мову і посплугувався нею на роботі, у службово-адміністративних сунках і вдома, дуже шанував українських винахідників і вчених — Пулюя, Кондратюка, Гапона, Іваненка тощо, завжди виступав проти замовчування їх внеску у світову науку і техніку.

Широкі і глибокі професійні знання, всебічна ерудиція, високий інтелект, відповідальність перед слухачами, увага до людини та інші добрі якості сприяли тому, що професор Голуб був одним з найпопулярніших і шанованих студентами професорів. Саме тому до нього на кафедрі неорганічної хімії у науковий гурток приходило багато студентів і навіть школярів, яким він сам особисто пропонував різні актуальні і нові теми, пов'язані з різноманітними неорганічними синтезами, екстракційними процесами, завданнями з переробки хімічних шламів і відходів. Пізніше ці роботи переростали у курсові, дипломні, кандидатські та докторські дисертації і ставали помітним внеском у вітчизняну науку. Професор сам проводив засідання гуртка з неорганічної хімії, ставив запитання, організовував дис-

кусії, завжди підтримував початківців. Але, будучи людиною скромною, не любив чванства і невиправданої самовпевненості.

Працював Андрій Матвійович багато, досить часто залишався на кафедрі до пізнього вечора, на тих студентів і аспірантів, які займалися у лабораторії, часу не шкодував. Траплялося, зайшовши у студентську лабораторію, де ввечері працюючих було мало, професор здивовано запитував: "А де це люди?". А люди в цей час могли вже давно спокійно спати у студентському гуртожитку. Протягом тижня, і особливо по суботах, увечері, професор здійснював регулярні обходи лабораторій кафедри, щоб поспілкуватись зі студентами, аспірантами і співробітниками безпосередньо у процесі виконання лабораторних дослідів, цікавився, що нового одержав кожний працюючий протягом передбаченого планом часу, був уважним до прохань, допомагав реактивами, посудом, добрими порадами.

Андрій Матвійович був натхненником і душею студентських конференцій, до яких старанно готував своїх підопічних, уважно читав рукописи доповідей тих, хто збирався виступати, правив тексти, розповідав, у якій послідовності слід викласти матеріал і як зробити короткі і чіткі висновки.

У колі учнів та колег. 1971 рік.

Як педагог він приваблював багатьох і, в першу чергу, студентів, тому кафедра неорганічної хімії завжди вважалася престижною, куди була відкрита дорога не лише відмінникам, а й

усім, хто хотів працювати або навіть спробувати свої можливості на терені науково-дослідної роботи. Так, щоб допомогти одному моєму однокурснику здати курс неорганічної хімії, приймав у нього екзамен окремими розділами аж 14 разів! Обраний А. Голубом науковий напрям досліджень на кафедрі був настільки фундаментальним, а його педагогічна майстерність настільки досконалою, що дозволили йому створити свою школу хіміків-синтетиків, чиї праці широко відомі всьому сві-

З академіками А. АБЛОВИМ (Кишинів) та В. СПІЦІНИМ (Москва). 1975 рік.

тові. Його учнями є академік НАН України В. Скопенко, академік АН Грузії Г. Цинцадзе, член-кореспондент НАН України М. Слободяник, академік РАН М. Мохосоєв, доктори хімічних наук, професори В. Калібабчук, С. Неділько, О. Перепелиця, В. Максін, С. Кирилов, І. Мулярчук, багато доцентів і наукових співробітників.

На кафедрі неорганічної хімії дослідницька робота під керівництвом професора А. Голуба успішно виконувалась у трьох наукових напрямках: синтез та дослідження координаційних сполук, синтез оксидних сполук для матеріалів нової техніки, розробка хімічних основ технологічної переробки мінеральної сировини насамперед апатиту.

На усіх напрямках А. Голуб і його учні отримували вагомі результати, опублікували сотні статей, одержали десятки ав-

торських свідоцтв на винаходи, вийшли у світ під його авторством декілька монографій.

Як учений і принципова людина, А. Голуб ще за свого життя мав широке визнання й авторитет. Його підтримували такі відомі академіки, як Ю. Делімарський, І. Тананаєв, В. Спіцин, О. Новосьолова, М. Жаворонков, І. Францевич, В. Єременко, Ф. Бабічев, а також інші не менш відомі вчені.

Багато своїх сил та енергії віддавав професор Голуб громадській роботі: був головою Київського обласного правління ВХТ ім. Д. Менделєєва, деканом факультету підвищення кваліфікації вчителів хімії, членом кількох вчених рад і членом редколегії солідних видань, часто виступав опонентом на захистах кандидатських і докторських дисертацій, готував доповіді, виступав на наукових конференціях і зібраннях, писав численні методичні, наукові та науково-популярні праці. До Андрія Матвійовича додому і на кафедрі частенько заходили у різних громадських справах відомі представники української інтелігенції — філософи, історики, письменники, філологи, вчені. І для більшості з них він був чуйним і дорогим товаришем, якому вони довіряли свої ідеї, думки і тривоги.

Проте, незважаючи на всенародне визнання, педагогічні та наукові досягнення (А. Голуб, крім усього, — автор двотомного підручника "Неорганічна хімія", основоположник сучасної української хімічної термінології та номенклатури), його тричі забалотували на виборах у прорадянських союзній та республіканській академіях, де йому не могли вибачити вільнодумство і український патріотизм. Наш сучасний президент НАН України Є. Патон у Москві у період виборів А. Голуба до союзнаї академії, коли старший колега А. Александров запитав його, чи може він щось сказати про претендента у члени-кореспонденти — українського вченого А. Голуба, заявив, що він такого не знає. Зате А. Голуба добре знали за кордоном — у Німеччині, Франції, Великій Британії і США, звідки часто надходила на його ім'я наукова пошта з провідних університетів світу.

А. Голуб за незалежність, відвертість і сміливість думок не-

рідко зазнавав партійного і адміністративного тиску, його звинувачували в українському буржуазному націоналізмі, хоча це нічим не підтверджувалося. У травні 1967 року група студентів хімічного факультету (автор цих спогадів теж був у їх числі) підписала лист на ім'я генсека Л. Брежнєва з проханням підтримати розвиток української мови і культури в Україні, і Олесь Гончар особисто вручив цей лист вельможному партійному правителю на з'їзді у Москві. Після цього в органах КДБ України зчинилася тривога. Там не могли втямити, як це такий тенденційний лист пройшов поза увагою охоронців державного спокою? Паніка охопила адміністрацію і партком хімічного факультету, тих, хто підписав листа дуже швидко познаходили, виловили у гуртожитку і через партійний комітет розпочали "виховувати". Мене викликали декілька разів, погрожували виключити з університету, умовляли письмово відмовитись від свого підпису. Довгенько мені не хотілося відмовлятися, але ж і університет був дорогим, тому подався я за порадою до Андрія Матвійовича. Той уважно розпитав про зміст підписаного листа, запевнив мене у його повній відповідності тодішнім законам і в тому, що мене ніхто з університету не виключить, але одночасно порадив дати письмову відмову від підпису, що і було зроблено. Оскільки я був студентом кафедри неорганічної хімії, якою завідував А. Голуб, то партком звинуватив його у поширенні націоналістичних віянь і піддавав переслідуванню. Насправді А. Голуб був українським патріотом, який уболівав за всіх пригноблених і несправедливо скривджених. Про єврейський народ він говорив так: "Євреям потрібно щиро співчувати і підтримувати їх, бо це древній народ, якого шовіністи штучно позбавили його рідної мови і культури. У нас, українців, є школи, театри, університети, а в них немає нічого". Добрим словом А. Голуб згадував і росіян, у яких у Москві у тяжкі роки Голодомору українці могли розжитися на харчі і не померти з голоду.

А. Голуб був справді відданим українським патріотом. Коли нам довелося у 1974 році приїхати до Нальчика на наукову конференцію, то він насамперед розпочав пошук могили Марка

Вовчка. Після невдалого відвідування старого міського кладовища ми, скориставшись порадою сторожа, опинилися на території міської лікарні біля колишнього власного будинку письменниці, де знайшли пам'ятник на її могилі. Андрій Матвійович передав мені букет квітів і сказав покласти їх на клумбу до підніжжя пам'ятника геніальній українській письменниці і перекладачці.

Він допомагав усім, хто цього потребував, порадою, добрим словом і матеріально. Згадував, як на початку війни був призначений до колективу хіміків, які підлягали евакуації, поїхав додому, щоб взяти необхідне, але виїхати з Білої Церкви вже не було чим. Тоді він взяв човна, посадив туди матір, поклав скромні свої пожитки і спустився вниз по Росі до найближчого пункту, звідки можна було виїхати. Пізніше опинився на місці свого призначення аж у Середній Азії разом з Ю. Делімарським, якому допоміг там матеріально, бо жив майбутній академік тоді дуже бідно. З Ташкенту, де він закінчив офіцерську школу, А. Голуба призвали на Західний Білоруський фронт, а потім — на Далекий Схід. Був учасником військових дій проти японців, служив начальником хімічної служби дивізії, а потім корпусу, одержав бойове поранення. За мужність на фронті А. Голуб нагороджений бойовими нагородами.

Андрій Матвійович був яскравою і неординарною особистістю. Про таких кажуть, що вони є гордістю нації. А ще кажуть, що такі люди горять, а не тліють. Згорів передчасно і Андрій Матвійович, осяявши світлом свого яскравого таланту дорогу своїм сучасникам, учням і наступникам. Помер він 11 квітня 1977 року у Жовтневій лікарні міста Києва на 59-у році життя після тяжкої хвороби. Коли мені як колишньому медичному працівникові доручили знайти серед інших прах вчителя у морзі, то зробити це вдалося не відразу...

На похорон Андрія Матвійовича прибули сотні людей з багатьох куточків України і колишнього Радянського Союзу. На Байковому кладовищі широка величава і сумна колона витягнулась на багато десятків метрів, рухалось море голів і квітів. Плакало багато і щиро. Україна проводжала в останню дорогу

одного з кращих своїх синів! Почуття незамінної втрати охопило всіх учасників тієї незабутньої процесії. На свіжій могилі вчителя перше поминальне слово скорботи сказав учень А. Голуба, професор В. Скопенко — нинішній ректор Національного університету імені Тараса Шевченка, професор Г. Цинцадзе, виступили представники громади, друзі й учні.

Так закінчився непростий шлях справді народного професора, мислителя і вченого. Восени цього року А. Голубу було 80 років. Він передчасно залишив нас і Україну, яку так самовіддано любив усім серцем аж до останніх днів своїх. За місяць до смерті А. Голуб прийшов на своє робоче місце у кабінет на четвертому поверсі старого корпусу. Кожному, хто зайшов до нього, він побажав продовжити роботу, не втрачати духу, потиснув руку і попрощався. І хоч живого А. Голуба вже давно немає серед нас, його добрі справи, його орлиний дух свободи, його ідеї справедливого життя у незалежній Україні житимуть вічно і ще довго надихатимуть нас на працю і творчість.

О. ПЕРЕПЕЛИЦЯ,
професор.

БУВ ПРИКЛАДОМ УСІМ І В УСЬОМУ

У 1965 році я вступив до Київського університету на хімічний факультет. "Першою" хімією, з якою зустрівся у стінах університету, була неорганічна. Лекції читав професор Андрій Матвійович Голуб чудовою українською мовою, завзято, емоційно, надзвичайно цікаво. Його не можна було не слухати, і тому на лекціях завжди була, як казали раніше, зразкова дисципліна. Я — українець, корінний киянин, вчився у російській школі, спілкувався вдома російською мовою (така ситуація є типовою для київської молоді і зараз). Тому й лекції Андрія Матвійовича почав конспектувати російською, але дуже скоро без особливих труднощів, якимось природно перейшов на українську, хоча з інших навчальних предметів цього тоді не сталося. Це було першим серйозним "нехімічним" впливом на мене мого майбутнього вчителя. А щодо "хімічного", то неорганічна хімія у "виконанні" Андрія Матвійовича мене відразу захопила і "не відпускає" й досі. Навчаючись у старших класах київської середньої школи №45, опановував спеціальність хіміка-лаборанта, поглиблено вивчав аналітичну хімію і, вступивши до університету, думав і надалі займатися "аналітикою", навіть пішов на відповідну кафедру і взяв тему для самостійної роботи. Але невдовзі передумав і після однієї з лекцій Андрія Матвійовича звернувся до нього, сказавши про своє бажання працювати в студентському гуртку на кафедрі неорганічної хімії. Тему роботи Андрій Матвійович запропонував вибрати мені самому. Відповідні пропозиції кафедри до студентів щороку були чималими: на дошці об'яв висів список, мабуть, з півсотнею тем гурткових робіт із прізвищами викладачів-керівників. Близько половини з них були темами Андрія Матвійовича. Очі розбігалися, хотілося узяти щось незвичайне, але й не дуже екзотичне (звісно, було й таке), бо тоді б довелося працювати одному, без тісного контакту з іншими гуртківцями, а серед них у мене вже були товариші. Я вибрав тему: "Хромати алюмінію, галію, індію й талію". Ці сполуки ще не були відомі на той час, хоча і являли певний практичний інтерес. Наприк-

лад, хромати алюмінію, на думку Андрія Матвійовича, були б чудовою сировиною для виробництва штучних рубінів. Передбачалося, що названа група сполук мала бути подібною до мо-лібдатів та вольфраматів лантаноїдів, які успішно досліджу-валися студентами другого курсу, лідерами гуртка неорганіч-ної хімії Сашком Перепелицею та Віктором Максимим. Андрій Матвійович схвалив мій вибір, відразу запропонував план ро-боти і протягом усіх п'яти років мого студентства неослабно стежив за моїми скромними досягненнями, давав численні по-ради, настанови, обговорював зі мною результати експеримен-тів. Таких "підопічних" студентів, як я, в Андрія Матвійовича були десятки, і досі дивуюсь, як він, завідувач кафедрою, керів-ник багатьох аспірантів, викладач, що писав чимало книжок, активний діяч київського та українського хімічних товариств, палкий пропагандист хімічних знань серед вчителів і школярів, знаходив час для численних контактів з кожним із нас.

З учнями з Туркменістану.

1970 року я вступив до аспірантури на кафедрі не-органічної хімії. Тема ди-сertaції: "Хромати трьо-хвалентних металів" (сту-дентську тему, як багато хто з нас, я не змінив, а значно розширив), керів-ник — Андрій Матвійович. Працював я не поспіша-ючи, часто повторював екс-перимент, добивався від-творюваності його резуль-татів ("заважали" гідроліз, схильність осадів хроматів перехо-дити у колоїдний стан, були проблеми з виділенням цих важ-корозчинних сполук із розчинів у чистому вигляді, без домі-шок). Робота посувалася повільно, і через це я відчував ніби певну провину перед своїм керівником. Здавалося, що я не по-вністю виправдовую його надії. Але щоразу зустрічав розу-міння, підтримку Андрія Матвійовича. Не пам'ятаю випадку,

1970 року я вступив до аспірантури на кафедрі не-органічної хімії. Тема ди-сertaції: "Хромати трьо-хвалентних металів" (сту-дентську тему, як багато хто з нас, я не змінив, а значно розширив), керів-ник — Андрій Матвійович. Працював я не поспіша-ючи, часто повторював екс-перимент, добивався від-творюваності його резуль-татів ("заважали" гідроліз, схильність осадів хроматів перехо-дити у колоїдний стан, були проблеми з виділенням цих важ-корозчинних сполук із розчинів у чистому вигляді, без домі-шок). Робота посувалася повільно, і через це я відчував ніби певну провину перед своїм керівником. Здавалося, що я не по-вністю виправдовую його надії. Але щоразу зустрічав розу-міння, підтримку Андрія Матвійовича. Не пам'ятаю випадку,

коли б зайшов до нього у кабінет і він не поговорив зі мною. Андрій Матвійович лишав будь-які свої справи і відразу зосереджувався на проблемах дослідницької роботи кожного свого учня. І не тільки виробничі, навчальні, наукові теми зачіпав він у розмовах із своїми колегами, аспірантами. Коли у нас із дружиною народився син, Андрій Матвійович, як молодий дідусь (у нього роком раніше з'явився онук), цікавився, як ми ростимо, виховуємо, годуємо немовля, розповідав про свій невеликий досвід, давав поради. А інколи нас, аспірантів, частував салом, що брав із собою на роботу (мабуть, Андрій Матвійович дуже цінував свій час і не хотів його витрачати на відвідування університетської їдальні; він не робив обідньої перерви).

Андрій Матвійович залишається для мене взірцем викладача. Приймаючи іспити у студентів, він не поспішав виставляти оцінку, всебічно виявляв знання студента, вміння мислити, використовував іспит як додаткову можливість поспілкуватися із студентом, щось йому пояснити. На лекціях він не тільки розповідав про хі-

З в'єтнамськими учнями. мічні перетворення, закони та теорії, наводив приклади новітніх досягнень хімічної науки, а й сміливо висував свої гіпотези, постійно знаходив взаємозв'язки, взаємозалежності між складом, будовою та властивостями сполук, переконував нас у невичерпності змісту періодичного закону. В особистості Андрія Матвійовича органічно поєднувалися справедливість, доброта, вимогливість, принциповість, щирість, уважність до всіх, з ким він спілкувався, працював, кого вчив.

П. ПОПЕЛЬ,
доцент.

ПРОФЕСОР А. ГОЛУБ ТА ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ МАТЕРІАЛОЗНАВСТВА

Наукова, педагогічна та громадська діяльність Андрія Матвійовича була різновекторною, багатогранною і широкозакронею. Він підтримував жваві наукові і громадські зв'язки із ученими і закладами України, Росії, Білорусі, Грузії, Туркменії, Кара-Калпакії, Німеччини, Швеції, Польщі, Канади, В'єтнаму, з багатьма промисловими підприємствами та громадськими організаціями. Особливо плідні й теплі стосунки склалися у нього з Інститутом проблем матеріалознавства (ІПМ) НАН України, передусім з членом-кореспондентом АН УРСР Григорієм Самсоновим (1918—1975) та доктором технічних наук, професором Сергієм Тресвятським (1910—1985).

Григорій Валентинович та Андрій Матвійович були ровесниками. Обидва воювали на фронтах Другої світової. Перший — у важкій артилерії, був значковим товаришем-ад'ютантом маршала І. Конєва, а відтак співробітником спеціального підрозділу СМЕРШ, що займався захопленням та депортацією до СРСР учених-ракетників, атомників, радіотехніків тощо, таємної документації, устаткування і т. і., був почесним громадянином Відня. Другий — у танкових військах, а згодом, будучи вже майором, обіймав генеральську посаду начальника хімічного захисту армії. Сергій Глібович у роки війни, як і Андрій Сахаров, займався оборонною тематикою. Під керівництвом Ігоря Курчатова він взяв участь у створенні радянської атомної бомби. Саме йому судилося розробити берилійоксидну і кальційоксидну кераміку, котра не забруднює ядерні матеріали і придатна для витоплення чистих торію, урану, плутонію, америцію тощо. За це професору С. Тресвятському і була присуджена Сталінська премія, а з рук "головного жандарма-куратора" атомного проекту — Лаврентія Берії він отримав орден "Знак пошани"...

На початку 60-х Григорій Валентинович і Сергій Глібович перебралися з Москви до Києва і відтоді пов'язали свою долю з Україною. Вони очолили відділи в Інституті кераміки і спец-

сплавів, що перебував тоді на території Києво-Печерської Лаври. Згодом цю науково-дослідну установу перемістили до Святошинського Академмістечка під новою назвою "Інститут проблем матеріалознавства АН України".

У житейському морі корифеї науки відразу відшукали один одного і стали друзями. Ось так і постала наукова трійця Голуб—Самсонов—Тресвятський. Вони були різними людьми, по-різному бачили світ, мали різні політичні орієнтири. Г. Самсонов і А. Голуб перебували у загоні КНРС, тоді як С. Тресвятський принципово впродовж усього життя уникав членства у цій одіозній "корпорації" і тому лишався позапартійним. Григорій Валентинович був "істинно советским патриотом", Сергій Глібович — російським патріотом і інтелігентом найвищої проби, Андрій Матвійович — щирим і правдивим сином уярмленої України. Та їх трьох об'єднала жертвна любов до Істини і Науки, людяність, порядність, принциповість, відразу до фальші, халтури, кон'юнктури. Були це люди обов'язку, слова і дії. У серці своєму вони цуралися лукавства, у поті чола, в невсипущій праці орали ці вчені перелogi науки, щедро повними пригорщами сіяли зерна знання, нових наукових ідей, любові й правди... І цей науковий засів трьох подвижників-корифеїв приніс щедрий ужинок.

Ми щасливі і пишаємося тим, що були поруч, спілкувалися з ними, переймалися їхніми клопотами, ідеями, планами, працювали і вчилися під їхньою мудрою опікою... Трійця наших незабутніх Вчителів, Керівників і Наставників належала до тієї когорти непересічних постатей, про яких Нобелівський лауреат з фізіології та медицини А.Сент-Дьєрді сказав таке: "Людський мозок не є органом мислення, а є органом виживання, подібно до пазурів та іклів у тварин, і влаштований так, що здатний приймати за істину лише те, що приносить користь. Люди ж, здатні доводити свої думки до їх логічного завершення, мусять володіти незвичайною, я б навіть сказав, патологічною конституцією... Із таких людей постають апостоли, мученики і герої і більшість із них завершує своє життя на стільці — академічному або... електричному".

Всі троє стали апостолами правди і науки, а от академіками — ні... Всі троє стали мучениками і померли від раку. Григорій Валентинович і Андрій Матвійович знайшли свій вічний спочинок на Байковому цвинтарі у Києві, прах же Сергія Глібовича, як він і заповів, поховано на його батьківщині — Уралі.

За життя їх цькували можновладці та їхні вчені лакузи — "мужі учені темні" (за Еразмом Роттердамським) у ранзі патентованих академіків-орденоносців. Їм створювали безліч перешкод, прикростей, сіючи наклепи, інтриги і провокації, "стукали" на них до КДБ... Отож Григорій Валентинович став лише членом-кореспондентом АН УРСР та заслуженим діячем науки і техніки. До обрання в академіки йому перетяли шлях, двічі забалотувавши на виборах. Тричі висували кандидатуру Андрія Матвійовича на звання члена-кореспондента уєсесерівської та всесоюзної академії наук і за випробуванням сценарієм провалили на виборах і його. Не допустили "безсмертні" до свого гурту і Сергія Глібовича. Лише влітку 1985 р., коли той уже конав на смертному ложі в лікарні, за розпорядженням академіка В. Трефілова зчинилася метушлива і гарячкова веремія оформлення документів для присвоєння уже приреченому вченому звання "Заслужений діяч науки і техніки". Та було вже запізно...

На початку 60-х наукова трійця збагнула, що сполукам рідкісноземельних елементів (РЗЕ), які були тоді ще погано вивчені, належить велике майбутнє. Відтак, у секторі важкотопких сполук, очолюваному Григорієм Валентиновичем, відділі кисневмісних керамічних матеріалів, керованому Сергієм Глібовичем, та на кафедрі неорганічної хімії Київського університету, якою завідував Андрій Матвійович, закипіла робота — почалися фундаментальні дослідження сполук РЗЕ. Оскільки ІПМ тоді добре фінансувався і мав можливість придбати у достатній кількості всі РЗЕ, то Г. Самсонов і С. Тресвятський розпорядилися передавати Андрієві Матвійовичу потрібні для робіт кафедри ще досить дефіцитні під ту пору препарати РЗЕ. У 1965 році у видавництві Київського університету побачила світ дивовижна монографія А. Голуба "Рідкісноземельні еле-

менти". Григорій Валентинович відразу ж відгукнувся на цю небуденну подію, написавши ґрунтовний, прискіпливий, доброзичливо-піднесений відгук-рецензію, яка з'явилася на сторінках "Українського хімічного журналу".

Між тим, із плином часу наукові контакти і співпраця між колективами, які очолювали Андрій Матвійович, Григорій Валентинович і Сергій Глібович, міцніли і ширилися. Професор А. Голуб став членом вченої ради ІПМ, часто виступав тут опонентом на захистах докторських і кандидатських дисертацій (зокрема у Л. Лопато, О. Шевченка, В. Оболончика, І. Годованої та ін.). Андрій Матвійович проявляв жвавий і невсипущий інтерес до всіх досліджень, що проводилися в Інституті проблем матеріалознавства, особливо у царині синтезу та вивчення матеріалів новітньої техніки з унікальними властивостями — гідридів, берилідів, боридів, карбідів, нітридів, оксидів, силіцидів, фосфідів, халькогенідів, арсенідів, стибідів, бісмутидів тощо. Професор А. Голуб повсякчас висвітлював і популяризував ці звершення своїх колег у лекціях, на сторінках написаних ним підручників, монографій, брошур, часопису "Знання та праця", щорічника "Україна. Наука і культура". Зі свого боку, співробітники ІПМ (Г. Самсонов, С. Тресвятський, В. Чорногоренко, І. Луговська, І. Годована та ін.) не лише ділилися гостродефіцитними препаратами РЗЕ, ренію, платиноїдів, а й проводили спільні експериментальні дослідження зі співробітниками кафедри неорганічної хімії Київського університету, виступали опонентами і рецензентами дисертаційних робіт, якими керував професор А. Голуб.

За загальною домовленістю Андрій Матвійович і Григорій Валентинович організували секцію "Хімія та хімічна технологія неорганічних матеріалів", керівником якої став Г. Самсонов. У межах роботи згаданої секції 1968 року проводилася зустріч хіміків-неорганіків м. Києва із редакцією московського журналу "Неорганические материалы" на чолі з його головним редактором — академіком І. Тананаєвим. Андрій Матвійович і Григорій Валентинович завжди прагнули, щоби результати наукових досліджень стали надбанням найширшого кола фахівців.

З метою поширення наукових знань серед громадськості м. Києва був заснований Київський народний університет технічного прогресу, ректором якого був Г. Самсонов. До складу цього університету входив і хімічний факультет, деканом якого став В. Чорногоренко. Для читання лекцій були залучені і співробітники кафедри неорганічної хімії Київського університету. Подібні лекції з участю А. Голуба і Г. Самсонова часто транслювалися каналами телебачення на всю Україну.

**З академіком І. ТАНАНАЄВИМ.
1974 рік.**

Величезну роботу проводив Андрій Матвійович з хімічною громадськістю Києва, Білої Церкви та інших міст, будучи головою Київського обласного правління хімічного товариства ім. Д. Менделєєва. Вірною помічницею професора А. Голуба у цій діяльності його діяльності була секретар правління — В. Драгунова. Робота проводилася у різних секціях з участю відомих вчених, хіміків-виробничників, викладачів вузів, працівників хімічних гуртків Київського палацу школярів. Регулярно читалися публічні лекції, відбувалися наради, конференції, звітновибірчі збори.

За ініціативою Андрія Матвійовича 1968 року у Київському університеті проводився семінар з української наукової номенклатури і термінології в неорганічній хімії. Реформатор української хімічної мови завжди порушував питання ширше — взагалі про хімічну номенклатуру і специфіку мови. Учений гість з братнього Таджикистану виступив тоді з доповіддю про вплив арабської мови на хімічну термінологію народів Сходу. На семінарі заслухали і доповідь Г. Самсонова та В. Чорногоренка "Номенклатура важкотопких сполук", де вказувалося на

специфіку важкотопких речовин, на які закони валентності часто не поширюються.

Відтоді, як Україна стала з Божої ласки незалежною державою, українська хімічна мова, створена, виплекана і вистраждана професором А. Голубом, уже пробивається на сторінки термінологічних словників, енциклопедій, вузівських і шкільних підручників, шпальти періодичних видань, в україномовну нормативну документацію у галузях хімічного виробництва, екології, фармакології тощо.

1969 року у соту річницю від дня відкриття періодичного закону хімічних елементів Д. Менделєєвим Київська учена громада з ініціативи передусім Андрія Матвійовича і Григорія Валентиновича широко відзначала цей видатний ювілей. Кульмінаційним моментом святкування стали десятиденні урочистості в місті на Неві, де жив і творив Д. Менделєєв та народився і провів свої юні роки Г. Самсонов. В роботі конгресу взяло участь багато визначних хіміків світу, які виступили з доповідями про роль періодичного закону у розвитку хімії, фізики, космохімії, геохімії, мінералогії, геології, та інших суміжних наук. Професор А. Голуб як Голова Київського обласного правління товариства ім. Д. Менделєєва зробив тоді все можливе, аби відрядити на цей ювілейний форум якомога більше хіміків: як відомих, так і початківців.

1972 року з ініціативи Григорія Валентиновича, Сергія Глібовича і Андрія Матвійовича в Інституті проблем матеріалознавства відбувся семінар із визначення понять "речовина" і "матеріал", у якому взяли участь фахівці з різних міст колишнього СРСР. Цей семінар став ніби продовженням міжнародного конгресу хіміків 1860 року у Карлсруе, котрий усталив і узаконив поняття "атом", "молекула", "елемент", "еквівалент", форми сполук. Провідну доповідь на семінарі у Києві виголосив ленінградський професор Б. Ормонт, що прибув до столиці України за кошти Київського обласного правління хімічного товариства ім. Д. Менделєєва. Визначення понять "речовина" і "матеріал", запропоновані Держстандартом СРСР, учасники семінару відхилили.

Восени того ж таки 1972 року завдяки неймовірним зусиллям А. Голуба, С. Тресвятського і Г. Самсонова була організована і проведена Перша всесоюзна конференція з оксидів металів та жаростійких матеріалів на їхній основі, присвячена 200-річчю відкриття кисню ("вогняного повітря") скромним аптекарем і великим шведським хіміком К. Шеєле. Пленарні і секційні засідання конференції відбувалися у Київському університеті та будинкові науково-технічної пропаганди, що на бульварі Т. Шевченка.

Та найцікавіша подія трапилася тоді напередодні самої конференції. На засіданні оргкомітету було ухвалено зазначити на запрошенні і програмі конференції дві дати "1772—1972" та присвяту "Конференция посвящается 200-летию открытия кислорода". Та всемогутня і всюдисуща партія не була б керівною і спрямовуючою потугою, якби вчені вчинили саме так. Отож "намуляне" око пильного капеесесівського цербера відразу помітило "крамолу" і негайно "згори" була спущена директива: "Отставить! Следует написать так: "Конференция посвящается 50-летию образования СССР". І "напечатали"... Та шило все ж таки вилізло з мішка. На обкладинці запрошення і програми конференції праворуч угорі гордо горіли золотом дві історичні вікопомні дати "1772—1972", які чудом зацілили... Отож мав рацію мудрий оратор і страдник Марк Тулій Ціцерон: "O, magna vis veritatis! Se per se ipse defendat!" ("О, велика сила істини! Сама себе собою захищаєш!").

Подвижницьке життя, наукова і громадська діяльність Андрія Матвійовича, його звершення у царині хімії і хімічного матеріалознавства залишили яскравий слід не лише в історії його "альма-матері" — рідного Київського університету імені Тараса Шевченка, а й Інституту проблем матеріалознавства НАН України, з яким пов'язала його доля.

**Василь ЧОРНОГОРЕНКО,
Микола ВАСИЛЕГА.**

АКТИВНИЙ ОРГАНІЗАТОР ТА УЧАСНИК НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ

Для кожного вченого і особливо викладача вищого навчального закладу рано чи пізно постає необхідність оприлюднення результатів наукових розробок, нових ідей і концепцій при безпосередньому спілкуванні з колегами по роботі.

Для професора Андрія Голуба такої проблеми не існувало. Особиста участь у наукових конференціях, семінарах і диспутах була для нього часткою його багатогранного творчого життя.

Починаючи з 1959 року, з моменту обрання на посаду завідувача кафедри неорганічної хімії Київського університету імені Тараса Шевченка, Андрій Матвійович бере активну і безпосередню участь в роботі практично всіх наукових конференцій і нарад з неорганічної хімії, хімії координаційних сполук, хімії жаростійких оксидних сполук, хімії перехідних і рідкісноземельних елементів, що проводились на теренах України і республік колишнього Союзу.

Тільки за період з 1960 до 1972 року Андрій Голуб узяв участь у роботі 23 наукових конференцій і нарад, на яких ним особисто або у співавторстві було зроблено 76 доповідей з актуальних питань сучасної хімії.

На конференції у Молдові з академіком А. БАБКОВ (перший зліва). 1962 рік.

Особливу увагу вчений приділяв роботі українських республіканських конференцій з неорганічної хімії. З 1960 року він бере безпосередню участь в роботі IV—VIII українських конференцій з неорганічної хімії. Серед 28 доповідей на них чотири з актуальних проблем хімії були його персональними, а близько десяти представлені ним від імені колективу авторів.

Питання, що порушувалися Андрієм Голубом на українських конференціях, як правило, стосувалися важливих наукових та методичних проблем неорганічної хімії, таких, як:

- нова хімічна термінологія та номенклатура неорганічної хімії;
- особливості хімії комплексних сполук в неводних розчинах;
- метастабільний (перехідний) стан твердих речовин;
- синтез фосфатів, молібдатів, вольфраматів, ніобатів, танталатів, хромітів, алюмінатів d- та f-елементів з розчинів.

Порушена Андрієм Голубом проблема створення сучасної хімічної номенклатури, яка відповідала би міжнародним правилам, та конкретні пропозиції до неї в наступні роки була підтримана більшістю наукового та викладацького загалу України. Завершенням зусиль ученого було створення єдиної української номенклатури хімічних сполук.

Необхідно зазначити роль конференцій, проведених з ініціативи Андрія Матвійовича в Київському університеті силами кафедри неорганічної хімії.

1969 року відбувається наукова конференція "Хімія комплексних сполук в неводних системах", яка поклала початок нового наукового напрямку в неорганічній хімії. У роботі цієї конференції взяло участь понад 200 науковців та викладачів вищих навчальних закладів України, Росії, Молдови, Грузії, Німеччини та Угорщини. На відкритті конференції А.Голуб виступив з доповіддю "Неводні розчини та деякі проблеми координаційної хімії", яка підбила перші підсумки роботи його кафедри в цьому напрямі та визначила перспективи подальших досліджень. В інших дев'яти повідомленнях з участю А. Голуба були обговорені проблеми хімії галогенідних і псевдогалогенідних комплексів d-металів у неводних системах та сольватації солей у водно-неводних системах. Актуальність і важливість цієї наукової проблематики та визначені напрями майбутньої роботи зумовили подальше проведення наукових кон-

ференцій з хімії неводних розчинів Всесоюзного рівня. Зокрема, II Всесоюзна конференція із синтезу неорганічних сполук в неводному середовищі була проведена в Москві 1971 року за активної участі А. Голуба і співробітників кафедри неорганічної хімії Київського університету.

Інша конференція, що відбулася з ініціативи вченого у Києві 1972 року стосувалась проблеми "Синтез та дослідження жаростійких сполук на основі оксидів металів" і вже з самого початку набула статусу Всесоюзної. У персональній доповіді Андрія Голуба "Деякі особливості синтезу термостійких сполук на основі оксидів металів" проведено узагальнення результатів робіт нового напрямку із синтезу оксидних сполук з розчинів.

Інші 10 повідомлень з участю А. Голуба були присвячені конкретним результатам синтезу галатів, хромітів, ванадатів і молибдатів РЗЕ, а також добування ніобатів дво-і тривалентних металів (Mg, Cd, Al, Ga, Lu) некерамічним шляхом.

Важливі нетрадиційні проблеми порушувались А. Голубом і на конференціях найвищого рівня. Серед них, у першу чергу, необхідно відзначити XV міжнародну конференцію з координаційної хімії (Москва, 1973 рік). У трьох доповідях на ній були оприлюд-

На Менделєєвському з'їзді з академіками В. СПІЦИНИМ (Москва) та А. АБЛОВИМ (Кишинів). 1975 рік.

нені результати дослідження поліадерних комплексів молібдену і синтезу та дослідження псевдогалогенідів цирконію та гафнію.

На XI Менделєєвському з'їзді із загальної та прикладної хімії (Алма-Ата, 1975 рік) А. Голуб розвиває підходи до проблеми впливу природи розчинника на взаємодію оксидів, галогенідів багатовалентних металів з полідентатними лігандами. В подальшому ця проблема була розвинута на кафедрі неорганічної хімії і створений новий науковий напрямок — прямий синтез координаційних сполук з розчинів (В. Скопенко, В. Кокозей).

Інші Всесоюзні конференції, в яких брав активну участь А. Голуб, порушували важливі проблеми сучасної хімії, зокрема:

- застосування фізичних методів для дослідження комплексних сполук (Кишинів, 1962 рік і далі);

- механізм і кінетика хімічних реакцій у твердій фазі (Свердловськ, 1971 рік);

- хімія і технологія молібдену і вольфраму (Нальчик, 1974 рік) тощо.

Сформульовані А. Голубом перспективні проблеми сучасної неорганічної хімії, в наступні роки були розвинуті в окремі наукові напрямки його учнями та послідовниками. Ось лише кілька з них, за якими в останні роки були захищені докторські дисертації:

- синтез та структурні дослідження координаційних сполук d-f-металів з полідентатними лігандами з O,N,S-донорними атомами, в тому числі біологічно активними лігандами (Р. Лампека);

- синтез та дослідження простих і подвійних молібдатів і вольфраматів РЗЕ і d-металів з розчинів (М. Мохосоев, О. Перепелиця);

- взаємодія оксидів перехідних металів з полідентатними лігандами в розчинах — прямий синтез. (В. Кокозей);

- синтез та дослідження хромітів, алюмінатів, купратів РЗЕ і двовалентних металів з розчинів (С. Неділько).

Таким чином, ідеї та думки, висловлені проф. А. Голубом на конференціях і нарадах залишили помітний слід у сучасній неорганічній хімії і хімії в цілому, дали поштовх новому поколінню хіміків у їх дослідницьких пошуках.

А. СИЧ.

ШЛЯХЕТНИЙ ЖЕСТ ОДНОДУМЦЯ

Перша моя зустріч і знайомство з Андрієм Матвійовичем Голубом відбулася в стінах червоного корпусу Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка наприкінці 50-х років. Він працював тоді доцентом кафедри хімії, а я — доцентом кафедри педагогіки. Нас зближувало й те, що ми обидва прийшли в університет прямо з фронтів доріг Другої світової війни після її закінчення, і він, і я у військовому званні майора запасу. Свої курси з першої лекції ми читали рідною українською мовою, що на той час досить неадекватно сприймалося нашим університетським начальством, зокрема партійним. Та найбільше нас зближувало те, що ми обидва з тривогою спостерігали за подіями, які тоді, в повоєнні роки, розгорталися в Україні. Нам важко було збагнути, чому український народ, який такою дорогою ціною заплатив за перемогу над фашизмом, сьогодні, після перемоги, був доведений до голоду, навіть до канібалізму. Нас обох бентежило й те, що в повоєнні роки в усій Україні активно проводилося масове зросійщення, українська мова витискала навіть з сіл. Було ясно, що в такий спосіб руйнувалася українська нація і зводилася до російськомовного населення.

У 1960 році за активну протидію шовіністичному наступу мене було виключено з лав КПРС і позбавлено права на викладання педагогіки в університеті.

Одним з перших, хто став на мій захист і давав мені так потрібну моральну підтримку був Андрій Матвійович Голуб, та про це хотілося б сказати дещо детальніше. Адже саме в той час, коли я перебував у відрядженні в Чернівцях, в Києві кегебісти піддали багатьох з моїх студентів, викладачів, знайомих і рідних прискіпливому допиту і залякуванню. Повертаючись з Чернівців, я був затриманий органами КДБ в Києві і доставлений на сумновідому Володимирську, 33. Там мені пред'явили стандартне звинувачення: "Клевета на ленинскую национальную политику и анти-советская деятельность".

Майже тиждень тривав допит, погрози, обіцянки. Кульмінацією всього цього стала зустріч з генералом Шульженком, головою республіканського КДБ. Хвилину він мовчав і пильно дивився на мене, а потім сказав: "У вас була прекрасна перспектива у житті, а ви нею знехтували, ставши на шлях націона-

лізму. Скажіть, хто вас штовхнув на цей згубний шлях?". Я відповів, що йду шляхом свого діда і батька, чесних і працелюбних полтавських хліборобів...

Того ж дня мене відпустили додому, а вже на другий по телефону я був викликаний в університет на засідання партбюро філологічного факультету. Звинувачення були ті ж самі: наклеп і антирадянщина. Секретаря партбюро особливо обурював той факт, що я давав позитивну оцінку діяльності УПА, а також дозволяв собі в лекціях цитувати Грушевського, педагога і психолога Фрейда. Тільки одних цих фактів досить, робив висновок секретар, щоб виключити Бровка з лав КПСР і позбавити його права на викладання взагалі.

Саме ця пропозиція, відповідно відредагована, й була представлена на голосування членів партбюро. Я бачив, як вчорашні мої друзі, колеги по роботі, навіть фронтові побратими (були й такі) одностайно підняли руки за пропозицію секретаря. Після закриття засідання ніхто з них до мене не підійшов, не покликав до себе і навіть кивком голови не попрощався. Зігнувшись, і не дивлячись один на одного, всі спішили до виходу, розбігаючись по коридорах і кабінетах. Правда, один все-таки підійшов, це був заступник декана філологічного факультету, і попередив, щоб я завтра не приходив на свої лекції.

Через пару днів мене запросили до відділу кадрів університету. Там повернули трудову книжку, в якій значилось, що мене звільнено з роботи в університеті за профнепридатністю.

Повертаючись додому я думав: як же мені далі жити і що мене чекає завтра? На ці вкрай важкі запитання мій розум гарячково шукав відповідей. Порівнявшись з університетом, я побачив серед студентів і викладачів, які спускалися східцями, постать Андрія Матвійовича Голуба. Помітивши мене, він різко повернувся у мій бік, підійшов, потиснув руку і сказав: "Чув, мені розповідали, як партійні священики розпинали вас на партійному бюро. Спасибі за мужність і патріотизм". Він обняв, поцілував і додав: "Тримайтесь, у нас все ще попереду". Андрій Матвійович не боявся прилюдно спілкуватися з "буржуазним націоналістом". Це був мужній жест моральної підтримки, який зцілював, надихав і запалював до праці і боротьби.

І. БРОВКО,
кандидат педагогічних наук, доцент.

А. ГОЛУБ І ДОНЕЦЬК

Вперше з Андрієм Матвійовичем Голубом ми познайомилися на початку 60-х років, коли у Донецьку організували філію Все-союзного науково-дослідного інституту хімічних реактивів.

Молодий інститут конче потребував консультацій, порад старших товаришів. Це був найважчий період становлення, і для нас, молодих експериментаторів-початківців, зустріч з Андрієм Матвійовичем мала велике значення.

VI Українська конференція з неорганічної хімії. Донецьк, 1968 рік.

У конференцзалі з'явився худорлявий, стрункий, трохи суворий чоловік. Він говорив правильною, співучою, науковою українською мовою. Зала стихла. Усі слухали і прекрасно розуміли його, бо він казав про завдання, що стоять перед ученими України, а отже, і перед співробітниками нашого інституту (інститут займався синтезом неорганічних речовин особливого призначення).

Виступ Андрія Матвійовича викликав дискусію. Після неї його оточили науковці, і він кожному відповідав глибоко, серйозно, не залишивши жодного запитання без уваги. Цю зустріч ми запам'ятали на все життя. Формувалося нове покоління хіміків-до-

слідників, і велику допомогу у цьому надавав Андрій Матвійович.

1965 року в Донецьку утворився університет, а у його складі — хімічний факультет і кафедра неорганічної хімії. Гостро відчувалася потреба у педагогічних кадрах. І знову поряд був А. Голуб. Кафедрою керував М. Мохосоєв, який постійно звертався за допомогою як науковою, так і методичною, до Андрія Матвійовича. Усі ми, молоді викладачі, слухали прекрасні лекції Голуба, користувалися його підручниками, методичними розробками, які й зараз у кожного з нас на столі. Він був учасником усіх наукових конференцій, нарад із проблем розвитку хімічної науки, що проводилися у Донбасі. Пригадується конференція із синтезу феритових матеріалів у 1975 році, що відбувалася під науковим керівництвом А. Голуба, шоста міжгалузева конференція "Стан і перспективи методів добування і аналізу феритових, сегнетоелектричних та резистивних матеріалів і сировини для них", яка мала всесоюзний статус і характеризувалася високим науковим рівнем. Великий внесок у формування цього наукового напрямку зробив Андрій Матвійович.

Наукове співробітництво кафедр Донецького та Київського університетів здійснювалося за проблемою "Хімія молібдену та вольфраму". Цій тематиці було присвячено ряд конференцій:

З професором М. МОХОСОЄВИМ. 1972 рік.

1970 рік (Орджонікідзе), 1972 рік (Київ), 1974 рік (Нальчик), 1977 рік (Орджонікідзе), 1980 рік (Ташкент), 1983 рік (Дніпропетровськ) та ін. Всі учасники кожної з таких конференцій, доповідачі чекали серйозних запитань, глобальних зауважень. І усе це було у великій кількості. У завершальних виступах А. Голуб знаходив теплі, людські слова на адресу кожного доповідача, сам відповідав на численні запитання.

Глибокий слід у кожному з нас залишило відвідування його кафедри. І зараз перед очима — Андрій Матвійович, у чорному халаті біля витяжної шафи, де завжди йшов експеримент. Особливими рисами його характеру були щирість, доброзичливість, і кожному, хто спілкувався з ним, він віддавав шматочок свого серця. Нам завжди здавалося, що на його кафедрі отримували консультації всі вчені-хіміки. Андрій Матвійович встигав поцікавитися і особистим життям кожного. Розмову розпочинав словами: "А як у вас вдома?".

Остання зустріч з професором Голубом відбулася в Улан-Уде. У залі засідань він з'явився зненацька, стомлений і стурбований. Він вперше не поїхав на екскурсію (по Забайкаллю), зіславшись на погане самопочуття, а повернувся додому...

У кожному із нас Андрій Матвійович залишився назавжди. Перебуваючи в Києві у відрядженнях, ми у своїх думках часто розмовляємо з ним, чуємо його голос в аудиторіях. Він буде з нами вічно.

**В. КРИВОБОК, доцент,
М. ЗАЯЦ, доцент,
Донецький державний університет.**

БУВ ПРОСТО ЛЮДИНОЮ

Доля звела мене з цією особливою Людиною в 1961 році. Ми одержали квартири в одному під'їзді сімдесят дев'ятого будинку по вулиці Ломоносова від Шевченківського університету.

Не пам'ятаю нашого знайомства, але з першої зустрічі зрозумів — це неординарна людина. Був високого зросту, стрункий, з ціпким прямим поглядом, який ніби запитував, — хто ти є? Він звернув на себе увагу передусім тим, що розмовляв бездоганною і вишуканою нашою українською мовою. Відразу відчувалося, що це не просто його рідна мова, а мова повсякденного спілкування з усіма.

Ми не були друзями. Нас розділяв і вік, і становище. Я був молодий викладач, який ще не захистив навіть кандидатської дисертації, а він уже — відомим учений, доктор хімічних наук, професор. Але вже з першого знайомства Андрій Матвійович викликав до себе глибоку повагу своїми чіткими поглядами, ясністю думки, неприхованістю своїх міркувань. Він ніколи не намагався комусь сподобатися. Усім своїм зовнішнім виглядом, поведінкою, висловлюваннями, ніби підкреслював, — сприймайте мене таким, яким я є. І це викликало повагу до нього.

Андрій Матвійович був нашим сусідом. Він з родиною жив на третьому поверсі, а я — на четвертому. Був добрим сусідом, ніколи не принижував себе якимись дрібними сусідськими неув'язками. Він їх просто не помічав. Проте, з усіма сусідами був завжди ввічливим, коректним і привітним. Андрій Матвійович ніколи не проявляв будь-якої зверхності, амбіції чи пихатості. Був просто Людиною. І не всім доступне звання ніс з достоїнством і повагою до себе. Мені видається, що він нікому і ніколи не дозволив би принизити свою гідність. Разом з тим, Андрій Матвійович завжди оберігав свою честь, від нього ніхто з сусідів не чув грубого слова, чи будь-якої іншої нетактовності, від нього ніколи не несло спиртним. Він був Людиною суворих правил, вимогливим до оточуючих і передусім до самого себе.

У сусідові ми бачили турботливого батька своїх дітей. Ніхто із нас ніколи не бачив, щоб Андрій Матвійович безцільно прогулю-

вався де-небудь. Він ніколи не витрачав часу даремно. Але Андрій Матвійович знаходив час, щоб погуляти з дітьми. Особливо багато часу приділяв своїй улюблениці Оленці. Часто ходив з нею у дворі, багато розмовляв, відпочивав і виховав чудову добру людину, дружину, маму.

Для дітей він не шкодував часу. Пригадую такий випадок. Для Оленки Андрій Матвійович купив невеличку собачку, з якою вона частенько гуляла у дворі. Якось собачка пропала. Двчинка дуже переживала, тужила за нею. Андрій Матвійович разом з донькою також важко переносив цю прикру пригоду. Хтось підказав, що собачку треба шукати в сусідніх Жулянах. Андрій Матвійович узяв за руку Оленку і пішов шукати песика в село. Вони обійшли Жуляни і в одному з дворів таки побачили свою улюбленицю. Але господар двору просто так не бажав віддати собачку.

Довелося Андрію Матвійовичу ще раз її викупляти.

З донькою і дружиною. 1968 рік.

Але що для нього були ті дрібні гроші в порівнянні зі щасливими оченятами своєї Оленки. Андрій Матвійович любив не тільки своїх дітей. Зокрема, приязно ставився і до наших, подовгу з ними розмовляв, всіляко виявляв свою прихильність до них. Діти двору відповідали йому взаємністю.

Андрій Матвійович був доброю, сердечною і щирою Людиною, турботливим, уважним батьком. Мені видається, що він покладав на своїх дітей великі надії. Дуже приємно відзначити, що вони виправдали ті сподівання. Олесь Андрійович став видатним ученим — продовжує справу свого Батька.

Андрій Матвійович Голуб брав участь у боях Другої світової війни — Солдат, Воїн, Захисник, Визволитель. Він ніколи не розповідав про свої подвиги на фронті. Можливо, їх і не було.

Андрій Матвійович, як і мільйони інших воїнів, просто чесно виконував свої прості солдатські чи офіцерські, але фронтові обов'язки. Знаючи хоч трохи, цю Людину можна без будь-якого сумніву припустити, що кожен розвідник узяв би його з собою у розвідку в тил ворога. Я впевнений в тому, що Андрій Матвійович на передовій не ховався за чийось спину, а сміливо дивився у вічі смерті, не шулився від страху. Усією своєю поведінкою в мирний час засвідчував, що так вів себе і на фронті. Андрій Матвійович був сміливим, мужнім і відважним Солдатом-Воїном.

Але, мабуть, Андрій Голуб від природи був вченим-творцем, а не руйнівником. Адже війна — це передусім руйнація творинь багатьох поколінь і століть. Мені важко судити про рівень Андрія Матвійовича як вченого. Він був хіміком, а я юрист. Мені невідомий внесок Андрія Матвійовича в хімічну науку. Я лише знаю, що хімічний факультет виховав велику плеяду видатних хіміків, які прославили Київський університет імені Тараса Шевченка і Україну на весь світ. І все ж мені видається, що доктора хімічних наук, професора Андрія Голуба без будь-якого сумніву можна віднести до цієї блискучої плеяди.

Проте мені, як його сусідові, все ж таки дещо відомо про Андрія Матвійовича як про вченого-хіміка. Передусім варто відзначити, що для нього існувала тільки наука хімія. Весь свій час він проводив в університеті, на хімічному факультеті, в лабораторії або на лекціях. Там працював і у вихідні дні. Його захоплював фундаментальний пошук. Якими конкретними проблемами хімії він займався, я не знаю. Але мені (і не тільки мені) достовірно відомо, що Андрій Матвійович для своєї хімії не шкодував здоров'я і життя. Він постійно ризикував життям.

Але це ні в якій мірі не стримувало Андрія Матвійовича від продовження своїх пошуків-дослідів, над якими працював і тоді, коли знав, що вже приречений, що ніякі лікарі не врятують його від неминучої смерті від отруєння хімічними реактивами.

Хіба це не подвиг в ім'я науки, в ім'я України. Так, це подвиг, який здійснювався свідомо протягом тривалого часу, що робить його ще більш величним, ніж відчайдушний ривок в екстремальній ситуації. За цей науковий подвиг Андрій Матвійович Голуб мав би бути занесений до вищих аналів історії науки. Видається, що якби цей подвиг українського вченого став відомим зарубіжним державам з високим рівнем хімічної науки, то його ім'я було б і зараз належним чином увічнено. На жаль, у рідній Вітчизні своїх пророків не буває.

Відомо, що професор А. Голуб користувався беззаперечним авторитетом і повагою не тільки в університеті, а й в усьому колишньому СРСР серед учених-хіміків.

Я чув таку невеличку легенду про Андрія Матвійовича. Усі знають, що він був блискучим лектором. Його лекції відзначалися глибоким змістом і простотою викладу, доступністю і красивою мовою. Але в Андрія Матвійовича був один істотний "недолік" — він читав свої блискучі лекції українською мовою.

Одного разу, прийшовши на лекцію в аудиторію, Андрій Матвійович, як завжди, розпочав лекцію українською мовою. Раптом із задніх парт почулися вигуки: "Не розуміємо. Читайте на руском". На що Андрій Матвійович спокійно відповів: "Хочете слухати мої лекції, вивчайте українську мову". Це була не примха відомого вченого, це був прояв поваги до своєї української науки, до українського університету, до України.

У ті часи читати лекції в університеті українською мовою не заборонялося, але й не дуже бажано було, адже траплялися діти, які "не розуміли". Але Андрій Матвійович на це не зважав, проте йому це "зарахували".

Ми, сусіди, звернули увагу й на те, що для Андрія Матвійовича Голуба ніяких побутових негараздів не існувало, була б тільки хімія.

Науковий подвиг великого вченого не був відзначений висо-

кими титулами чи іншими регаліями. І не випадково. Професор А. Голуб був дуже "незалежним і самостійним", відзначався своєю прямолінійністю, власним баченням "деяких" недоліків радянської дійсності. Він дуже любив свою рідну українську мову, свою Україну. А це не подобалося Системі. Андрій Матвійович не вписувався в неї, своєю неординарністю і виходив за її межі.

Але ці риси характеру, поведінки, бачення справжньої реальності, незалежність своїх міркувань і оцінок привертали увагу колег з інших факультетів. Зокрема, група молодих доцентів — колишніх солдатів — юридичного факультету зацікавилася молодим професором-хіміком, який не вписувався в усталені правила. Особливо зблизилися з Андрієм Матвійовичем тодішні доценти Павло Заворотько, Микола Сенчик, Іван Галаган, Віталій Золотар та інші. Вони глибоко поважали Андрія Матвійовича, поділяли погляди вченого, були його прихильниками.

Здається, що таких прихильників професор мав і на інших факультетах. Можна багато доброго сказати про цього видатного вченого-хіміка, великого патріота України, гідного сина українського народу, незвичайну Людину — Андрія Матвійовича Голуба.

**Опанас ПІДОПРИГОРА,
доктор юридичних наук,
професор, академік Академії правових наук України,
заслужений працівник народної освіти України.**

СПОГАДИ СУСІДІВ

Андрій Матвійович Голуб залишився в нашій пам'яті як високоосвічена людина, рівний у відносинах з усіма, незважаючи на ранги і звання. Був завжди привітним, чемним, викликав повагу і шану до себе. Його поведінка — взірець для всіх.

Ми стали сусідами із сім'єю Голубів у 1962 році, коли університетські працівники були десантовані у необжиту місцину поблизу Виставки передового досвіду.

Разом з усіма Андрій Матвійович зносив труднощі новосілля. Домагався нормального водопостачання, трудився біля печей кочегарки, розчищав снігові замети для автобусів, упорядковував подвір'я.

Він умів надати ненав'язливу допомогу тим, хто цього потре-

Напря́м визначено. З професором І. КАЛІНІЧЕНКОМ (Свердловськ). 1969 рік.

бував. Знаючи, наприклад, про утруднення, які відчували колеги за фахом, Андрій Матвійович сам заводив розмову на професійні теми, запитував: "Чи зміг би я чим-небудь допомогти?". До Андрія Голуба зверталися викладачі з різних вузів, бо знали про його глибокі знання з хімічної теорії, про видатні дослідження в експериментальній хімії.

Андрія Матвійовича визначала гранична вимогливість до себе, чесність і висока порядність. Він не дозволяв собі абияк поставитися до прохань. Бувало,

говорив: "Я подумаю над цим". І ніколи не забував, сам знаходив зустрічі і докладно розтлумачував те, про що його питали.

Знаємо вченого як автора першого україномовного словника

хімічної термінології, який ліг у підмурок створення української-науково-технічної терміносистеми.

Були ми свідками того, як ця високоморальна людина мужньо зносила шельмування з боку невігласів і недоброзичливців, як, знаючи собі ціну, не ремствував, не опускався до дискусій з нікчемними критиками.

Усі знали його як дбайливого батька, що знаходив час для дочки і сина, усі бачили його уважне і ніжне ставлення до своєї вірної дружини Ади Павлівни, яка, подібно до чоловіка, була по-радником і лікарем для всіх університетських колег.

Невтомною працею, усім духовним єством таких подвижників, як Андрій Матвійович, виборювалось майбутнє України.

Ми схиляємось перед світлою пам'яттю цієї великої Людини.

Емілія ГРИВЦЕВА,
доцент УДУХТ,
Микола ЗАРИЦЬКИЙ,
професор НТУУ (КПІ)
10 квітня 2000 року.

ВЧЕНИЙ — РОМАНТИК І ГРОМАДЯНИН

Осінь 1958 року. Ми, першокурсники хімічного факультету Київського університету, у Великій хімічній аудиторії, затамувавши подих, зачаровано слухаємо лекцію з неорганічної хімії доцента Андрія Матвійовича Голуба.

Піднята до гори і характерно відкинута назад голова вченого, високе чоло, спрямований у височінь закоханий погляд випромінюють щастя дотику до таїнства хімічної структури матерії — цього вічного царства атомів та молекул і сузір'я формул, формул, формул... На бліднуватому обличчі — задоволення і водночас загадкова, ніби запозичена у Монни Лізи саме для цього дійства, посмішка. Горда постава, динаміка рухів і жести органічно доповнюють жваву розповідь, підкреслюючи ідейну завершеність висловленої думки. Навіть сьогодні, з відстані часу, на строкатому тлі прослуханих сотень лекцій різних за манерою викладу і талантом доповідачів лекційні години Андрія Голуба яскраво вирізняються довершеною змістовністю, освяченою романтичним натхненням щасливої людини. Це були не просто цікаві лекції, це були моновистави одного актора, котрий, перебуваючи на якомусь астральному рівні спілкування з аудиторією, немовби виконував роль своєрідного медіума між загадковою наукою і ще не зіпсованими прагматизмом та побутовими клопотами студентськими мріями. Може, саме через майже гіпнотичне уміння вченого заворожити слухачів предметом свого власного захоплення заставляло їх відчувати своєрідний стан медитації і причетності до вічного процесу пізнання. Цей стан тривав навіть після того, як давно уже пролунав дзвоник, що сповіщав про кінець пари, а студенти слухали лекцію, не наважуючись порушити магію цього священнодійства.

Згадуючи змістовні і захоплюючі лекції з фізичної хімії професорів М. Товбіна і Ю. Фіалкова, з органічної хімії академіка А. Кіпріанова, енциклопедичні екскурси В. Павлова та віртуозну простоту викладу найскладніших квантово-хімічних законів у лекціях академіка К. Яцимирського, мусимо визнати,

що серед плеяди найяскравіших популяризаторів хімічної науки в Україні ім'я професора Андрія Голуба без сумніву належить до зірок першої величини.

Дослідження Андрія Матвійовича у галузях неорганічного синтезу, впливу фізико-хімічної природи середовища на структуру й властивості комплексних сполук, його ґрунтовні пошуки досконалої української хімічної термінології дотепер не втратили актуальності і активно продовжуються в Україні та інших країнах його численними учнями й послідовниками.

З батьківською вимогливістю вчений ставився до своїх студентів і аспірантів, дбав про їхню працевлаштованість, і вони відповідали йому щирою вдячністю та глибокою повагою. Дотепер деякі з них пам'ятають, як професор Голуб міг просто по-студентськи запропонувати зайти до нього у кабінет та пригостити картоплею і салом з цибулею. Професор нерідко затримувався у лабораторії на четвертому поверсі хімічного факультету до півночі.

Вражали його рішучість і принциповість при відстоюванні своїх наукових поглядів у суперечках з найбільшими академічними авторитетами. Виступів Андрія Голуба завжди очікували з нетерпінням і передчуттям інтриги, як при перегляді гостросюжетного детективу. Атмосфера у Великій хімічній аудиторії за таких обставин вкрай наелектризовувалася. Пригадується епізод, коли під час чергового розгляду питання про рекомендацію до захисту докторської дисертації, йому замість принципів зауважень вкотре ультимативно "рекомендували" скоротити обсяг дисертаційної роботи. Він щиро обурився тим, що із 1500 сторінок після кількох скорочень їх залишилось лише якихось 800, а йому знову виставляють вимогу скоротити.

Не зайвим буде зауважити, що за А. Голубом постійно спостерігало "недремне" око органів держбезпеки, зокрема і деяких його колег — "запеклих" друзів, оскільки він не лише сам на лекціях і виступах послуговувався виключно українською мовою, а й нищівно критикував інших працівників науки за нехтування нею, зокрема при захисті дисертацій. Ця мужня громадянська позиція вченого була на той час величезною пе-

решкою для його подальшого наукового просування. Для захисту дисертації у Києві у нього практично не було шансів... і він її успішно захистив у Москві — такі парадокси нерідко траплялись в умовах тодішньої радянської "демократії".

Тепер, коли у суспільстві спостерігається певний дефіцит гуманних вчинків і засилля надто прагматичних пріоритетів, уже нагальною стала потреба у справедливій оцінці та належному пошануванні тих величних постатей в історії нашої науки, перед котрими відчутно заборгувало українське суспільство. До однієї з них безперечно належить Андрій Матвійович. Він, немовби зробивши своїм життєвим кредо відомий вислів Миколи Некрасова "поэтом можешь ты не быть, а гражданином быть обязан", з честю витримав складні життєві випробовування, що випали йому: виконав свій священний обов'язок перед Вітчизною на фронті, відтак, поринувши з притаманним йому романтичним запалом у наукову стихію післявоєнного Києва, добився широкого визнання своїх наукових досягнень і, нарешті, долаючи різні перешкоди, виявив справжні мужність і патріотизм, твердо заявивши про незаперечне право української мови на її повнокровне функціонування у сфері науки. Перспективність такої принципової позиції українського вченого у той час можна було оцінити, у кращому разі, як боротьбу Дон Кіхота з вітряками. Згадаймо, яким принизливим був тоді статус української інтелігенції, якщо, наприклад, на проведення українською мовою будь-якої лекції з історичної тематики неодмінно потрібен був письмовий дозвіл КДБ без жодної гарантії, що цей захід взагалі відбудеться, враховуючи витонченість спецслужб в організації всяких перешкод та провокацій. Сьогодні студентам університету, котрі 22 травня у день перепоховання праху Тараса Шевченка безтурботно проходять повз монумент поетові, важко навіть збагнути, що сорок років тому лише присутність студента у цей день з букетом квітів біля пам'ятника була достатньою підставою для виключення його з університету. Згадаймо також, як відповідно до панівної тоді "інтернаціональної" логіки дисертації з української філології чи літературознавства, присвячені, на при-

клад, творчості Т. Шевченка, у Київському державному університеті імені Т. Шевченка захищали російською мовою, а відхилення від такого алгоритму мислення відразу кваліфікувалося б відповідними інстанціями як незаперечний прояв буржуазного націоналізму, після чого дослідникові довелося б уже докорінно змінювати свої погляди і професію.

У зв'язку з цим незабутньою для мене є участь професора Голуба у засіданні Вченої ради Інституту загальної та неорганічної хімії АН України під час мого захисту кандидатської дисертації у тепер уже далекому 1975 році. Щоби передати "інтернаціональність" тогочасної наукової атмосфери в інституті наведу деякі приклади. Коли, подавши заяву до відділу кадрів на роботу, я вперше зустрівся з головним інженером інституту, щоб скласти іспит з техніки безпеки, то останній мені відразу заявив, що вважає націоналістом того, хто розмовляє українською мовою. А коли в інститут запросили відомого зарубіжного вченого, то останній сказав, що лекцію може прочитати українською мовою або англійською. Відповідь органів безпеки була соломонною: англійською з російським перекладом. І вже зовсім "прикольним" за сьогоднішнім сленгом був епізод після прочитаної в інституті лекції з творчості Т. Шевченка відомим правозахисником, літератором і громадським діячем Євгеном Сверстюком, котрому нещодавно виповнилось 80 років. Відповідальний за "Громадянську оборону" співробітник, що здійснював тоді повний магнітофонний запис усіх виступів для детальної звітності "компетентним" органам, не приховуючи щирого роздратування, виголосив воістину "сакраментальну" фразу: "Представляєте, до чого уже обнагтели націоналісти !!!, — он Шевченка в оригінале цитував", що за духом дуже нагадує висловлювання сучасних комуністичних мовознавців.

Ось чому друзі порадили мені доповідати російською мовою, щоб уникнути можливих ускладнень, але я чомусь не припустив, щоб у сфері технічної науки мова доповіді могла б мати аж надто значущі політичні наслідки. А з іншого боку, якби я навіть цього дуже побоювався, то у присутності особистості, яка так щиро і безоглядно відстоювала гідність українців та їхніх

мовних прав, з прагматичних міркувань не підтримати її патріотичної позиції, означало б, безперечно, духовну зраду Вчителя і втрату самоповаги. І тому вищою нагородою для себе вважаю ті іскорки радості в очах професора і ті хвилини, коли він уважно слухав доповідь, ставив мені запитання (по роботі) з проблем дисертації і отримував на них відповіді рідною мовою. Адже це передовсім завдяки його мужній і відповідальній позиції багато студентів і я, зокрема, отримали надійне щеплення проти втрати національної ідентичності. І хоч один із членів Вченої ради з українським прізвищем вже після захисту зі щирим подивом розвів руками і зізнався: "двадцять п'ять лет являюсь членом Ученого совета, но впервые слышу защиту диссертации по химии на украинском языке", процедура для мене закінчилась вельми щасливо і я дістав приємну нагоду пересвідчитися, що тогочасні українські вчені — члени Вченої ради, серед яких були етнічні українці, євреї, росіяни, татари за інтелектуальним індексом суттєво переважали політиків.

Тому, коли сьогодні, через три десятиліття, уже за умов омріяної нами незалежності все ще мусимо щодня доводити окремим мастодонтам від влади наше священне право па державний статус української мови, на її повноцінне функціонування в усіх сферах життя, зупинімося на мить і уклінно віддаймо шану пам'яті її вірному захисникові, українському патріотові, професору Андрію Голубу, котрий в умовах колоніального режиму жертвно служив нашій хімічній науці і майбутній Українській Державі.

Закарбувався у моїй пам'яті також квітневий день 1977 року після Великодня, коли до Києва з різних географічно віддалених районів Радянського Союзу прибули колишні учні й друзі вченого, щоби востаннє попрощатися з ним. У залі жовтого корпусу університету на бульварі Шевченка повз труну у безперервному скорботному потоці рухалися тисячі людей різного віку. У цьому велелюдному прояві щирої любові і шани до Великого подвижника української науки, котрий передчасно відійшов у Вічність, незримо відчувалася присутність якогось колективного гнівного протесту проти ненависної політичної-

системи, що тлумила людську гідність, глумилась над національними устремліннями народу і вкорочувала віку його улюбленцям.

Цей, тоді вже багатьма усвідомлений, але ще тимчасово приховуваний громадянський спротив уже віщував про невідворотність грядущих очисних змін в українському суспільстві і, безперечно, одним із славних і світлих провісників цих змін був Андрій Голуб.

На одному із живописних схилів Байкового кладовища на темному могильному камені зображено полум'я. Воно символізує тріумф і невмирущість гуманних ідей захороненого тут Великого сина України.

**Євген ФАЛЕНДИШ,
старший науковий співробітник,
випускник хімічного факультету
Київського університету 1963 року.**

ВЗІРЕЦЬ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ, ПАТРІОТИЗМУ Й ПОРЯДНОСТІ

Моє знайомство з Андрієм Матвійовичем, на початку заочне, почалось понад 50 років тому, коли я ще школярем відвідував гуртки, в яких викладали його студенти Тетяна Хилько, Микола Василега, Святослав Кирилов. Від них (здебільшого від Миколи) дізнався багато цікавого про непересічну постать професора Голуба, завідувача кафедри неорганічної хімії.

А перша особиста зустріч із ним відбулась 1968 року в тодішньому Палаці піонерів, коли мені, десятикласникові, Андрій Матвійович вручав нагороду як одному з переможців Всесоюзної олімпіади юних хіміків. Тоді він уперше потиснув мені руку й побажав успіхів і великих досягнень на ниві хімічної науки. Його рука була на диво м'яка й тепла... Це відбувалось у присутності десятків таких самих школярів, і я відчував себе, як спортсмен на п'єдесталі, коли йому сам президент Олімпійського комітету вручає золоту медаль. Обличчя Андрія Матвійовича було спокійне й зосереджене, але його настрій відбивався в очах: вони сяяли теплотою і трохи гордістю, адже моєї перемоги не було би без участі його учнів (зазначу, що й надалі я міг оцінити його стан лише за виразом очей). Поза сумнівом, він тоді хотів бачити мене серед своїх студентів, але не казав про це. І цим дороговказом було визначено мою долю принаймні на 50 наступних років. Я відклав набір запрошення МГУ і ДХТІ щодо вступу до цих закладів і подався до нашого університету. Склавши на "відмінно" вступний іспит з хімії і пройшовши співбесіду з тодішнім заступником декана хімічного факультету Віктором Скопенком, був зарахований у студенти, а невдовзі розпочалося навчання.

Я не беруся оцінювати всі наукові здобутки Андрія Матвійовича, хоч перечитав його монографії та чимало статей (про це, напевне, скажуть інші, старші дописувачі), але не зможу не відзначити його видатний, якщо не вирішальний, внесок у розроблення української систематики й номенклатури хімічних сполук, бо це безпосередньо стосувалось і нас, студентів. Мені

ж здається, що головним завданням він обрав для себе підготовку наступних поколінь наукових кадрів.

Так, корисно перечитувати його підручник, та найцікавішими для нас були його незабутні лекції. Велика хімічна аудиторія вщент заповнена, переклички непотрібні. Цю виставу приходили вкотре подивитися навіть співробітники, які давно одержали свої дипломи. Були в нас різні викладачі: в одних дехто спав на лекціях, інші передавали записки одне одному, а то й намагались погулювати (бо однаково до іспиту досить перечитати підручник), інших уважно слухали, набираючись потрібних знань, але Голуб був неперевершений! Вишукана українська мова (жодного випадку вживання суржику), міміка, жести... Навіть рука з крейдою плавно літала по дошці, як метелик. Те саме — під час демонстрації дослідів: обережно, ніяких різких рухів. Асистентка — в халаті, Андрій Матвійович — у костюмі, попри те, що деякі досліди — з використанням кислот і навіть з невеликими вибухами. Спостерігаючи таке дійство, хотілось у всьому йому наслідувати. Я мріяв про викладацьку діяльність, але не склалось (не дав Бог такого хисту), а пізніше, коли протягом 20 років працював з розтопленими лугами (400—600 °C), принципово не одягав халата, ігноруючи всякі інструкції й зауваження керівників, — і не мав жодного пошкодження.

Андрій Матвійович повністю віддавав себе науковій і викладацькій роботі, при цьому був дуже вимогливий до своїх учнів, але через свою природну шляхетність ніколи не підвищував голос (принаймні, мені про такі випадки невідомо). Впевнений, що навіть найгіршому студентові він не сказав би, що той ледацюга або не здатний засвоїти навіть найпростіші речі, а натомість по-батьківськи порадив ретельніше готуватись до іспитів. При цьому його емоції можна було б відстежити лише за сумом в очах. Було й мені з тими очима...

П'ятий курс, дипломна робота. Керівник — професор Голуб, завідувач кафедри. Приємно чути від людей, що Орел — його улюблений учень, це велика честь і відповідальність. І тут до мене принесло Амура (а хто в такому віці не закохувався?). Отже, у процесі виконання своєї дипломної навідуюсь інколи

до своєї принцеси-однокурсниці на кафедрі фізичної хімії. Як на лихо, під час мого чергового візиту в тій лабораторії не було жодного хлопця, а дистильована вода закінчилась, отже треба принести із сусідньої лабораторії. Дівчата попросили — я й приніс щось 20-літрове. Вістка про цей злочин якимось чином дійшла до Андрія Матвійовича, і невдовзі, після обговорення стану і перспектив виконання моєї дипломної роботи, я почув від свого керівника: Володю, треба зосередитися на своїй роботі, а не носити воду по факультету. А я візьми та й відкажи йому — не як професору, а як батькові: Андрію Матвійовичу, а коли б Вас дівчата попросили, чи не взялись би за того бутля?

На той час я вже добре знав його натуру, і не помилився: він нічого не відповів, але в очах промайнуло щось схоже на лагідну посмішку.

На той час формувався мій світогляд дорослої людини, в деяких питаннях відмінний від світогляду моїх батьків. Не буде перебільшенням, якщо скажу, що для мене Андрій Матвійович був навіть більшим авторитетом, ніж рідні батьки (і вони це знали) — він був моїм духовним батьком. Сталось так, що батьки, втративши надію змінити мою позицію в одній приватній справі, прийшли до нього з проханням вплинути на мене відповідним чином. Звісно, з цього питання в нас відбулась коротка розмова віч-на-віч. Тоді в його очах я помітив якусь ніяковість і все зрозумів: батькам він мусив пообіцяти, що зі мною поговорить, але не збирався мене ні в чому переконувати, бо не міг принижувати мою і свою гідність.

А найбільше свою людську гідність і мужність Андрій Матвійович виявив у протистоянні шаленому російському шовінізму на теренах України в найгірші часи, коли за любов до України свої ж численні посіпаки завзято притуляли вбивче тавро "націоналіст". Сьогодні це слово, нарешті, звучить гордо, так само, як і "бандерівець". Шкода, що Андрій Матвійович не дочекався тих часів, коли Україна заспівала на весь голос "Ще не вмерла...". А була в нього така романтична мрія: мовляв, наші хлопці-патріоти мають досягти вершин науки, зайняти керівні пости, і тоді...

Ось характерний приклад переслідування за відхилення від застарілої російської термінології, зокрема в галузі хімії. В "Українському хімічному журналі" я натрапив на полемічні статті з цього питання. В найкращих сталінських традиціях таврували Андрія Матвійовича як українсько-німецького націоналіста за те, що він пропонував ввести українську номенклатуру хімічних речовин, яка відповідає вже затвердженій міжнародній. Тоді, слава Богу, справа закінчилась на тому, що нову номенклатуру було прийнято в Москві, тож місцеві шовіністи від науки стулили пельки.

Було по Голубові ще чимало ударів долі, але він їх мужньо тримав. Дещо я чув про них, зокрема про переслідування за участь студентів у заходах 22 травня 1966 року біля пам'ятника Шевченкові, але нехай краще розповідають сучасники.

Завершу спогадом про свою передостанню зустріч з Андрієм Матвійовичем у липні 1975 року, коли я повернувся до Києва після 2-х років військової служби. Тоді в мене не виникло проблем з пошуком місця роботи: він запропонував мені навчатися в аспірантурі Інституту загальної та неорганічної хімії, звідки до нього звертались із цього питання керівники 3-х відділів (щоправда, я обрав четвертий). Тоді Андрій Матвійович вдруге у житті потиснув мені руку, і була вона така ж м'яка й тепла, як уперше. Далі вела мене доля за тим же його дороговказом.

Остання зустріч сталась на Байковому кладовищі у квітні 1977-го. А під кінець грудня того ж року моя принцеса з кафедри фізичної хімії народила мені сина Андрія...

Дякую за все, Великий Вчителю. Ви були і будете для нас взірцем професіоналізму, патріотизму й порядності.

Слава Україні, яку Ви так любили!

Володимир ОРЕЛ,
старший науковий співробітник.

ПОВНІСТЮ ВІДДАВАВСЯ УЛЮБЛЕНІЙ СПРАВІ

На лекціях із загальної й неорганічної хімії, які читав нам професор Голуб, мене, студента-першокурсника, вражало те, що аудиторія слухачів складалась не лише з наших студентів, а й старшокурсників рідного хімфаку, вечірників, і навіть студентів-"добровольців" з інших факультетів.

Вразив також артистизм Андрія Матвійовича. Почувалося, що, читаючи лекцію, він повністю віддавався їй, він нею жив, а чиста українська вимова підсилювала ефект акторської майстерності. Вміючи зачарувати аудиторію, притягнути увагу присутніх, він виявив себе як досвідчений педагог, чого не можна сказати про інших, наявних на той час, науковців-лекторів.

Складаючи іспит Андрієві Матвійовичу, я не відчував відстані між собою і доктором хімічних наук, професором, завідувачем провідної кафедри. Він ставив запитання так, ніби відповіді не знає і хоче разом із студентом розібратися в поставленому питанні, знайти правильну відповідь. І це було для мене новим, незвичним, досі небаченим.

Андрій Матвійович із батьківською турботою ставився до працівників і студентів кафедри, якою керував, давав слушні поради, зокрема, під час виконання дипломних робіт. І навіть після закінчення навчання був небайдужий до нашої подальшої долі. Так, я одержав від нього рекомендацію для працевлаштування в одній з наукових установ Академії наук, про таке саме чув і від інших наших випускників.

Доки живемо, будем із вдячністю згадувати цю чудову людину.

**Павло ВАКОЛЮК,
випускник кафедри неорганічної хімії 1973 року.**

В ІНТЕРЕСАХ НАУКИ Й УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

З ім'ям Андрія Матвійовича Голуба — видатного українського вченого і блискучого педагога тісно пов'язаний розвиток неорганічної та координаційної хімії і хімічної термінології в Україні.

Народився у селі Заріччі біля Білої Церкви 19 листопада 1918 р. у простій селянській родині і всім своїм життям продемонстрував як можна піднятися із-під селянської стріхи до висот світової науки. Ще навчаючись у школі, Андрій захоплювався природничими науками, а у п'ятому класі зацікавився хімією, зокрема процесами горіння. І все своє коротке життя він сам горів і біля себе засвічував всіх, хто був небайдужим до хімії. У 1937 р. вступив на хімічний факультет Київського університету, який закінчив в евакуації (м. Кзил-Орда) у 1942 р. Відразу ж після цього була офіцерська школа в Ташкенті, а потім Західний, Білоруський фронти, Далекий Схід... Загалом воювати довелося на чотирьох фронтах Другої світової війни. Нагороджений орденами Червоної Зірки, "Вітчизняної війни" II ступеня, медалями "За перемогу над Німеччиною" та "За перемогу над Японією". У 1947 р. вступив до аспірантури Київського університету, де почав працювати над кандидатською дисертацією під керівництвом видатного хіміка-аналітика проф. А. Бабка, яку захистив у 1951 р. Через 10 років захистив докторську дисертацію. А вже з 1959 р. і до кінця життя завідував кафедрою неорганічної хімії Київського університету.

З того часу висотний кабінет у старому корпусі хімічного факультету став потужним джерелом притягальної сили. Сюди приходили не тільки вчені-хіміки, а й прекрасні українські інтелігенти-патріоти: кандидат геолого-мінералогічних наук, а згодом академік Олекса Щириця, старший науковий співробітник Інституту геології НАН України, співак і фольклорист Андрій Путь, доцент механіко-математичного факультету Київського університету Федір Гудименко, доцент-журналіст Матвій Шестопал, письменник Микола Фененко і чимало інших прекрасних людей.

Наукова робота на кафедрі виконувалася у трьох напрямках:

синтез та дослідження координаційних сполук, синтез складнооксидних сполук для матеріалів нової техніки, розробка хімічних основ переробки мінеральної сировини. Вчений вперше обґрунтував вирішальний вплив природи розчинника на перебіг хімічних реакцій. Він встановив, що підвищення температури реакційної суміші помітно ослаблює хімічні зв'язки у координаційних сполуках і призводить до зменшення числа координованих аніонів-лігандів у внутрішній сфері, а додавання неводного розчинника (спирту, ацетону, діоксану тощо) до водних розчинів не лише зміцнює комплекси, а й підвищує координаційне число центрального атома. Йому вперше вдалось встановити існування для кадмію і ртуті комплексів з координаційним числом 6, а для свинцю — 8.

Професор довів, що стійкість комплексів у розчинах залежить виключно від їх електронно-донорної здатності, а не від діелектричної проникності, як вважалось довгий час. Результатом цих досліджень стала стаття в журналі "Успехи химии" — "Сольватация неорганических веществ и комплексообразование в неводных растворах", яка побачила світ у 1976 р. Все це дозволило Андрію Голубу і його учням синтезувати багато нових ціанатів, тіо-і селеноціанатів, триціанметанідів, диціанамідів тощо, розробити нові методи визначення сольватних чисел, стійкості сольвато-та ацидокомплексів. Під його керівництвом у 1977 р. завершено роботу над монографією "Хімія псевдогалогенідів", яку було перекладено російською, німецькою та англійською мовами. За цикл робіт в цьому напрямку вченому у 1990 р. присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки (посмертно).

Яскравий слід залишив Андрій Голуб і у хімії твердого тіла та хімічній технології. Він створив теорію "контактних сполук", що виникають при співосажденні різних сполук із розчинів. Це відкрило нові перспективи у царині синтезу та створення матеріалів новітньої техніки. Саме тут разом з учнями здійснив цілеспрямований синтез і дослідження великої кількості алюмініатів, галатів, хромітів, молібдатів, вольфраматів, ніобітів, танталатів, титанатів, титаноніотабів, стибатів, ванадатів, купритів тощо багатьох металів, які вже знайшли широке застосу-

вання як ефективні діелектрики, сегнето- і п'єзоелектрики, робочі тіла лазерів, високотемпературні провідники та надпровідники, люмінофори, оптичні матеріали, каталізатори. Під його керівництвом були розроблені нові ефективні методи екстракційного розділення близьких за хімічними властивостями металів: паладію та срібла, цирконію та гафнію, ніобію та танталу, молібдену та ренію, рідкісноземельних елементів.

Він і його співробітники вперше запропонували найдосконаліший до тепер спосіб комплексної переробки "каменя родючості" — апатиту із вилученням усіх цінних складових і запровадили його у промислове виробництво. Цей метод уможливив добування ефективних і екологічно чистих ніtrato-фосфатних добрив із одночасним відокремленням дефіцитних рідкісноземельних металів і стронцію, титану та фтору.

Як реформатор української хімічної мови Професор постійно порушував питання про хімічну номенклатуру і специфіку української мови. За його ініціативою в 1968 р. у Київському університеті почав працювати семінар з української наукової номенклатури і термінології в неорганічній хімії. Вчений створив найдосконалішу і найстрункішу систему і номенклатуру неорганічних та координаційних сполук, ґрунтуючись на здобутках світової хімічної науки та специфіці і лексичному багатстві української мови. Він писав: "Орієнтація на номенклатуру XIX ст. немов би з метою укріплення патріотичних традицій в хімії заслуговує осуду. Такий, з дозволу сказати, "патріотизм" привів до того, що наша вітчизняна номенклатура замість того, щоб впливати на загальний прогрес розвитку хімічної мови, поки що плететься у хвості західної науки". Монографія "Систематика та номенклатура в неорганічній хімії" (1959 р.) була підтримана науковим і викладацьким-загалом України.

Ґрунтуючись на працях А. М. Голуба, комісія з хімічної номенклатури при Відділенні хімії і хімічної технології АН України ухвалила замінити застарілі й помилкові хімічні терміни, список яких був опублікований в Українському хімічному журналі в 1974 р.

Андрій Матвійович був також і філософом-природознавцем, плідно працюючи над розробкою філософських концепцій

науки. Він першим серед хіміків найповніше сформулював зміст Періодичного закону хімічних елементів Д. Менделєєва і пояснив як справджуватиметься цей закон за умов надвисоких тисків і температур (земне ядро, надра Юпітера, "білі карлики" та "чорні дірки"), бо дехто із учених вважав, що цей універсальний закон світобудови за таких екстремальних умов втрачає будь-який сенс. В 1961 р. А. Голуб оприлюднив новий оригінальний короткий варіант періодичної системи, де вперше родини лантанодів та актиноідів не входять у відрубні ряди по за її межі, а розташовуються всередині системи із врахуванням їх вторинної періодичності.

Вчений підтримував наукові і громадські зв'язки із науковцями Білорусії, Грузії, Туркменії, Кара-Калпакії, Росії, Німеччини, Швеції, Польщі, Канади та В'єтнаму, з багатьма промисловими підприємствами та громадськими організаціями. Особливо плідні і теплі стосунки склалися у нього з науковцями Інституту проблем матеріалознавства НАН України (ІПМ), де він входив до складу вченої ради, часто виступав опонентом на захистах докторських та кандидатських дисертацій. Співпраця з науковцями ІПМ привела до розуміння, що сполукам рідкісноземельних елементів належить велике майбутнє і як результат з'являється монографія "Рідкісноземельні елементи" (1965 р.).

Наукове співробітництво кафедр Донецького та Київського університетів здійснювалось за проблемою "Хімія молібдену та вольфраму", якій було присвячено ряд конференцій, проведених в Орджонікідзе (1970, 1977 р.), Києві (1972 р.), Ташкенті (1980 р.), Дніпропетровську (1983 р.).

Особиста участь у наукових конференціях, семінарах і диспутах була для нього часткою багатогранного творчого життя. З моменту обрання на посаду завідувача кафедри неорганічної хімії Професор бере активну участь в роботі практично всіх наукових конференцій і нарад з неорганічної хімії, хімії координаційних сполук, хімії жаростійких оксидних сполук, хімії перехідних і рідкісноземельних елементів. На конференціях найвищого рівня порушувались нетрадиційні важливі проблеми того часу. В першу чергу, необхідно відзначити XV між-

народну конференцію з хімії координаційних сполук (Москва, 1973 р.), де були оприлюднені перші результати дослідження поліядерних комплексів молібдену і синтезу та дослідження псевдогалогенідів цирконію та гафнію. На XI Менделєєвському з'їзді із загальної та прикладної хімії (Алма-Ата, 1975 р.) він розвиває підходи до проблеми впливу природи розчинника на взаємодію оксидів та галогенідів багатовалентних металів з полідентатними лігандами. В подальшому ця проблема була розвинута на кафедрі неорганічної хімії і як результат створений новий науковий напрямок — Прямий синтез координаційних сполук. Сформульовані перспективні проблеми сучасної неорганічної хімії були розвинуті в окремі наукові напрямки його учнями і послідовниками. Ідеї та думки, висловлені на конференціях та нарадах, залишили помітний слід у сучасній неорганічній хімії і дали поштовх новому поколінню хіміків у їх дослідницьких пошуках. Тільки за період 1960—1972 р.р. учений узяв участь у роботі 23 наукових конференцій і нарад, на яких ним особисто або у співавторстві було зроблено 76 наукових доповідей з актуальних питань сучасної хімії.

Андрій Матвійович був видатним вихователем молоді та чудовим лектором, а головне він був Людиною з великої літери, українським патріотом за покликом душі. Професор був лектором, вимогливим і чуйним вихователем та наставником творчої молоді, талановитим організатором науки. Його незабутні лекції — це гімн хімічній науці і апофеоз ораторського мистецтва. Відчувалось, що Професор любить студентів і намагається дати їм якомога більше цікавої і цінної інформації. Його не можна було не слухати і тому на лекціях була зразкова дисципліна. Він казав студентам, що кожна хвилина, згайнована не в лабораторії, проти вас, а проведена в лабораторії — за вас.

Широкі і глибокі професійні знання, всебічна ерудиція, високий інтелект, відповідальність перед слухачами, увага до людини сприяли тому, що професор А. Голуб був одним з найпопулярніших і шанованих студентами професорів. Вчений опублікував цілу низку надзвичайно цікавих та важливих статей. Висловлював

і популяризував хімічні знання на сторінках часопису "Знання та праця", щорічника "Україна. Наука і культура".

Був природженим інтелігентом і гуманістом, людиною фізичної і духовної краси і величч, великої щедрості. Володів дивовижною науковою інтуїцією, експериментаторським хистом, вмів відчувати речовини. Природа наділила його якостями, властивими великим ученим: фанатичною відданістю хімічній науці, винятковою енергійністю, працьовитістю і цілеспрямованістю, аналітичним розумом, ініціативністю і сміливістю у наукових пошуках. Він хімію не тільки любив — вона була частиною його життя. Сучасною хімією володів широко і глибоко, був одночасно і досконалим експериментатором і ерудованим теоретиком. Працюючи захоплено з повною віддачею він, як вірний син України, залучав до сфери цієї науки талановиту молодь, хотів зробити Україну одним із кращих центрів науки, в яку він так був закоханий. Навколо нього гуртувалась передова українська інтелігенція. Був Професор людиною скромною, не любив чванства і невинуватої самовпевненості. Його наукова, педагогічна і громадська діяльність була різновекторною, багатогранною та широко закроюваною.

Особливими рисами його характеру були щирість, доброзичливість, і кожному, хто спілкувався з ним, він віддавав шматочок свого серця. Але найкращою з багатьох його позитивних рис було уміння слухати, така рідкісна і така цінна риса.

Своє коротке, але яскраве і плідне життя завершив Вчений у Жовтневій лікарні 11 квітня 1977 р. на 59-у році життя після тяжкої хвороби. На похорон Андрія Матвійовича прибули сотні людей з багатьох куточків України і колишнього Радянського Союзу. Його учні, серед яких 4 доктори і понад 40 кандидатів наук, плідно продовжують справу Вчителя не тільки в Україні, а й за її межами. Андрій Голуб назавжди залишився в пам'яті всіх, хто його знав, людиною великої душі, ученим і патріотом, послідовним і цілеспрямованим у своїх прагненнях і діях в інтересах науки і українського народу.

В. КОКОЗЕЙ.

АНДРІЙ ГОЛУБ — УЧЕНИЙ І ПЕДАГОГ

*"Любіть Україну всім серцем своїм,
І всіма своїми ділами.
Любіть у труді, у коханні, в бою,
Як пісню, що лине зорею.
Всім серцем любіть Україну свою
І вічні ми будемо з нею".*

В. Сосюра.

Серед видатних українських учених, хто зробив вагомий внесок у розвиток хімії координаційних і оксидних сполук, яскраве місце по праву належить професору і в минулому завідувачеві кафедри неорганічної хімії Київського національного університету імені Тараса Шевченка Андрію Матвійовичу Голубу, якому цього року виповнилося б 100 років.

Під його науковим керівництвом послідовно і системно розроблялися найважливіші проблеми неорганічної хімії. Одержано сотні нових координаційних і оксидних сполук, встановлено їх хімічний склад, вивчені фізико-хімічні властивості, закономірності впливу природи розчинника, природи ліганда і центрального атома на їх властивості. Крім того, він виховав цілу плеяду висококваліфікованих наукових співробітників, педагогів і керівних діячів вищої школи. Подібно до того, як Василь Сухомлинський у школі, так і Андрій Матвійович все тепло свого серця, енциклопедичні знання та своє неспокойне та трагічне життя віддавав студентам, аспірантам і співробітникам в університеті.

Цього року виповнюється 50 років після святкування прижиттєвого 50-літнього ювілею професора А. Голуба. Тоді в аудиторії № 518 (нова ВХА) привітати ювіляра прийшли представники з усієї України. Присутність поважної аудиторії тут сьогодні свідчить про інтерес до життя та творчої діяльності професора. І тому виникає потреба розглянути це детальніше.

Щирі та об'єктивні слова про життя і діяльність професора Андрія Голуба, сказані його друзями та учнями в спогадах, виданих Київським національним університетом у 1998 році, все-

народне визнання його наукових і педагогічних досягнень підтверджують більше 80 публікацій різних авторів.

У своїй науковій діяльності Андрій Матвійович досяг вагомих і визнаних ученим світом результатів. Започатковані ним напрями досліджень не втратили своєї актуальності і сьогодні. Поряд з новими вони успішно розвиваються на кафедрі неорганічної хімії Київського національного університету імені Тараса Шевченка, де на сучасному світовому рівні плідно трудяться учні професора та багато їхніх послідовників.

Протягом багатьох років Андрій Голуб читав курс лекцій з неорганічної хімії для студентів хімічного факультету, учителів шкіл, керував науковою роботою студентів, аспірантів, пошукувачів і докторантів. Двері його робочого кабінету завжди були відчинені для тих, хто потребував поради чи допомоги в галузі неорганічної хімії. Учений виконав титанічну роботу з підготовки педагогічних кадрів у Донецькому університеті та в інших містах України і колишнього Радянського Союзу. Написав монографію "Рідкісноземельні елементи" у співавторстві з академіком В. Скопенком і колективом співробітників "Chemie der Pseudohalogenide", виданою спочатку німецькою, а потім перевиданою англійською і російською мовами, автор підручників "Загальна і неорганічна хімія" у 2-х томах, у співавторстві з академіком В. Скопенком, "Основи координаційної хімії", а також низки методичних посібників, навчальних програм і науково-популярних публікацій, наприклад: "Хімія на службі в людини", статей про видатних вчених М. Ломоносова, А. Бутлерова, Д. Менделєєва, Л. Чугаєва, А. Вернера. Показово, що серед учнів Андрія Голуба — 10 докторів і 40 кандидатів хімічних наук; загальний список його наукових праць перевищує 420 публікацій.

Професор був невтомним трудівником, активно поєднував професійну діяльність з громадською роботою — читав лекції у міському Палаці піонерів, від товариства "Знання" виїжджав із лекціями у Донецьк, Львів, Ужгород, інші міста, працював у складі редакційних колегій журналів "Знання та праця", "Українського хімічного журналу", деяких інших видань. Тривалий

час очолював правління Київського обласного правління товариства імені Д. Менделєєва, був деканом хімічного факультету Міського університету знань учителів, ініціатором, організатором і учасником багатьох наукових і методичних конференцій та нарад.

Якщо розглядати особливості педагогічної майстерності Андрія Голуба, то це було вміння зацікавити студента і відчуття особливостей індивідуальності того, кого він навчав. Умів давати завдання відповідного рівня складності певним категоріям підшефних — учню школи, першокурснику, дипломнику, аспіранту, вчителю школи чи докторанту. При цьому кожен відчував потужний вплив його хімічного інтелекту та загальної культури.

Професор ніколи не вдавався до залякування чи погроз, а приваблював студентів своєю оригінальною і багатою ерудицією та знанням справи, володів здатністю мислити блискучо, давати точну і зрозумілу відповідь.

У процесі викладання курсу неорганічної хімії професор Андрій Голуб постійно підтримував нерозривний зв'язок теорії та практики; об'єднував у єдину цілісну послідовну систему процеси навчання студента як майбутнього спеціаліста і виховання високих громадянських рис на фактах історії України. Патріотизм виховував на прикладі життя і діяльності видатних українських учених Кондратюка, Пулюя, Горбачевського і Гапона. Дуже уважно ставився до молодих учених, був доброзичливим, об'єктивним і одночасно принциповим та вимогливим.

Андрій Матвійович виконав велетенську роботу з підготовки хіміків-неорганіків вищої кваліфікації, ще за його життя учні захистили 4 докторські дисертації; багато зробив для демократизації педагогіки та хімічної науки. Він підтримував тісні творчі зв'язки з багатьма видатними вченими навчальних і наукових установ України та колишнього Радянського

Союзу, привертая їхній інтелектуальний потенціал до проблем вищої школи, одночасно особисто допомагав розвивати хімію у цих організаціях і регіонах.

Головна сфера діяльності, якій віддав своє життя професор, — педагогіка хімії у вищій школі, де він досяг блискучих результатів. Його чудові лекції, де теорія підкріплювалася зрозумілими студентам дослідженнями, а хімія розглядалася спільно з геологією, історією та філософією, залишаються зразком лекторської риторики. Як наслідок — його учні успішно працюють в хімічній галузі не тільки в Україні, а й далеко за її межами.

Професійний хімік, знавець світової історії та історії хімії здійснював в Україні грандіозну роботу з поширення хімічних знань і створення міцного фундаменту хімічної освіти у вищій школі. Будучи глибоко ерудованим ученим, високо свідомим громадянином і патріотом, Андрій Матвійович доклав максимум зусиль для формування ідеологічних засад майбутньої справедливої і демократичної України.

Сьогодні, у дні 100-ліття, ми, учні і послідовники свого вчителя, з гордістю відзначаємо, що ідеї професора Андрія Голуба живуть та діють у нашій незалежній державі.

Віктор МАКСІН,
доктор хімічних наук, професор кафедри аналітичної і біонеорганічної хімії і якості води та кафедри екології агросфери й екологічного контролю Національного університету біоресурсів і природокористування України,

Олександр ПЕРЕПЕЛИЦЯ,
доктор хімічних наук, професор кафедри харчової хімії Національного університету харчових технологій.

(З доповіді на XX Українській конференції з неорганічної хімії (Дніпро, вересень 2018 р.).

НАЙВАЖЛИВІШІ ДАТИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРА А. ГОЛУБА

Андрій Матвійович Голуб народився **19 листопада 1918 року** в с. Заріччі (тепер район м. Білої Церкви) у сім'ї селянина.

1927—1937 рр. Вчився у середній школі (м. Біла Церква).

1937—1942 рр. Вчився у Київському державному університеті на хімічному факультеті, який закінчив у м. Кизил-Орді.

1942 р. Зарахований на курси хімічного захисту РКЧА (м. Ташкент).

1943 р. У діючій армії на Калінінському фронті (начальник хімслужби окремого батальйону).

1943—1944 рр. Переведено на І Прибалтійський фронт, присвоєно звання капітана (начальник хімслужби окремої механізованої бригади).

1944 р. Прийнято до лав ВКП(б).

1944—1945 рр. Служба на ІІ Прибалтійському та Ленінградському фронтах. Присвоєно звання майора (помічник начальника хімслужби механізованого корпусу).

1945 р. Нагороджено орденами "Красной Звезды", "Отечественной войны ІІ степени", медалями "За Победу над Германией" та "За победу над Японией".

1945—1946 рр. Служба на Приморському фронті (начальник хімслужби армії).

1947—1951 рр. Аспірант кафедри аналітичної хімії Київського державного університету.

1948 р. Призначено стипендію ім. О. Баха.

1950—1952 рр. Асистент кафедри загальної хімії університету.

1951 р. Присвоєно вчене звання кандидата хімічних наук.

1952—1959 рр. Доцент кафедри загальної, а потім неорганічної хімії КДУ.

1959 р. Відряджений до Німецької Демократичної Республіки.

1959—1977 рр. Завідувач кафедри неорганічної хімії КДУ.

1961 р. Захистив докторську дисертацію (ИОНХ АН СРСР, Москва).

1962 р. Присвоєно звання професора.

1964—1965 рр. Читає спецкурс "Вибрані розділи з неорганічної хімії" у Ніжинському педагогічному інституті ім. М. Гоголя.

1962—1977 рр. Декан хімічного факультету міського університету знань вчителів.

1965—1975 рр. Член президії республіканського правління ВХТ ім. Д. Менделєєва.

Голова президії Київського обласного правління. Створено секцію "Юний хімік".

1965—1968 рр. Читає лекції із загальної хімії для студентів-заочників України по телебаченню.

1967 р. Член Всесоюзної комісії з хімічної термінології та номенклатури. Бере участь у створенні нового проекту російської номенклатури неорганічних сполук.

Обраний членом бюро хімічної секції товариства "Знання".

Брав участь в організації та проведенні науково-технічної конференції "Жовтень, молодь, наука".

1967—1969 рр. Читає лекції для промисловців, вчителів та науковців Донецька, Тернополя, Вінниці та Рубіжного (Луганська обл.).

1967—1977 рр. Член редколегії журналу "Знання та праця".

1968 р. Організатор конференції "Комплексна переробка мінеральної сировини та утилізація відходів хімічної та промисловості будівельних матеріалів".

Брав участь у організації V Республіканської конференції з неорганічної хімії та симпозіуму з систематики та номенклатури у неорганічній хімії.

У видавництві "Київського університету" вийшов друком підручник "Загальна та неорганічна хімія. Частина I".

1969 р. Організатор I Всесоюзної конференції з дослідження координатійних сполук у неводних системах (м. Київ) та Симпозіуму, присвяченого 100-річчю періодичного закону Д. Менделєєва.

Брав участь в організації та проведенні X Всесоюзної конференції з координаційної хімії (м. Київ). Читає лекції на радіо, присвячені 100-річчю періодичного закону.

1970 р. Обрано членом Республіканської ради товариства "Знання" та науково-методичної Ради з хімії при МВССО СРСР.

Читає цикл лекцій у Туркменському політехнічному інституті. Член редколегії збірника "Молібден і вольфрам".

1970—1974 рр. Читає цикл лекцій у Республіканському інституті підвищення кваліфікації вчителів.

1970 р. Організував симпозіум "Кислотно-основні перетворення".

1971 р. У видавництві "Вища школа" вийшов друком підручник "Загальна і неорганічна хімія. Частина II".

Брав участь в організації та проведенні II Всесоюзної конференції із синтезу та дослідження неорганічних сполук у неводних розчинах (м. Москва) та конференції "Комплексна переробка сировини та утилізація відходів виробництва".

1972 р. Організатор I Всесоюзної конференції з синтезу та дослідження термостійких сполук на основі оксидів металів (Київ).

1973 р. Співорганізатор конференції "Комплексна переробка сировини та утилізація відходів виробництва" (Київ).

1974 р. Співорганізатор II Всесоюзної наради з хімії і технології молібдену і вольфраму. (Нальчик).

1975 р. Організатор і науковий керівник конференції з синтезу феритових матеріалів (Донецьк).

Зроблено дві доповіді за основними напрямками досліджень кафедри на XI Менделєєвському з'їзді з загальної та прикладної хімії (Алма-Ата).

1976 р. Співорганізатор IV міжгалузевої конференції "Стан і перспективи методів одержання і аналізу феритових, сегнетоелектричних, та резистивних матеріалів та сировини для них" (Донецьк).

Вийшла друком фундаментальна стаття у журналі "Успехи химии" — "Сольватация неорганических веществ и комплексобразование в неводных растворах".

1977 р. Завершено роботу над монографією "Хімія псевдогалогенідів", яку було перекладено німецькою, російською та англійською мовами.

За цикл робіт в цій галузі у **1990 році** було присуджено державну премію УРСР (помертньо). Вийшов друком підручник "Основи координатної хімії" (разом із В. Скопенком).

ПУБЛІКАЦІЇ ПРО А. М. ГОЛУБА

1. Учені вузів Української РСР. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1968. — С.119.
2. Київський університет / М. Шестопал. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1961. — С. 34,107.
3. *Телегус В., Василега-Дерибас М., Орел В.*, Учений, людина, патріот // Біологія і хімія в школі. — 1996. — № 1. — С. 51—55.
4. Андрій Матвійович Голуб. Хімік. 1918—1977. Некролог // Укр. хім. журн. — 1977. — Т. XLIII. — Вип. 6 — С. 662.
5. *Телегус В., Василега М.* Вчений, людина, патріот. Внесок А. М. Голуба у створення української хімічної мови // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. хімія. — 1996. — № 33. — С. 3—10.
6. *Ганіткевич М., Зелізний А.* Російсько-український словник з хімії та хімічної технології. — Львів : Львівська політехніка, 1993. — С. 12.
7. *Ганіткевич М., Зелізний А.* Українське хімічне назовництво, історія розвитку і перспективи // Тези наук. конф. до 150-річчя Львівської політехніки: "Стан і перспективи розвитку хімічної науки і промисловості в західному регіоні України". — Львів, 1994 — С. 11—14.
8. *Перебелиця О.* Властивості та екологічний вплив хімічних елементів: Довідник. — К.: Вентурі, 1997. — С. 1, 3.
9. *Василега М.* Цікава хімія. — К. : Рад. шк., 1989. — С. 34, 77, 90, 109, 111, 113.
10. *Лещух Р., Береславський М., Василега-Дерибас М.* Світоч науки і волі України // Монастирський острів. — Січеслав: Вільна думка. — 1994. — Вересень. — № 2. — С. 144.
11. *Василега-Дерибас М., Лещух Р.* Апостол правди і науки // Шлях перемоги (Київ—Львів—Мюнхен—Нью-Йорк). — 1994. — 21 травня. — Ч. 21. — С. 7.
12. *Василега-Дерибас М., Фурсенко А.* Номенклатура і термінологія в загальній та неорганічній хімії (Історія, теперішній стан, наукові основи і правила). — Запоріжжя, 1991. — С. 5—11, 30—33, 38, 44—48).
13. *Гарновский А.* Органопсевдогалогениды в современной

координационной химии // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Хімія. — 1996. — № 33. — С. 46.

14. *Василега М.* Небезпечні сполуки // Знання та праця. — 1976. — № 5. — С. 12, 13.

15. *Василега-Дерибас М.* Триумф періодичного закону // Знання та праця. — 1978. — №5. — С. 14-15.

16. *Василега-Дерибас М.* Мінеральні вітаміни // Знання та праця. — 1978. — № 9. — С. 8-9.

17. *Василега-Дерибас М., Тищенко А.* Таємниця грецького вогню // Знання та праця. — 1981. — № 1. — С. 24.

18. *Василега-Дерибас М.* Метаморфози, за якими майбутнє // Знання та праця. — 1984. — № 4. — С. 10, 11.

19. *Телегус В., Василега М.* Методичні поради до вивчення курсу неорганічної хімії (номенклатура неорганічних речовин). — Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1981. — С. 5.

20. *Голуб О.* Українська номенклатура в неорганічній хімії. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1992. — С. 38.

21. *Дзира Я.* Будитель Українського духу // Добром нагріте серце. (До 80-ліття Івана Бенедиктовича Бровка). — К.: УРП, 1995. — С. 32.

22. *Скопенко В.* Хімія комплексних сполук. — К.: Рад. шк., 1967. — С. 3, 4.

23. *Скопенко В., Голуб О.* Про сучасну хімічну термінологію та номенклатуру в неорганічній хімії // Укр. хім. журн. — 1993. — Т. 59. — Вип. 1. — С. 100—109.

24. *Драгунова В.* Научно-методические семинары — одна из форм повышения квалификации преподавателей высшей школы // Журн. Всесоюзн. хим. об-ва им. Д. И. Менделеева. — 1975. — Т. XX. — Вып. 6. — С. 710.

25. *Бодак О., Телегус В., Заречнюк О., Кінжибало В.* Основи загальної хімії (5. Електрохімічні процеси. 6. Класифікація і номенклатура неорганічних сполук). — Л.: Вид-во Львів. ун-ту, 1991. — С. 55.

26. *Делімарський Ю.* Неорганічна хімія // УРЕ. — 1-ше вид. — К.: УРЕ, 1962. — Т. 10. — С. 62; Загальна та неорганічна хімія // Там само. — 1965. — Т. 17. — С. 477.

27. *Делімарський Ю.* Неорганічна хімія // УРЕ. — 2-ге вид. — К.: УРЕ, 1982. — Т. 7. — С. 320-321; Загальна та неорганічна хімія // Там же. — 1984. — Т. 11. — Кн. 2. — С. 280, 281.

28. *Мохосоев М., Шевчук І.* О книге А. М. Голуба "Загальна та неорганічна хімія" // Укр. хим. журн. — 1972. — Т. XXXVIII. — Вып. 11. — С. 1180, 1181.

29. *Скопенко В.* Видатні постаті Київського університету. — К.: Бібліотека українця, 1995. — 165 с.

30. Київський університет до 150-річчя.

31. Київський університет до 160-річчя.

32. *Пилипенко А.* Хімічний факультет за 50 років радянської влади (1917—1967рр.) // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Хімія. — 1967. — №8. — С. 4, 5.

33. Развитие неорганической химии на Украине. — К.: Наук. думка, 1987. — С. 48—50, 63, 80, 82, 95, 98, 99, 103, 105, 121, 163, 177, 188.

34. Видатні постаті Київського університету. Скопенко Віктор Васильович. — К.: Бібліотека українця, 1995. — С. 18, 22—25, 27, 36, 39, 42.

35. Развитие аналитической химии на Украине. — Киев.: Наук. думка, 1982. — С. 234.

36. Київський університет за 50 років радянської влади. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1967. — С. 88.

37. *Тютюнник В.* Лауреаты Нобелевской премии по химии (1901—1917). — Тамбов, 1989. — С. 117, 118.

38. *Семишин В.* Литература по периодическому закону Д. И. Менделеева. — М.: Высш. шк., 1969. — С. 107, 175, 209.

39. *Рябчиков Д., Рябухин В.* Аналитическая химия редкоземельных элементов и иттрия. — М.: Наука, 1966. — С. 5.

40. *Цимбал Н., Білодід О., Табенська Т., Корнілов М.* Про використання сучасної хімічної термінології // Біологія і хімія в школі. — 1996. — №2. — С. 29.

41. *Корнілов М., Голуб О.* Періодична система хімічних елементів // Біологія і хімія в школі. — 1996. — №1. — С. 50.

42. *Мартич Ю.* Тепло рідного дому. — К.: Рад. письм., 1976. — С. 91.

43. *Василега М.* Занимателна химия. — София : Нар. просвета, 1986. — С. 64.
44. *Сухан В.* Хімічний факультет // Київський університет. — № 2—3. — 1997. — Лютий. — С. 2.
45. Історія Київського університету. — К., 1959. — С. 7, 8, 454.
46. *Деркач Ф.* Хімія. — Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1968. — С. 4.
47. *Цинцадзе Г.* Смешанные псевдогалогенидо-аминные соединения некоторых металлов. — Тбилиси, 1974. — С. 5, 108.
48. Всесоюзное химическое общество им. Д. И. Менделеева. — М.: Наука, 1972. — С. 45.
49. *Красовський О., Старчак В.* Загальна та неорганічна хімія у прикладах і завданнях. — К.: НМК ВО, 1992. — С. 22, 107.
50. Київський ордена Леніна державний університет ім. Т. Г. Шевченка : Довідник. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1967. — С. 40)
51. *Chemie der Pseudohalogenide.* — Berlin: VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, 1979. — S. 7.
52. *Горб Т.* Лабораторні роботи з загальної і неорганічної хімії. — К.: Вища школа, 1972. — С. 4.
53. *Шека И., Карлышева К.* Химия гафния. — К.: Наук. думка, 1972. — С. 2, 4.
54. Багаття (Борис Антоненко-Давидович очима сучасників). — К.: Вид-во Олени Теліги, Фондація ім. О. Ольжича, 1999. — 492 с. (С. 164).
55. *Романова Н.* Загальна та неорганічна хімія. — К.: Перун, Вища освіта, 1998. — 480 с. (С. 368).
56. *Білодід О., Голуб О., Корнілов А., Корнілов М., Кутров Г., Нерознак С., Цимбал Н.* Вступ до хімічної номенклатури. Для викладачів і вчителів хімії та учнів середніх навчальних закладів. — К.: Школяр, 1997. — 48 с. (С. 29).
57. *Василега-Дерибас М.* Зоряна епопея хімічних елементів // Пульвеар, 2000, №2—3, — С. 3.
58. *Василега М.* Термінологія в загальній та неорганічній хімії (Додаток)// *Буринська Н.* Викладання хімії у 8-9 класах загальноосвітньої школи. — Київ—Ірпінь: Перун, 2000. — 144 с. (С. 123—143).
59. Развитие химической технологии на Украине в 2 тт. 1 том.

Химическая технология неорганических веществ. К.: Наукова думка, 1976. — 314 с. (С. 28, 190).

60. *Василенко Л.* Мандрівка в історію Періодичного закону // *Хімія. Біологія* (газета для освітян), №15 (75) квітень 2000 р. — С. 5.

61. *Турченко Я.* Діяльність на Україні Всесоюзного Хімічного товариства ім. Д. І. Менделєєва (1868—1968) // *Нариси з історії природознавства і техніки.* — Київ.: Наукова думка, 1970, випуск XI. — С. 33.

62. *Кольчинський А.* Уроки ТБ // *Химия и жизнь*, 1990, №4. — С. 84.

63. *Василега М.* Як творилася українська хімічна мова // *Хімія. Біологія*, №43 (103). — Листопад, 2000. — С. 7.

64. *Волков С.* Вчений, людина, друг // *Київський університет* №8 (2056). — Грудень, 2000. — С. 1, 2.

65. Із студентських спогадів Віктора Скопенка // *Київський університет* №8 (2056). — Грудень, 2000. — С. 3.

66. *Слободяник М.* Слово про Вчителя // *Київський університет* №8 (2056). — Грудень, 2000. — С. 2.

67. *Василега-Дерибас М.* Хімічні терміни у словникарстві та красному письменстві України. — К.: 2003, 24 с. — С. 7—10, 16.

68. *Василега М.* Термінологія в загальній та неорганічній хімії // *Буринська Н.* Викладання хімії у 8—9 класах загальноосвітньої школи. — Київ—Ірпінь: Перун, 2000, 144 с. — С. 123—125, 135.

69. *Лазаренко Т.* Спогади і думи. Уроки історії соціалізму. — К.: Вадим Карпенко, 2006. — 172 с. — С. 84—87, 89.

70. Голуб Андрій Матвійович (1918—1977); Голуб Олександр Андрійович // *Хіміки Київського університету.* — К.: 2003. — 140 с. — С. 3, 24—26.

71. *Сергійчук В.* Що дала Україна світові. — К.: 2008. — 480 с. — С. 253, 254.

72. *Василега-Дерибас М.* Крицева міць до зір крокує (В небесну височінь із лона матері-Землі) // *Пульсар*, 2001, №9. — С. 3.

73. *Василега-Дерибас М.* Речовини — "недоторки" // *Біологія і хімія в школі*, 2007, №3 (61) травень—червень. — С. 54.

74. Корнілов М., Голуб О., Попель П., Ісаєв С. Сучасна хімічна номенклатура: куди йдемо? // Хімія. Біологія. — К.: Шкільний світ, №9 (261). — Лютий, 2003. — С. 1.

75. Василега-Дерибас М., Савченко-Лазаренко Р. Всюдисущий галоген, якому немає ціни // Біологія і хімія в школі. — К.: Педагогічна освіта, №1 (53). — Січень—лютий, 2006. — С. 47.

76. Василега-Дерибас М. Рідкі чи рідкісні метали? // Дивосвіт, №1 (17). — 2006. — С. 45.

77. Василега-Дерибас М. Елементи життя//Цікаво про хімічні елементи та їх сполуки. — К.: Редакція загальнопедагогічних газет. Бібліотека "Шкільного світу", 2004. — С. 127.

78. Червінський В. Хімік Андрій Голуб// Київський університет, №1 (2128). — Січень, 2008. — С. 2.

79. Василега М. Чудодійні розчини // Хімія. Біологія. — К.: Шкільний світ, №21 (33). — Червень, 1999. — С. 7—9, 11.

80. Скопенко В. Про автора // Видатні хіміки. — К.: Редакції загальнопедагогічних газет (Бібліотека "Шкільного світу"), 2003. — С. 57.

81. Василега-Дерибас М. Обережно: жартують хіміки! // Пульсар, 2001, №5. — С. 12.

82. Хіміки Київського університету. Довідник. — К.: ВГЛ "Обрії", 2003. — С. 24, 25.

83. Добром нагріте серце (До 90-річчя Івана Бенедиктовича Бровка). — Харків: Фоліо, 2005. — С. 28, 74.

84. Матеріали XV Всеукраїнської наукової конференції "Актуальні питання історії науки і техніки" (м. Київ, 29 вересня — 1 жовтня 2016 р.) / Центр пам'яткознавства НАН України і УТОPIK. — К., 2014. — 295 с.

85. Голуб О., Корнілов М., Ісаєв С. Новітня термінологія та номенклатура в хімії (до 100-річчя від дня народження професора А. М. Голуба) / Збірник наукових праць XV Міжнародної наукової конференції "Проблеми української термінології СловоСвіт 2018". — Львів: видавництво Львівської політехніки. — 2018. — С. 55—64.

ОТЗЫВ О НАУЧНЫХ РАБОТАХ ДОЦЕНТА А. М. ГОЛУБА

Исследования А. М. Голуба в большинстве своем посвящены химии комплексных соединений, и в частности, изучению галогенидных, роданидных и селеноцианатных комплексов некоторых цветных и редких металлов.

В настоящее время в литературе описаны результаты многочисленных исследований по синтезу и изучению состояния в растворах комплексных соединений меди, серебра, кадмия, ртути и др. элементов с различными аддендами. Однако, в этих исследованиях, как правило, мало обращалось внимания на влияние растворителя, температуры и других факторов на состав и термодинамические свойства образующихся комплексов.

В большом цикле исследований А. М. Голубом получены интересные данные по синтезу молекулярных соединений различных солей с диоксаном, ацетоном, диметилформамидом, пиридином, а также по физико-химическому изучению состава комплексов и определению их констант нестойкости в растворах различных растворителей. А. М. Голубом впервые изучена большая группа переходных элементов, разработаны общие методы синтеза роданидов и безводных перхлоратов некоторых металлов, которые обычно не получают из водных растворов.

Положительной стороной исследований А. М. Голуба является то, что наряду с работами по синтезу соединений, значительное внимание уделялось и количественной характеристике комплексов. Автором определено большое число различных констант полученных соединений (константы нестойкости и равновесий реакций образования комплексов, произведения растворимости, теплоты образования, уд. веса и др.)

Значительный интерес представляет собой материал по характеристике состояния ионов в водных и неводных растворах, по взаимосвязи реакций комплексообразования и сольватации ионов. Автору удалось сравнительно простым способом получить заслуживающие внимания сведения о составе гидратной оболочки ионов серебра, свинца, кадмия, индия и др.

элементов в водных и диметилформамидных растворах. Эти исследования представляют интерес не только для химии комплексных соединений, но и для теории растворов.

Большую ценность представляют исследования по изучению влияния растворителей на состав комплексов и величины их константы диссоциации. В этих работах показана возможность изменения состава и строения комплексов, содержащих сложные адденты, под влиянием растворителя.

А. М. Гоцуба имеет ряд научных работ по комплексной химии, в частности, по комплексообразованию в водных растворах. Однако эти работы не являются фундаментальными, а скорее прикладными, ввиду отсутствия глубокого анализа.

А. М. Гоцуба выполнила 87 работ, из них 10 опубликованы в научных журналах и 77 в виде диссертаций. Это ~~не~~ лишь косвенно отражает ее большую работу, которую выполнила А. М. Гоцуба в области научных кадров.

А. М. Гоцуба также имеет значительный опыт в области преподавания, которая работает в Сибирском Союзе и за границей, а также имеет многолетний опыт в области преподавания.

Профессор, доктор химических наук

И. И. И.

11. V 622.

Заслуживают внимания исследования А. М. Голуба по применению методов растворимости и потенциометрии к исследованию реакций комплексообразования в неводных (метанольных, этанольных, ацетоновых и др.) растворах, поскольку эти вопросы еще мало изучены и являются новыми.

А. М. Голуб впервые сформулировал и определил объяснение правилу изменения состава комплексов при переходе от водных, через смешанный, к неводному раствору; разработал простой способ определения состава комплексов в системах, содержащих постоянную концентрацию центрального иона и возрастающую концентрацию адденда.

Среди других исследований А. М. Голуба следует отметить работы по истории химии и некоторым общим вопросам неорганической химии. А. М. Голуб по новому рассматривает формулировку периодического закона, предложил новую систематику и номенклатуру неорганических соединений, дал новые определения понятий "химический индивид", "химическое соединение", "комплексное соединение" и др.

Работы А. М. Голуба характеризуются целеустремленностью, большим объемом фактического экспериментального материала, выполненного довольно тщательно с привлечением разнообразных методов исследования и критической оценкой результатов исследований как собственных, так и своих предшественников. Естественно, что в некоторых работах А. М. Голуба имеются некоторые неточности и дискуссионные вопросы, однако они не играют существенной роли при общей вполне положительной их оценке.

А. М. Голубом выполнено 67 работ, при чем большая часть в соавторстве с его учениками и последователями. Это лишь частично отражает ту большую работу, которую выполняет А. М. Голуб по подготовке научных кадров.

А. М. Голуб вполне сложившийся ученый, хорошо известный в Советском Союзе и за границей своими многочисленными и интересными исследованиями.

Профессор, доктор химических наук Шека.

11.V.62 г.

ХАРАКТЕРИСТИКА

заведующего кафедрой неорганической химии Киевского
ордена Ленина государственного университета им.Т.Г.Шевченко
доктора химических наук, профессора

ГОЛУБ Андрей Матвеевич

1918 года рождения, украинец,
член КПСС с 1944 года, парт-
билет № 06954753

ГОЛУБ Андрей Матвеевич в 1937 году поступил в 1942 г. окончил
Киевский государственный университет в г.Киеве-орден /Ленина.СССР/
по специальности неорганической химии. В 1942 г. окончил офицер-
ские курсы химической защиты Советского Армии и был направлен на
фронт. В 1946 г. был демобилизован из армии и поступил в аспи-
рантуру. при Киевском гос.университете им.Т.Г.Шевченко.

С 1949 г. работает на кафедре неорганической химии ассистентом
затем доцентом кафедры. В 1961 г. А.М.Голуб защитил докторскую
диссертацию, а в мае 1961 г. был избран на должность профессора,
заведующего кафедрой неорганической химии, с которой успешно
определяется. Доклад А.М.Голуб читает на в.советах идеино-политическ
и научно-теоретическом уровне. Занимается работ подготовкой научных
кадров через аспирантуру. Под его руководством подготовлены и
защитили 35 кандидатов и три докторских диссертации.

Научная работа А.М.Голуб ведет в области химии неорганических
соединений, химии и технологии редких и рассеянных металлов,
изучения физико-химических свойств термостойких материалов для
новой техники, а также во комплексной переработке минерального
сырья. Он является автором 250 научных работ, из них 2 моногра-
фии, три учебника, 6 брошюр и 25 авторских свидетельств. Он по-
стоянно принимает участие во всесоюзных, республиканских и на-
роднохозяйственных конференциях по неорганической химии, был организато-
ром и организатором многих важных и республиканских научных
конференций и симпозиумов.

Проводимые А.М.Голубом науч.исследования отличаются не только
обширностью, но и прикладным направлением. Под его руководством
выдаются в производство.

А.М.Голуб принимает активное участие в общественной жизни
факультета и университета, руководит работой философского семинара
химического факультета. В течение многих лет был секретарем
парторга факультета. В настоящее время является председателем
нашего областного пр.суда КМД им.Д.М.Менделеева, деканом
химического факультета университета научных знаний учителей,
членом республиканского Совета общества по распространению научных
и политических знаний СССР, членом Научно-исследовательского Совета
по химии при КНУ СССР, членом научн.совета по неорганической
химии при АН СССР и АН УССР, работает в составе редколлегии
Украинского химического журнала, сборника "Молитвы и молитвы",
а также журнала "Огоньки то прощай".

Тов. А.М. Голуб постоянно работает над повышением идейно-политического уровня, систематически выступает с публичными лекциями перед студентами, учителями, ^{на заседаниях} ~~на заседаниях~~ А.М. Голуб политически грамотный, морально устойчив.

Доказав, партбиро, и профбиро химического факультета рекомендует тов. А.М. Голуба для поездки в научную командировку в Польскую Народную Республику сроком на две недели.

Характеристика утверждена на заседании партбиро химического факультета, протокол № от 7 января 1970 г.

ДЕКАН ХИМИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА

/проф. БАЙНЧЕВ Ф.С./

СЕКРЕТАРЬ ПАРТБИРО

/доц. СУХАН В.В./

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ПРОФБИРО

/доц. СЕРГЕЕВ И.И./

СПИСОК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ А. М. ГОЛУБА (у хронологічній послідовності)

1951

1. Изучение галогенидных комплексов металлов: Автореф. дис. ... канд. хим. наук. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1951. — 19 с.

1953

2. Изучение галогенидных комплексов висмута // Сб. ст. по общей химии. — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1953. — Т. 1. — С. 64—71. Список лит-ры: 6 назв [Соавт. А. К. Бабко].

3. Потенциометрическое изучение галогенидных комплексов кадмия // Укр. хим. журн. — 1953. — Т. XIX. — Вып. 2. — С. 205—213. — Список лит-ры: 18 назв.

4. Состав и устойчивость йодидных комплексов серебра и ртути // Укр. хим. журн. — 1953. — Т. XIX. — Вып. 5. — С. 467—472. — Список лит-ры: 8 назв.

5. Творець теорії хімічної будови: До 150-річчя з дня народження О. М. Бутлерова // Наука і життя. — 1953. — № 9. — С. 23, 24.

1954

6. Великий корифей науки: До 120-річчя з дня народження Д. І. Менделєєва // Наука і життя. — 1954. — № 2. — С. 23, 24.

7. К вопросу о возникновении химии как науки // Укр. хим. журн. — 1954. — Т. XX. — Вып. 3. — С. 325—334. Список лит-ры: 30 назв.

8. Менделєєв на Україні // Наука і життя. — 1953. — № 1.

1955

9. Роль хімії в боротьбі за добробут людства. — К.: Товариство для поширення політичних та наукових знань УРСР. — 1955. — 32 с.

10. Изучение растворимости хлористого бария в присутствии хлористого кальция // Журн. прикл. химии. — 1956. — Т. XXIX. — Вып. 1. — С. 17—22. Список лит-ры: 8 назв [Соавт. Килимник Г. М.].

11. Відкриття періодичного закону Д. І. Менделєєва — один із найбільших етапів в історії хімічної науки // Наук. записки Київ. ун-ту. — Хім. збірн. — 1955. — № 6. — С. 5—32. Список лит-ры: 85 назв.

1956

12. Физико-химическое изучение роданидных комплексов серебра // Журн. общ. химии. — 1956. — Т. XXVI. — № 7. — С. 1837—1848. Список лит-ры.: 17 назв.

13. Исследование комплексных роданидов мели в растворе // Журн. неорг. химии. — 1956. — Т. I. — Вып. 11. — С. 2518—2531. Список лит-ры.: 23 назви.

14. Хімія на службі у людини. — К. Рад. шк., 1956. — 120 с.

15. Основні етапи розвитку хімічної науки і діяльність вітчизняних вчених // Наук. записки Київ. ун-ту. — Хім. збірн. — 1956. — № 7. — С. 43—62. Список лит-ры.: 43 назви.

16. Д. І. Менделєєв і Україна // Наук. записки Київ. ун-ту. — Хім. збірн. — 1956. — № 7. — С. 63—74. Список лит-ры.: 38 назв.

17. Изучение растворимости хлористого бария в присутствии хлористого кальция // Журн. прикл. химии. — 1956. — Т. XXIX. — Вып. 1. — С. 17—22 [Соавт. Килимник Г. М.]. Список литературы.: 8 назв.

1957

18. Роданидные комплексы свинца. I. Образование простейших комплексов // Укр. хим. журн. — 1957. — Т. XXIII. — Вып. 1. — С. 17—21. Список лит-ры.: 5 назв. [Соавт. Самойленко В. М.].

19. Исследование роданидных комплексов кадмия. Сообщение I. // Журн. неорг. хим. — 1957. — Т. II. — Вып. 12. — С. 2723—2733. Список лит-ры.: 19 назв. [Соавт. Білик О. Г.].

20. Роданидні комплекси ртуті // Наук. зап. Київ. ун-ту. — Хім. збірн. — 1957. — № 8. — С. 101—107. Список лит-ры.: 9 назв. [Соавт. Цицурина Т. І.]

21. Про деякі питання розвитку хімії розчинів // Наук. зап. Київ. ун-ту. — Хім. збірн. — 1957. — № 8. — С. 13—29. Список лит-ры.: 54 назви.

22. Влияние растворителя на координационное взаимодействие и эффект "отрицательного комплексообразования" // Докл. АН СССР. — 1957. — Т. 120. — № 6. — С. 1255—1258. Список лит-ры.: 4 назви.

1958

23. К вопросу об украинской терминологии и номенклатуре

в неорганической химии // Укр хим. журн. — 1958. — Т. XXIV. — Вып. 1. — С. 118—129. Список лит-ры:: 18 назв.

24. Рідкісні і розсіяні елементи та їх значення в народному господарстві. — К.: Товариство для поширення політичних і наукових знань УРСР, 1958. — Сер. IV. — № 10. — С.44. Список лит-ры:: 16 назв [Соавт. Дмитрик С. Я.].

25. Изучение роданидных комплексов цинка в растворе // Журн. неорг. химии. — 1958. — Т. III. — Вып. 2. — С. 333—338. Список лит-ры:: 15 назв. [Соавт. Иванченко Г. Д.]

26. Селен // Наука і життя. — 1958. — № 10 [Соавт. Хамардюк К. А.].

27. О номенклатуре в неорганической химии // Изв. высш. учебн. завед. — Химия и химическая технология. — 1958. — Т. I. — № 6. — С. 14—19. Список лит-ры:: 22 назви.

28. Образование селеноцианатных комплексов серебра высшей координации в растворе // Научные доклады высшей школы. — Химия и химическая технология. — 1958. — №4. — С. 685—689. Список литературы:: 6 назв.

1959

29. Хімія // Історія Київського університету (1834—1959). — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1959. — С. 106, 108, 110, 112—117, 451—456.

30. Систематика і термінологія в неорганічній хімії. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1959. — 148 с. Список лит-ры:: 163 назви.

31. Роданидные комплексы свинца. 2. Состав и устойчивость анионных комплексов // Укр. хим. журн. — 1959. — Т. XXV. — Вып. 1. — С. 50—54. Список лит-ры:: 8 назв. [Соавт. Романенко Л. І., Самойленко В. М.].

32. Комплексные селеноцианаты серебра // Журн. неорган. химии. — 1959. — Т. IV. — Вып. 4. — С. 769—774. Список лит-ры:: 8 назв. [Соавт. Померанц Г. Б.].

33. К вопросу об окраске роданидных комплексов меди в растворе // Журн. неорган. химии. — 1959. — Т. IV. — Вып. 6. — С. 1352—1358. Список лит-ры:: 8 назв [Соавт. Килимник Г. М.].

34. Дослідження надхлоратів металів // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Фізика та хімія. — 1959. — № 2. — Вип.1. — С. 105—107. Список лит-ры:: 4 назви.

35. О роданидных комплексах таллия — 1. Сообщение I //

Укр. хим. журн. — 1959. — Т. XXV. — Вып. 4. — С. 440—442. Список лит-ры:: 8 назв [Соавт. Корнілов М. Ю.].

36. Потенциометрическое исследование селеноцианатов свинца // Журн. неорг. химии. — 1959. — Т. IV. — Вып. 6. — С. 1347—1351. Список лит-ры:: 7 назв [Соавт. Косматий Ю. В.].

37. Изучение селеноцианатных комплексов свинца методом растворимости // Журн. неорг. химии. — 1959. — Т. IV. — Вып. 7. — С. 1577—1581. Список лит-ры:: 5 назв.

38. Роданидные комплексы висмута. Исследование системы Bi^{3+} — CNS^- — H_2O методом потенциометрии // Укр. хим. журн. — 1959. — Т. XXV. — Вып. 5. — С. 570—572. Список лит-ры:: 8 назв [Соавт. Бабко И. А., Левицька Н. А.].

39. Еще раз об украинской номенклатуре в неорганической химии // Укр. хим. журн. — 1959. — Т. XXV. — Вып. 5. — С. 674—679. Список лит-ры:: 13 назв.

40. Роданидные комплексы свинца высшей координации // VIII Совецание по химии Комплексных соединений, 19—23 мая 1959 г. : Тезисы докладов. — К., 1959. — С. 53, 54 [Соавт. Романенко Л. И.].

1960

41. Д. І. Менделєєв і хімія в Київському університеті в 60—90 роках XIX століття // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Фізика та хімія. — 1960. — № 3. — Вип. 1. — С. 114—122. Список лит-ры:: 22 назви [Соавт. Проценко П. А.].

42. Изучение комплексобразования в системе VO^{2+} — CNS^- — растворитель // Журн. неорг. химии. — 1960. — Т. V. — Вып. 3. — С. 726—730. Список лит-ры:: 5 назв [Соавт. Кострова Р. А.].

43. Изменение состава и прочности комплексов в смешанных неводных растворах // Тез. Докл. IV Украинского республиканского совещания по неорганической химии. — К.: Изд-во АН УССР, 1960. — С. 51, 52.

44. Хімічний індивід та хімічна сполука // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Астрономія, фізика, хімія. — 1960. — № 3. — Вип. 2 — С. 70—78. Список лит-ры:: 18 назв [Соавт. Дмитрик С. Я.].

45. Влияние природы растворителя на образование роданидных комплексов двухвалентной ртути // Журн. неорг. химии. —

1960. — Т. V. — Вып. 5. — С. 1085—1089. Список лит-ры:: 5 назв [Соавт. Романенко Л. І.].

46. Періодичний закон Д. І. Менделєєва — фундаментальний закон природи. — К.: Товариство для поширення політичних і наукових знань, 1960. — 58 с. [Соавт. Петрусенко А. М.].

47. Селеноцианаты меди // Журн. неорган. химии. — 1960. — Т. V. — Вып. 9. — С. 1973—1976. Список лит-ры:: 8 назв [Соавт. Скопенко В. В.].

48. Роданидные комплексы свинца. 3. Анионные комплексы свинца с координационным числом 6 // Укр. хим. журн. — 1960. — Т. XXVI. — Вып. 4. — С. 418—422. Список лит-ры:: 5 назв [Соавт. Романенко Л. І.].

49. Про синтез середнього надхлорату вісмуту // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Астрономія, фізика, хімія. — 1960-1961. — № 3. — Вип. 2. — С. 66—69. Список лит-ры:: 6 назв [Соавт. Баран О. О.].

50. Влияние внешних условий на образование комплексов и молекулярных соединений: Докт. дис. — М.: ИОНХ АН СССР, 1960. — 528 с. с иллюстр.

51. Автореф...дис. ... д-ра хим. наук. — М.: ИОНХ АН СССР, 1960. — 42 с.

1961

52. Роданидные комплексы олова (II) // Укр. хим. журн. — 1961. — Т. XXVII. — Вып. 3. — С. 283—290. Список лит-ры:: 5 назв [Соавт. Огняник С. С.].

53. О роданидных комплексах таллия (I). Сообщение II // Укр. хим. журн. — 1961. — Т. XXVII. — Вып. 1. — С. 16—22. Список лит-ры:: назв [Соавт. Скоробогатько Є. П.].

54. Селеноцианатные комплексы серебра катионного типа // Докл. АН СССР. — 1961. — Т. 138. — № 3. — С. 601—604. Список лит-ры:: 13 назв. [Соавт. Скопенко В. В.].

55. Исследование селеноцианатных комплексов кобальта и никеля // Докл. АН СССР. — 1961. — Т. 141. — № 4. — С. 851—854. Список лит-ры:: 12 назв [Соавт. Скопенко В. В.].

56. Дослідження надхлоратів металів. Синтез молекулярних сполук надхлоратів міді (II), цинку, кадмію з діоксидом // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Астрономія, фізика, хімія. — 1961. — Т. 4. —

№ 1. — С. 78—80 Список лит-ры:: 5 назв [Соавт. Пискарьова О. О., Богацька Л. Д.].

57. Роданидные комплексы свинца. IV. Влияние индиферентных ионов на состав комплексов // Укр. хим. журн. — 1961. — Т. XXVII. — Вып. 1. — С. 11-16. Список лит-ры:: 7 назв [Соавт. Романенко Л. I.].

58. Потенциометрическое изучение структуры гидратов ионов в растворах // Журн. структурной химии. — 1961. — Т. II. — № 6. — С. 671—676. Список лит-ры:: 20 назв. [Соавт. Баран А. А.].

59. Исследование селеноцианатных комплексов серебра в смешанных и метанольном растворах // Журн. неорганической химии. — 1961. — Т. VI. — Вып. 1. — С. 140—143. Список лит-ры:: 12 назв. [Соавт. Скопенко В. В.].

60. Кристаллические двойные соли йодистого свинца // Укр. хим. журн. — 1961. — Т. XXVII. — Вып. 2. — С. 138—141. Список лит-ры:: 3 назв [Соавт. Голодець Г. I.].

61. Йодидные комплексы свинца в неводных растворителях. // Укр. хим. журн., 1961, т. XXVII, вып. 2. — С. 141—146. Список лит-ры:: 6 назв. Соавт. Голодець Г. I.].

62. О некоторых свойствах перхлоратов свинца и ртути (II) // Укр. хим. журн. — 1961. — Т. XXVII. — Вып. 4. — С. 413—447. Список лит-ры:: 11 назв [Соавт. Баран А. А., Цицуріна Т. I.].

63. Потенциометрическое исследование йодидных комплексов серебра в расплавленной эвтектике $\text{KNO}_3 - \text{NaNO}_3$ // Журн. неорганической химии. — 1961. — Т. VI. — Вып. 10. — С. 2344—2346. Список лит-ры:: 7 назв [Соавт. Григоренко Ф. Ф.].

64. Застосування J-V кривих для порівняльної характеристики стійкості комплексів // Доповіді АН УРСР. — Хімія. — 1961. — № 7. — С. 932-934. Список лит-ры:: 3 назв.

1962

65. Селеноцианатные комплексы кадмия // Журн. неорганической химии. — 1962. — Т. VII. — Вып. 3. — С. 549—554. Список лит-ры:: 6 назв. [Соавт. Андрейченко О. Е.].

66. Тезиси докладов Совещания по применению физических методов к исследованию комплексных соединений. — Кишинев: Штиинца, 1962 [Соавт. Сич. А. М., Сергунькін В. Н., Калібабчук В. А.].

67. Диалектические особенности химической формы движения // Диалектический материализм — философская основа современной науки: Мат. межвуз. научн. Конф.. — К., 1962.

68. Сучасний стан періодичного закону та періодичної системи елементів // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Фізика та хімія. — 1962. — № 5. — Вип. 2. — С. 75—81. Список лит-ры: 23 назви.

69. Йодидные комплексы меди // Укр. хим. журн. — 1962. — Т. XXVIII. — Вып. 5. — С. 561—565. Список лит-ры: 5 назв [Соавт. Сажієнко С. М., Романенко Л. І.].

70. Селеноцианатные комплексы кобальта // Журн. неорганической химии. — 1962. — Т. VII. — Вып. 5. — С. 1012—1020. Список лит-ры: 18 назв [Соавт. Скопенко В. В.].

71. Исследование селеноцианатных комплексов никеля // Журн. неорганической химии. — 1962. — Т. VII. — Вып. 6. — С. 1265—1271. Список лит-ры: 9 назв [Соавт. Скопенко В. В.].

1963

72. Метали майбутнього. — К.: Товариство для поширення політичних і наукових знань УРСР, 1963. — 48 с. Список лит-ры: 7 назв.

73. Новый метод синтеза селеноцианатов. Комитет по делам изобретений при СМ СССР. — 1963. — Удостоверение № 34908.

74. Изучение роданидов ванадила в водно-метанольных, метанольных и ацетоновых растворах // Укр. хим. журн. — 1963. — Т. XXIX. — Вып. 2. — С. 128—136. Список лит-ры: 8 назв [Соавт. Кострова Р. А.].

75. Роданидные комплексы индия // Укр. хим. журн. — 1963. — Т. XXIX. — Вып. 5. — С. 472—479. Список лит-ры: 18 назв [Соавт. Самойленко В. М.].

76. Влияние неводных растворителей на образование роданидных комплексов индия (III) // Укр. хим. журн. — 1963. — Т. XXIX. — Вып. 6. — С. 590—600. Список лит-ры: 17 назв [Соавт. Самойленко В. М.].

77. Электролитные свойства $NbCl_5$ в некоторых неводных растворителях // Изв. АН Латв. ССР. — Сер. Химия. — 1963. — № 6. — С. 647—653. Список лит-ры: 16 назв [Соавт. Сич А. М.].

78. Влияние природы растворителя на образование роданид-

ных комплексов олова (II) // Укр. хим. журн. — 1963. — Т. XXIX. — Вып. 8. — С. 789-797. Список лит-ры:: 12 назв [Соавт. Самойленко В. М.].

79. Роданидні комплекси ванадію-3 в метанолі // Допов. АН УРСР. — 1963. — № 8. — С. 1061—1064. Список лит-ры:: 1 назва. [Соавт. Кострова Р. А.].

80. Изучение роданидных комплексов хрома (III) в неводных растворах // Укр. хим. журн. — 1963. — Т. XXIX. — Вып. 8. — С. 784—789. Список лит-ры:: 9 назв [Соавт. Кострова Р. А.].

1964

81. О роданидных комплексах тантала // Изв. АН Латв. ССР. — Сер. Химия. — 1964. — № 4. — С. 387—396. Список лит-ры:: 6 назв [Соавт. Сич А. М.].

82. Роданиды циркония и гафния // Укр. хим. журн. — 1964. — Т. XXX. — Вып. 5. — С. 441—443. Список лит-ры:: 7 назв [Соавт. Сергунькин В. Н., Калибачук В. А.].

83. Нитритные комплексы свинца // Укр. хим. журн. — 1964. — Т. XXX. — Вып. 10. — С. 1016—1022. Список лит-ры:: 16 назв [Соавт. Акмирадов Р.].

84. О роданидных комплексах ниобия // Журн. неорганической химии. — 1964. — Т. IX. — Вып. 5. — С. 1085—1093. Список лит-ры:: 15 назв [Соавт. Сич А. М.].

85. Роданидные комплексы кадмия // Журн. неорганической химии. — 1964. — Т. IX. — Вып. 1. — С. 70-79. Список лит-ры:: 12 назв [Соавт. Самойленко В. М.].

86. Роданидные и йодидороданидные комплексы палладия // Журн. неорганической химии. — 1964. — Т. IX. — Вып. 7. — С. 1624—1629. Список лит-ры:: 6 назв [Соавт. Померанц Г. Б.].

87. Экстракция лантана, церия (III), празеодима и неодима трибутилфосфатом в присутствии перхлорат-ионов // Укр. хим. журн. — 1964. — Т. XXX. — Вып. 12. — С. 1274—1279. Список лит-ры:: 3 назви [Соавт. Олевинский М. И., Луценко Е. Ф.].

88. Металлы атомного века. — М.: Знание (Народный университет, технико-экономический факультет), 1964. — № 11. — 79 с.

89. В основу обучения — успехи современной науки // Вестн. Высш. шк. — 1964. — № 2. — С. 14—17.

90. Неорганічна хімія: Програма і робочий план вивчення курсу. — К.: Рад. шк., 1964. — Вип. 1. — 22 с. [Співавт. Євтушенко Л. М. Абарбарчук Й. Л.].

1965

91. Неорганічна хімія : Методичні вказівки до вивчення курсу. — К.: Рад. шк., 1965. — Вип. 2. — 124 с. [Співавт. Григоренко Ф. Ф.].

92. Потенциометрическое изучение состава и прочности сольватов ионов // Журн. неорган. химии. — 1965. — Т. X. — Вып. 2. — С. 328—331. Список лит-ры: 16 назв [Співавт. Самойленко В. М.].

93. Новый метод синтеза селеноцианатов. — М.: Комитет по делам изобретений при СМ СССР, 1965. — Удостоверение 34908 [Співавт. Скопенко В. В.].

94. Исследование хлоридов и роданидов переходных металлов III и IV групп в неводных растворах // Тез. докл. Всесоюзн. конф. по химии неводных растворов и их физико-химическим свойствам. — М., 1965. — С. 27 [Співавт. Калібабчук В. А., Лишко Т. П., Танчик В. М.].

95. Исследование экстракции роданидных комплексов лантана, церия, празеодима и неодима // Укр. хим. журн. — 1965. — Т. XXXI. — Вып. 1. — С. 12—17. Список лит-ры: 4 назви [Співавт. Олевинський М. І., Луценко Е. Ф.].

96. О взаимодействии нитрата лантана с карбонатом аммония в растворе // Неорган. материалы. — 1965. — Т. 1. — № 7. — С. 1166—1170. Список лит-ры: 14 назв [Співавт. Майдукова Т. П.].

97. Электролитные свойства $TaCl_5$ в некоторых неводных растворителях // Журн. неорган. химии. — 1965. — Т. X. — Вып. 4. — С. 889—893. Список лит-ры: 12 назв [Співавт. Сич А. М.].

98. Экстракция роданидных и галогенидных комплексов палладия и применение ее для отделения палладия от серебра // Укр. хим. журн. — 1965. — Т. XXXI. — Вып. 1. — С. 104—112. Список лит-ры: 5 назв [Співавт. Померанц Г. В.].

99. Исследование экстракции роданидных комплексов лантана, церия, празеодима и неодима // Укр. хим. журн. — 1965. — Т. XXXI. — Вып. 1. — С. 12—17. Список лит-ры: 4 назви.

100. Тезисы докладов на VI Украинской научной конференции по физхимии. — К.: Изд-во АН УССР, 1965. — С. 17.

101. Смешанные комплексы на основе селеноцианата серебра // Журн. неорган. химии. — 1965. — Т. X. — Вып.2. — С. 344—348. Список лит-ры.: 11 назв [Співавт. Скопенко В. В., Померанц Г. Б.].

102. Селеноцианаты металлов и их свойства // Успехи химии. — 1965. — Т. XXXIV. — Вып. 12. — С. 2098—2110 [Співавт. Скопенко В. В.].

103. Нитратонитритные комплексы свинца // Укр. хим. журн. — 1965. — Т. XXXI. — Вып. 2. — С. 136-141 Список лит-ры.: 9 назв [Співавт. Акмирадов Р.].

104. Термические свойства нитроплюмбитов калия // Докл. АН Туркм. ССР. — 1965. — № 3. — С. 44-4. [Співавт. Акмирадов Р.].

105. Нитритные комплексы свинца в метаноле // Изв. вузов. — Химия и химическая технология. — 1965. — Т. 8. — № 2. — С. 186—191. Список лит-ры.: 9 назв [Співавт. Акмирадов Р.].

106. Рідкісноземельні елементи. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1965. — 224 с. Список лит-ры.: 270 назв.

1966

107. Слово про Ломоносова // Викладання хімії в школі. — Вип. 2. — К.: Рад. шк., 1966. — С. 3—10.

108. Номенклатура в неорганічній хімії // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Фізика та хімія. — 1966. — № 6. — С. 125—139. Список лит-ры.: 26 назв.

109. Тезисы докладов на Втором Всесоюзном совещании по химии комплексных соединений кобальта, никеля и марганца. — Тбилиси, 1966. — С. 68 [Співавт. Головорушкін В. І.].

110. Образование смешанных комплексов в системах $PbX_2 - KNO_2 - H_2O$ // Журн. неорган. химии. — 1966. — Т. XI. — Вып. 10. — С. 2347 [Співавт. Акмирадов Р.].

111. Роданиды самария // Укр. хим. журн. — 1966. — Т. XXXII. — Вып. 9. — С. 923-925 Список лит-ры.: 5 назв [Співавт. Борщ А. Н.].

112. Роданиды лантана, празеодима и неодима // Журн. неорган. химии. — 1966. — Т. XI. — Вып.7. — С. 1574—1577. Список лит-ры.: 11 назв [Співавт. Олевинський М. І., Жигуліна Н. С.].

113. Получение алюмината лантана методом совместного осаждения // Неорган. материалы. — 1966. — Т. II. — № 9. — С.

1608—1611. Список лит-ры:: 4 назви. [Співавт. Майдукова Т. Н., Лимарь Т. Ф.].

114. Поведение ThCl_4 и образование роданидных комплексов тория в неводных растворах // Журн. неорг. химии. — 1966. — Т. XI. — Вып. 3. — С. 590-599. Список лит-ры:: 22 назви. [Співавт. Калібабчук В. А.].

115. Образование роданидов циркония и гафния в водном растворе // Журн. неорг. химии. — 1966. — Т. XI. Вып. 4. — С. 770—774. Список лит-ры:: 11 назв. [Співавт. Сергунькін В. Н.].

116. О новой украинской номенклатуре в неорганической химии // Тез. V Украинского республиканского совещания по неорганической химии. — К., 1966. — С. 9, 10.

117. Изучение условий образования алюмината лантана методом совместного осаждения // Тез. докл. V Украинского республиканского совещания по неорганической химии. — К., 1966. — С. 74 [Співавт. Майдукова Т. П.].

118. Изучение молибдатов и вольфраматов некоторых Р.З.Э // Тез. докл. V Украинского республиканского совещания по неорганической химии. — К.: 1966. — С. 81. [Співавт. Мохосеев М. В., Алейкіна С. М., Аганіязов К.].

119. А. Вернер и современные проблемы координационной химии (К 100-летию со дня рождения) // Укр. хим. журн. — 1966. — Т. XXXII. — Вып. 12. — С. 1263—1269. Список лит-ры:: 28 назв.

120. Экстрагирование роданидных комплексов ниобия и тантала из н-бутанола :Сообщение 1. // Журн. прикл. химии. — 1966. — Т. XXXIX. — Вып. 11. — С. 2400—2406. Список лит-ры:: 6 назв [Співавт. Сыч А. М.].

121. Экстрагирование ниобия и тантала из трибутилфосфата: Сообщение II // Журн. прикл. химии. — 1966. — Т. XXXIX. — Вып. 12. — С. 2658—2662. Список лит-ры:: 8 назв [Співавт. Сыч А. М.].

1967

122. Дві проблеми хімії // Знання та праця. — 1967. — № 2. — С. 1—3.

123. Періодичний закон Д. І. Менделєєва та його розвиток. — К.: Знання, 1967. — 13 с.

124. Взаимодействие ThCl_4 с селеноцианатами натрия и калия в неводных растворах // Журн. неорг. химии. — 1967. — Т. XII. — Вып. 9. — С. 2370—2376. Список лит-ры: 12 назв. [Співавт. Калібабчук В. А.].

125. Изучение сольваток комплексов ThCl_4 с диметилформамидом и CH_3OH методом ЯМР // Журн. неорг. химии. — 1967. — Т. XII. — Вып. 11. — С. 2983—2988. Список лит-ры: 12 назв. [Співавт. Калібабчук В. А., Куц В. С.].

126. О взаимодействии перхлоратов свинца и ртути со щелочью // Изв. вузов. — Химия и химическая технология. — 1967. — Т. X. — Вып. 1. — С. 13—17. Список литературы: 7 назв [Співавт. Баран А. О.].

127. Система $\text{Al}(\text{NO}_3)_3\text{--}(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3\text{--H}_2\text{O}$ // Журн. неорг. химии, 1967. — Т. XII. — Вып. 4. — С. 1049—1053. Список лит-ры: 12 назв. [Співавт. Майдукова Т. П. Волошина Л. С.].

128. Изучение гидратации солей методом растворимости // Изв. вузов. Химия и химическая технология. — 1967. — Т. X. — Вып. 7. — С. 754—757. Список лит-ры: 3 назв [Співавт. Говорушкин В. И.].

129. Экстракция самария и европия в присутствии роданид-ионов трибутилфосфатом // Журн. неорг. химии. — 1967. — Т. XII. — Вып. 2. — С. 522—529. Список лит-ры: 10 назв [Співавт. Борщ А. Н.].

130. Применение ЯМР и ИК-спектроскопии для изучения строения кристаллогидратов молибдата и вольфрамата лантана // Теор. и эксперимент. химия. — 1967. — Т. III. — Вып. 4. — С. 494—497. Список лит-ры: 6 назв [Співавт. Аганиязов К. С., Манк В. В., Щербак Я. Я.].

1968

131. Загальна та неорганічна хімія. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1968. — Ч. I. — 443 с.

132. Правила систематики та номенклатури в неорганічній хімії. — К.: Наук. думка, 1968. — 24 с. Список лит-ры: 15 назв.

133. Комплексообразование циркония и гафния с тиоцианат- и селеноцианат-лигандами в неводных растворах // Матер. VI Укр. республ. конф. по неорганической химии. — Донецк, 1968. — С. 89. [Співавт. Скопенко В. В., Лишко Т. П.].

134. Образование некоторых сольватов хлорида меди (II) в присутствии диоксана // Журн. физ. химии. — 1968. — Т. 42. — № 8. — С. 1902—1905. Список лит-ры: 4 назв. [Співавт. Головорушкін В. І.].

135. Образование сольватокмплесов хлорида кадмия // Журн. неорг. химии. — 1968. — Т. XIII. — Вып. 12. — С. 3194—3198. Список лит-ры: 6 назв. [Співавт. Головорушкін В. І.].

136. Роданиды европия // Укр. хим. журн., 1968, т. XXXIV, вып. 11. — С. 1195—1196. Список лит-ры: 3 назв. [Співавт. Борщ А. Н.].

137. Образование сольватокмплесов хлорида никеля // Укр. хим. журн. — 1968. — Т. XXXIV. — Вып. 12. — С. 1207—1210. Список лит-ры: 6 назв. [Співавт. Головорушкін В. І.].

138. Смешанные соединения лантана, церия, празеодима и неодима с роданид-ионом и диэтанолоамином // Журн. неорг. химии. — 1968. — Т. XIII. — Вып. 12. — С. 3372—3376. Список лит-ры: 9 назв. [Співавт. Ау Ван Лонг].

139. Экстракция редкоземельных элементов трибутилфосфатом из нитрато-фосфатных систем // Журн. прикл. химии. — 1968. — Т. XLIII. — Вып. 12. — С. 2757—2759. Список лит-ры: 5 назв [Співавт. Мулярчук И. Ф., Олевинский М. И.].

140. Поведение хлоридов алюминия, галлия в неводных растворителях // VI Укр. конф. по неорган. химии. — Донецк, 1968. — С. 31 [Співавт. Самойленко В. М., Фам Ван Ча].

141. Образование сольватокмплесов в смешанных растворителях // VI Укр. конф. по неорган. химии, Донецк, 1968 — С. 8—9 [Співавт. Головорушкін В. И.].

142. Строение кристаллогидратов молибдатов и вольфрамов церия, празеодима и неодима // Теор. и эксперимент. химия. — 1968. — Т. IV. — № 5. — С. 705—708. Список лит-ры: 4 назв [Співавт. Аганиязов К. С., Манк В. В., Мохосоев М. В.].

143. Нитритные комплексы тория // Журн. неорг. химии. — 1968. — Т. XIII. — Вып. 8. — С. 2111—2116. Список лит-ры: 15 назв [Співавт. Калибабчук В. А., Бойко К. М.].

144. Способ получения нитрата стронция Авт. свид. СССР. — Кл. 12m.—11/38 16,6C 01f C05d № 222346. — Заявлено 30.09.66 №1105896. — Опубликовано 05.05.68 [Співавт. Мулярчук И. Ф., Войтко И.И.].

145. Програма з додаткових розділів неорганічної хімії для студентів п'ятого курсу спеціалізації неорганічної хімії. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1969. — 8 с. Список лит-ры: 16 назв.

146. Ниобаты свинца // Журн. неорг. химии. — 1969. — Т. XIV. — № 5. — С 1160-1164. Список лит-ры: 18 назв. [Співавт. Нгуен Чонг Уен, Григоренко Ф. Ф.].

147. Ниобаты цинка // Неорган. матер. — 1969. — Т. V. — №11. — С. 1169—1173. Список лит-ры: 10 назв. [Співавт. Нгуен Чонг Уен, Григоренко Ф. Ф.].

148. Неводные растворители и некоторые проблемы координационной химии // Матер. Республ. межвуз. научн. конф. "Химия комплексных соединений в неводных системах". — К., 1969. — С. 1—2.

149. Хлоридные комплексы титана в системе н-бутанол — вода // Там же. — С. 27. [Співавт. Сич А. М., Гарбуз В. В.].

150. Изучение образования роданидных комплексов титана (IV) в н-бутаноле // Там же. — С. 28 [Співавт. Сич А. М., Алексеев А. Ф.].

151. Селеноцианаты циркония и гафния // Там же. — С. 36 [Співавт. Скопенко В. В., Лишко Т. П.].

152. Изучение сольватации хлоридов и нитратов некоторых металлов в смешанных растворителях // Там же. — С. 89 [Співавт. Головорушкін В. І.].

153. Спектрофотометрическое изучение сольватации хлоридов кобальта, меди и никеля в водно-диметилформамидных растворах // Там же. — С. 86—87 [Співавт. Головорушкін В. І.].

154. Исследование молекулярного состояния некоторых органических растворителей и сольвато-комплексов с трихлоридом галлия в бензоле // Там же. — С. 95 [Співавт. Фам Ван Ча, Самойленко В. М.].

155. Взаимодействие цианатов некоторых металлов с 2, 2'-дипиридиллом (dipy) и 1,10-фенантролином (phen) // Там же. — С. 110—111 [Співавт. Цинцадзе Г. В., Мамулашвілі А. М.].

156. Селеноцианаты висмута // Журн. неорган. химии, 1969. — Т. XIV. — Вып. 11. — С. 2995—2999 [Співавт. Скопенко В. В., Жумабаев А. Ж.].

157. ИК-спектроскопическое и рентгенографическое изучение продуктов присоединения фенантролина и дипиридила к селеноцианатам лантана, церия, празеодима и неодима // Журн. неорг. химии. — 1969. — Т XIV. — Вып.10. — С. 2743—2747. Список лит-ры:: 11 назв [Співавт. Цинцадзе Г. В., Копа М. В.].

158. Основні поняття хімії // Викладання хімії в школі. — К.: Рад. шк., 1969. — Вип. 4. — С. 13—32.

159. Выделение редкоземельных элементов из апатитового концентрата // Хим. промышл. Украины : Научно-производств. сборн. — 1969. — №1 (43). — С. 3—5 [Співавт. Мулярчук И. Ф., Мальчевский А. И.].

160. Получение тетрагидроксвольфрамата и ортовольфрамата лантана и их свойства // Журн. неорг. химии. — 1969. — Т. XIV, Вып. 2. — С. 348—352. Список лит-ры:: 10 назв [Співавт. Аганиязов К. С., Кисель Н. В.].

161. Синтез и свойства дипиридильных и фенантролиновых комплексов селеноцианатов лантаноидов // Журн. общ. химии. — 1969. — Т. XXXIX. — № 6. — С 1382—1387. Список лит-ры:: 15 назв [Співавт. Копа М. В., Андрейченко О. Е.].

162. Образование галогенидроданидных, галогенидселеноцианат-ных и селеноцианатных комплексов палладия // Журн. неорг. химии. — 1969. — Т. XIV. — Вып. 10. — С. 2826—2831. Список лит-ры:: 11 назв. [Співавт. Померанц Г. Б., Иванова С. А.].

163. Комплексные соединения лантаноидов цериевой группы с хлорид- и нитрат-ионами и диэтаноломином // Журн. неорг. химии. — 1969. — Т. XIV. — №3. — С. 720—721. Список лит-ры:: 7 назв [Співавт. Ау Ван Лонг].

164. Роданиды-оксихиноляты лантаноидов цериевой группы // Журн. неорг. химии. — 1969. — Т. XIV. — Вып. 1. — С. 90—94. Список лит-ры:: 10 назв [Співавт. Ау Ван Лонг].

165. Координационные соединения на основе селеоцианатов самария, европия и гадолиния // Матер. Республ. Межвуз. Научн. Конф. "Химия комплексных соединений в неводных системах". — К.: 1969. — С. 120. (Співавт. Копа М. В.)

1970

166. 104-й, а далі? // Знання та праця. — 1970. — № 2. — С. 6—8.

167. Передумови відкриття, наукова суть та розвиток періодичного закону Д. І. Менделєєва // Вик. хімії в школі. — К.: Рад. шк. — 1970. — Вип. 6. — С. 14—29.

168. Тиоцианаты циркония и гафния // Журн. неорг. химии. — 1970. — Т. XV. — Вып. 6. — С. 1527—1532. Список лит-ры: 15 назв. [Співавт. Лишко Т. П.].

169. Selenocyanat-Komplexe der Seltenen Erden // Zeitschrift für anorganische und allgemeine Chemie. — 1970. — Band 375. — Heft 3. — S. 302—307. Bibliograph: 11 [Кора М. В., Скопенко В. В., Цинцадзе Г. В.].

170. Синтез и свойства соединений типа $Mn^mM(NCX)_mY_n$, где $X=S, Se$ и $Y=Cl, Br$ или I // Сакартвелос политехური інститути. — Шромеби (Тр. Груз. политехн. ін-та). — 1970. — № 1 (136). — С. 52—56 [Співавт. Цинцадзе Г. В., Манагадзе А. С.].

171. Изучение некоторых координационных соединений на основе цианатов серебра и ртути // Сакартвелос политехური інститути Шромеби (Тр. Груз. политехн. Ін-та). — 1970. — № 4 (139). — С. 23—28 [Співавт. Цинцадзе Г. В., Махатадзе Ц. Л.].

172. Исследование растворимости $Ti(OH)_4$ в хлорной и соляной кислотах // Журн. прикл. химии. — 1970. — Т. XLIII. — Вып. 10. — С. 2129—2134. Список лит-ры: 11 назв [Співавт. Тищенко А. Ф., Кокот І. Ф.].

173. ИК-спектры поглощения селеноцианатных комплексов кадмия // Журн. неорг. химии. — 1970. — Т. XV. — Вып. 9. — С. 2336—2342. Список лит-ры: 15 назв [Співавт. Цинцадзе Г. В., Харитонов Ю. Я., Цивадзе А. Ю., Манагадзе А. С.].

174. Ниобаты олова // Укр. хим. журн. — 1970. — Т. XXXVI. — Вып. 9. — С. 874—877. Список лит-ры: 10 назв [Співавт. Нгуен Чонг Уен, Григоренко Ф. Ф.].

175. Ниобаты кадмия // Журн. неорг. химии. — 1970. — Т. XV. — Вып. 1. — С. 23—25. Список лит-ры: 13 назв [Співавт. Нгуен Чонг Уен, Григоренко Ф. Ф.].

176. Взаємодія селеноцианатів іттрію і скандію з деякими нейтральними лігандами // Укр. хім. журн. — 1970. — Т. XXXVI. — № 9. — С. 851—854. Список літ-ри: 6 назв [Співавт. Кора М. Ф., Скопенко В. В., Цинцадзе Г. В.].

177. Координационные соединения цианатов некоторых металлов с пиридином // Укр. хим. журн. — 1970. — Т. XXXVI. — Вып. 12. — С. 1207—1210. Список лит-ры: - 11 назв [Співавт. Цинцадзе Г. В., Мамулашвили А. М.].

178. Инфракрасные спектры поглощения некоторых неорганических цианатов // Журн. неорг. хим. — 1970. — Т. XV. — Вып. 7. — С. 1818—1824. Список лит-ры: 14 назв [Співавт. Цинцадзе Г. В., Мамулашвили А. М., Цивадзе А. Ю., Харитонов Ю. Я.].

179. Образование двойных молибдатов натрия с редкоземельными элементами // Уч. зап. Туркм. гос. пед. ин-та. — Сер. ест. наук. — 1970. — Вып. 34. — С. 143—148 [Співавт. Аганиязов К. С.].

180. Экстракция роданидных комплексов лантана и его ближайших аналогов // Аналит. химия и экстракционные процессы. — К.: Наук. думка, 1970. — С. 19—21. Список лит-ры: 2 назв [Співавт. Олевинский М. М., Горбенко Ф. П., Кучкина Е. Д.].

181. Двойные молибдаты и вольфраматы р.з.э. с натрием // Неорган. материалы. — 1970. — Т. VI. — Вып. 1. — С. 170—172. Список лит-ры: 10 назв [Співавт. Аганиязов К. С., Кисель Н. Г., Мохосоев М. В.].

182. Электролитные свойства хлоридов алюминия и галлия в некоторых спиртах // Журн. физ. хим. — 1970. — Т. XLIV. — Вып. 11. — С. 2779—2782. Список лит-ры: 9 назв. [Співавт. Фам Ван Ча, Самойленко В. М.].

183. Комплексные соединения алюминия с анионами неорганических кислот и 8-оксихинолином // Укр. хим. журн. — 1970. — Т. XXXVI. — Вып. 3. — С. 233—238. Список лит-ры: 24 назв [Співавт. Фам Ван Ча].

184. Комплексные соединения галлия с анионами неорганических кислот и 8-оксихинолином // Журн. неорг. химии. — 1970. — Т. XV. — Вып. 8. — С. 2071—2076. Список лит-ры: 26 назв [Співавт. Фам Ван Ча].

185. Изучение строения карбонато-алюмината аммония // Журн. неорг. химии. — 1970. — Т. XV. — Вып. 1. — С. 59—64. Список лит-ры: 10 назв [Співавт. Манк. В. В., Майдукова Т. П., Кисель Н. Г.].

186. Способ получения полифосфатов. — Авт. свид. СССР. — Кл. 12I. — 25/16 C 01b. — №2700. — Заявлено 24.09.68. — №12775043. — Опубликовано 04.03.70 [Співавт. Бойко К. М., Муха С. И.].

187. Двойные и основные вольфраматы и молибдаты РЗЭ //Тез. докл. I Всесоюзного совещания по химии и технологии молибдена и вольфрама. — Орджоникидзе, 1970 . — С.25. [Соавт. Максин В. И., Перепелица А. П., Аганиязов К.]

1971

188. Ниобаты индия // Журн. неорг. химии. — 1971. — Т. XVI. — Вып. 5. — С. 1244—1247. Список лит-ры:: 11 назв [Співавт. Квашенко А. П., Роженко С. П.].

189. Загальна та неорганічна хімія. — К.: Вища шк., 1971. — Ч. II. — 416 с.

190. Изучение нитритов циркония и гафния в неводных системах // Тез. II Всесоюзн. конф. по синтезу неорган. соедин. в неводных средах. — М., 1971. — С. 37 [Співавт. Лишко Т. П.].

191. Селеноціанати цирконію та гафнію // Укр. хім. журн. — 1971. — т. XXXVIII. — Вип. 8. — С. 812—814. Список лит-ры:: 7 назв [Співавт. Лишко Т. П., Скопенко В. В.].

192. Исследование взаимодействия карбонатов калия и аммония с $K_2[TiF_6]$ в водном растворе // Изв. вузов. — Химия и химическая технология. — 1971. — т. XIV. — вып. 8. — С. 1149—1151. Список лит-ры:: 6 назв [Співавт. Войтко І. І.].

193. Ниобаты индия // Диэлектрики : Межвед. научн. сб. — 1971. — Вып. 1. — С. 131—133 [Співавт. Квашенко А. П., Галагина Е. В.].

194. Взаємодія $ReCl_5$ з тіоціанатом та селеноціанатом калію в ацетонових розчинах // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Хімія. — 1971. — № 12. — С. 21—25. Список лит-ры:: 10 назв [Співавт. Стернік Б. О., Улько Н. В.].

195. Изучение образования иттрий-хром-алюминиевых графатов и галлатов РЗЭ // Тез. докл. IV Всесоюзн. совещ. по механизму и кинетике хим. реакций в твердой фазе. — Свердловск, 1971. — С. 24—26 [Співавт. Неділько С. А., Гождинський С. М.].

196. Образование фторсодержащих твердых растворов на

основе титаната бария // Там же. — С. 30—31 [Співавт. Савощенко В. С., Войтко І. І.].

197. Синтез алюминатов редкоземельных элементов // Там же. — С.32 [Співавт. Кротько Н. П., Майдукова Т. П., Волошина Л. С., Кисіль Н. Г.].

198. Синтез и ИК-Спектры поглощения цианатных координационных соединений индия // Сакартвелос ССР Мецниеребата Академиис моамбе (Сообщ. АН Груз. ССР). — 1971. — Т. 61. — № 1. — С. 57—60 [Співавт. Цинцадзе Г. В., Махатадзе Ц. Л.].

199. Исследование некоторых систем $\text{Me}(\text{OH})_3 - \text{Nb}(\text{OH})_5$. // Там же. — С. 84. [Співавт. Роженко С. П., Максакова Р. В., Квашенко А. П., Савощенко В. С., Галагіна Е. В.].

200. Химия и реальность // В. И. Ленин и методологические вопросы современной науки. — Киев: Наук. думка, 1971. — С. 187—205 [Співавт. Петрусенко А. Н.].

201. Экстракция роданида иттрия трибутилфосфатом // Изв. вузов. — Химия и химическая технология. — 1971. — Т XIV. — № 4. — С. 492—494. Список лит-ры: 5 назв [Співавт. Танчик В. М.].

202. Экстракция роданидов алюминия и галлия трибутилфосфатом (ТБФ) из солянокислых растворов // Журн. неорг. химии. — 1971. — Т. XVI. — Вып. 2. — С. 534—538. Список лит-ры: 15 назв [Співавт. Фам Ван Ча, Самойленко В. М.].

203. Координационные соединения селеноцианатов лантана, церия, празеодима и неодима с диантипирилметаном и уротропином // Журн. общ. химии. — 1971. — Т. XLI(СIII). — №1. — С. 15—20. Список лит-ры: 11 назв [Співавт. Копя М. В., Цинцадзе Г. В.].

204. Ниобаты алюминия // Журн. неорг. химии. — 1971. — Т. XVI. — Вып. 5. — С. 1253—1257. Список лит-ры: 13 назв [Співавт. Квашенко А. П., Роженко С. П., Некрасов М. М., Галагіна Е. В.].

205. Координационные соединения галлия с анионами неорганических кислот и аминокислотами // Журн. неорг. химии. — 1971. — Т. XVI. — Вып. 2. — С. 354—358. Список лит-ры: 26 назв [Співавт. Фам Ван Ча].

206. Способ переработки апатитового концентрата. — Авторск. Свид. СССР. — Кл. С 05b. — 11/04 №311522. — Заявлено 17.03.69, №1311765. — Опубликовано 13.05.71 [Соавт. Муляр-

чук И. В., Уварова Н. И., Мальчевский А., Гордиенко В. М., Добровольский Е. И.].

207. Життєдатні джерела хімії // Знання та праця. — 1971. — № 8. — С. 4, 5.

208. Чудодійні речовини // Знання та праця. — 1971. — № 4. — С. 5—7.

209. Двойные молибдаты РЗЭ и щелочных металлов // Известия ВУЗов СССР, сер. Химия и хим. технология, 14, в.3, 1971. — С. 328—331. Список лит-ры: 10 назв. [Соавт. Максин В. И., Перепелица А. П., Аганиязов К.]

210. Образование и некоторые свойства изополимолибдатов скандия, иттрия и эрбия // Известия ВУЗов СССР, сер. Химия и хим. технология, 14, в. 6, 1971. — С. 815—817. Список лит-ры: 8 назв. [Соавт. Максин В. И., Перепелица А. П.]

1972

211. О получении фосфатов алюминия // Там же. — С. 139. [Співавт. Бойко К. М., Болдог І. І.].

212. Исследование сольватации тетрагидридов циркония и гафния в некоторых органических растворителях // Там же. — С. 140. [Співавт. Лишко Т. П., Лозовська І. Ф.].

213. Хромиты и хромоалюминаты редкоземельных элементов // Там же. — С. 141 [Співавт. Неділько С. А.].

214. Ниобаты меди (II) // Там же. — С. 142 [Співавт. Танирбергенов Б.].

215. О взаимодействии гексатанталата калия с солями редкоземельных элементов в растворах // Там же. — С. 222—223 [Співавт. Титова В. А., Козель В. Є., Кисіль Н. Г.].

216. Синтез та властивості боразанів та боразенів з ароматичними замісниками біля атома азоту // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Хімія. — 1972. — № 13. — С. 42—45. Список лит-ры: 6 назв [Співавт. Бойко К. М., Муха С. І., Назаренко Г. Д.].

217. Твердые растворы хромито-алюминатов РЗЭ // Тез. докл. I Всесоюз. конф. по оксидам металлов "Синтез и исследование термостойких соединений на основе оксидов металлов". — Киев : Изд-во Київського ун-ту, 1972. — С. 119 [Співавт. Неділько С. А.].

218. Исследование электрофизических свойств галлата лантана // Там же. — С. 121 [Співавт. Некрасов М. М., Некрасова І. М., Гождинський С. М.].

219. Образование галлатов церия и празеодима в условиях совместного осаждения компонентов из раствора // Там же [Співавт. Годжзинський С. М.].

220. Получение титанатов щелочноземельных металлов из водных растворов гексафтортитаната калия // Там же. — С. 39 [Співавт. Войтко І. І., Роженко С. П., Савощенко В. С.].

221. Ниобаты некоторых металлов 2-ой и 3-ей группы периодической системы // Там же. — С. 41 [Співавт. Максакова Р. В., Роженко С. П.].

222. Исследование взаимодействия сульфата церия-IV с вольфрамом натрия в водном растворе // Там же. — С. 42 [Співавт. Максін В. І.].

223. Образование твердых растворов хромитов РЗЭ с титаном кальция // Там же. — С. 43 [Співавт. Неділько С. А.].

224. Исследование ванадатов (III) редкоземельных элементов // Там же. — С. 44 [Співавт. Неділько С. А.].

225. Ферритоалюминаты редкоземельных элементов // Там же. — С. 91 [Співавт. Кротько Н. П.].

226. Синтез смешанных псевдогалогенидных и псевдогалогенидо-галогенидных комплексов некоторых металлов // Сакартвелос политекнური інституті. Шпромеби (Тр. Груз. политехн. ін-та). — 1972. — № 1 (149). — С. 10—13 [Співавт Цинцадзе Г. В., Манагадзе А. С., Цивадзе А. Ю.].

227. Исследование некоторых смешанных тиоцианато-селеноцианатных соединений двухвалентных марганца, кобальта и цинка // Сакартвелос политекнური інституті. Шпромеби (Тр. Груз. политехн. ін-та). — 1972. — № 5 (153). — С. 5—10 [Співавт Цинцадзе Г. В., Манагадзе А. С., Квезерели Е. А.].

228. Синтез цианатных соединений галлия, олова и свинца // Сакартвелос политекнური інституті. Шпромеби (Тр. Груз. политехн. ін-та). — 1972. — № 5 (153). — С. 25—28 [Співавт Цинцадзе Г. В., Махатадзе Ц. Л., Цивадзе А. Ю.].

229. Одержання й властивості гідроокису ванадію (IV) // Укр.

хім. журн. — 1972. — Т. XXXVIII. — Вип. 2. — С. 115—118. Список лит-ры: 15 назв [Співавт. Тищенко А. Ф., Калиниченко А. М., Кононенко І. С.].

230. Ниобаты иттрия // Неорган. материалы. — 1972. — Т. 8. — № 11. — С. 1954—1957. Список лит-ры: 12 назв [Співавт. Макасова Р. В., Роженко С. П., Савощенко В. С.].

231. Ниобаты скандия // Журн. неорг. химии. — Т. XVII. — Вып. 7. — С. 1808—1811. Список лит-ры: 11 назв [Співавт. Макасова Р. В., Роженко С. П.].

232. Образование галлатов некоторых редкоземельных элементов // Неорган. материалы. — 1972. — Т. VIII. — № 11. — С. 2041. Список лит-ры: 2 назв [Співавт. Годжзинський С. М., Хоменко Б. С.].

233. Образование фторсодержащих твердых растворов на основе титаната бария // Неорган. материалы. — 1972. — Т. VIII. — № 4. — С. 741—744. Список лит-ры: 4 назв [Співавт. Савощенко В. С., Некрасов М. І., Войтко І. І., Горбатюк В. А.].

234. Экстракция роданидов лантаноидов трибутилфосфатом в присутствии 8-оксихинолина // Журн. прикл. химии. — 1972. — Т. XLV. — Вып. 8. — С. 1776—1781. Список лит-ры: 8 назв [Спів-авт. Лу Ван Лонг].

235. Подвійні вольфраматидеяких РЗЕ та лужних металів // Укр. хім. журн. — 1972. — Т. XXXVIII. — Вип. 9. — С. 946—950. Список лит-ры: 7 назв [Співавт. Максим В. І., Перепелиця О. П.].

236. Изучение растворимости Nb_2O_5 в расплавленных фосфато-хлоридных системах // Хим. технология: Научно-произв. сб. — 1972. — №4 (64). — С. 13, 14. Список лит-ры: 9 назв [Соавт. Григоренко Ф. Ф., Слободяник Н. С.].

237. О синтезе двойных молибдатов РЗЭ // Изв. вузов. — Химия и хим. технология. — 1972. — Т. XV. — Вып. 9. — С. 1293—1296. Список лит-ры: 15 назв [Соавт. Перепелиця А. П., Калиниченко А. М.].

238. Гидроксо(оксо)фтортитанаты бария // III Всесоюзный симпозиум по химии неорганических фторидов. — Одесса, 1972. — С. 94—96 [Соавт. Войтко И. И., Роженко С. П., Савощенко В. С.].

239. Способ получения ниобатов, ванадатов, молибдатов и вольфраматов металлов. — Авт. свид. СССР. — Кл. С 01g, 33/00. — С 01g, 39/00. — С 01g, 41/00. — С 01g. — 31/00 № 348055. — Заявлено 22.06.70. — №1448807. — Опубликовано 07.05.72 [Соавт. Григоренко Ф. Ф., Нгуен Чонг Уен, Кващенко А. П., Перепелица А. П., Гождзинский С. М., Максин В. И., Танирбергенов Б.].

240. Пірит, апатит і... кольорове телебачення // Знання та праця. — 1972. — № 8. — С. 12—15.

241. О продуктах присоединения фенантролина и дипиридила к тио-и селеноцианатам циркония и гафния // Журн. неорг. химии. — 1972. — Т. XVII. — Вып. 8. — С.2115—2118. Список лит-ры: 13 назв. [Співавт. Лишко Т. П., Цинцадзе Г. В., Скопенко В. В.].

242. Ніобати магнію та кальцію // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Хімія. — 1972. — № 13. — С. 16—19 [Співавт. Макасова Р. В., Роженко С. П.].

243. О переходном метастабильном состоянии твердых веществ // Тез. докл. VII Укр. республ. конф. по неорг. химии 1—4 февраля 1972 г. — Одесса, 1972. — С. 3.

244. Гидроксвольфраматы некоторых РЭЗ//Тез. Докл. Всесоюзной конференции по синтезу и исследованию термостойких соединений на основе оксидов металлов. — Киев. — 1972. — Ч. 2. — С. 105. [Соавт. Максин В. И., Аганиязов К.]

245. Исследование взаимодействия сульфата церия-IV с вольфрамом натрия//Там же. — Ч.1. — С. 42. [Соавт. Максин В. И.]

1973

246. Физико-химические свойства водных гексатанталатов редкоземельных элементов // Там же. — С. 45—47. Список лит-ры: 4 назв [Співавт. Козель В. Е., Безруков В. І., Техова Л. П., Кисіль Н. Г., Волков В. І., Манк В. В., Шиф Ю. Я.].

247. Взаимодействие K_2TiF_6 с хлоридами бария и лантана в водном растворе // Укр. хим. журн. — 1973. — Т. XXXIX. — Вып. 7. — С. 639—641. Список лит-ры: 5 назв [Співавт. Войтко І. І., Роженко С. П.].

248. Исследование взаимодействия солей редкоземельных

элементов с гексатанталатом калия в водных растворах // Хим. свойства соединений редкоземельных элементов. — М.: Наука, 1973. — С. 47—49. Список лит-ры: 6 назв. [Співавт. Козель В. Є., Безруков В. І., Техова Л. П.].

249. Синтез продуктов присоединения антипирина и диантипирилметана к селеноцианатам иттрия и скандия // Там же. — С. 67—69. Список лит-ры: 3 назв [Співавт. Копа М. В.].

250. Изучение условий получения титаната стронция из водного раствора K_2TiF_6 и $Sr(NO_3)_2$ // Журн. прикл. химии. — 1973. — Т. XLVI. — Вып. 4. — С. 728—733. Список лит-ры: 9 назв. [Співавт. Войтко І. І., Савощенко В. С.].

251. Дослідження карбонатних систем при осадженні галію та ітрію з водних розчинів // Укр. хім. журн. — 1973. — Т. XXXIX. — Вип. 5. — С. 430—433. Список лит-ры: 10 назв. [Співавт. Годжзинський С. М.].

252. Гидроксохроматы алюминия // Изв. вузов. — Химия и хим. технология. — 1973. — Т. XVI. — Вып. 6. — С. 823—827. Список лит-ры: 8 назв. [Співавт. Попель П. П.].

253. Ванадиты редкоземельных элементов // Журн. неорг. химии. — 1973. — Т. XVI. — Вып. 5. — С. 1414, 1415. Список лит-ры: 6 назв. [Співавт. Неділько С. А.].

254. Экстракция хлоридных и роданидных комплексов молибдена. // Журн. неорг. химии. — 1973. — Т. XVIII. — Вып. 10. — С. 2778—2782. Список лит-ры: 4 назв. [Співавт. Улько Н. В., Стерник Б. А.].

255. Основные вольфраматы редкоземельных элементов // Там же. — Вып. 12. — С. 3203—3207. Список лит-ры: 7 назв. [Співавт. Максін В. І., Соломаха В. Н., Аганіязов К. С.].

256. Твердые растворы хромито-алюминатов и ванадито-алюминатов лантана // Изв. вузов. — Химия и химическая технология. — 1973. — Т. 16. — № 5. — С. 797, 798. Список лит-ры: 6 назв. [Співавт. Неділько С. А.].

257. Изучение взаимодействия селеноцианатов лантана, церия, празеодима и неодима с антипирином. // Журн. общ. химии. — 1973. — Т. 43. — Вып. 1. — С. 140—143. Список лит-ры: 5 назв. [Співавт. Копа М. В.].

258. Исследования по получению гексафтортитаната калия из апатитового концентрата // Изв. вузов. — Химия и химическая технология. — Т. XVI (2). — С. 262—266. Список лит-ры: 8 назв. [Співавт. Мулярчук І. Ф., Войтко І. І., Панченко Г. В., Мальчевський А. І., Гордієнко В. М.].

259. Исследование состава и структуры сольваток комплексов хлоридов магния и кальция методами растворимости и рентгенографии // Журн. структ. химии. — 1973. — Т. 14. — № 6. — С. 973—977. Список лит-ры: 8 назв. [Співавт. Головорушкін В. І., Дорош А. К., Скришевський А. Ф., Прошко В. Я.].

260. Кислотно-основні перетворення та їх зіставлення з реакціями комплексоутворення // Методика викладання біології і хімії: Республ. наук.-метод. збірн. — 1973. — Вип. 2. — С. 82—84.

261. Об образовании сульфата и нитрата ванадия (IV) // Изв. вузов. — Химия и хим. технология. — 1973. — Т. XVI. — № 3. — С. 342—345. Список лит-ры: 8 назв. [Співавт. Тищенко А. Ф., Калиниченко А. М., Кононенко І. С.].

262. Образование поливольфраматов магния в растворе // Журн. неорг. химии. — 1973. — Т. XVIII. — Вып. 3. — С. 792—795. Список лит-ры: 12 назв. [Співавт. Борщ А. Н., Бечініна М. С., Кисіль Н. Г.].

263. Получение алюминатов Eu и Gd методом совместного осаждения // Неорган. материалы. — 1973. — Т. XIX. — № 2. — С. 330, 331. Список лит-ры: 7 назв. [Співавт. Кротько Н. П., Майдукова Т. П., Кисіль Н. Г.].

264. Кристаллогидрат вольфрамата магния // Укр. хим. журн. — 1973. — Т. XXXIX. — Вып. 8. — С. 751—753. Список лит-ры: 8 назв. [Співавт. Борщ А. Н., Кисіль Н. Г.].

265. Про низькотемпературну модифікацію вольфрамату магнію // Там же. — Вип. 7. — С. 715—717. Список лит-ры: 20 назв. [Співавт. Борщ А. М., Дорохов Ю. Г.].

266. Селеноцианатные комплексы пятивалентного молибдена // Журн. неорг. химии. — 1973. — Т. XVIII. — Вып. 8. — С. 2119—2123. Список лит-ры: 12 назв. [Співавт. Гречихіна В. А., Трачевський В. В., Улько Н. В.].

267. Полиядерные хлоридные комплексы молибдена (V) и некоторых двухвалентных металлов // Тез. докл. XV Междунар.

Конф. по координационной химии. — М., 1973. — С. 431, 432. [Співавт. Улько Н. В., Трачевський В. В.].

268. Псевдогалогениды циркония и гафния // Там же. — С. 392—393 [Співавт. Лишко Т. П.].

269. Pseudohalohenides of Zirconium and Hafnium // Proceedings of the XVth International Conference on Coordination Chemistry. — М., 1973. — V.2. — Р. 643-644 [Співавт. Лишко Т. П.].

270. Polynuclear chloride complexes of Molybdenum (V) and some bivalent metals // Ibid. — Р. 682, 683 [Співавт. Улько Н. В., Трачевський В. В.].

271. Thorium 8-hydroxyquinolates // Ibid. — Vol 1. — Р. 292, 293. [Співавт. Валлас В. Ж., Дабек Р. В.].

272. Способ получения оксимолибдатов и оксивольфраматов редкоземельных элементов. — Авт. свид. СССР. — Кл. — С 01f, 17/00. — С 01g, 39/00. — С 01g, 41/00. — № 405311. — Заявлено 07.07.70, №1454446. — Опубликовано 07.08.73 [Соавт. Перепелица А. П., Горников Ю. И., Максин В. И., Квашенко А. П.].

273. Способ получения двойных молибдатов и двойных вольфраматов редкоземельных и щелочных металлов. — Авт. свид. СССР. — Кл. С 01g, 41/00 — С 01f, 17/00. — № 386558. — Заявлено 23.09.69. — №1369688. — Опубликовано 21.03.73 [Соавт. Перепелица А. П., Максин В. И.].

274. Способ получения двойных молибдатов (вольфраматов) щелочных и редкоземельных металлов. — Авт. свид. СССР. — Кл. С 01g, 39/00. — С 01g, 41/00. — № 415958. — Заявлено 02.06.72. — №17792464. — Опубликовано 18.10.73 [Соавт. Перепелица А. П., Максин В. И.].

275. Способ получения титаната бария. — Авт. свид. СССР. — Кл. С 01g, 23/00, № 393902. — Заявлено 10.03.72. — №1758310. — Опубликовано 14.05.73 [Соавт. Войтко И. И., Савощенко В. С., Некрасов М. М., Роженко С. П.].

276. Способ получения метаниобатов и метатитанатов редкоземельных элементов. — Авт. свид. СССР. — Кл. С 01f, 17/00, С 01g, 23/00. — С 01g, 33/00. — № 408537. — Заявлено 22.02.71, №1626977. — Опубликовано 28.08.73 [Соавт. Сыч А. М., Еременко Л. А., Билык Д. И., Кленус В. Г.].

277. Способ получения ванадатов, ниобатов и вольфраматов металлов. — Авт. свид. СССР. — Кл. С 01g, 31/00, С 01g, 33/00, С 01g, 41/00. — № 408538. — Заявлено 31.01.72, №1742854. — Опубликовано 28.08.73 [Соавт. Максим В. И., Максакова Р. В., Гождинский С. М., Прохорчук Ю. В., Танирбергенов Б., Перепелица А. П.].

278. Псевдогалогениды циркония и гафния // Тез. докл. XV Междунар. Конф. По координационной химии. — М.: 1973. — С. 392, 393. (співавт. Лишко Т. П.)

279. Средние и основные молибдаты некоторых редкоземельных элементов // Хим. свойства соединений редкоземельных элементов. — М.: Наука, 1973. — С. 35—37. Список лит-ры: 7 назв [Співавт. Максим В. И., Перепелица О. П., Говоров А. А., Калиниченко А. М.].

280. Двойные молибдаты редкоземельных элементов и щелочных металлов // Хим. свойства соединений редкоземельных элементов. — М.: Наука, 1973. — С. 38-40. Список лит-ры: 6 назв [Співавт. Максим В. И., Перепелица О. П., Калиниченко А. М.].

281. Про виділення хромітів ітрію та лантану з водних розчинів // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Хімія. — 1973. — № 14. — С. 16—19. Список лит-ры: 14 назв [Співавт. Неділько С. А.].

282. Ітрій-хром-алюмінієві гранати // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Хімія. — 1973. — № 14. — С. 20—23. Список літ-ри: 6 назв [Співавт. Неділько С. А.].

283. Средние и основные вольфраматы некоторых редкоземельных элементов // Хим. свойства соединений редкоземельных элементов. — М.: Наука, 1973. — С. 40—42. Список лит-ры: 3 назв [Співавт. Максим В. И., Перепелица О. П., Говоров А. А.].

284. Двойные вольфраматы редкоземельных элементов и щелочных металлов. — Там же. — С. 42—45. Список лит-ры: 3 назв. [Співавт. Максим В. И., Перепелица О. П., Соломаха В. Н., Аганіязов К.].

1974

285. Zur Kenntnis gemischter Dicyanamido (Thio) Cyanato-Kobaltate (II) // Zeitschrift für anorganische und allgemeine Chemie. — 1974. — Band 403. — Heft 1. — S. 35—40.

286. Anionische Nickel-Pseudohalogenid-Komplexe der Typen $[\text{Ni}\{\text{N}(\text{CN})_2\}_3]$ - und $[\text{Ni}\{\text{N}(\text{CN})_2\}_2(\text{NCS})_2]$ 2- // Zeitschrift für anorganische und allgemeine Chemie. — 1974. — Band 403. — Heft 1. — S. 41—44. — Bibliograph: 8 [Köhler H., Hartung H.].

287. Иттрий-ванадий-алюминиевые гранаты // Неорган. материалы. — 1974. — Т. 10. — № 5. — С. 940. Список лит-ры: 4 назв [Співавт. Неділько С. А.].

288. Твердые растворы хромита лантана и иттрия в титанате кальция // Там же. — №. 9. — С. 1662-1664. Список лит-ры: 6 назв. [Соавт. Неділько С. А., Антишко А. Н.].

289. Нитрокомплексы циркония и гафния // Журн. неорг. химии. — 1974. — Т. XIX. — Вып. 9. — С. 2366—2370. Список лит-ры: 16 назв. [Співавт. Лишко Т. П.].

290. Хімія: таємничі кільця // Знання та праця. — 1974. — № 1. — С. 4, 5, 8, 9.

291. Виднокола і межі хімії // Наука і культура. Україна. — 1974. — К., 1974. — С. 162—168.

292. Хром-алюминиевые гранаты редкоземельных элементов // Изв. АН СССР. — Неорган. материалы. — 1974. — Т. X. — № 3. — С. 493—495. Список лит-ры: 10 назв [Співавт. Неділько С. А.].

293. Координационные соединения нитрита индия с некоторыми органическими лигандами // Журн. неорг. химии. — 1974. — Т. XIX. — Вып. 7. — С. 1761—1764. Список лит-ры: 15 назв. [Співавт. Акмирадов Р., Ускова С. Л.].

294. Образование двойных фосфатов алюминия и щелочного металла в присутствии воды // Там же. — С. 1756—1760. Список лит-ры: 8 назв [Соавт. Болдог Й. Й.].

295. Образование нитритных комплексов индия в метаноле // Изв. вузов. — Химия и хим. технология. — 1974. — Т. 17. — № 9. — С. 1287—1290. Список лит-ры: 6 назв. [Співавт. Акмирадов Р., Ускова С. Л.].

296. О двойных фосфатах алюминия и аммония // Журн. неорг. химии. — 1974. — Т. XIX. — Вып. 4. — С. 918—922. Список лит-ры: 20 назв. [Співавт. Болдог Й. Й.].

297. Экстракция роданидных комплексов тория и лантана трибутилфосфатом // Комплексообразование и экстракция ак-

тиноидов и лантаноидов. — Л.: Наука, 1974. — С. 97—101 [Спів-авт. Дабєка Р. В., Коваль В. Т.].

298. Получение оксифторцианата и титаната бария из водных растворов // Неорг. материалы. — 1974. — Т. 10. — № 2. — С. 287—290. Список лит-ры: 5 назв. [Співавт. Войтко І. І., Роженко С. П.].

299. Термохимия сольватации тетрахлоридов циркония и гафния в некоторых органических растворителях // Журн. неорг. химии. — 1974. — Т. XIX. — Вып. 1. — С. 23—26. Список лит-ры: 12 назв. [Співавт. Лишко Т. П., Лозовська Н. Ф.].

300. Про сучасну українську хімічну термінологію // Укр. хім. журн. — 1974. — Т. XL. — Вип. 6. — С. 658, 659.

301. О двойных вольфраматах редкоземельных элементов иттриевой группы и щелочных металлов // Химия и технология молибдена и вольфрама: Сб. — Нальчик, 1974. — Вып. 2. — С. 136—143. Список лит-ры: 12 назв. [Співавт. Максим В. І.].

302. Периодический закон Д. И. Менделеева и законы диалектики // Гносеологические и социальные проблемы развития химии. — Киев : Наук. думка, 1974. — С. 262—285 [Співавт. Петрусенко А. Н.].

303. Исследование состава и структуры некоторых сольватокмплексов хлоридов меди, кобальта и никеля методами спектрофотометрии и рентгенографии // Журн. структ. химии. — 1974. — Т. 15. — № 1. — С. 14—19. Список лит-ры: 7 назв. [Соавт. Головорушкин В. И., Дорош А. К., Скрышевский А. Ф., Прошко В. Я.].

304. Про взаємодію нітратів галлію та індію з хроматами натрію, амонію та калію у водному розчині // Вісн. Київ. ун-у. — Сер. Хімія. — 1974. — №15. — С. 7—12. Список лит-ры: 6 назв. [Співавт. Попель П. П.].

305. Об образовании перхлората ванадия (IV) // Изв. вузов. — Химия и хим. технология. — 1974. — Т. 17. — №5. — С. 656—658. Список лит-ры: 13 назв. [Соавт. Тищенко А. Ф.].

306. Образование так называемых контактных соединений и синтез термостойких веществ // Журн. общ. химии. — 1974. — Т. XLIV(CVI). — Вып.2. — С. 341—347. Список лит-ры: 14 назв.

307. Способ получения галлатов празеодима. — Авт. свид.

СССР. — Кл. C01g 15/00, C01f 17/00, №442683. — Заявлено 07.07.72. — № 181 0038/23-26. — Опубликовано 14.05.74 [Соавт. Гождинский С. М., Недилько С. А., Антишко А. Н. (Киевский университет)].

308. Способ получения фосфида ниобия. — Авт. свид. СССР. — Кл., C 01b, 25/08, C 01g, 33/00, B 01k, 3/00, № 436018. — Заявлено 03.06.72, №1807356. — Опубликовано 21.03.74 [Соавт. Григоренко Ф. Ф., Слободяник Н. С., Нагорный П. Г., Федорук Т. И.].

309. Способ получения ванадитов редкоземельных элементов. — Авт. свид. СССР. — Кл. C01g 31/00, C01f 17/00, №436025. — Заявлено 29.06.72, № 1803623. — Опубликовано 21.03.74 [Соавт. Недилько С. А.].

310. Способ получения диоксида ниобия. — Авт. свид. СССР. — Кл. C 01g, 33/00, C 01k, 3/00, № 430065. — Заявлено 03.06.72. — №1807355. — Опубликовано 07.02.74 [Соавт. Григоренко Ф. Ф., Слободяник Н. С., Нагорный П. Г., Федорук Т. И.].

311. Важливий етап у розвитку координаційної хімії (До 100-річчя від дня народження Л. О. Чугаєва) // Укр. хім. журн. — 1974. — Т. XXXX. — Вип. 1. — С. 3—7. Список лит-ры: 14 назв.

312. Координационные соединения цианатов циркония и гафния // Журн. неорг. химии. — 1974. — Т. XIX. — Вып. 6. — С. 1509—1513. Список лит-ры: 14 назв. [Співавт. Лишко Т. П., Чистоплясова В. П.].

313. О состоянии протонов ОН-групп в основных молибдатах редкоземельных элементов состава $\text{Ln}(\text{OH})\text{MoO}_4 \cdot \text{H}_2\text{O}$ // Тез. докл. II Всесоюз. совещ. по химии и технологии молибдена и вольфрама. — Нальчик, 1974. — С. 67.

314. Образование разнолигандных галогенидных и псевдогалогенидных комплексов молибдена (V) и вольфрама (V) в неводных средах // Там же. — С. 67, 68 [Співавт. Трачевський В. В., Улько Н. В., Самовська Н. Д.].

315. Двойные вольфраматы редкоземельных элементов с аммонием // Там же. — С. 109, 110 [Співавт. Максим В. І., Капшук А. А.].

316. Двойные вольфраматы редкоземельных элементов с одновалентным таллием и серебром // Там же. — С.127 [Співавт. Максим В. І., Капшук А. А.].

317. Двойные молибдаты редкоземельных элементов с серебром (I) и таллием (I) // Там же. — С. 134 [Співавт. Максим В. І., Перепелиця А. П.].

318. О двойных вольфраматах редкоземельных элементов иттриевой группы и щелочных металлов // Сб. "Химия и технология молибдена и вольфрама". Нальчик, в. 2. — 1974. — С. 136—144. Список лит-ры: 12 назв. [Соавт. Максим В. И.]

1975

319. Ніобати міді (II) // Укр. хім. журн. — 1975. — Т. XLI. — Вип. 5. — С. 454—458. Список лит-ры: 10 назв. [Співавт. Танір-бергенов Б., Роженко С. П.].

320. Деякі сторінки розвитку неорганічної хімії на Україні на початку нашого століття // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Хімія. — 1975. — № 16. — С. 31—38.

321. Получение титаната бария из совместно осажденных BaCO_3 - BaF_2 - $\text{TiO}(\text{OH})_2$ // Неорган. матер. — 1975. Т. XI. — № 12. — С. 2185—2189. Список лит-ры: 10 назв. [Співавт. Войтко І. І., Савощенко В. С., Роженко С. П.].

322. Изучение тиосульфатных и иодидсульфатных координационных соединений меди (I) // Координац. Химия. — 1975. — Т. I. — Вып. 9. — С. 1237—1242. Список лит-ры: 10 назв. [Співавт. Добрянська Л. П., Буцко С. С.].

323. Цианатные и азидные комплексы молибдена (V) // Журн. неорг. химии. — 1975. — Т. XX. — Вып. 10. — С. 2704—2709. Список лит-ры: 15 назв. [Співавт. Трачевський В. В., Улько Н. В., Самовська Н. Д.].

324. Способ получения фосфида ниобия. — Авт. свид. СССР. — Кл. C01b 25/08, C01g 33/00, №436018. — Заявлено 3.07.72. — Опубликовано 02.07.75. [Соавт. Григоренко Ф. Ф., Слободяник Н. С., Нагорный П. Г., Федорук Т. И. (Киевский университет)].

325. Способ получения диоксида ниобия. — Авт. свид СССР. — Кл. C01g 33/00, B01k 3/00, №430065. — Заявлено 3.07.72. — Опубликовано 05.02.75 [Соавт. Григоренко Ф. Ф., Слободяник Н. С., Нагорный П. Г., Федорук Т. И. (Киевский университет)].

326. Исследование комплексообразования в системах $\text{Cu}-\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3 - \text{H}_2\text{O}$ // Журн. неорг. химии. — 1975. — Т. XX. — Вып.

10. — С. 2728-2732. Список лит-ры: 7 назв. [Соавт. Добрянская Л. П., Буцко С. С.].

327. Взаимодействие $\text{Al}(\text{NO}_3)_3$ с $\text{Na}(\text{K},\text{NH}_4)_2\text{PO}_4$ в водном растворе // Изв. вузов. — Химия и хим. технология. — 1975. — Т. 18. — № 1. — С. 21—25. Список лит-ры: 9 назв. [Співавт. Болдог І. І.].

328. Получение соединений стронция из нестандартного сырья // XI Менделеевский съезд по общей и прикладной химии : Реф. Докл. и сообщ.. — М.: Наука, 1975. — № 1. — С. 151 [Соавт. Мулярчук И. Ф., Войтко И. И., Недилько С. А., Кармышов В. Ф., Козак В. Г., Ковтун А. А., Глущенко Л. В., Зырянова Н. П., Митрофанова О. Г.].

329. Комплексы молибдена (V) с циклическими аминами // Журн. неорг. химии. — 1975. — Т. XX. — Вып. 11. — С. 2994—2998. Список лит-ры: 14 назв. [Співавт. Трачевський В. В., Ульянов Н. В.].

330. Молибдат и вольфрамат четырехвалентного церия // Журн. неорг. химии. — 1975. — Т. XX. — Вып. 4. — С. 867—870. Список лит-ры: 9 назв. [Співавт. Максим В. І., Перепелиця А. П.].

331. Криоскопическое изучение сольватации GaCl_3 в бензоле // Журн. неорг. химии. — 1975. — Т. XX. — Вып. 1. — С. 76—78. Список лит-ры: 10 назв. [Співавт. Фам Ван Ча, Самойленко В. М.].

332. Учений: знання, характер, пристрасть // Знання та праця. — 1975. — № 9. — С. 7.

333. Влияние природы растворителя на взаимодействие хлоридов, оксидов и сульфидов многовалентных металлов с полидентатными лигандами // XI Менделеевский съезд по общей и прикл. химии : Реф. докл. и сообщ. — № 1. — М.: Наука, 1975. — С. 124, 125. Список лит-ры: 4 назв. [Соавт. Скопенко В. В., Ульянов Н. В., Трачевский В. В., Хаврюченко Д. В., Голуб А. А., Козозей В. Н.].

334. Некоторые свойства титаната бария, полученного из свежесаженной смеси карбонат бария — фторид бария — гидроксид титан. // Диэлектрики и полупроводники : Межвед. научн. сб. — 1975. — Вып. 7. — С. 70-76. Список лит-ры: 9 назв. [Співавт. Некрасов М. М., Савощенко В. С., Войтко І. І.].

335. Ниобаты, молибдаты и вольфраматы церия (IV)//Сб.

"Исследования в области химии редкоземельных элементов". — Саратов, Изд. Саратовского госуниверситета. — 1975. — С. 25, 26. [Соавт. Максин В. И., Максакова Р. В., Перепелица А. П., Федорук Г. И.]

1976

336. Програма з курсу загальної та неорганічної хімії для студентів хімічного факультету. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1976. — 18 с. Список лит-ры: 15 назв.

337. Иодидные комплексы молибдена (V) и вольфрама (V) // Координац. химия. — 1976. — Т. 2. — Вып. 1. — С. 56—61. Список лит-ры: 11 назв. [Співавт. Трачевський В. В., Улько Н. В.].

338. Изучение условий образования и некоторые свойства двойныхвольфраматов РЗЭ и серебра. // Журн. неорг. химии., 1976, т. XXI, вып. 9. — С. 2384—2389. Список лит-ры: - 11 назв. [Співавт. Максин В. И., Капшук А. А., Кирилов С. А.].

339. Исследование двойных вольфраматов РЗЭ и таллия // Журн. неорг. химии. — 1976. — Т. XXI. — Вып. 10. — С. 2702—2708. Список лит-ры: 17 назв. [Співавт. Максин В. И., Кирилов С. А.].

340. Способ получения сложных фосфатов. — Авт. свид. СССР. — Кл.С.01, В 25-36, № 521223. — Заявлено 24.12.73, № 1978414. — Опубликовано 1.11.76. [Співавт. Болдог Й. Й.].

341. Смешанные координационные соединения титана (IV) с аминокислотами и анионами неорганических кислот // Координац. химия. — 1976. — Т. 2. — Вып. 2. — С. 205—212. Список лит-ры: 12 назв. [Співавт. Хаврюченко В. Д.].

342. Новый способ получения двойных солей вольфраматов РЗЭ с одновалентными металлами // Журн. неорг. химии. — 1976. — т. XXI. — Вып. 11. — С. 2914—2917. Список лит-ры: 10 назв. [Співавт. Максин В. И.].

343. Ниобаты церия (IV) // Там же. — Вып. 10. — С. 2675—2675. Список лит-ры: 13 назв. [Соавт. Максакова Р. В., Федорук Т. И., Буцик Т. М.].

344. Строение и термическое разложение таранкита и его аналогов // Там же. — Вып. 2. — С. 354—361. Список лит-ры: 28 назв. [Співавт. Болдог Й. Й., Калиниченко А. М.].

345. Изучения условий выделения стронция из растворов,

иммитирующих природные воды повышенной минерализации // Журн. прикл. химии. — 1976. — Т. XLIX. — №4. — С. 708—713. Список лит-ры: 9 назв. [Соавт. Войтко И. И., Глущенко Л. В., Митрофанова О. Г., Зырянова Н. П.].

346. Полиморфизм двойных вольфраматов редкоземельных элементов с серебром, $\text{AgLn}(\text{WO}_4)_2$ // Кристаллография. — 1976. — Т. 21. — Вып. 4. — С. 759—765. Список лит-ры: 9 назв. [Соавт. Клевцов П. В., Клевцова Р. Ф., Максин В. И.].

347. Метаниобатные комплексы меди (II) // Укр. хим. журн. — 1976. — Т. XL II. — № 2. — С. 124—126. Список лит-ры: 3 назв. [Соавт. Танибергенов Б.].

348. Окисные системы, содержащие V^{3+} // П Всесоюз. совещ. по химии, технологии и применению ванадиевых соединений. — Алма-Ата, 1976 [Соавт. Недилько С. А.].

349. ИК, ПМР спектры поглощения и термическое разложение некоторых двойных гидроксоортофосфатов алюминия и щелочных металлов // Журн. неорг. химии. — 1976. — Т. XXI. — Вып. 3. — С. 684—691. Список лит-ры: 6 назв. [Соавт. Болдог Й. Й., Калиниченко А. М.].

350. Взаємодія гексафторотитанат-іонів з іонами деяких металів у водному розчині // Укр. хім. журн. — 1976. — Т. XLII. — № 3. — С. 231—234. Список лит-ры: 11 назв. [Співавт. Войтко І. І., Роженко С. П.].

351. Двойные молибдаты редкоземельных элементов и таллия (I) // Журн. неорг. химии. — 1976. — Т. XXI. — Вып. 11. — С. 2918—2923. Список лит-ры: 12 назв. [Співавт. Перепелиця А. П.].

352. Двойные молибдаты редкоземельных элементов и серебра (I) // Там же. — Вып. 4. — С. 1142—1144. Список лит-ры: 7 назв. [Соавт. Перепелиця А. П., Слободяник Н. С., Попель П. П.].

353. Гидроксохроматы хрома (III) и их осаждение из водного раствора // Журн. неорг. химии. — 1976. — Т. XXI. — Вып. 3. — С. 709—714. Список лит-ры: 20 назв. [Соавт. Попель П. П.].

354. Гидротермальный синтез сложных ортофосфатов алюминия. // Там же. — Вып. 1. — С. 84—88. Список лит-ры: 16 назв. [Співавт. Болдог Й. Й.].

355. Дослідження комплексоутворення в системі Cu -

K₂S₂O₃ - H₂O // Укр. хім. журн. — 1976. — Т. XLII. — № 4. — С. 343—347. Список лит-ры: 9 назв. [Співавт. Добрянська Л. П., Буцко С. С.].

356. Исследование комплексообразования в системах CuSCN-K₂S₂O₃ - H₂O // Журн. неорг. химии. — 1976. — Т. XXI. — Вып. 10. — С. 2733—2737. Список лит-ры: 5 назв. [Соавт. Добрянская Л. П., Буцко С. С.].

357. Взаимодействие тетрахлоридов молибдена и вольфрама с кислородсодержащими растворителями // Химия и технология молибдена и вольфрама: Сб. — Вып. 3 — Нальчик, 1976. — С. 145—154. [Співавт. Трачевський В. В., Улько Н. В.].

358. Сольватация неорганических веществ и комплексообразование в неводных растворах // Успехи химии. — 1976. — Июнь. — Т. XLV. — Вып.6. — С. 961—997. Список лит-ры: 358 назв.

1977

359. Алхімія // УРЕ. — 2-ге вид. — К.: УРЕ, 1977. — Т. 1. — С. 146.

360. Аміак, амоніак, NH₃. // Там же. — С. 161.

361. Атомна маса // Там же. — С. 293.

362. Влияние природы растворителя на состав синтезируемых соединений // Термодинамика и строение растворов: Межвуз. сб. — Иваново, 1977. — С. 53—60. Список лит-ры: 25 назв.

363. Двойные вольфраматы церия (IV) и щелочных металлов // Журн. неорг. химии. — 1977. — Т. XXII. — Вып.1. — С.115—119. Список лит-ры: 9 назв. [Співавт. Максін В. І.].

364. Образование комплексов ниобия (V), тантала (V), и титана (IV) с оксиэтилендифосфоновой кислотой // Тез. докл. IX Укр. респ. конф. по неорганической химии. — Львов, 1977. — С. 24. [Співавт. Черниченко Т. Ф., Михайличенко Н. І.].

365. Исследование татраметафосфатов лантана // Там же. — С. 130. [Співавт. Ємельянов О. В., Бойко К. М.].

366. Фторидомолибдаты редкоземельных элементов // Там же. — С. 132, 133. [Співавт. Перепелиця А. П., Капшук А. А.].

367. О комплексообразовании в системах CuCl - Na₂S₂O₃-H₂O и CuCl - K₂S₂O₃ - H₂O // Там же. — С.133 [Співавт. Добрянська Л. П., Буцко С. С.].

368. Получение РЗЭ-содержащих ниобатов со структурой пирохлора // Там же. — С. 139, 140 [Співавт. Кушнарьова Д. П., Неділько С. А.].

369. Выделение фтора из азотнокислотной вытяжки апатитового концентрата в виде гексафторосиликата калия // Хим. технология. — 1977. — № 1. — С. 6—8. Список лит-ры: 10 назв. [Співавт. Мулярчук І. Ф., Панченко Г. В.].

370. О взаимодействии оксидов Cr_2O_3 и PbO с расплавленным метафосфатом натрия // Укр. хим. журн. — 1977. — Т. XLIII. — № 6. — С. 575—578. Список лит-ры: 6 назв. [Співавт. Бойко К. М., Муха С. І.].

371. Полиморфизм $\text{TlLn}(\text{MoO}_4)_2$, $\text{Ln}=\text{La}-\text{Ho}$ // Кристаллография. — 1977. — Т. 22. — Вып. 4. — С. 771—774. Список лит-ры: 9 назв. [Співавт. Клевцов П. В., Перепелиця А. П.].

372. Образование комплексов ниобия с оксиэтилендифосфоновой кислотой // Укр. хим. журн. — 1977. — Т. XLIII. — № 4. — С. 346—349. Список лит-ры: 6 назв. [Співавт. Черниченко Т. Ф., Михайличенко Н. І.].

373. Утворення комплексів танталу з оксиетилендифосфонатною кислотою // Укр. хім. журн. — 1977. — Т. XLIII. — № 5 — С. 466—468. Список лит-ры: 5 назв. [Співавт. Черниченко Т. Ф., Михайличенко Н. І.].

374. Сольватация хлоридов иттрия и лантана в смесях DMSO (DMFA) — C_6H_6 ($\text{C}_4\text{H}_8\text{O}_2$) // Там же. — № 2. — С. 128-131. Список лит-ры: 8 назв. [Співавт. Янкович В. Н.].

375. Сольватация безводных соединений иттрия, лантана и бромида лантана в смесях спирт-бензол (диоксан) // Там же. — Вып. 11. — С. 1139—1142. Список лит-ры: 14 назв. [Соавт. Янкович В. Н.].

376. Двойные молибдаты алюминия, галлия, индия, хрома, железа и висмута с одновалентным серебром и таллием // Журн. неорг. химии. — 1977. — Т. XXII. — Вып. 4. — С. 994—997. Список лит-ры: 15 назв. [Співавт. Перепелиця А. П., Бадаєв Ю. Б., Шаповал В. Н.].

377. Получение и исследование двойных вольфраматов РЗЭ и аммония // Там же. — Вып. 1. — С. 105-110. Список лит-ры: 16 назв. [Співавт. Максін В. І., Капшук А. А.].

378. Термічний розклад хроматів хрому // Там же. — Вип. 4. — С. 353—357. Список лит-ры: 20 назв. [Співавт. Попель П. П.].

379. Щелочестойкие материалы // Энциклопедия неорганических материалов. — К.: УРЕ, 1977. — Т. 2. — С. 756, 757. Список лит-ры: 4 назв. [Співавт. Максим В. І.].

380. Основи координаційної хімії. — К.: Вища школа, 1977. — 304 с. Список лит-ры: 29 назв. [Співавт. Скопенко В. В.].

381. Получение феррито (хромито) ниобатов кадмия — лантаноидов // Укр. хим. журн. — 1977. — Т. XLIII. — № 12. — С. 1254, 1255. Список лит-ры: 8 назв. [Співавт. Кушнарѳова Д. П., Неділько С. А.].

382. Псевдогалогенидные соединения и перспективы их дальнейшего исследования // Там же. — Вип. 9. — С. 899—907. Список лит-ры: 52 назв.

383. Изучение гипофосфитных комплексов марганца, кобальта, никеля в водных растворах // Там же. — Вип. 10. — С. 1019—1021. Список лит-ры: - 4 назв. Соавт Романова Н. В., Демиденко Н. В.

384. Метаниобатные комплексы меди (I) // Там же. — Вип. 1. — С. 7—9. Список лит-ры: 4 назв. [Соавт Танирбергенов Б.].

385. Вольфраматы // Энциклопедия неорганических материалов. — К.: УРЕ, 1977. — Т. 1. — С. 209—211 [Співавт. Максим В. І.].

386. Кислотостойкие материалы // Там же с. 586—588 [Співавт. Максим В. І.].

387. Ренаты // Там же. — Т. 2 — С. 304, 305.

388. Молибдаты // Там же. — Т. 1 — С. 839, 840 [Співавт. Перепелиця А. П.].

389. Манганаты // Там же. — С. 760, 761.

390. Научная сущность периодического закона Д. И. Менделеева и перспективы его развития // Сб. научно-метод. статей по химии. Министерство высшего и среднего специального образования СССР. — М.: 1977. — Вип. 5. — С. 7—16.

391. Ниобаты и танталаты трехвалентных металлов // Успехи химии. — 1977. — Т. XLVI. — Вип. 3. — С. 417—444. Список лит-ры: 147 назв. [Співавт. Сич А. М.].

392. Твердофазный синтез двойных вольфраматов некоторых РЗЭ с серебром и таллием // Журн. неорг. химии. — 1977. — Т. XXII. — Вып. 2. — С. 566—568. Список лит-ры: 3 назв. [Спів-авт. Максін В. І.].

393. Синтез и исследование двойных вольфраматов трехвалентных р- и d- металлов с серебром // Там же. — Вып. 12. — С. 3271—3274. Список лит-ры: 12 назв. [Соавт Максін В. І., Перепелица А. П., Шаповал В. Н.].

394. Рентгеновское и термическое изучение двойных вольфраматов и молибдатов од-новалентного таллия с трехвалентными металлами//Тез. докл. III Всесоюз. совещания по химии и технологии молибдена и вольфрама. — Орджоникидзе. — 1977. — С. 51. [Соавт. Клевцов П. В., Максін В. І., Перепелица А. П.]

395. Полиморфизм таллийредкоземельных вольфраматов// Там же. — С. 52. [Соавт. Клевцов П. В., Максін В. І.]

396. Рентгеновское и термическое изучение двойных вольфраматов и молибдатов//Там же. — С. 53. [Соавт. Клевцов П. В., Перепелица А. П., Максін В. І.]

397. Образование двойных молибдатов и вольфраматов меди-I и РЗЭ //Там же. — С. 54. [Соавт. Синкевич А. В., Перепелица А. П., Максін В. І.]

398. Химически стойкие материалы // Энциклопедия неорганических материалов. — Главная редакция Украинской советской энциклопедии, Киев. — 1977. — С. 685. Список лит-ры: 5 назв. [Соавт. Максін В. І.]

1978

399. Екстракція лантану нафтовими сульфоксидами з нітратних розчинів // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер.Хімія. — 1978. — Вип. 19. — С. 12—14. Список лит-ры: назв. [Співавт. Воробйова Н. П.].

400. Полиморфизм двойных молибдатов таллия (I) с редкоземельными элементами Er - Lu и Y // Кристаллография. — 1978. — Т. 23. — № 2. — С. 309—313. Список лит-ры: 7 назв. [Соавт. Клевцов Н. В., Перепелица А. Н.].

401. Изучение условий образования и некоторых свойств никелатов редкоземельных элементов // Неорган. материалы. — 1978. — Т. XIV. — № 10. — С. 1866-1869. Список лит-ры: 6 назв. [Соавт. Сидорик Л. С., Недилько С. А., Федорук Т. И.].

402. Твердые растворы хромито-алюминатов гадолиния и иттербия // Там же. — С. 1859—1861. Список лит-ры: 6 назв. [Соавт. Недилько С. А., Гождинский С. М.].

403. Пентабромид молибдена и разнолигандные комплексы на его основе // Журн. неорг. химии. — 1978. — Т. XXIII. — Вып. 7. — С. 1832—1835. Список лит-ры: 20 назв. [Соавт. Трачевский В. В., Улько Н. В.].

404. Изучение взаимодействия в системах MoCl_5 - $\text{MeCl}_2(\text{Me} - \text{Sn, Zn, Cd, Hg})$ - растворитель // Укр. хим. журн. — 1978. — Т. XLIV. — Вып. 4. — С. 352—355. Список лит-ры: 6 назв. [Соавт. Трачевский В. В., Улько Н. В.].

405. Синтез и изучение изотиоцианатогидроксиламиновых комплексов Mn(II) , Co(II) и Ni(II) // Там же. — Вып. 1. — С. 14—19. Список лит-ры: 10 назв. [Соавт. Ивашкович Е. М.].

406. Способ получения перхлоратов ванадия (IV) и титана (IV). — Ав. Свид. СССР. — № 687756. [Соавт. Хаврюченко В. Д., Голуб А. А., Архаров А. В.].

1979

407. Экстракционное выделение стронция нафтенной кислотой из природных вод повышенной минерализации // Журн. прикл. химии. — 1979. — №2. — С. 269—272. Список лит-ры: 6 назв. [Соавт. Недилько С. А., Зырянова Н. П., Митрофанова О. Г., Клименко И. А.].

408. Екстракція п'ятивалентного ренію з кислих розчинів у присутності хлорид- і тіоціанат-іонів // Вісн. Київ. ун-ту. — Сер. Хімія. — 1979. — №20. — С. 10—14. Список лит-ры: 6 назв. [Співавт. Стернік Б. О., Улько Н. В.].

409. Нові гідроксохромати заліза (III) зі структурою алуніту // Там же. — С. 27—32. Список лит-ры: 18 назв. [Співавт. Попель П. П.].

410. Способ получения нитрата стронция. — Авт. свид. СССР. — Кл. C01F 11/38, №222346. — Заявлено 30.09.66, №1105896. — Опубликовано 26.09.79 [Соавт. Мулярчук И. Ф., Войтко И. И.].

411. Исследование некоторых алюмофосфатов состава $\text{MAl}(\text{HPO}_4)_2$ // Журн. неорг. химии. — 1979. — Т. XXIV. — Вып.

12. — С. 3221-3225. Список лит-ры: 12 назв. [Соавт. Болдог И. И., Попель П. П.].

412. Получение бесхлорных и бессерных удобрений при азотнокислой переработке апатитового концентрата // Хим. технология. — 1979. — №5. — С. 3, 4. Список лит-ры: 8 назв. [Соавт. Мулярчук И. Ф., Филлипова Ф. И.].

413. Chemie der Pseudohalogenide/ Von einem Autorenkollektiv unter Leitung von A.M. Golub und H. Kohler. — Berlin: VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, 1979. — 440 s. Bibliograph. — 2705.

414. Chemie der Pseudohalogenide/ Von einem Autorenkollektiv unter Leitung von A.M. Golub und H. Kohler. — Heidelberg, 1979. — 440 s. Bibliograph. — 2705.

1980

415. Способ получения покрытий на подложке. — Авт. свид. СССР. — Кл. C03 C 17/25, №789451. — Заявлено 13.11.78, №2693658. — Опубликовано 23.12.80 [Соавт. Кокозей В. Н., Чернова А. С. (Киевский университет)].

416. Смешанные алкоголяты переходных металлов в качестве гомогенных катализаторов окисления и способ их получения. — Авт. свид. СССР. — Кл. C07F 1/08, C07F 15/04, №720002. — Заявлено 13.06.77, №2495850. — Опубликовано 5.03.80 [Соавт. Кокозей В. Н.].

1981

417. Способ растворения сульфидов металлов. — Авт. свид. 677221, СССР. — Заявлено 21.12.76, №2432781/23-26. — Опубликовано в Б. И., 1981, №29. МКИ C01G 1/12 [Співавт. — Кокозей В. М., Павленко В. О.].

418. Химия псевдогалогенидов / Пер. с нем. — К.: Вища шк., 1981. — 360 с. Список лит-ры: 2858 назв. [Співавт. Келер Х., Скопенко В. В., Боланд Х., Лишко Т. П., Самойленко В. М., Цинцадзе Г. В.].

1986

419. Chemistry of Pseudohalides, ELSEVIER... — Amsterdam; Oxford; New-York; Tokyo. — 1986. — 479 с. [Співавт. — Скопенко В. В., Келер Х, та ін.].

1999

420. Д. І. Менделєєв і Україна // Хімія. Біологія. (газета для освітян), №39 (52), жовтень 1999 р. — С. 2.

421. Д. І. Менделєєв і хімія в Київському університеті в 60—90 рр. XIX ст. // Хімія. Біологія. (газета для освітян), №1 (13), січень 1999 р. — С. 1—2.

2003

422. Д. І. Менделєєв і Україна // Видатні хіміки. — К.: Редакції загальнопедагогічних газет (Бібліотека "Шкільного світу"), 2003. — С. 52—57.

2016

423. Неорганічна хімія. — Запоріжжя: Запорізький державний медичний університет, 2016. — 462 с. [Співавт. — Панасенко О. І., Андрійко О. О., Василега-Дерибас М. Д. та ін.].

2017

424. Неорганічна хімія (Хімія біогенних елементів). — Запоріжжя: Запорізький державний медичний університет, 2017. — 325 с. [Співавт. — Панасенко О. І., Андрійко О. О., Василега-Дерибас М. Д. та ін.].

ПЕРЕЛІК ТЕМ НАУКОВИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ
КАФЕДРИ НА 5-ТИ СТОРІНКАХ, ПЕРШІ 2 (НАВЕДЕНІ
ТУТ) МІСТЯТЬ ТЕМИ ЯКИМИ КЕРУВАВ ПРОФЕСОР
А. М. ГОЛУБ, НА ІНШИХ 3-Х — ТЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ,
ЯКИМИ КЕРУВАЛИ ІНШІ СЕМЕРО, НА ТОЙ ЧАС ДО-
ЦЕНТІВ КАФЕДРИ НЕОРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ

№	Назва роботи	Керівник	Виконавець
1.	Дослідження гідратації йони ванадату методом розчинності.	А.М. ГОЛУБ	
2.	Сполуки інертних елементів з фтором та ксиеном (огляд літератури).	" - "	
3.	Комплекси сполук на основі роданіду ванадію з гідроксином, піридином, тіосеочиноном.	" - "	
4.	Магнітні властивості комплексних сполук перехідних металів.	" - "	
5.	Синтез та властивості молібдатів. Y	" - "	Перепелюха О. ст. ІУ курсу
6.	Синтез та властивості вольфраматів. Y	" - "	Максим В. ст. ІУ курсу
7.	Викотракція роданідроокисніолиту йотру.	" - "	Білий Д. ст. ІІ курсу
8.	Роданідні сполуки мангану.	" - "	Сало М. ст. ІІ курсу
9.	Взаємодія $TiCl_4$ з KVO_3 у неводних розчинах.	" - "	
10.	Вивчення хроматів та ванадатів алюмінію та його аналогів.	" - "	Попель Н. ст. ІІІ курсу
11.	Нітрити перехідних металів четвертого періоду.	" - "	
12.	Вольфрамат самарію та європію.	" - "	
13.	Молібдати самарію та європію.	" - "	
14.	Вивчення солей одно- та тривалентного талію	" - "	Харитов С. ст. ІУ курсу
15.	Дослідження тіосульфатів хрому, лантану та деяких інших металів.	" - "	Попов ст. ІІ курсу
16.	Тригидратети перехідних металів 4-го періоду.	" - "	Ігуновський Б. ст. ІІ курсу
17.	Дослідження феритів рідкісно-земельних елементів як матеріалів квантової електроніки.	" - "	
18.	Синтез та оптичні дослідження координаційних сполук неодиму, самарію та європію з органічними лігандами тау акіноспартів.	" - "	

№	Назва роботи	Авторів	Виконавець
19.	Дослідження карбонатних комплексів титану, цирконію та гафнію у неводних розчинах.	А.М. ГОЛУБ	
20.	Нітриди цирконію та гафнію.	" - "	В. урупні ст. У. Куріш
21.	Одержання солей торію з слабкими неорганічними кислотами.	" - "	Добина Р. ст. ІІ курсу
22.	Синтез нітриду урану.	" - "	
23.	Відокремлення рідкісно-земельних елементів з апатиту при відносно стійкому його розкладі.	" - "	
24.	Методи переробки монацтової руди з метою одержання препаратів рідкісно-земельних елементів торію, а також фосфатних добрив.	" - "	
25.	Вилучення сполук титану з апатиту при азотно-кислотній його переробці.	" - "	
26.	Селекціонати лантану, церію, празеодиму та неодиму.	" - "	
27.	Синтез титанату ст. онцію з водних розчинів.	" - "	
28.	Синтез та вивчення розчинності у різних рідких нітратах амонію.	" - "	
29.	Екстракційно-розділення торію та рідкісно-земельних металів у присутності нітрат-, хлорид- та роданід- іонів.	" - "	
30.	Вивчення взаємодії нітрату заліза-3 з карбонатами лужних металів та амонію у водних розчинах.	" - "	
31.	Галати металів, їх синтез та властивості.	" - "	
32.	Дослідження взаємодії нітрату амонію з фосфатами амонію з метою одержання торію-носійських полімерних матеріалів.	" - "	
33.	Дослідження металобататів одис- та дисвалентних металів.	" - "	
34.	Вивчення селекційної здатності цинку та кадмію методом ІЧ-спектроскопії.	" - " Смоленко В.В.	
35.	Селекціонати знеадію-4.	" - "	

ДОКУМЕНТИ

У. С. Р. Р.

НАРОДНИЙ КОМІСАРІАТ ОСВІТИ

Свідоцтво

про закінчення неповної середньої школи (7 класів)

Пред'явник цього Документу Андрій Мамбік
(прізвище, ім'я та по-батькові)

що народився в квітні 1918 року, вступив до Замітанської
 школи Білопільського району, Київської області 1927 року
 й закінчив школу 1934 року.

Документ свідчить про таку успішність:

1. Рідна мова	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>
2. Література	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>
3. Математика	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>
4. Російська мова	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>
5. Іноземні мови	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>
6. Історія	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>
7. Суспільствознавство	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>
8. Фізика	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>
9. Хімія	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>
10. Біологія	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>
11. Географія	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>
12. Креслення та малювання	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>
13. Музичованні	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>
14. Фізкультура	<u>Дуже</u>	<u>добре</u>

Атестат за 7 класів.

Завдання II. Визначити коефіцієнт при x^2 в розкладі $(\sqrt{x} + \sqrt{x-1})^{26}$

Розв'язок. Введемо змінну, який буде по потужності змінювати змін. Введемо, що $T_{n,i} = C_n^i a^i x^{n-i}$. Замінивши цю потужність, одержимо: $T_{n,i} = C_{26}^i (\sqrt{x})^i (\sqrt{x-1})^{26-i}$. За числової потужності, щоб $(\sqrt{x})^i (\sqrt{x-1})^{26-i} = x^2$. Зведемо до спільного знаменника, то $x^{\frac{i}{2}} \cdot x^{\frac{26-i}{2}} = x^2$, то $\frac{i}{2} + \frac{26-i}{2} = 2$; $-3i + 52 - 2i = 4$.

Отже, $10 = 5i$, то $i = 2$.

Таким чином ми вивели, що імовірно член буде таким в біноміальній розкладі, то його коефіцієнт буде $C_{26}^2 = \frac{26 \cdot 25}{1 \cdot 2} = 13 \cdot 25 = 325$.

Завдання III Визначити: $(1+i)/(1-i)$.

Розв'язок. Заміняємо нам вираз так $\frac{1+i}{1-i}$. Помноживши чисельник на спрощення, тобто на $1+i$, одержимо: $\frac{(1+i)(1+i)}{(1-i)(1+i)} = \frac{1+2i-1}{1+1} = \frac{2i}{2} = i$. Отже $(1+i)/(1-i) = i$.

Завдання IV. Розв'язати рівняння: $x^4 + x^3 - 28x^2 + 20x + 48 = 0$

Розв'язок. Це розв'язати дане рівняння, користуючись методом Гаусса, розкладемо його лінійні частини на множники. Як знаходимо, що перший множник буде $x+1$. Розкладемо, маючи $x^4 + x^3 - 28x^2 + 20x + 48$ / $x+1$ = $x^3 - 28x + 48$. Таким чином маємо: $x^3 - 28x + 48$ розкласти це на множники; одержимо, що $x^3 - 28x + 48 = (x-2)(x^2 + 2x - 24)$. Отже всі корені даного рівняння матимуть вигляд:

$(x+1)(x-2)(x^2 + 2x - 24) = 0$, звідси $x+1=0$, то $x_1 = -1$; $x-2=0$, то $x_2 = 2$; $x^2 + 2x - 24 = 0$, то $x = \frac{-2 \pm \sqrt{4 + 96}}{2} = \frac{-2 \pm 10}{2}$, звідси $x_3 = 4$; $x_4 = -6$. Отже всі корені даного рівняння: $x_1 = -1$; $x_2 = 2$; $x_3 = 4$; $x_4 = -6$.

Тема роботи з геометрії р. Хл. Білоцерківської середньої школи Толуба Андрія.

Завдання I Обчислити об'єм та площу поверхню конуса, якщо твірний конуса нахилений до площини основи його під кутами $\alpha = 32^\circ 14' 20''$, а висота конуса дорівнює $H = 43,58$ см.

Розв'язок. Знайдемо об'єм конуса.

Відома, що $V = \frac{1}{3} \pi R^2 H$. Знаючи радіус, радіус основи конуса із А.250, і висоту $R = \frac{H}{\tan \alpha}$ і тому $V = \frac{1}{3} \pi R^2 H$.

Віставивши візані величини в формулу, одержимо: $V = \frac{1}{3} \pi \cdot 43,58^2 \cdot \tan^2 32^\circ 14' 20''$.

$$\begin{aligned} \text{Прийнявши: } \lg V &= \lg \pi + 3 \lg 43,58 - 2 \lg \tan 32^\circ 14' 20'' \\ &= 0,45715 + 3 \cdot 1,63929 - 2 \cdot 1,79572 = 0,47712 = \\ &= 5,41502 - 0,07675 = 5,33827, \text{ то } V = 217905 \text{ см}^3. \end{aligned}$$

Для знаходження повної поверхні конуса за формулою $S_n = \pi R(l+R)$ треба знайти твірний l . Із А.250 виходить, що $l = \frac{H}{\sin \alpha}$; і тому,

$$S_n = \pi R \left(\frac{H}{\sin \alpha} + \frac{H}{\tan \alpha} \right) = \frac{\pi R^2 \cos \alpha (\sec \alpha + 1)}{\sin^2 \alpha} \text{ або } 1 + \sec 2\alpha \cdot \frac{1}{\sin^2 \alpha},$$

$$\text{то } S_n = \frac{2\pi H^2 \sec \alpha \cdot \cos^2 \alpha}{\sin^4 \alpha} \cdot \frac{2 \cdot 5 \cdot 43,58^2 \cdot \cos 32^\circ 14' 20'' \cdot \cos^2 16^\circ 7' 10''}{\sin^4 32^\circ 14' 20''}.$$

$$\begin{aligned} \lg S_n &= \lg 2 + \lg \pi + 2 \lg 43,58 + \lg \cos 32^\circ 14' 20'' + 2 \lg \cos 16^\circ 7' 10'' \\ &= 2 \lg 5 + 32^\circ 14' 20'' = 0,30103 + 0,47715 + 2 \cdot 1,63929 + 7,92811 + 2 \cdot 7,77777 = \\ &= 2 \cdot 1,72203 = 0,30103 + 0,47715 + 3,27858 + 7,92823 + 7,55554 = \\ &= 16,54053 - 1,51702, \text{ то } S_n = 327356 \text{ см}^2. \end{aligned}$$

Завдання 11 Обчисли ти виміри прямо-
кутної паралелепіпеда, якщо довжини її
висотів, см 3:4:5, а об'єм паралелепіпеда
дорівнює 0,00162 м³.

Розв'язання. Коли виміри прямокутного
паралелепіпеда візнаються, то 3:4:5, то
їх вимір відповідно мають бути довжини 3x, 4x і 5x.
Ми візнаємо, що об'єм прямокутного паралелепіпе-
да $V = abc$. Коли $a = 3x$, $b = 4x$ і $c = 5x$, то
 $V = 3x \cdot 4x \cdot 5x = 60x^3$. За умовою $V = 0,00162$, то
 $60x^3 = 0,00162$ м³; $x^3 = \frac{0,00162}{60} = 0,000027$ м³.
А тому: $a = 3x = 3 \cdot 0,03 = 0,09$ м; $b = 4x = 4 \cdot 0,03 = 0,12$ м;
і $c = 5x = 5 \cdot 0,03 = 0,15$ м.

Таким чином знайшли, що виміри прямо-
кутного паралелепіпеда будуть: $a = 0,09$ м,
 $b = 0,12$ м і $c = 0,15$ м.

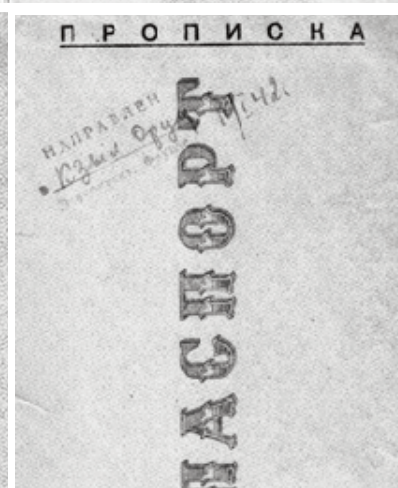
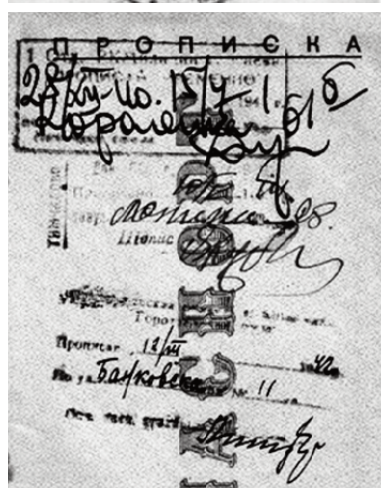
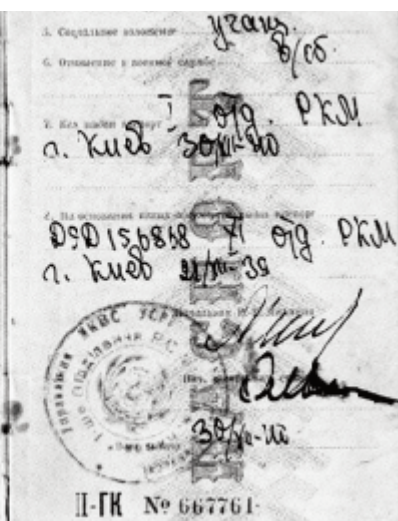
Відповідно С. П.

Випускна контрольна з геометрії.

 <p>М. П.</p>	<p>УРСР — ІНКО</p> <p>Київський Державний Університет</p>
	<p>СТУДЕНТСЬКИЙ КВИТОК № 32434</p> <p>Прізвище <u>Голуб</u></p> <p>Ім'я <u>Андрій</u></p> <p>По батькові <u>Миколайович</u></p> <p>Факультет <u>Хімічний І К</u></p> <p>Ректор університету <u>М. Рибинський</u></p> <p>Квиток дійсний до <u>1 лютого 1938</u></p> <p>Дата видачі квитка <u>25 вересня 1937</u></p>

Студентський квиток Андрія ГОЛУБА.

Характер

Паспортні відмітки.

ПОЛЕВАЯ ПОТТА
№ 40248

7 апреля 1945 г.
№ 180

УДОСТОВЕРЕНИЕ

Выдано сержанту Болуб Андрею
Матвеевичу в том, что он состоит с 15
марта 1940 г. на военной службе
в Красной Армии

Удостоверение выдано на получение установленных законода-
тельством Союза ССР для военнослужащих и их семей льгот по
налогам, госпоставкам и других, если семья (хозяйство) тов.
Болуб отвечает условиям, которые по дейст-
вующему законодательству даны право на получение этих льгот.
Удостоверение действительное по сентября 1945 г.

Начальник Штаба и Штабс-капитан 40248
сержант Болуб Андрей

Посвідчення військовослужбовця.

Выписка из зачетной ведомости

(без данных по дисциплинам)

Тов. Болуб Андрей Матвеевич во время пребывания в Киевском Госу-
печеском Университете им. Т. Г. Шевченко сдал следующие дисциплины:

1. Физика	сдана
2. Высшая математика	сдана
3. Техническая механика	сдана
4. Техническая физика	сдана
5. Математический анализ	сдана
6. Основы электротехники	сдана
7. Основы электротехники	сдана
8. Основы электротехники	сдана
9. Специальная физика	сдана
10. Специальная физика	сдана
11. Специальная физика	сдана
12. Специальная физика	сдана
13. Специальная физика	сдана
14. Специальная физика	сдана
15. Специальная физика	сдана
16. Специальная физика	сдана
17. _____	_____
18. _____	_____
19. _____	_____
20. _____	_____

Витяг із залікової відомості.

ДИПЛОМ

№ 721269

Пред'явник цього тов. *Толуб*
Андрій Матвійович
в 1937 р. вступив... і в 1942 р. закінчив
повний курс *хімічного* ф-ту
Відданого Українського
Державного Університету
по спеціальності *неорганічна*
хімія

... і рішенням
Державної Екзаменаційної Комісії
від 19... р. присвоєна

кваліфікація *хіміка*
На основі розкр. *СНК СРСР*
виз. 3/2-1941р. 10040
Голова Державної
Екзаменаційної Комісії

Місце
печатки

Директор *Міхалюк*
Секретар *Синько*

Місто *Київ* 1946 р.

Реєстраційний № *2244*

Український інст.

Диплом про закінчення Київського університету.

Х А Р А К Т Е Р И С Т И К А

выпускника химического факультета Об'единенного Украинского Государственного Университета ГОЛУБ Андрей Петрович.

Тов. Голуб А.А. родился в 1918 году, в семье рабочего, в г. Дзержинск-Черкасов, Киевская обл., Украина. Окончил среднюю школу тов. Голуб поступил в Киевский Государственный Университет им. Т.Г. Шевченко. За время учебы в Университете тов. Голуб проявил себя отличником учебы. Так Иван Комарова был активным участником комсомольской общественной работы /был номсегом группы и агитатором курса/. Тов. Голуб может быть использован на преподавательской работе в средних и высших учебных заведениях, а также на производстве химической промышленности.

З.М.С. Доктора С.И. /Знамен /Розовков /-

Декан факультета /Отмечен /доцент Давидов /

Характеристика випускника хімічного факультету.

СРСР

РЕСПУБЛИКА УКРАЇНА	МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
архивный лист исполня	Киевский Государственный Университет им. Т. Г. Шевченко

г. Киев, Владимирская, 60.
телефон № 4-14-26; 4-62-22
№ 107 /30.1.44

СПРАВКА
- - - - -

Выдана тов. ГОЛУБУ А.М. в том, что он выдержал вступительные экзамены в аспирантуру при Киевском Государственном Университете им. Т.Г. Шевченко и сдал реферат на тему : "Электрохимические методы анализа".

Проректор по в/ч /Марков / Марков А.П. /

Секретарь /Иванов / /Докладская /

"Двері" в аспірантуру.

Товариство для поширення політичних та наукових знань
Української РСР

ЗАПОРІЗЬКЕ ОБЛАСНЕ ВІДДІЛЕННЯ

ПУТІВКА № 154

Обласне відділення Товариства для поширення політичних та наукових знань УРСР командирує Кандидат Хімічних наук Голуб Андрій Мовчов

(імені, прізвище, ім'я та по батькові)

в Мелитопольське
лектора)

місце, районне відділення Товариства для читання лекцій на теми:

"Розкип лавани в якій використано"

"Гіпс в конюшарні абилий"

"Гіпс на озере Голубів"

"Беріорський закон Мичула"

Творче відрядження на Запоріжжя...

Виписка

из приказа № 269 по ПП

§ 3

Назначить профессора Голуба Андрея Мовчовича научным руководителем аспирантки кафедры неорганической химии химического факультета Ц.А.Скляганина совместно с проф. Н.И.Пирскалова с I/II сего года.

Основание: ходатайство заведующего кафедрой и заведующего отделом аспирантуры.

Проректор, профессор С.Хоренадзе

9/II-73 г.

... і в братню Грузію.

СВІДЕТЕЛЬСТВО О СМЕРТИ
СВІДОЦТВО ПРО СМЕРТЬ

Гражданин (ка)
Громадянин(ка)

Голуб
Андрей Матвеевич

умер (за)
помер (за)

11 апреля 1974
Тринадцатая девятая сорок четвертого сорока
(цифрами и прописью — цифрами и прописью)

в возрасте 58 лет, о чем в книге регистрации актов о смерти
указано, про что в книге регистрации актов о смерти

1974 года 12 апреля Москва 12
року місяця міста числа

приведена запись № 551

причина смерти Пневмококковая

причина смерти бериллез

Место смерти: город, поселок Киев

Место смерти: село, поселок

район

район

область, край

область, край

республика

республика

Место регистрации

Место регистрации

Лехицкий ЗАГС

наименование и местонахождение органа ЗАГС

Дата выдачи 12 апреля 1974

Дата выдачи

Заведующий отделом (бюро)

начальник отдела гражданского состояния

Заведующий отделом (бюро)

начальник отдела гражданского состояния

1-БК № 460449

Діагноз у Свідостві про смерть (дякуючи сміливо-правдивому медексперту Олександрівської (тоді Жовтневої) лікарні) свідчить про отруєння сполуками берилію, що наштовхує на думку про дотичність сумнозвісної "контори" (КДБ) до смерті професора, який своєю діяльністю як патріот незалежної України був більмом на оці партійних пропагандистів і бажання знешкодити його завжди було на порядку денному спецслужб. Зробити це традиційно-офіційними методами було важко, оскільки в правому полі неможливо було знайти порушення, — професор Голуб у своїй аргументації спирався на роботи класиків марксизму-ленізму (які чудово знав), також зачіпати професора було для них іміджево збитково, враховуючи його міжнародну популярність. Тому, за своєю ітською традицією, почерпнули метод вбивства з книжок жертви, де описано і підкреслено підступну отруйність сполук берилію і важку діагностованість хронічного отруєння.

Самоотруєння або отруєння за необережністю слід відкинути безсумнівно: по-перше, тому, що дослідження похідних берилію не проводилось ним та його учнями, по-друге, професор відрізнявся виключною ретельністю проведення дослідів з урахуванням усіх застережень техніки безпеки і якості здійснення лабораторних експериментів (про що не раз згадувалось на сторінках цієї книги) і, досліджуючи хімію найотруйніших речовин (навіть більш отруйних аніж берилієві сполуки) самотійно і разом зі студентами жодного нещасного випадку пов'язаного з отруєнням в лабораторіях кафедри не було. А серед отрут, які інтенсивно досліджувались, були сполуки талію (один з найотруйніших елементів), сумновідомого меркурію-ртуті, а серед досліджуваних лігандів широко використовувались ціаніди (похідні синильної кислоти і ціаніду калію), селеноціанати тощо, які при попаданні в організм, як відомо, здатні викликати моментальну смерть або, як невеликі кількості сполук талію або меркурію, при попаданні в організм і накопиченні в ньому, викликати важкі смертельні захворювання. Однак жодного такого випадку і з дослідниками, і зі студентами не відбулося. Висновок напрашується сам.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
01033 м.Київ, вул. Володимирська, 64

00002922
KYIV NATIONAL
TARAS SHEVCHENKO
UNIVERSITY
64, Volodymyrska st. Kyiv, Ukraine 01033

тел. для довідок 234-12-88, тел./факс 220-83-91
Операційна управління НБУ код 20055032 МФО 300001
рахунок 35131300103 реєстраційний рахунок 07063285404001

№ 037/473
на від 02.12.2003

До Білоцерківської міської державної адміністрації

Київський національний університет імені Тараса Шевченка підтримує ініціативу жителів м. Біла Церква щодо перейменування вулиці Ставищанської на вулицю Професора Андрія Голуба на честь видатного українського хіміка-неорганіка, великого патріота незалежної Української держави, незламного поборника української мови, творця української хімічної термінології доктора хімічних наук, професора, завідувача кафедри нескінченної хімії Київського національного університету, лауреата Державної премії України Голуба Андрія Матвійовича, урджденця м. Білої Церкви (с.Заріччя, вул.Українська 29 – тепер райою міста Б.Церква). Саме по цій вулиці майбутній вчений ходив до школи (нині середня школа №13) на якій розміщено меморіальну дошку проф.А.М.Голуба.

Тим більше у цьому році виповнилось 85 років з дня народження видатного українця і в ознаменування цього славного ювілею, який відзначали хіміки не тільки України, а також Грузії, Молдови, Росії на ювілейних Голубівських читаннях, було б доцільно увіковічнити пам'ять видатного білоцерківчанина у назві вулиці на рідному Заріччі.

В.В.Скопенко

Електронна адреса: office@univ.kiev.ua; Internet: http://www.univ.kiev.ua

В камере при Бело-
городском монастыре
по переписи по
дому Ставлянского
на имя Федора украин-
ского воеводы 1. М. Телуца

[illegible]

Вулиця Ставищанська так і залишилася Ставищанською, але перейменували (декомунізували) іншу вулицю. І тепер на Заріччі, районі Білої Церкви, вулиця Степана Бандери повільно переходить у вулицю Професора Андрія Голуба, від якої ще й відходять у бік річки Росі 1-й та 2-й провулки Професора Андрія Голуба.

ЛИСТИ

Institut für anorganische Chemie
der Bergakademie Freiberg
Chemisches Institut Dr. R. Schrader

Freiberg (Sachsl.) 31. Dez. 1960
Lehrstuhl für anorganische Chemie
Fakultät III
Fernschreiber: 09720

Schr/Pr

Herrn Dozent
Er. A. M. Golub
K i e v / UdSSR
Uliza Wladimirskaja 60
Schewtschenko-Universität

Sehr geehrter Herr Kollege!

Zunächst möchte ich Ihnen und Ihren Mitarbeitern für das Jahr 1961 alles Gute wünschen, volle Gesundheit, Schaffenskraft und viel Erfolg in der Arbeit.

Was unsere geplante Zusammenarbeit betrifft, so werden wir voraussichtlich wegen Mangel an Mitarbeitern die Frage der Kobaltgewinnung zur Zeit nicht bearbeiten. Wir behalten die Sache aber im Auge und hoffen, in etwa 2 Jahren diese Arbeit aufnehmen zu können. Im Augenblick sind wir an der Frage der Kobalt-Nickel-Fällung im sauren Gebiet stecken geblieben, wobei wir vor allem die komplizierte Frage des Bodenkörpers genauer untersuchen.

Ich schlage deshalb vor, daß wir die geplante Zusammenarbeit etwas verschieben und uns später über eine sinnvolle Arbeitsteilung unterhalten, sofern Sie noch Interesse an diesem Fragenkomplex haben.

Ich verbleibe mit besten Grüßen und Glückauf

Ihr

Prof. Dr. R. Schrader

Дорогой и глубокоуважаемый друг
Андрей Матвеевич!

Я получил Вашу удивительную книгу и ввиду за ней письма с неожиданным поздравлением. Я от всего сердца поздравляю Вас с такой замечательной книгой и с Новым годом и от всего сердца желаю Вам здоровья, личного счастья и еще больших успехов на благо и на прославление Украинской науки. Ваша книга мне настолько понравилась, что мой первый порыв был — известить ее на латвийский язык. Но груз слишком тяжел у меня составил некоторое отрезвление и любви не потому, что я разочаровался в Вашей книге или нашел в ней недостатки. Совершенно нет. Ваша книга замечательная, я нашел в ней уже себя много нового. Помню много в Вашей книге очень привлекательно даже для очень опытного химика, в особенности то, что в одно и то же время Вы отразили самые новейшие достижения морской химии. В частности для себя я нашел много любопытного и известного мне фактов и много

решаю даних. Об этом можно было
бы написать много страниц, но думаю
что буду лучше если я в дальней-
шем обращусь к Вам за консульта-
циями по конкретным вопросам. Иск-
но мне очень понравилось так что
то, что Вы не работаете через
"русской рукой", как это обычно бывает
и мне.

После вы же так и передумал пере-
водить Вашу книгу. Дело в том, что
такой роду книги, как мне ка-
жется, нужно написать для данного
языка. Конечно, например, первая часть
така о истории ~~на~~ латвийской
коммунистической партии была написана,
конечно, когда. Кроме того в процессе
создания книги сейчас большое количество
уважат на разработку многих вопро-
сов коммунистической и систематизации. Вид
так и ряд других аналогичных вопро-
сов покажутся моему мнению непереводимы.
И, думаю что Вам в то же время
покажется насколько она мне дейст-
вительно понравилась.

Я надеюсь, что мы будем поддерживать
ваше более тесное сотрудничество и
это было радостно.

Буду рад быть Вам полезным в
будущем

12.1.61.

Ваш Ю. Банковски

Дорогий мій

АНДРІЮ!

З великим святом тебе, святом
українського народу, днем народ-
ження Т.Г.Шевченка.

ПРИСЯГА

"На нашій славній Україні"
..... землі.

Мій брате, друже, побратиме,
Великий, славний Полуботку,
У цю урочисту хвилину
Я присягаюся тобі.

Все, що в мене є і те що
душу й серце я віддам,
Великій справі України,
Моему рідному народу,
Усе, щоб він не побажав.

Ми ще нічого не зробили,
Лише дратували вовків,
.....

Тоді

візьму в пгаву руку кришталь
в радісний час цього року,
Підйму за свій нарід,
Моє життя й тебе пророку!

Фото Я. К. Горбачьова
Л. Ф. 06418, 1961, 3. 299, Т. 185 000
Ф. 3. 299, Т. 185 000
Ф. 3. 299, Т. 185 000
Ф. 3. 299, Т. 185 000

1961 г.

суде

Т. Г. Шевченко
to T. G. Shevchenko
Kiev, Monastery of T. Shevchenko
Kiev, Monastery of T. Shevchenko
Kiev, T. G. Shevchenko-Denkmal

Листівка від Василя ЛОБКА.

Трудоголоватий Андрей Матвеевич!

Сожалею Вашей просьбе, Вам доклад
о русской номенклатуре в неорганической химии
включен в программу совещания по
номенклатуре неорганических соединений.

Совещание состоится 5-6 июня с.г. в Москве
в аудитории ИОНХ АН СССР (Ленинский проспект 31).

В связи с тем, что материалы совещания
предполагается издать, желательно иметь
текут Вашу доклад в письменном виде
(подготовленном для печати).

Совещание будет посвящено критике существующей
номенклатуры и рассмотрению проекта
новой номенклатуры неорганических соединений.
Презентацию новой номенклатуры до начала
совещания, вероятно, выслать не смогу.

С уважением

ор.комитета:

Д. Жуков

19/VI 1962г.

24.6.62

Глубокоуважаемый

Андрей Матвеевич!

Ваше письмо из Донецка я получил со отъездом заветомас, т.к. Вы в командировке в Москве.

Отвечаю на Ваши вопросы:

1. Аня меня не имеет особого интереса. Вопрос о том на каком я буду кафедре работать из моих курсов (менюишние):

"Спросы Висесты" и "Кинематографический анализ". Вопрос о том на какой кафедре удобнее провести эти курсы я представляю решение вконец и в этом отношении целиком полагаю на Вас. В Вашем письме я не нашел прямого приглашения работать на кафед, организации жизни (не было таких сведений и в предыдущих письмах).

За косвенные приглашения работы на Вашей кафедре я принимаю.

2. Ваше письмо о спорте и химии. Если свет в координационных сведениях из меня, кто-то, интересно, но мне.

не хотів "попушувати" на історичній
ауді "Хімія кохання" "содина" "
ми знаємо в кожному місті до
дублювати. В світлі з тим і
содина "Координаційні содини" "содина"
Луги, хімія, "Хімія" "содина" в к.с.
го с об'єктивними чинниками: історичні
дублювати с аудіо "Хімія" кохання.
содина.

Дякую Вам все найкраще

С увіщанем Кілії мнї

Лист від професора К. ЯЦИМИРСЬКОГО, тоді ще з Іваново.

"Було кохання в Україні ре-
волюція гармати"... тоді?
Тому що був перек - кохання
козак чинів робити перек ...
а для перек була сестра.
Українська сестра була ви-
сокої якості і виробляла у
значній кількості. Може
сказати, що українське насе-
лення було стихійним
хіміками - емпіриками,
крім. так, як і тепер
- коли виробляють
самостійно ...

Лист від патріота-побратима (автора не встановлено).

SEVENTH INTERNATIONAL CONFERENCE ON COORDINATION CHEMISTRY

STOCKHOLM JUNE 24-28 1962

• UPPSALA JUNE 29 1962

President: HUGO THEORELL

Executive Committee:

LARS GUNNAR SILLÉN (Chairman)

GÖRAN CARLSSON (Secretary)

DAVID DESSON

INGVAR LINQVIST

BO MALMSTRÖM

Dr I M Golub

Chimicheskiy institut Gosul

Universiteta

Kiev

Rysland

SPONSORS:

Swedish Government

IUPAC

Swedish Chemical Society

ADDRESS:

7th ICCC

Box 9026

Stockholm 9

Sweden

L

Stockholm

Dear Colleague,

The 7th International Conference on Coordination Chemistry will be held in Sweden, June 25-29, 1962, as described in the enclosed first circular.

In order to have represented good research groups from all countries, while limiting the number of participants (400-500), we have decided first to ask one or two active scientists in each locality to assist us in selecting participants. You will find enclosed a list of those coordination chemists in your country to whom we have written. We may have overlooked important individuals or research groups of whom you know and would be grateful for your help in telling us of them and bringing the enclosed first circular to their notice.

It would help us very much in planning the conference if you would please complete the attached answer sheet and return it at your earliest convenience, to the address indicated.

Thanks in advance for your kind help.

Sincerely yours,

Hugo Theorell *Lars Gunnar Sillén* *Göran Carlsson*
Hugo Theorell Lars Gunnar Sillén Göran Carlsson

Академик

Александр Абрамович

Гринберг

Ленинград, Загородный, 49
Технологический институт
им. Ленского

Глубоко уважаемый Андрей Иванович!

Большое спасибо Вам за любезное приглашение.

Учитывая крайнюю степень занятости, в
настоящий момент еще затрудняюсь ответить
на Ваш вопрос, когда в июле приехать в Киев
для проведения лекции. Наряду с этим, мне
хотелось бы упомянуть, что на ряде о
проведении курса химии химических
соединений в специализированном
или же о проведении лекции по какому-
либо разделу этого курса в зависимости
от лекции, интересны Вам или
каким-нибудь другим предметам
по получении от Вас ответа, я надеюсь
высказать Ваше мнение, а также в Киев,
который, будучи для меня очень
приятен

Уважающий Вас А. Гринберг

25/хб27

MARTIN-LUTHER-UNIVERSITÄT HALLE-WITTENBERG

Sektion Chemie
Doz. Dr. sc. H. Köhler

Martin-Luther-Universität, 402 Halle

Herrn Prof. Dr. A. M. Golub
Lehrst. f. Anorg. Chemie
der Universität Kiew
Kiew, 60', UdSSR
Wladimirskaja 64

402 Halle (Saale), 22.11.1964
Weinbergweg

Sehr geehrter Herr Prof. Golub!

Nachdem ich Anfang letzter Woche das Nitrit-Kapitel an Sie abgeschickt habe, ist Mitte der Woche auch das mir durch Kollegen Böhlend übermittelte Azid-Kapitel an Sie abgegangen. Herr Böhlend hat erhebliche Veränderungen vorgenommen, insbesondere sehr sorgfältig die neueste Literatur der beiden letzten Jahre eingearbeitet; es wäre daher schön, da wenn diese neueste Fassung auch der russisch-sprachigen Version zugrunde gelegt werden könnte!

Heute habe ich auch Ihren Brief vom 6.11. erhalten. Herzlichen Dank dafür! Die Korrekturen der Autoren werde ich berücksichtigen und auch dem Verlag mitteilen. Hinsichtlich des Titelblattes scheinen nach Rücksprache mit dem Verlag zwei Varianten denkbar. Die erste, nach Verlagsmeinung optisch ungünstige mit allen Autoren auf dem Titel und Kapitelüberschriften ohne Autorengaben; die zweite Variante, für die der Verlag plädiert, sollte auf dem Titelblatt nur Ihren oder unser beider Namen als Herausgeber oder unter Zusatz "unter Redaktion von" ~~einsetzen~~, in diesen Falle müßte, in den Kapitelüberschriften die Autorennamen, vielleicht unter Hinzufügung von Stadt und Institution eingefügt werden.

Sollten Sie noch wesentliche Veränderungenwünsche zu den Kapiteln haben, die in der deutschen Fassung in Ihrer Hand sind, teilen Sie mir das bitte bis Mitte Dezember mit, da ich dann die ersten Kapitel dem Verlag in Berlin abgebe. Zum Schluß noch eine Bitte: In technischen Bereich sind hier die Abbildungen für Kapitel 9 Nitro-Verlorenz-gegangen. Es handelt sich im wesentlichen um die Wiedergabe von IR-Spektren. Bitte schicken Sie mir diese noch einmal, damit ich sie dem Kapitel beifügen kann?

Herzliche Grüße für heute auch an die Kollegen des

X Lehrstuhls

Ihr

Helmut Kell

Лист від проф. Г. Келлера з Галле, Німеччина, результатом започаткованої кооперації стала монографія "Хімія псевдогалогенідів" ("Chemie der Pseudohalogenides").

Впервые в столетней истории украинского народа, 25 декабря 1917 года на Всеукраинском съезде рабочих, крестьянских и солдатских депутатов в Харькове была провозглашена народная власть: украинский народ первый в бывшей Российской империи ^{до 1917 года} провозгласил независимую Украину, названную Карлом Марксом и Владимиром Лениным.

Сразу же после установления народной власти партия Ленина начала осущестлять огромную работу в деле развития украинской, национальной по форме и социалистической по содержанию, культуры. В начальных, средних и высших школах, на курсах детей и молодежи начали обучаться на своем родном языке. Миллионами тиражами были издааны провозглашения классиков марксизма-ленинизма, сочинения украинских писателей, переводы лучшего, созданного в русской и мировой культуре. Было издано большое количество учебников и пособий для средних специальных и высших школ на языке Левченко-Остроградского-Заболотного-Дрия Воробого - Богомольца - Погребни - Рильского-Корнейчука. Это процесс интенсивно продолжался до тридцатых годов. Антиленинские и фракционные /Молотов-Наганович-Маленков и другие/ причинили очень большой вред культурам братских народов Страны Советов, в том числе и украинскому, призывая ^{на} антиленинские свои дела именем великого Ленина. Следствием этого является то, что число учащихся на украинском языке сократилось, лишь за последний год уменьшилось число школ с украинским языком преподавания на шестьдесят семь. Называвшаяся раньше книга для первого класса "Родина моя", теперь именуется глухо "Читанков" /"Родина моя" осталась лишь на русском языке и для русских, и для украинских школ/. В ремесленных училищах, в средних специальных школах и институтах, как правило, за редким ~~исключением~~ ^{исключением} украинский язык игнорируется. В 1958 году, в результате антиленинской линии молотовцев-маленковцев, в крупных городах Украины на украинском языке обучалось лишь двадцать один процент детей. Во Львове, Вилниче, Ровно в школах украинский язык ~~был~~ ^{преподавался} в меньшей степени, чем русский: в школах с украинским языком преподавания обучалось менее половины детей, а в самом Киеве - лишь 25% обучалось на украинском. По сравнению с Закарпатьем, Прибалтикой на Украине значительно меньше тиражи на душу населения на украинском языке. К примеру, в Эстонии за десять лет выдано сорок миллионов книг на эстонском языке - это на 1 млн. 196 тыс. населения. Партийная газета "Рахва хилль" там выходит тиражом в 105-109 тысяч, в 1959 году томик произведений Ивана Франко издан тридцатитысячной тиражом. На Украине же, на сорок два миллиона населения, негосподствующей русской, украинской и французской писательницы Марко Вовчок издан тиражом в 17 000 /в Чехии - 14 000/. В издательстве Киевского университета книга о

международном звучании творчества Гаваса Левченка опубликована
миллионами тиражом в пятьсот экземпляров.

Поиске разгрома антидемократических фракционеров в 1957 году имелись одиозные, благодаря неустанной деятельности женщины Людмилы А. Давыдовой, преодолели силы инерции, надписанные культуры в Стране Советов успешно развиваются дальше. Об этом свидетельствуют и обширный список произведений литературы и искусства на национальных республиках, выдвинутый на экономии Ленинской премии. Производите широко обширные деятели русской и других культур способствуют упрочению братских дружеских связей между народами СССР.

В этой связи хотелось бы обратить внимание на недостаточную пока подготовку к ознаменованию СТОЛЕТИЯ СО ДНЯ СМЕРТИ Тараса ШЕВЧЕНКО/10 марта 1861 - 1961/. Хотелось бы с достоинством выдвигать поэта-революционера и академика живописи разноком отметить эту дату по линии Всемирного Совета Мира. Не следует откладывать этого на 1964 год/150-летие рождения Кобзаря/, ибо в сентябре 1964 года - с о г о л е т и е рождения Михаила Копринского, возможного претендента на международный звездей. Вот бы в столице немецкой пруссии, на родине Гете и Шиллера, соорудить монумент Белченко, а над Днепром, в столице Украинской ССР - памятник немецким гениям слова - Гете и Шиллеру/конны наметника, который стоит в Веймаре/. Кстати в Веймаре уже установлены памятники гениям славянских культур - Пушкину и Миклукевичу.

Ко дню столетия со дня смерти великого Кобсари армян овеществлением осуществления женской надкамерной колонии был бы переход на украинский язык в университетах, институтах, средних специальных школах, ремесленных училищах, учреждениях на территории Украинской ССР. После разгрома колотовцев-маковцовцев уже начали некоторые мероприятия; издали математический, физический, химические сельскохозяйственных, медицинский словари. Академия наук УССР не дает недостаточную энциклопедию, готовит большой словарь технической терминологии. Во Львовском имени Ивана Франко и Киевском имени Тараса Шевченко более 50% дисциплины преподаются на украинском языке. Отрадно видеть как много делается то, что известно у нас, русский же прохождение зав. кафедрой аналитической геометрии проф. Богдан Вукреша 6 сентября 1959 года омыслил столетие со дня своего рождения /, лауреат Сталинский премии, академик-химик Андрей Якимович и другие члены лекции на украинском языке.

Медико-биологический институт Кобсаря сугубо специализирован, поэтому учебники для него изданы, борются за мир во всем мире.

1. В. Т. Лавров
 М. П. Павлов - инженер
 В. П. Павлов - инженер
 А. П. Павлов - инженер

ельмишановний

Андрію Матвійовичу!

У зв'язку з завершенням наукової підготовки і вибання Української Радянської Енциклопедії Головна редакція Української Радянської Енциклопедії АН УРСР з глибокою подякою відзначає Вашу плідну участь у створенні першої багатотомної енциклопедії українського народу.

Бажаємо Вам *перших* успіхів.

Головний редактор
Української Радянської
Енциклопедії
академік АН УРСР

[Signature]
М. БАЖАН

Відповідальний секретар
Головної редакції
Української Радянської
Енциклопедії

[Signature]
В. ТЕРЛЕЦЬКИЙ

Лютий 1966 р.

Greifswald, den 8.5.56

Herrn

Prof. A.M.Golub

Staatliche Universität T.G.Schewtschenko

(Chem. Fakultät)

Kiew UdSSR

Sehr geehrter Herr Professor!

Für den Aufenthalt an Ihrem Institut und Ihre große Gastfreundschaft möchte ich Ihnen vielmals danken. Es war sehr interessant, Ihre Forschungsrichtungen und Ausbildungseinrichtungen bei Ihnen kennenzulernen.

Dank Ihrer Initiative waren auch zahlreiche Besuche in anderen Instituten möglich, so daß ich desgleichen den Herren Professoren Polipenko und Jasimirski sowie den zahlreichen Mitarbeitern zu tiefem Dank verpflichtet bin.

Zahlreiche persönliche Kontakte konnten neu geknüpft werden. Kiev, seine Menschen und wissenschaftlichen Einrichtungen an Universität und Akademie werden mir immer in guter Erinnerung bleiben!

Mit vorzüglicher Hochachtung

Ihr ergebener

K. Gustav.

Лист від Dr. Gustav, E.-M.-A.-Universitat, Inst. f. Anorg. Chemie,
DDR-22 Greifswald.

Глубокоуважаемый и дорогой
Андрей Мамлеев!

В 31 октября я приехал в Ханой.
Сразу я Вам пишу.

На дороге было хорошо, мы ака-
лились в Пекине на 3 дня. На
Ханойском вокзале моя мама меня
встретила, она здорова. Сейчас
же в Ханой спокойно, весело
и жарко, а у Вас уже снег.

Я показал диссертацию и неко-
торые документы министру Минис-
терств высшего и среднего специаль-
ного образования. Завтра я буду
получать решение на тему, а
где работать пока не знаю либо
в университете либо в институте
химии при государственной наукой
и технической комиссии.

Шлю я билет, он еще не

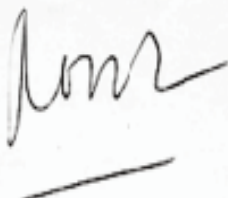
принимать работу.

Андрею Мамбур ! Вы передайте мой привет всем членам кафедры от родины. Приветствую Вас за большое внимание и заботу.

Желаю Вам больших успехов в работе, крепкого крепкого здоровья, много счастья в жизни.

Всегда Вас

В. Ондант.

Ханой 2 / XI . 1988 г.

Лист від доцента Ау Ван ЛОНГА (Ханой, В'єтнам).

Дорогий Андрію
Майвільовичу!

Вислухайте будь ласка
предявника м'єї займекки

Міценка Івана, і коли
є змога, допоможіть йому.

Це Іванко прекрасна людина.

Давно Ви вже були
в мене. Прощу заздів, і
багато побачете і послухаете
мудрову музику і пісні

щиро Ваш
Уман Точар.

Милий Андрію
Мамвійовичу!

Від щирого серця Вітаю
і поздоровляю Вас зі
славним Вашим 50-
річчям! Щоб доля
Ваша квітла барвінком
і калиною, щоб були
здорові як Дуб а працюю-
вці як бджола.
„Многі многі літа Вам“
Щиро Ваш Точер Іван
квіт 18 XI 68.

А.М. ГОЛУБУ
В день його 50-річчя
присвячується

**Не будем ми співати оду,
В святі не будем Вас писать,—
Про Вашу працю для народу
В кількох рядках не розказать.**

**Відомі нам заслуги Ваші
Життя, що повне бурь і гроз;
Ми чули, як було Вам важко,
Як воювати довелося.**

**Як наш теперішній учитель
Тоді ще молодий солдат—
Солдат радянський, визволитель,—
Фашистів був на трьох фронтах,**

**Як потім десь аж у Китаї,
На Сході Дальнім воював,
Як був проклятих самураїв,
Цортам пощади не давав.**

**З війни майором повернувся
У Київ, в Університет,
На рідний факультет, той самий,
Де був ще до війни студент.**

Тепер на ниві на хімічній
Професор Голуб - ветеран
На кафедрі неорганічній
Завзятий, мужній капітан.

Прожито вже півсотні років
Та тільки ніколи старіть,
Коли в житті завжди неспокій
Коли гаряча кров кипить.

Андрій Матвійович, шановний !
В цей день, коли Вам п'ятдесят,
Дозвольте щастя і здоров'я,
Успіхів в праці побажать.

Хай слава про Вас лунає по світу:
„ Професору Голубу - многая літа ! “

Студенти І курсу 1968 року

THE ROYAL INSTITUTE OF TECHNOLOGY (KTH)

Department of Inorganic Chemistry

Professor Lars Gunnar Sillén

Stockholm, November 18 1969

Professor I. M. Golub
Chimfak, Gesuniversitet
ul. Vladimirskaja 64
KIEV 17, Ukraine 8338

Dear Andrej Matveevič,

Thank you very much for sending me part I of your book on General and Inorganic Chemistry. It was interesting to see how you have arranged the matter for the university students, and I would appreciate very much if you could also, in due time, let me have part II. It was also good to get some training in reading Ukrainian.

We have just completed supplementary tables of Stability Constants for the period 1964-1968, and I have noticed that you have been working hard as ever.

By separate mail I am sending you a list of papers from this department, and a few of more general interest. If you wish me to send you any others, please let me know the numbers (such as T 187). If there is anything else I can do for you, please let me know.

Kind regards, also to Konstantin Borisovič.

Cordially

Lars Gunnar Sillén
Lars Gunnar Sillén,
Lars Šekarovič

Postal address:
Inorganic Chemistry
STOCKHOLM 70
Sweden

Telephone:
(Stockholm) 08-33 41 20 ext. 314

Cable address:
Technology

11 мая 1971г.

г. Симферополь

Оценочная оценка

Андрей Матвеевич!

Я очень признателен Вам за 2-ю часть Вашего учебника, подаренную мне. Я несколько задержался с ответом, так как хотел предварительно проконсультировать Вашу книгу. Впечатление она оставляет самое хорошее. Можно позабыть Вашу учению самого сложного материала изложить в форме, доступной даже студенту-первокурснику, но в то же время без скучения наукозности. Четкость изложения, строгая логическая связь отдельных тем и разделов, продуманная номенклатура (помню Ваши доклады по этому вопросу) выгодно отличают Ваш учебник от многих аналогичных курсов. Фактический материал весьма обильен, но он так удобно скомпонован, что не кажется громоздким, непосильным (жи, кстати, грешит учебник Некрасова). Велика удача раздела, посвященного проблемам комплексирования, химии лантаноидов и актиноидов.

Андрей Матвеевич, не стоило ли в главе «Введение» обобщить хотя бы кратко остановиться на ряде особенностей металлов в растворах (окислитель, восстановитель и др.)? Брантика показывает, что студентам трудно, ознакомившись с рядом напряжений в водных растворах, абстрагировать его и попытаться применить там, где он не имеет сил.

А каковы перспективы периодического курса на русском языке? Хотелось бы, чтобы Ваш двухтомник стал доступным возможно более широкому аудитории.

Еще раз благодарю за внимание

Искренне уважающий Вас

Ю. Гюннер

Лист професора Е. ГЮННЕРА, завідуючого кафедрою загальної хімії Сімферопольського університету.

UNIVERSITY OF SOUTH FLORIDA

TAMPA • ST. PETERSBURG

DEPARTMENT OF CHEMISTRY
TAMPA, FLORIDA 33620

813: 914-2571

June 14, 1973

Professor A.M. Golub
Inorganic Chemistry Chair
Kiev State T.G. Shevchenko University
Street 64
Kiev 252631, Vladimirska
USSR

Dear Professor Golub:

I have just received your letter of 1 June 1973 concerning various nomenclature matters. I am transmitting copies of your letter to the members of Commission II.2, IUPAC. Your letter has been placed on the agenda for discussion in Munich next August.

With all good wishes.

Sincerely yours,

A handwritten signature in dark ink, appearing to read "W. Conrad Fernelius", written in a cursive style.

W. Conrad Fernelius
Chairman, Commission II.2

WCF:kp

Шановний АНДРІЙ МАТВІЙОВИЧ !

Мені потрібна Ваша допомога порадою. Справа ось у чому. Я перевидав свій "Практикум з неорганічної хімії" у видавництві "Вища школа". Проходження рукопису зараз на стадії підготовки до редактування / Є рішення про перевидання книги МВОО УРСР, є рецензії Одеського / Чернівецького університетів, зроблені виправлення у відповідності із зауваженнями рецензентів, наявна переписаний рукопис/. Коротке кажучи замість редактування - видавництво повернуло мені рукопис на переробку: - на приведення хімічної термінології у відповідність із "загальноприйнятими хімічними термінологіями", тобто до повернення до старої термінології

Цим самим я поставлений у майже безвихідне становище. Повертатися до старої номенклатури мені дуже не хочеться. Я розумію, що колиб я це зробив, то крім власного незадоволення я приніс би певну шкоду справі впровадження нової номенклатури, оскільки в попередньому виданні цього ж "Практикуму" була використана нова номенклатура. Що Ви мені порадите ? Як справи з підготовкою нового хімічного словника ? Коло б він в найближчий час міг побачити світ, то можна булоб послатися на нього і справа була б вирішена. Але новий словник буде мабуть не скоро.

Із листа Т.С. Антоненко я довідався, що ВИ на свою "Неорганічну хімію", ч. 2. брали дозвіл термінологічної комісії АН УРСР - розмістяться на термінологію. Може Ви порадите і мені так зробити? А якщо так, то як це зробити, до кого звертатись і це саме представляти ? І чи є якісь надії на позитивне вирішення цього питання в такий спосіб ?

З подякою чекаю на Вашу пораду

Ваш

Матвій

25:6.73

Рецензенти схвально віднесли до нової номенклатури, за виключенням 2-х зауважень Д.П.Белозького про терміни "окиснення" і "бісмут".

Додаток.

1. Копія листа видавництва.
2. Вилиска з моєї довідки видавництву про виправлення рукопису у відповідності до зауважень рецензентів.

Лист від доцента Ф. ДЕРКАЧА (ЛДУ, Львів).

Herrn
Professor Dr. A. M. Golub
T.G. Shevchenko University
K i e v

Dear Professor Golub,

I was very pleased to meet you in Moscow. I would be very grateful if you could send me reprints of your work. Enclosed is a copy of a review on pseudohalide complexes which may be of interest for you.

Best wishes and regards
sincerely yours

J. Beck
Prof. W. Beck

*Mon Cher collègue
Professeur Golub,
Mes meilleurs vœux
pour une heureuse nou
velle Année, 1970,
Je vous souhaite aussi
une bonne santé et
la réalisation des vos
désirs.
Avec mes meilleures
amitiés
Macaraici Constantin*

Лист від Prof. Macaraici Constantin (Romania).

Dr. F.G. Sevienco
Chemical Department
64, Vladimirovskaya Str
Kiev - 601
252 601
U.S.S.R

Dear Professor Golub,

This is to tell you that my stay at Kiev University was a very pleasant one, and that I appreciate your kindness very much.

I am enclosing a book on sculptor Mestrovic for you and your family. Mestrovic is considered to be one of the greatest sculptors of never era, equal in talent to Rodin. Born as a peasant boy in poor Herzegovina he made lovely sculptures from mud and his ability was noticed. Notice on page 62 the sculpture "My mother" (Moja mati), and many others. I believe you will like the book.

In the same parcel I am enclosing a book about city of Dubrovnik for Docent Sasoilenko, and a book about Zagreb for assistant Trjaschin. Please be so kind and give them these books with my best wishes.

I hope to see you in Zagreb in due course.
Best wishes for the New Year 1975.

Sincerely

Emilko Asperger,
Professor of Chemistry

Дорогой Андрей Матвеевич!

Посылаю Вам вилку из приказа о Вашем назначении на научные руководителе аспиранта Ц. Сидановича. Она уже приложена к экспедиционному и значению работы, как мы договорились по телефону это, дало и др. марганцовых соединений как лекарственные продукты для получения азотсодержащих комплексных соединений.

Я после Москвы, по приезде в Тбилиси заболел гриппом и зарадил все члены семьи, дома уже был нахождении госпиталя. Я даже не мог до конца приследовать на научный конференция, которая много была собрана в Тбилиси.

Спасибо судьбе себя конечно

В Тбилиси погода по нахождению весна.

Вам надеюсь будет приятный маленький везенью о себе.

Желаю Вам и Вашей семье крепкого здоровья и всего наилучшего

Ваш Ной

Тбилиси ул. Звонадзе 42 кв. 3б.

21. 11. 73 г.

Лист від професора Н. ПИРЦХАЛАВИ (ТДУ, Тбілісі).

ДЕКАНАТ

ПІЛНОМОЧНІСТЬ ФАКУЛЬТЕТУ УНІВЕРСИТЕТУ І.Д. ПУРКИНА

611 37 Кіев, Кошівська 2, під'їзд 313 12

У Кіеві дн. 3.1.1977 г.

С.

№:

Товарищу
проф. А.М. Голубу,
завед. кафедри неорг. хімії
Київського госуд. університету
ім. Шевченка
Владимирская ул.
К и е в

Уважаемый товарищ профессор Голуб,

на основании предложения кафедры неорганической химии факультета естественных наук университета И.Д. Пушкина в городе Брюно позвольте мне пригласить Вас посетить наш факультет на срок одной недели в течении октября-ноября 1977 г. Во время Вашего пребывания были бы обсуждены возможности конкретного сотрудничества кафедры неорганической химии с Вашей кафедрой.

Предполагаем, что Вы прочтаете доклад /продолжительность доклада максимально один час/, в котором познакомяте сотрудники химических кафедр с работой Вашей кафедры.

Все необходимые расходы, связанные с Вашим пребыванием, будут оплачены нашим ректоратом /пожизно плати за поезд Киев-Брюно и наоборот/.

С уважением

Доцент доктор В. Фойт
продекан факультета

Доцент доктор О. Навратил
завед. каф. неорг. химии

Академик

Георгий Константинович

Боресков

г. Новосибирск-90
проспект Науки, 5
Тел. 63-57-50

В Президиум АН СССР

Докимет химического факультета Новосибирского государственного университета обратил ко мне с просьбой о поддержке кандидатуры проф. А.М.Голуба для избрания членом-корреспондентом АН СССР по специальности "неорганическая химия".

Проф. А.М.Голуба известен как крупный специалист в области неорганической химии, сочетанием теоретических исследований с решением практических задач химической технологии. Особенно близкими и интересными для катализаторов являются работы А.М.Голуба в области химии молибденов, вольфрамов, ниобатов, танталов, хромитов, ванадатов редкоземельных элементов и других металлов. Некоторые из них проявляют каталитическую активность в окислении ароматических углеводородов, крекинге высших углеводородов, окислении спиртов, дегидрировании углеводородов. Выдающимся отличительным особенностям этих соединений является высокая чистота и термостойкость. Институт поддерживает плодотворные контакты с кафедрой проф. А.М.Голуба. Известны работы проф. А.М.Голуба по химии редкоземельных элементов суммированные в его монографии "Редкоземельные элементы", работы по химии комплексных соединений в водных растворах, особенно в области количественных оценок сольватующей способности растворителей. Проф. А.М.Голуб известен мне как ученым широкого профиля, имеющим свое видение химиков-неоргаников. В связи с этим считаю возможным поддержать кандидатуру проф. А.М.Голуба для избрания действительным членом-корреспондентом АН СССР по специальности "неорганическая химия".

Директор Института катализа
АН СССР

Лист від професора Г. БОРЕСКОВА.

Академик И. В. ТАНАНАЕВ

ИНСТИТУТ ОБЩЕЙ И НЕОРГАНИЧЕСКОЙ ХИМИИ им. Н. С. КУРНАКОВА
АКАДЕМИИ НАУК СССР

г. Москва, В-71, Ленинский проспект, д. 31,

тел. стан. 3-25-87

135-63-90
документ № 400-5

домашний адрес: Москва (117333) В-333, Ул. А. М. Ульянова,
ДКР-3, кв. 30.

Дорогой Андрей Маркович!

Я конечно получил все Ваши. Мне -
писали по Конференции, ^{написание} мой адрес,
но отрицательно дополнили адресом до коор-
динат. времени не мат. Причина - нехватка
нагрузка на эти 2 месяца (сентябрь, октябрь)
в частности по конференциям. В сентябре
и был в Мобили (Югославия) на IV Евро-
пейском симпозиуме по энзимам. На
след. переезд на публиката Вам ^{методический} ~~симпозиум~~
по РЗР в Москве, а еще на следующий
в Одессе на III Всесоюзном симпозиуме
по энзимам. С 3 по 13/х 3 - в ТДР (это
уже известно только Саади, потому и
пишу Вам), затем Ваша Конф., а с 23
(или 30) по 2-3/х, выездная сессия нашей
двух отделений ^{физ.} ~~Совместное~~ ^{физ.} ~~Нашим~~ (Р. М. К. К.)
Ну и так далее...

Саади (отзываю) в перевозку брб.
в адрес Н. Н. Нуреевко. Иначе я отдам
- Я очень прошу Вас о содействии в
том смысле, чтобы мне зафиксировали

„звонкой“ камне в газетнице, т.е.
на звон, т.е. со мной будет Елена,
Галина Семеновна. Надеюсь, я об
этом не сообщу.

— Конечно, для подготовки к докладу
у меня времени нет, но, надеюсь,
меня хватит, если и не будет он
таким, как хотелось бы.

— Собираюсь я быть в Киеве в надежде
на ^{некий} ~~некий~~ ^{своего} ~~своего~~ поезд, который будет вернутся
в воскресенье из Москвы. И поезд
не помню, но, видимо, он известен
мне.

Всего лучшего,

с искр. привязан (П.С. Павлов)

Р.С. Программе симпозиума прошу
внезапно...

ТЕРМІНОЛОГІЯ

КОМПЕТ ПІ ВРЕДІ
ПРЗ РАДІ МІНІСТРІВ УРСР

МІНІСТЕРСТВО
ВІСНОК І СЕРЕДНЬОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ
ОСВІТИ УРСР

КОМПЕТ ПО ПЕЧАТІ
ПРІ СОВЕТЕ МІНІСТРІВ ТССР

МІНІСТЕРСТВО
ВІСНІГО І СРЕДНЬОГО СПЕЦІАЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ УССР

✉
ВІСНИК ШКОЛА
С

№ 1321 Р/с 3629 в Києвській обл., м. Києві, вул. Гоголівська, 59, кв. 59

Відділ редакції В-об. "Вісник школи"

Рек. 24-20-21 м. Київ, вул. Ломоносова, 59, кв. 59

255 км - 309 100 м ГОЛУБУ А.М.

Рек. 2-47, 3-59 м. Київ

Шановний Андрію Матвійовичу!

Видавництво "Вісник школи" приступило до редактування Вашого рукопису "Загальна та неорганічна хімія", т. II. Нам встановлено, що Ви користуєтесь у рукописі назвами окремих хімічних елементів, класів хімічних сполук, термінами, не прийнятими з сучасної навчальної хімічної літератури, з чим видавництво погодитись не може. Крім того, застосовувана в підручнику термінологія не забезпечує наступності у навчанні в середній і вищій школах.

У зв'язку з цим видавництво вважає, що Вам слід привести хімічну термінологію у відповідність до вживаної в сучасній українській мові.

Видавництво просить зробити це до 1 серпня цього року.

Головний редактор Голуб А.М. А. КРИВОШЕЙ

Б-9-26-82
Б-9-02-92
Б-9-26-82
3-02

24 24 38

Лист з видавництва "Вища школа" до Андрія ГОЛУБА з вимогою вживати зросійщену хімічну термінологію у підручнику.

АКАДЕМІЯ НАУК

УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ

252001, Київ-30, ЛСП, Володимарська, 54. Для телеграм — Київ, Наука.
Телефон — Київ, 13430, Наука. Телефон — 2-10-44.

12.01.77 № 9/246.7

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім.Т.Г.ШЕВЧЕНКА
ЗАВДУКАНОМУ КАФЕДРОЮ НЕОРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ

На № _____

Д.х.н.проф. А.М.ГОЛУБУ

Шаловний Андрій Михайлович!

За дорученням президента Академії наук УРСР академіка
Б.С.Патона вивчено Ваші пропозиції щодо удосконалення хімічної
термінології в Українській РСР.

Треба відзначити, що у Радянському Союзі головним принципом
розвитку термінології є дотримання міжнаціональних розходжень у
різних національних мовах. Це означає, що у змісті термінів не повин-
но бути ніяких відмінностей, а в формі має віддаватися перевага
тим варіантам, які спільні з російською мовою. Звичайно, це не поши-
рюється на давно засвоєні терміни, усталені в мовній практиці наро-
ду.

Загальносоюзним центром, який займається розробкою нових термінів
вилученням застарілих тощо є Комітет наукової термінології при Пре-
зидії АН СРСР, куди й доцільно звертатися щодо уточнень в існуючій
хімічній термінології.

Голова
Комітету наукової
термінології
Академії наук УРСР
академік АН УРСР

К.М.Ситник

Відповідь Академії наук України на пропозицію Андрія
ГОЛУБА удосконалити хімічну термінологію в Україні.

Дорогой
Андрей Матвеевич.

Послаю Вам для рассмотрения
и возможного обсуждения соответ-
ствующие мной "Труды семина-
туры неорганических соединений",
а также методические руковод-
ства по этим вопросам, которые
используются, насколько это
возможно в учебной практике
курсов и в учебной литературе.
Буду Вас сердечно благодарен,
если Вы принежете свое свое
замечание и соображения по
этим вопросам.

К сожалению не мог прийти
к Вам на организационный
Ваш семинар-симпозиум
— у меня тогда было
поездка (хронический тонзил-
лит) и сейчас она

находится в Москве 1-го
Мох. Ленинского института
и я не могу ее отправить
ранее на короткое время. Я
буду Вам очень признателен,
если Вы ознакомите московских
химиков с содержанием этого
семинара.

Могу Вам сообщить, что
пятьдесят выпуск РБДРема научно-
методических статей по химии
с Вашей статьёй подготавли-
ваются к печати и выйдет в свет
I квартала 77 г.

Желаю Вам здоровья
и всего хорошего.

С глубоким уважением

Г. Лучинский

Москва

1 февраля 1977 г.

РЕЦЕНЗІЯ

на статтю А.М.Голуба "Правила рациональной номенклатуры
в неорганической химии" /18 стр. машинопису/.

Рецензована стаття присвячена важливим питанням упорядкування та уніфікації української хімічної термінології. Автор вважає, що хімічні терміни мають відповідати сучасному змісту позначуваних понять, узгоджуватися з теоретичними основами хімії, відповідати систематичі хімічних елементів і хімічних сполук, враховувати дослідження міжнародної номенклатури і відбивати специфіку української мови.

Автор пропонує цілий ряд назв бінарних сполук, складних йонів, кислот, солей тощо.

Слушною, на наш погляд, є пропозиція А.М.Голуба замість термінів "окисли" і "окислення" ввести терміни "окисні" і "окиснення" як такі, що відповідають суті хімічного явища/окиснення має зв'язок не з кислотами, а з лугами/.

Єдиний, послідовний принцип обрання для назв солей, координативних сполук, сполук циклічної структури.

Проте рецензована стаття не позбавлена окремих недоліків:

1. Хотілося б підкреслити, чим відрізняється запропонований принцип називання складних сполук, солей, кислот від інших принципів, і дати відповідні приклади.

2. Матеріал статті ніяк не пов'язаний із тезою автора про "порочную ориентацию украинской номенклатуры на устаревшую русскую терминологию" /ст.1/, тому на нашу думку, ця теза в статті зайва.

3. Помічені в статті помилки орфографічного і стилістичного характеру вказані не повністю. Автор погоджується з їх виправленням.

Вважаємо, що стаття після відповідного редагування і факолого рецензування може бути надрукована.

Наукові співробітники
Інституту мовознавства ім.О.О.Потемкі

АН УРСР

М.Г.Крендель, С.Я.Ермоленко.

Григорук
Григорук
Григорук
Григорук

Рецензія групи мовознавців на публікацію Андрія ГОЛУБА.

СПИСОК ЧЛЕНІВ КОМІСІЇ з питань хімії
до підготовки нової російсько-української термінології

Харківський Університет Хімічний факультет	3. Проф. О. І. Кортевич	(Одеса)
	4. Проф. Демченко Б. О.	(Київ, Інститут хімічної науки)
	5. Акад. В. К. ДЕМІТАРСЬКИЙ	(Київ)
Харківський Університет Хімічний факультет	6. Чл.-кор. І. А. МЕКА	(Київ)
	7. Проф. В. І. ГЛАДІШЕВСЬКИЙ	(Київ)
	8. Проф. Л. К. МУХОМОВ	(Київ)
Харківський Університет Хімічний факультет	9. Проф. Ф. Ф. ПРИЗАНКО	(Київ)
	10. Проф. М. М. ТУРКЕНКО	(Київ)
	11. Проф. М. А. ХВОТОВИЧ	(Київ)
Харківський Університет Хімічний факультет	12. Проф. Ф. Т. ШИКО	(Київ)
	13. Ст. наук. співробітник І. О. ВАРЧЕНКО	(Київ)
	14. Проф. В. Т. ЧУЛКОВ	(Дніпропетровськ)
Харківський Університет Хімічний факультет	15. Док. С. І. КУЗЬМЕНКО	(Вінниця)
	16. Док. В. В. СКОПЕНКО	(Київ)
	17. Док. Т. П. СОМІНОВ	(Київ)
Харківський Університет Хімічний факультет	18. Ст. наук. співробітник ДВОРАК	(Київ)
	19. Док. О. П. БРИНЗА	(Дніпропетровськ)
	20. Ст. наук. співробітник М. П. НАЗАРЕНКО	(Київ)
Харківський Університет Хімічний факультет	21. Док. В. О. КИРИКО	(Одеса)
	22. Проф. А. М. ПОПОВ	(Київ)
	23. Ст. наук. співробітник Л. С. НАДІМАРЧУК	(Київ)
Харківський Університет Хімічний факультет	24. Ст. наук. співробітник І. А. ПАТІК	(Київ)
	25. Док. І. І. КОЗІНЕНКО	(Київ)
	26. Док. М. М. КОЗІНЕНКО	(Київ)
Харківський Університет Хімічний факультет	27. Проф. Т. Я. КОРИНОВ	(Київ)
	28. Проф. І. В. ТУРАКОВ	(Київ)
	29. Ст. наук. співробітник	(Київ)
Харківський Університет Хімічний факультет	30. Док. Т. Я. ЗЕРДЕЛОВ	(Київ)
	31. Док. В. В. КИРИКО	(Київ)

Робоча чернетка по створенню термінологічної комісії з хімії президії АН України, яка складалася з патріотично налаштованих вчених і викладачів.

А.М. ГОДУБ

доктор хімічних наук, професор, зав. кафедрою неорганічної хімії Київського державного університету
ім.Т.Г. Шевченка

БОРА ВОДЕАТИ І ПРО ХІМІЧНУ ТЕРМІНОЛОГІЮ

Корисну справу робить "Літературна Україна", активно втручаючись в процес розвитку нової літературної мови. Лише у цьому році газета виістила з цього приводу дві цікаві статті: "Термінологічні незгоди" А.Кіпніса та про "Літеру, за якою тукать" Б.Антоненка-Давидовича. Остання діакон логічно і правильно вказує на зло, заподіє нашеї мові деякими "мовознавцями". Ці горе-вчені не тільки поєзбавили українську мову такої важливої літери як "ґ", а й вилучили чимало цінних слів. МСаме через відсутність літери "ґ" ми, наприклад, змужнені писати і "Gallium", і "Helium" майже однаково: галій і гелій. А це ж насправді – різні елементи і їхні початкові літери виновляються по-різному.

Особливо багато недоречностей у жививеніі останнім часом хімічної термінології, про це і йтиме мова у цій статті.

І. До історії питання.

Треба визнати, що українською мовою мало видається хімічних книжлик, наукових та популярних статей. Але це не може виправдати застосування у шкільних підручниках з хімії, окремих брошурах, перекладних виданнях з інших мов хибних з наукового, переплутаних або прямо тими недоречних з мовного боку хімічних назв.

Якщо вдатись до історії, то можна вказати післявоєнні роки (1946–48 р.р.), коли без належного обговорення в широких колах хіміків термінологія неорганічної хімії була орієнтована на застарілу номенклатуру XIX ст. Ця термінологія, на жаль, проникла і в окремі статті Української Радянської Енциклопедії. Давно, що прогресивніша термінологія, рекомендована Всеукраїнським з'їздом хіміків (1928 р.), була

відкинуте в угоду вживаному і через наборові архаїзмів, без погодження навіть з менш широкими зібраними українських хіміків між собою.

Починаючи з 1958 і до 1961 року на сторінках "Українського хімічного журналу" тривала дискусія з питань номенклатури в неорганічній хімії; у більшості статей термінологічні "нововведення" 40-х років було розкритиковано. Автор цих рядків кілька разів виступав з доповідями на цю тему на наукових конференціях хіміків-неорганіків України.

Хоча пропозиції щодо поліпшення української хімічної мови були схвалені переважною більшістю учасників згаданих конференцій (1966 та 1968 р.р.), проте суттєвих змін у хімічній термінології не послідувало і досі.

У 1968 році видавництво Київського університету вперше на Україні увиділо перший том посібника з неорганічної хімії для університетів, в якому застосовано раціональну хімічну номенклатуру. Другий том цього посібника на початку 1969 року було передано до новоутвореного видавництва "Вища школа". Проте друкування його не розпочалось ще і зараз, бо, як твердять редактори цього видавництва, хімічна мова згаданого посібника не узгоджується з термінами, вживаними в деяких шкільних підручниках.

Отже, раціональної хімічної термінології на Україні покищо нема, бо нема оригінальних українських підручників і журналів (лише з 1969 року "Украинский химический журнал" дублюється українською мовою), а підручники й статті не можна друкувати, бо немає утвердженої номенклатури. А тим часом у шкільних підручниках з хімії надто багато застарілих і помилкових назв, запозичених із Російсько-українського словника (зазеного) та Російсько-українського хімічного словника (РУХС). Обидва згадані словники неодноразово критиковались, а українська хімічна мова залишається засміченою.

Перші сторінки доповіді, присвяченої створенню сучасної хімічної термінології.

О Т В Е Т

о "Номенклатуре неорганических соединений",
разработанной Международной комиссией ИЮПАК
и представленной в русском переводе Н.Г.Рудыниным
под редакцией акад. АН СССР А.В.Аблова и чл.-корр.
АН СССР Г.Б.Бонни (Москва, 1976 г.).

Прежде всего следует поддержать идею Комиссии по делам
химической номенклатуры при АН СССР о приведении русского хими-
ческого языка в соответствие с Правилами международной номенкла-
туры.

Так как во Введении к этим Правилам указано, что при созда-
нии национальной химической номенклатуры "...необходима адапта-
ция или даже изменение правил...", то следует при утверждении
окончательного варианта русской номенклатуры не упускать из
вида три ее важнейших требования: краткость, логическая систе-
матичность и однозначность названий. В настоящем же переводе
эти требования не всегда учтены. Прежде всего это касается на-
званий элементов. Некоторые элементы, названия которых в русском
и других национальных языках не часто употребляются, надо давать
с максимальным приближением к латинизированным их названиям.
Это касается таких названий как "марганец" (надо "манган" ибо
марганец - это перекрученное немецкое слово *mandanex*),
"мышьяк" (надо "арсен", так как от него производятся названия
соединений "арси", "арсениды", "арсенаты" и т.п.), "сурьма"
(надо "стибий", так как от него выведены названия соединений
"стибий", "стибаты", "стибиды" и т.п.), "висмут" (надо "бисмут",
так как химический символ Bi). Такой подход согласуется с
требованием Правил номенклатуры о том, чтобы "названия элементов
на разных языках отличались по возможности меньше" (стр. 24).

Не следует пользоваться выражением "атомы в элементарном состоянии" (см. стр. 15) и в русском языке ^{каждо} оставить термин "простое вещество".

Степени окисления элементов лучше обозначать арабскими, а не римскими, цифрами со знаком зряда, так как они могут быть как положительными, так и отрицательными. Написание с арабскими цифрами короче и проще. Так, например, лучше выглядит название "хлорат-7 калия", чем "хлорат (VII) калия".

Названия бинарных соединений по французскому варианту номенклатуры в русском языке звучат лучше: "монооксид углерода", чем "углерод монооксид", "трисульфид тетрафосфора" и т.п. В самом деле, мы привыкли к тому, что называем отдельные группы соединений как "оксиды", "сульфиды", и т.п. А теперь, когда речь идет об отдельном оксиде или сульфиде, то групповое название должно занять первое место в частном названии. После этого можно указать, какому элементу принадлежит оксид или сульфид: оксид кальция, сульфид железа-2 и т.п.

Для того, чтобы в русском и химических языках народов СССР был выдержан принцип систематичности названий, необходимо производить названия кислот от названий соответствующих оксидов: H_3PO_4 - ортофосфатная кислота (а не монофосфорная), $H_4P_2O_7$ - дифосфатная кислота (а не дифосфорная - здесь неудачное сочетание греческого аффикса с русским суффиксом) (см. стр. 17).

То же касается названия "тиосульфатная" (надо тиосульфатная) кислота (см. стр. 27), "пероксодисерная" (надо пероксодисульфатная), "фторосерная", или фторосульфатная (надо фторосульфатная) (стр. 49) кислоты.

Соединение NO_2 Mn правильно назвать нитратом, чем "нитридом" (см. стр. 27), как и $MnCl_2$ хлоридом

Нельзя принимать термин "гидриды" как групповое название бинарных соединений элементов с водородом (стр.39). Дело в том, что имеется несколько типов водородных соединений, из которых далеко не во всех этом водорода имеет негативную поляризацию, приближающую его к гидрид-иону (H^-).

Совершенно непонятным является название гетерополиокислоты $H_4SiW_{12}O_{40}$ как тетраводород додекавольфрамосиликат или додекавольфрамкремневая кислота (стр.57). Ведь это кислота самая обычная. Поэтому ее систематическое название логично выводить от названия аниона $[Si(W_3O_{10})_4]^{4-}$ как тетракстривольфраматосиликатная кислота. Нельзя называть гексаценоокислительные (стр.59), а гексаценоферритная-2 и гексаценоферритная-3 кислоты.

Надо отказаться от термина "водноватая кислота" в пользу податная (стр.63) и "бромистая кислота" в пользу "бромитной кислоты" (стр.63). То же касается и хлористой и хлорноватой кислот (стр.63). Надо вместо "пермангенцовой" кислоты дать название "пермангенатная" кислота (стр.64).

Названия солей надо строить так, чтоб в первом слове оттенялся тип соли: сульфаты, хлораты и т.п. Поэтому надо говорить и писать не калий натрий карбонат (стр.71), а карбонат калия-натрия. То же касается и соли $MgTiO_3$ как титаната магния, а не "марганец титан триоксид" (стр.74).

Названия внутримолекулных соединений с диоксидами надо давать посредством суффикса "оксимно", а не "оксимито" (стр.85), как например: бисдиметилгликсимоникель.

То же самое касается соединений с хинолинами. В соединениях металлов с 8-оксихинолином надо строить названия без аффикса "окс" (см.стр.85), а именно: $Cu(Ox)_2$ ди(8-оксихинолино)медь-2.

Нельзя принимать термин "гидриды" как групповое название бинарных соединений элементов с водородом (стр.39). Дело в том, что имеется несколько типов водородных соединений, из которых далеко не во всех этом водорода имеет негативную поляризацию, приближающую его к гидрид-иону (H^-).

Совершенно непонятным является название гетерополиокислоты $H_4Si_4W_{12}O_{40}$ как тетрагидрододексавольфрамосиликат или додекавольфрамосиликатная кислота (стр.57). Ведь это кислота самая обычная. Поэтому ее систематическое название логично выводить от названия аниона $[Si_4(W_{12}O_{40})_4]^{4-}$ как тетраэксатривольфраматосиликатная кислота. Нельзя называть гексаоксидоангидриды (стр.59), а гексацианоферритная-2 и гексацианоферритная-3 кислоты.

Надо отказаться от термина "родноватая кислота" в пользу "одатная" (стр.63) и "бромистая кислота" в пользу "бромитной кислоты" (стр.63). То же касается и хлористой и хлорноватой кислот (стр.63). Надо вместо "перманганцовой" кислоты дать название "перманганатная" кислота (стр.64).

Названия солей надо строить так, чтоб в первом слове оттенялся тип соли: сульфаты, хлораты и т.п. Поэтому надо говорить и писать не калий натрий карбонат (стр.71), а карбонат калия-натрия. То же касается и соли $MgTiO_3$ как титаната магния, а не "марганец титан триоксид" (стр.74).

Названия внутрикомплексных соединений с диоксидами надо давать посредством суффикса "оксимо", а не "оксимато" (стр.85), как например: бисдиметилгликсимониксель.

То же самое касается соединений с хинолинами. В соединениях металлов с 8-оксихинолином надо строить названия без аффикса "окс" (см.стр.85), а именно: $Cu(Ox)_2$ ди(8-оксихинолино)медь-2.

В соединениях, содержащих комплексный анион, в котором центральная атом имеет отрицательную степень окисления, надо давать название аниона с суффиксом ид:

$K[Co(CO)_4]$ - тетракарбонилкобальтид-І калия
 $[Fe(en)_3][Fe(CO)_4]$ - тетракарбонилферрид-2
триэтилендиаминжелезо-2 (см. стр. 89).

В заключении можно подчеркнуть, что международная химическая номенклатура (особенно по неорганической химии) заслуживает одобрения.

Вместе с тем в отдельных случаях с учетом лингвистических особенностей национального языка, а также некоторых химических свойств соединений и необходимости максимальной систематичности терминов предложенные Международной комиссией названия следует несколько видоизменить, как об этом указывалось выше,

Зав. кафедрой неорганической химии
Киевского университета им. Т. Г. Шевченко

/проф. А. М. Голуб/

Оцінка Андрієм ГОЛУБОМ "Номенклатури неорганічних сполук", розробленої групою науковців.

КОНФЕРЕНЦІЇ

МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО И СРЕДНЕГО
СПЕЦИАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ССР
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ХИМИИ ЖАРОСТОЙКИХ
СОЕДИНЕНИЙ АН ССР
МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО И СРЕДНЕГО
СПЕЦИАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ УССР
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ПРОБЛЕМЕ «НЕОРГАНИЧЕСКАЯ
ХИМИЯ» ОТДЕЛЕНИЯ ХИМИИ И ХИМИЧЕСКОЙ
ТЕХНОЛОГИИ АН УССР
КИЕВСКИЙ ГОСУНИВЕРСИТЕТ ИМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКО
УКРАИНСКОЕ РЕСПУБЛИКАНСКОЕ И КИЕВСКОЕ
ОБЛАСТНОЕ ПРАВЛЕНИЕ ВХО ИМ. Д. П. МЕЛЕДЖЕНЕВА

50-ЛЕТИЮ ОБРАЗОВАНИЯ
СОЮЗА СОВЕТСКИХ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК
— ПОСВЯЩАЕТСЯ

ПЕРВАЯ
ВСЕСОЮЗНАЯ
НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

СИНТЕЗ И ИССЛЕДОВАНИЕ
ТЕРМОСТОЙКИХ СОЕДИНЕНИЙ
НА ОСНОВЕ ОКСИДОВ МЕТАЛЛОВ

ПРОГРАММА

К И Е В
-1972-

ПЛЕНАРНЫЕ ЗАСЕДАНИЯ

/Большой зал Киевского госуниверситета, Владимирская, 62/

17 октября, вторник.

11.00 - Открытие конференции.

Вступительное слово 1-го проректора КГУ чл.-корр.
АН УССР, профессора А.Т.ВИЛНЕНКО

Слово для приветствия - Вице-президент АН УССР,
академик В.В.Гутири

Слово для приветствия - директор Института проблем
материалов АН УССР, академик И.Н.Франкович.

Слово для приветствия - зам.директора Киевского НИИ
огнеупоров проф.Луков А.З.

11.10 - И.В.Тананазев.

Современное состояние исследований по синтезу оксидных
материалов для новой техники.

11.45 - А.И.Голуб.

Некоторые особенности синтеза термостойких соединений
на основе оксидов металлов.

12.20 - А.И.Козба.

Кристаллохимия двойных оксидов.

12.55 - В.П.Чалый.

Основные пути синтеза и освоения ферритных материалов

19 октября, четверг.

15.00 - К.Х.Стрезов.

Современное состояние теорий термостойкости и перспектив
их развития.

15.30 - И.Ф.Колонки.

Новая область твердофазных реакций в смесях порошков.

Перехідний стан неорганічних речовин і
перспективи його дослідження

В останні два десятиріччя досягнуто значних успіхів по до-
зближенню хімії з фізико-математичними науками і в розв'язанні,¹
заданих цим, ряду складних хімічних задач,² як наприклад, пояснен-
ня властивостей різних сполук з врахуванням їх структури, тлумачення
механізму багатьох реакцій,³ установлення квантово-хімічної природи
хімічних сполук і хімічних елементів.

Поряд з цим у хімії є ще багато фактів,⁴ які покищо не перекладаю-
ся на мову фізики і математики,⁵ отже для них важко пояснити фізич-
ний зміст. Це стосується специфіки хімічних перетворень,⁶ прогнози
в які більше базуються на інтуїції,⁷ ніж на строго науковому
обґрунтуванні.

Одним з найбільш важливих питань хімії є досвід
до яких закономірностей являється перехідний стан,⁸
речовин, особливо неорганічних. Зараз в тому, що згідно закону
хімії виведено на основі дослідження рівноважки,⁹ тобто стабільних
станів речовин. Проте нестабільний перехідний стан не менш,¹⁰ якщо
не більш цікавий,¹¹ ніж стабільний. Адже з виникненням проміжного стану
в більшості випадків пов'язане найінтенсивніше протікання хімічних
реакцій,¹² підвищена реакційна здатність речовин.

Поширення в наш час в висновках, про індивідуальні хімічні ре-
човини характеризуватися певною кристалічною структурою / 1-3/.
Тому їх ідентифікація взагалі/завершується застосуванням одного
з дифракційних методів (рентгеноструктурний,¹³ електрографія), тощо.
Звідси бере початок характеристика речовин набором параметрів ґратки.
І це зрозуміло, бо тверда речовина в повному розумінні цього слова

Програма I Всесоюзної конференції з жаростійких оксидів
і перша сторінка пленарної доповіді з новітньої наукової
проблеми синтезу термостійких оксидів.

ДЕЯКІ МАТЕРІАЛИ, ЩО ІЛЮСТРУЮТЬ ПОШУКИ В ГАЛУЗІ ІСТОРІЇ ХІМІЇ І НАУКИ ЗАГАЛОМ

К ВОПРОСУ О ПРОИСХОЖДЕНИИ НАУКИ ХИМИИ И ОСНОВНЫХ ЕЕ ЭТАПАХ РАЗВИТИЯ

А.М. ГОЛУБ

В историко-химической литературе еще не нашел надлежащего освещения вопрос о происхождении химической науки и ее основных этапах развития. Еще очень мало также химиками делается попытки /хотя бы в порядке дискуссии/ подойти к рассмотрению истории нашей науки с точки зрения Сталинского учения о базисе и надстройке. Так как этот пробел особенно чувствителен в связи с подготовкой учебника по истории химии, мы сочли нужным высказать отдельные соображения по названным вопросам. Начнем с возникновения химии, как науки.

Известно, что химия оформилась в определенную отрасль человеческого знания или науку не сразу. Много прошло веков, пока элементарные познания, связанные с химическими процессами, выросли в то, что мы называем наукой химией. В развитии и возникновении химии исключительная роль принадлежит производству. Ф. Энгельс в "Диалектике природы" писал: "До сих пор выставляют хвастливо на показ то, чем производство обязано науке, но наука обязана производству бесконечно большею".

Химия, как наука, не могла возникнуть на любой стадии развития человеческого общества. Рождение науки химии связано с заметными успехами в области практического знакомства с химическими процессами; тогда стало возможным делать теоретические обобщения, устанавливать научные законы.

Однако далеко не все истории химии четко себе представляют соотношение между наукой и производством и поэтому высказывали всевозможные точки зрения /часто противоречивые/ о происхождении науки.

У нас даже не один автор о происхождении химии высказывает разные суждения. Так, Г. М. Мельников, который вводит связь с развитием органической химии, пишет: "Более вероятно, что химия — это наука, возникшая из практики, а не из философии". В. А. Кедрин (с. А. А. Филатов, "История химии", 1911, с. 12), писал: "Химия — это наука, возникшая из практики, а не из философии". В. А. Кедрин (с. А. А. Филатов, "История химии", 1911, с. 12), писал: "Химия — это наука, возникшая из практики, а не из философии".

однако, заметные изменения в ней происходят, причем изменения, касающиеся теории, идеологической и философской основы ее.

Если так смотреть на химическую науку, то не придется, как этого требует товарищ Сталин, противопоставлять естествознание науке об обществе, которая в меньшей мере является точной наукой, не придется сомневаться в том, что всякая наука партийна.

При таком рассмотрении науки понятной будет и необходимость изучения истории химии в связи с историей базисов, а не изолированно и независимо от других прилегающих к ней отраслей и, в частности от истории развития философских систем.

Следовательно, науку химии нельзя смешивать с производством и стирать ее полностью от надстройки.

В заключение мы считаем нужным отметить также следующее.

Во-первых, предложенная выше схема не является чем-то абсолютным и единственно возможным делением химической науки на этапы ее развития. Во-вторых, названные этапы не отражают все самые мелкие направления химии, которые имели место в развитии науки на протяжении всей ее истории. В противном случае, эти этапы не были бы важнейшими. В-третьих, выделение таких основных этапов в химии необходимо, ибо эта наука, как и всякая другая отрасль знания, не может рассматриваться чем-то гладким, не отражающим ее неравномерного, скачкообразного ее развития. Приведенные нами этапы являются теми наиболее крупными скачками, реформами, которым соответствует диалектический переход количества в качество, имевший место в развитии химической науки.

Перша і остання сторінки доповіді на Всесоюзній конференції, присвяченій історії хімії (Комісія по історії хімії, Отделение химии АН СССР).

УКРАИНСКОЕ РЕСПУБЛИКАНСКОЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ВОД НА Д.И. МЕДИЦИНА

АКАДЕМИЯ НАУК УССР

ИНСТИТУТ ПРОБЛЕМ МАТЕРИАЛОВЕДЕНИЯ АН УССР

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

ПО ИСТОРИИ НАУКИ И КЛИНИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ

Киев, 16-17 октябрь 1975 года

Программа и приглашения к участию

Киев - 1975

ПРОГРАММА КОНФЕРЕНЦИИ

16 октября, четверг - 9-20-18.00

1. Старшие конференции. Вступительное слово.
Председатель Оргкомитета Г.В.САМСОНОВ 9.30-10.00
2. Тенденции развития химии. КУЗНЕЦОВ В.И.
ИИЕТ, Москва 10.05-10.35
3. Перемены работы по катализу и ферментам в России
Р.В.КАГОВИЦ, Институт биохимии АН УССР, Киев 10.40-11.00
4. История создания биохимико-химической механики, пути
и перспективы ее развития.
О.Д.СВЯТЫНКО, Н.А.КРЫЖИВНИК, ИХХВ АН УССР, Киев 11.05-11.25
5. Новые методы исследования и современные аспекты
истории живущих веществ.
И.А.СНАЧЕВ-ПЮРСКИ, Ленинград 11.30-11.50
6. Развитие неорганической химии на Украине в пер-
вый десятилетий XX века. А.М.ГОЛУБ, Киев, КГУ 11.55-12.15
7. Изучение истории химии и химической технологии
в процессе внеклассной работы
МАРГОЛИНА Е.А., Одесса, школа № 50 12.20-12.35

Обсуждение докладов

2-ое заседание, 16 октября, 15.00-18.15

1. К истории развития легкой промышленности на
Украине. АНТОНЕНКО В.А., Харьков, ИПИ 15.00-15.20
2. Развитие химической науки в Донецком бассейне
КОНДРА Р.В. донецкое отделение биохимико-органической
химии ИХХ АН УССР, Донецк 15.25-15.45
3. Обращение и развитие резиновой промышленности
УССР. БЛАЖ Г.А., Днепродзержинск, ДИТИ 15.50-16.10
4. К истории химической промышленности на Украине
КОНДРА Р.В., Донецк 16.15-16.35

ДРУГА СТОРІНКА РОЗВИТКУ НЕОРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ НА УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ НАШОГО ВІСЬОУ.

Листопад 19-го і перші десятиріччя 20-го віків завдяки тим, що неорганічна хімія, не дивлячись на прогрес у галузі вивчення атомної будови елементів, знаходилась у стані деякого застою. Може, це пов'язано з попередніми досягненнями в реалізації прогнозів періодичного закону Д.І.Менделєєва. Керувались цим законом, ічені і вважали його чорпаннями можливості неорганічного синтезу і вивчення нових типів реакцій. Саме тому в цей період хіміки-неорганіки звертаються до вивчення хімічних перетворень неорганічних речовин залежно від умовних параметрів.

Одним із позависних прикладів успішного поєднання двох напрямків науки в хімії на Україні першої половини 20-го віку був А.В.Писаржевський, якого загалом називають фізико-хіміком. Насправді ж, в початку і до розвитку своєї наукової діяльності він не поривав з загальною хімією. З діяльністю А.В.Писаржевського пов'язаний розвиток чималого розділу неорганічної хімії на Україні.

1. Перші наукові кроки А.В.Писаржевського.

Австро Володимирович Писаржевський народився 13-го лютого 1871-го року в родині нотаріуса в м.Кам'янець [1]. 1882-го року, після смерті батька, сім'я Писаржевських переїхала до Одеси, де майбутній вчений закінчив гімназію і вступив на природничий факультет Одеського університету. Учелеся він у таких відомих вчених як професори Н.Пекерський-Дмитченко, С.Гітторф, і Н.Г.Меншіков (Молішніков). Під керівництвом останнього А.В.Писаржевський здійснив перші наукові кроки, що були студентом 2-го курсу.

У літературі в м.інші дані народження А.В.Писаржевського, і зокрема на 14 та 17 лютого 1874 року [2], але вони помилкові. Дату, наведену в тексті статті, взято з авторської доповіді А.В.Писаржевського, яка зберігається у Центр. арх.фонді Нац. АРМ України (Фонд РРМ м.Київ).

Програма конференції з історії хімії та перша сторінка доповіді.

2. Біологія і її роль у розвитку народного господарства.

Доктор хімічних наук, професор Є. А. Курський.

3. Експеримент до музею сторії Великої Вітчизняної війни.

Декан хімічного
факультету

А. ГОЛУБ

Заст. декана

Г. ШОВКОПЛЯС

Університет наукових і педагогічних знань для вчителів та працівників освіти м. Києва є однією з найважливіших форм масової пропаганди досягнень учасної науки серед педагогічної громадськості. Для читання лекцій і проведення практичних занять у ньому запрошуюються провідні вчені і викладачі науки, дослідники педагог-майстри.

Початок лекцій о 17 год., кожної третьої серії, доміжних, в архітектурі КДУ ім. Т. Г. Шевченка, ауд. 518 (вул. Володимирська, 68).

Київська міська організація товариства «Знання»
Київський орден Леніна державний університет
ім. Т. Г. Шевченка
Київський міський відділ народної освіти
Київський міський інститут удосконалення
вчителів

УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ
ЗНАНЬ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

(Хімічний факультет)

А Б О Н Е М Е Н Т

1975—1976 навчальний рік

Ф 2367 в. 15, 1975 р. Київ, друк. УкрДНС. Зім. 3578—3580

П Л А Н РОБОТИ ХІМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

15. X, 75 р.

1. Формування комуністичного світогляду в учнів в процесі вивчення хімії.

Доктор хімічних наук, професор Є. В. Павлов.

2. Взаємозв'язок експерименту і засобів значущості при вивченні хімії, навчальне і виховне значення його.

Учитель хімії СШ № 177 В. І. Брайко.

19. XI 75 р.

1. Перспективи анкіонистанна досягнень радіаційної хімії в народному господарстві.

Доктор хімічних наук, професор А. М. Кабачні.

2. Підсумки вступних іспитів до вузів м. Києва. Представники КДУ ім. Т. Г. Шевченка Київського медичного інституту, технологічного інституту, інституту легкої промисловості.

17. XII, 75 р.

1. Сучасні досягнення в галузі вивчення сатаїтичних процесів.

Член-кореспондент АН УРСР, професор Я. Б. Горюховський.

Семинар:

2. Методика хімічного експерименту при вивченні теми «Хром».

Учитель СШ № 171 О. В. Богачова.

21. I, 76 р.

1. Досягнення хімії елементарноорганічних сполук.
Лауреат Ленінської премії, академік АН УРСР В. О. Кірсанов.

2. Система обліку знань учнів з хімії.
Учитель хімії СШ № 34 Г. Ф. Газарова.

18. II, 76 р.

1. Педагогіко-педагогічні проблеми взаємозв'язку навчання і розвитку особистості.

Кандидат педагогічних наук, доцент Л. Л. Маркова.

2. Використання дослідного методу при вивченні хімії в середній школі.

Учитель хімії СШ № 196 О. О. Чебежко.

17. III, 76 р.

1. Перспективи розвитку хімічної промисловості України на майбутнє п'ятиріччя у світлі рішень XXV з'їзду КПРС.

Кандидат хімічних наук, доцент В. В. Костенко.

21. IV, 76 р.

1. Система запитань, профпробірації учнів у процесі вивчення хімії.

Учитель СШ № 124 Л. І. Лобода.

Курсы в сем
успевают работ и работ
в итоге

- 1) Купцов Роман Юрьевич
2) Бурцев Игорь Иванович
3) Прохор Викторович
4) Протасов Александр Владимирович
- Результат: Лазарь

- 1) Pigeons are mainly
on the ~~roadside~~ ^{roadside} ~~road~~ ^{road}
roadside - common grey

Analisis menggunakan Diagrama PCP

Сибірський ордену Леніна державний університет
ім. Т. Г. Шевченка

Київський національний інститут підвищення кваліфікації
УННПКиП

«БЭЗ даўнага перамоцнага, пера-
моцнага перамоцнага перамоцнага»
- М. К. ПАСІДА

Wm. J. Smith

John Marshall

УНИВЕРСИТЕТ

НАУКОВИХ ЗНАНЬ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

(ХИМИЧНИИ ФАКУЛЬТЕТ)

АБОНЕМЕНТ № 232

1962 — 1963 навчальний рік

ke van opst. 10 overhalen
 eenmaal negen per h.
 (concentr.)
 4 de buroffice ^{alle} klant en serg
 nancy tiffen.
 3 de vanden va. ingefangen 1
 Kanton 1. van de

кал. Корольков О. Т.,
до вступ. в должность
«В эти дни бурляло научно-техническое про-
грессивное движение, срывались и до-
стигали победы все величайшие и всеобщие на-
правления человеческого знания».

1972
 1971
 1970
 1969
 1968
 1967
 1966
 1965
 1964
 1963
 1962
 1961
 1960
 1959
 1958
 1957
 1956
 1955
 1954
 1953
 1952
 1951
 1950
 1949
 1948
 1947
 1946
 1945
 1944
 1943
 1942
 1941
 1940
 1939
 1938
 1937
 1936
 1935
 1934
 1933
 1932
 1931
 1930
 1929
 1928
 1927
 1926
 1925
 1924
 1923
 1922
 1921
 1920
 1919
 1918
 1917
 1916
 1915
 1914
 1913
 1912
 1911
 1910
 1909
 1908
 1907
 1906
 1905
 1904
 1903
 1902
 1901
 1900
 1899
 1898
 1897
 1896
 1895
 1894
 1893
 1892
 1891
 1890
 1889
 1888
 1887
 1886
 1885
 1884
 1883
 1882
 1881
 1880
 1879
 1878
 1877
 1876
 1875
 1874
 1873
 1872
 1871
 1870
 1869
 1868
 1867
 1866
 1865
 1864
 1863
 1862
 1861
 1860
 1859
 1858
 1857
 1856
 1855
 1854
 1853
 1852
 1851
 1850
 1849
 1848
 1847
 1846
 1845
 1844
 1843
 1842
 1841
 1840
 1839
 1838
 1837
 1836
 1835
 1834
 1833
 1832
 1831
 1830
 1829
 1828
 1827
 1826
 1825
 1824
 1823
 1822
 1821
 1820
 1819
 1818
 1817
 1816
 1815
 1814
 1813
 1812
 1811
 1810
 1809
 1808
 1807
 1806
 1805
 1804
 1803
 1802
 1801
 1800
 1799
 1798
 1797
 1796
 1795
 1794
 1793
 1792
 1791
 1790
 1789
 1788
 1787
 1786
 1785
 1784
 1783
 1782
 1781
 1780
 1779
 1778
 1777
 1776
 1775
 1774
 1773
 1772
 1771
 1770
 1769
 1768
 1767
 1766
 1765
 1764
 1763
 1762
 1761
 1760
 1759
 1758
 1757
 1756
 1755
 1754
 1753
 1752
 1751
 1750
 1749
 1748
 1747
 1746
 1745
 1744
 1743
 1742
 1741
 1740
 1739
 1738
 1737
 1736
 1735
 1734
 1733
 1732
 1731
 1730
 1729
 1728
 1727
 1726
 1725
 1724
 1723
 1722
 1721
 1720
 1719
 1718
 1717
 1716
 1715
 1714
 1713
 1712
 1711
 1710
 1709
 1708
 1707
 1706
 1705
 1704
 1703
 1702
 1701
 1700
 1699
 1698
 1697
 1696
 1695
 1694
 1693
 1692
 1691
 1690
 1689
 1688
 1687
 1686
 1685
 1684
 1683
 1682
 1681
 1680
 1679
 1678
 1677
 1676
 1675
 1674
 1673
 1672
 1671
 1670
 1669
 1668
 1667
 1666
 1665
 1664
 1663
 1662
 1661
 1660
 1659
 1658
 1657
 1656
 1655
 1654
 1653
 1652
 1651
 1650
 1649
 1648
 1647
 1646
 1645
 1644
 1643
 1642
 1641
 1640
 1639
 1638
 1637
 1636
 1635
 1634
 1633
 1632
 1631
 1630
 1629
 1628
 1627
 1626
 1625
 1624
 1623
 1622
 1621
 1620
 1619
 1618
 1617
 1616
 1615
 1614
 1613
 1612
 1611
 1610
 1609
 1608
 1607
 1606
 1605
 1604
 1603
 1602
 1601
 1600
 1599
 1598
 1597
 1596
 1595
 1594
 1593
 1592
 1591
 1590
 1589
 1588
 1587
 1586
 1585
 1584
 1583
 1582
 1581
 1580
 1579
 1578
 1577
 1576
 1575
 1574
 1573
 1572
 1571
 1570
 1569
 1568
 1567
 1566
 1565
 1564
 1563
 1562
 1561
 1560
 1559
 1558
 1557
 1556
 1555
 1554
 1553
 1552
 1551
 1550
 1549
 1548
 1547
 1546
 1545
 1544
 1543
 1542
 1541
 1540
 1539
 1538
 1537
 1536
 1535
 1534
 1533
 1532
 1531
 1530
 1529
 1528
 1527
 1526
 1525
 1524
 1523
 1522
 1521
 1520
 1519
 1518

З метою підвищення інтелектуального й соціального рівня вчителів Рівня Київського міського університету; науковців заклади для вчителів організує лекції і семінари з питань найважливіших досягнень науки, техніки, педагогіки й психології, застеріг вчителів з наданням рішень, аспірації на науку.

Університет працюватиме один раз на місяць в третю середу.

Почеток делат в 19 году. Бројка: десетак одговорних
 КТУ (изд. Володаровска, 54).

Декан зіміченого факультету

(2-й этаж, ~~125/126~~ ~~ГОРБ-А-М~~)
62-87-1

1000

U.S. 100-1, App. K.27, 1962, 2nd 1100-100

By way of

Полученные результаты можно использовать для

Приклади абонементів з Пр

факультету Міського універс

телів з правками і зауваженнями

з 1962 по 1977 року

з 1962 до 1977 року.

СОВЕТСКИЙ ПЛАН ХИМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

[illegible]

МИТТЄВОСТІ ЖИТТЯ
(Андрій Голуб в об'єктиві фотоапарата)
1937—1947 роки

Друзі на прогулянці. 6 серпня 1937 року.

Після футбольного матчу. Літо 1938 року.

З Яковом ВЕРЕДОМ (втратив ногу на фронті), праворуч, та Сашком КЛИМЕНКОМ (загинув у боях у перші місяці війни). Зима 1938 року.

Ліс, Прибалтика, перед наступом.
Зима 1944 року.

Орденоносець. 1945 рік.

З бойовими побратимами. Далекий Схід, ст. Манзовка. Листопад 1945 року.

Литва. 1945 рік.

Приморський
край, ст. Ман-
зовка. Кінець
1945 року.

Порт-Артур. Лютий 1946 року.

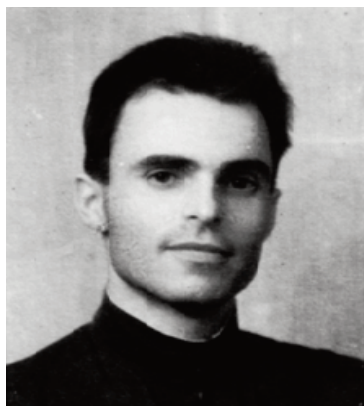

**З Ф. НОГАЙЦЕВИМ та Н. РОВЕНСЬКИМ.
м. Порт-Артур. Вересень 1946 року. Перед
від'їздом з Квантунії.**

**Останні місяці у діючій
армії. 1946 рік.**

**Перші дні цивільного жит-
тя. Весна 1947 року.**

**Аспірант 1-го року піс-
ля занять у лабораторії
аналітичної хімії. Зима
1947 року.**

1948—1959 роки

У Ботанічному саду з друзями (другий ліворуч—Андрій Путь, поруч — Андрій Лазоренко, крайній праворуч — Тимофій Лазоренко). Осінь 1948 року.

Липень 1953 року.

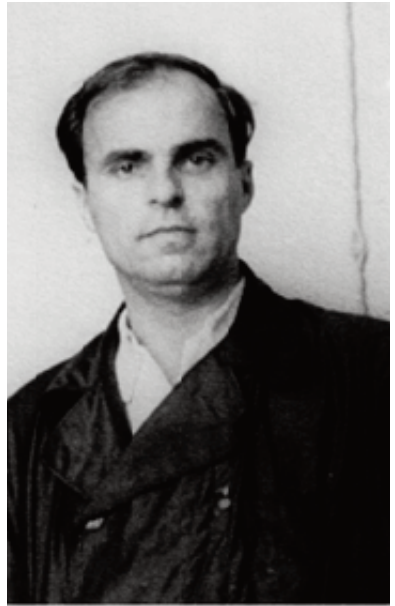
Осінь 1953 року.

У Криму. Літо 1954 року.

Осінь 1956 року.

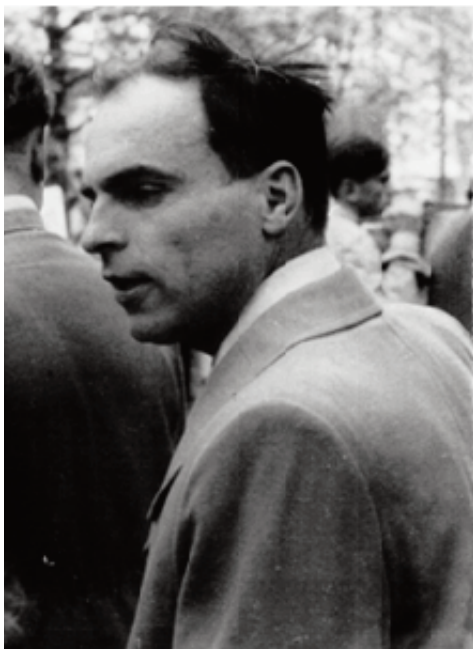

В лабораторії. Осінь 1958 року.

З доцентом В. ПАВЛОВИМ. Кінець 1958 року.

На першотравневій демонстрації. 1959 рік.

З доцентом Ю. НАЗАРЕНКОМ. Травень 1959 року.

1960—1969 роки

На конференції з хімії координаційних сполук кобальту і нікелю у Кишиневі. В центрі професор К. ЯЦИМИРСЬКИЙ (Іваново), крайній ліворуч — доцент І. КАЛІНІЧЕНКО (Свердловськ). Жовтень 1960 року.

На тій же конференції з академіком АН МРСР А. АБЛОВИМ (поруч).

Молодий професор, 1961 року.

На конференції з хімії координаційних сполук. Кишинів, вересень 1962 року.

З професором Ю. БАНКОВСЬКИМ (Рига) та доцентом
І. КАЛІНІЧЕНКОМ (Свердловськ). Кишинів. 1962 рік.

У Криму. 1965 рік.

Спілкування науковців. З професором Є. КРИЛОВИМ (Свердловськ). Кишинів. Жовтень 1965 року.

Серед учасників Всесоюзної конференції з хімії комплексних сполук. Кишинів. Жовтень 1965 року.

На конференції у Тбілісі. 24 листопада 1966 року.

Біля знаку, що вказує точку поділу Євразії, під час конференції у Свердловську. Червень 1968 року.

Екскурсія по Свердловську з
А. АБЛОВИМ та І. КАЛІНІ-
ЧЕНКОМ. 1968 рік.

На першотравневій демонст-
рації з дочкою Оленкою. 1969
рік.

На Шостій республіканській конференції з
неорганічної хімії. Донецьк, жовтень 1968
року.

1970—1975 роки

На лекції для студентів-хіміків 1-го курсу. Лютий 1970 року.

З доцентом А. ТИЩЕНКОМ (Кіровоград).
1970 рік.

На конференції у Закопане (Польща). Вересень 1970 року.

З дружиною та академіком А. АБЛОВИМ. Тбілісі, лютий 1971 року.

З грузинськими аспірантами. Грузія, 1971 рік.

У Донецьку на початку 70-х років минулого століття.

На 7-й Республіканській конференції з неорганічної хімії з академіком К. ЯЦИМИРСЬКИМ (праворуч). Одеса, лютий 1972 року.

У Республіканському Палаці піонерів, 17 січня 1972 року.

Міська конференція школярів. Республіканський Палац піонерів. Нагородження грамотою доцента Ю. ФІАЛКОВА. Жовтень 1972 року.

На XV міжнародній конференції з координаційної хімії. Москва, червень 1973 року.

На Менделєєвському з'їзді. Москва, 8 січня 1973 року.

На лекції. 1974 рік.

На демонстрації 7 листопада 1974 року. З професором В. ПОЧИНКОМ.

Професори хімічного факультету КДУ. 1975 рік

Ветерани Другої світової хімічного факультету. Травень 1975 року.

1976...

Палац піонерів. Квітень 1976 року.

На Байковому цвинтарі. 11 квітня 1977 року.

Могила Андрія ГОЛУБА. 19 листопада 1977 року.

Біля могили Професора у день його ювілею. 19 листопада 1998 року.

Відкриття конференції, присвяченої 80-річчю професора А. ГОЛУБА. Виступає В. СКОПЕНКО. 19 листопада 1998 року.

Виступ академіка К. ЯЦИМИРСЬКОГО.

Львів. Конференція, присвячена 80-річчю А. ГОЛУБА. Виступ молодіжного колективу. Грудень 1998 року.

Учасники і глядачі.

ЗМІСТ

І. Мулярчук. Професору Голубу А. М.....	3
В. Сергійчук. "Знанням був, простором, Вітчизною і серцем..."	4
Андрій Голуб успогадах сучасників.....	8
М. Василега-Дерибас. Великий син України.....	9
Г. Ігнатенко. Невгамовний романтик.....	26
Т. Лазоренко. Учений і патріот.....	31
О. Щириця. Горіння.....	35
С. Кирилов. Славетний хімік.....	41
Ю. Фіалков. З хімією у серці.....	42
Л. Малинко. Полум'яний лектор.....	44
В. Малинко. Голуб і Україна.....	47
О. Перепелиця. Слово про вчителя.....	56
П. Попель. Був прикладом усім і в усьому.....	65
В. Черногоренко, М. Василега. Професор А. Голуб та Інститут проблем матеріалознавства.....	68
А. Сич. Активний організатор та учасник наукових конференцій.....	75
І. Бровко. Шляхетний жест одностудента.....	79
В. Кривобок, М. Заяц. А. Голуб і Донецьк.....	81
О. Підпригора. Був просто людиною.....	84
Е. Гривцева, М. Зарицький. Спогади сусідів.....	89
Є. Фалендиш. Вчений — романтик і громадянин.....	91
В. Орел. Взірець професіоналізму, патріотизму й порядності.....	97
П. Ваколюк. Повністю віддавався улюбленій справі	101
В. Кокозей. В інтересах науки й українського народу.....	102
В. Максін, О. Перепелиця. Андрій Голуб — учений і педагог.....	108
Найважливіші дати життя та діяльності професора А. Голуба.....	112
Публікації про А. М. Голуба.....	115
Отзів о научных работах доцента А. М. Голуба.....	121
Характеристика Голуба А. М.....	124
Список друкованих праць А. М. Голуба.....	126

Перелік тем наукових робіт студентів кафедри.....	167
Документи.....	169
Листи.....	183
Термінологія.....	214
Конференції.....	230
Миттєвості життя (Андрій Голуб в об'єктиві фотоапарата)	240

Наукове видання

Художнє оформлення Михайла Черненка

Комп'ютерна верстка Миколи Сергійчука

Підписано до друку 20.11.2018 р. Формат 84x108 ¹/₃₂. Гарнітура Міньон.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 28,14. Обл. вид. арк. 14,07. Наклад 140.
Зам.

Оригінал-макет виготовлено в ПП Сергійчук М. І., 07300, м. Вишгород
Київської області, вул. Грушевського, 1, пом. 31.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реє-
стру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції —
серія ДК №2448 від 24.03.2006 р.

Віддруковано в ТОВ "Видавничий будинок "Віпол", 03151, м. Київ, вул. Во-
линська, 60. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Держав-
ного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої
продукції — серія ДК № 6113 від 28.03.2018 р.